

T.C.
ÇAĞ İNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

SORUMLULUK SİGORTACISININ ZARAR GÖRENE İFA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

TEZİ YAZAN
İsmail BAY

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Burak ADIGÜZEL
Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Gülten Venüs CÖMERT
Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Aydın Alber YÜCE
(Erciyes Üniversitesi)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN / EYLÜL 2022

ONAY

20193007 numaralı öğrencimiz olan **İsmail BAY** tarafından hazırlanan “**Sorumluluk Sigortacısının Zarar Görene İfa Yükümlülüğü**” başlıklı bu tez çalışması jüri üyelerimiz tarafından **oy birliği** ile **Özel Hukuk** Anabilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

“Enstitü Müdürlüğünde kalan asıl sureti imzalıdır.”

Üniv. Dışı asıl üye - Tez Danışmanı - Jüri Başkanı: Prof. Dr. Burak ADIGÜZEL

“Enstitü Müdürlüğünde kalan asıl sureti imzalıdır.”

Üniv. İçi – Jüri asıl Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Gülten Venüs CÖMERT

“Enstitü Müdürlüğünde kalan asıl sureti imzalıdır.”

Üniv. Dışı - Jüri asıl Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Aydın Alber YÜCE
(Erciyes Üniversitesi)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

“Enstitü Müdürlüğünde kalan asıl sureti imzalıdır.”

19 / 09 / 2022

Prof. Dr. Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’ndaki hükümlere tabidir.

İTHAF

Tez yazım sürecinde destek olan canım anneme...

ETİK BEYANI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
 - Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
 - Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
 - Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
 - Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,
- bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

19/09/2022
İsmail BAY

TEŞEKKÜR

Tezimi oluŐturma s¼recinde tecr¼be ve birikimleriyle desteğini daima hissettiğim tez danıŐmanım sayın Prof. Dr. Burak ADIG¼ZEL'e teŐekk¼r¼ borę bilirim. Ayrıca üniversite eğitimim boyunca öğrencileri olduğum, bilgi ve tecr¼beleriyle her zaman yanımda olan Erciyes Üniversitesi Hukuk Fak¼ltesi'ndeki ve ağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstit¼s¼'ndeki saygı değer hocalarıma ve bu d¼nemde desteklerini esirgemeyen kıymetli aileme sonsuz teŐekk¼rlerimi sunarım.

19/09/2022
İsmail BAY

ÖZET

SORUMLULUK SİGORTACISININ ZARAR GÖRENE İFA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

İsmail BAY

Yüksek Lisans Tezi, Özel Hukuk Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Burak ADIGÜZEL

Eylül 2022, 160 sayfa

Sorumluluk sigortası müessesesinde sorumluluk sigortacısı, sigorta ettiren ile ifa ettiği sorumluluk sigortası sözleşmesinde sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinde öngörülen rizikoya esas teşkil eden hukuka aykırı eylemi neticesinde zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın sonuçlarını sigorta sözleşmesinde öngörülen sigorta bedelinin sınırları dahilinde gidermeyi amaçlamaktadır. Zarar gören üçüncü kişi uhdesinde doğan zararın sonuçlarının giderilmesini sorumluluk hukukundan dolayı sigorta ettirenden talep edebileceği gibi sigorta hukukundan dolayı sorumluluk sigortacısından da talep edebilecektir. Sorumluluk sigortacısının ifa yükümlülüğünün sigorta ettirene karşı kısmen veya tamamen sona erse de zarar gören üçüncü kişiye karşı zorunlu sigorta bedeline kadar devam edeceği TTK m.1484'te hükme bağlanmıştır. TTK m.1484'teki sorumluluk sigortacısını zarar gören üçüncü kişiye karşı her halde sorumlu tutan düzenleme sorumluluk sigortacısını savunmasız bırakmıştır. Somut tez çalışmamızda sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye ifa yükümlülüğü TTK m.1484 kapsamında üç bölümde ele alınmıştır. Çalışmamızın birinci bölümünde, TTK kapsamında sorumluluk sigortası sözleşmesinin tarafları, bu tarafların yükümlülükleri ve sorumluluk sigortası sözleşmesine ilişkin genel düzenlemeler ele alınmıştır. Çalışmamızın ikinci bölümünde, sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişinin tazminat talebi doğrultusunda zarar gören üçüncü kişiye karşı hangi savunmaları ileri sürebileceği ele alınmıştır. Çalışmamızın üçüncü bölümünde ise; sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye karşı ifa yükümlülüğünün hangi hallerde sona ereceği ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler; Sorumluluk sigortası sözleşmesi kavramı, zorunlu ve ihtiyari sorumluluk sigortası, prim, sigorta bedeli, sigortacı, sigorta ettiren, zarar gören, yükümlülük, takas, zamanaşımı, halefiyet, temerrüt, sona erme, def'i.

ABSTRACT

LIABILITY OF THE INSURER OF LIABILITY FOR DAMAGES

İsmail BAY

Master Thesis, Department of Private Law

Supervisor: Prof. Dr. Burak ADIGÜZEL

September 2022, 160 pages

In the liability insurance business, the liability insurer aims to compensate the consequences of the damage arising at the responsibility of the third party, who suffered as a result of the unlawful act of the insured, which constitutes the basis for the risk stipulated in the insurance contract, within the limits of the insurance amount stipulated in the insurance contract. The injured third party may demand the elimination of the consequences of the damage caused by the liability law from the insurer, as well as from the liability insurer due to the insurance law. It is stipulated in Article 1484 of the TTK that even if the performance obligation of the liability insurer is partially or completely terminated against the insured, it will continue until the compulsory insurance amount against the third party damaged. The regulation in Article 1484 of the TTK, which holds the liability insurer liable to the third party damaged in any case, has left the liability insurer vulnerable. In our concrete thesis, the liability of the liability insurer to the third person who suffered damage has been discussed in three parts within the scope of TTK article 1484. In the first part of our study, the parties of the liability insurance contract within the scope of the TTK, the obligations of these parties and the general regulations regarding the liability insurance contract are discussed. In the second part of our study, what defenses the liability insurer can put forward against the injured third party in line with the compensation claim of the third party are discussed. In the third part of our study; In which cases the liability of the liability insurer against the injured third party will come to an end has been discussed.

Keywords; The concept of liability insurance contract, compulsory and discretionary liability insurance, premium, insurance cost, insurer, policyholder, damaged, liability, clearing, statute of limitations, succession, default, expiration, reprieve.

İÇİNDEKİLER

KAPAK	i
ONAY	ii
İTHAF	iii
ETİK BEYANI	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xi
EKLER LİSTESİ	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA SORUMLULUK SİGORTASI

1. Genel Olarak.....	4
1.1. Sorumluluk Sigortasının Konusu ve Kapsamı.....	6
1.1.1. Sorumluluk Sigortası Sözleşmesinin Tarafları.....	10
1.1.1.1. Sigortacı.....	10
1.1.1.2. Sigorta Ettiren.....	10
1.1.1.3. Sigortalı.....	11
1.1.2. Sorumluluk Sigortası Sözleşmesindeki Olay Unsuru.....	11
1.1.2.1. Sorumluluk Sigortasında Geçmişe Etkili Sigorta.....	16
1.1.2.2. Sorumluluk Sigortasında İşletme Sorumluluğu Sigortasının Kapsamı.....	18
1.1.3. Sorumluluk Sigortası Sözleşmesindeki Zarar Unsuru.....	19
1.2. Sorumluluk Sigortasında Sigorta Ettirenin Bildirim Yükümlülüğü.....	23
1.3. Sigorta Ettirenin Bildirimi Sonrası Sorumluluk Sigortacısının Yükümlülükleri.....	28
1.3.1. Sorumluluk Sigortacısının Hukuki Koruma Yükümlülüğü.....	28
1.3.2. Zarar Göreninin Tazminat Talebi Doğrultusunda Sigortacının Yardımları.....	32

1.4. Sorumluluk Sigortasında Sorumluluk Sigortacısının Zarar Görenden Bilgi Alma Hakkı.....	35
1.5. Zarar Görenin Sorumluluk Sigortacısına Karşı Doğrudan Dava Hakkı	37
1.6. Sorumluluk Sigortacısının Sigorta Ettirenin Haklarına Halef Olması.....	39
1.7. Sorumluluk Sigortacısının Zarar Görene Takas İleri Sürme Yasağı	42
1.8. Sorumluluk Sigortasında Zamanaşımı	43

İKİNCİ BÖLÜM

ZORUNLU SORUMLULUK SİGORTALARINDA SİGORTACININ İFA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

2. Genel Olarak	44
2.1. TTK m.1484'te Düzenlenmeyen Bazı Eksik Hususlar	47
2.2. Sorumluluk Sigortacısının Zarar Görene Tazminat Ödeme Yükümlülüğü	55
2.2.1. Sigortacının Tazminat Ödeme Borcunun Ödenme Şekli	58
2.2.2. Sigortacının Tazminat Ödeme Borcunun Ödenebilir Hale Gelmesi.....	59
2.2.3. Sigortacının Tazminat Ödeme Borcunda Temerrüde Düşmesi	64
2.2.4. Sigortacının Avans Ödeme Yükümlülüğü	70
2.3. Sorumluluk Sigortacısının Zarar Gören Üçüncü Kişiye Karşı Savunmaları.....	72
2.3.1. Sigorta Sözleşmesini Düzenleyen Kanun Hükümlerinden Doğan Savunmalar	72
2.3.1.1. Sorumluluk Sigortacısının Zarar Gören Üçüncü Kişiye Karşı Takas İleri Sürememesi	72
2.3.1.2. Sorumluluk Sigortacısının Zamanaşımı Def'i İleri Sürmesi.....	77
2.3.1.3. Sigorta Ettirenin Kanuni Yükümlülüklerine Aykırı Davranması	81
2.3.1.4. Sigortalının Kasıtlı Eylemi ile Üçüncü Kişiye Zarar Vermesi	85
2.3.1.5. Sorumluluk Sigortacısının Sorumluluğunun Sigorta Bedeli ile Sınırlı Olması	87
2.3.1.6. Zarar Görene Sosyal Güvenlik Kurumu Tarafından Ödeme Yapılması	88
2.3.2. Zarar Gören Üçüncü Kişinin Davranışlarından Kaynaklanan Savunmalar	91

2.3.2.1. Zarar Gören Üçüncü Kişinin Sigortacıya Bilgi ve Belge Verme Yükümlülüğünü Yerine Getirmemesi	91
2.3.2.2. Zarar Gören Üçüncü Kişinin Sigortacının Halefiyet Hakkına Zarar Vermesi	93
2.3.3. Sorumluluk Sigortası Sözleşmesinden Kaynaklanan Savunmalar.....	94
2.3.3.1. Sigorta Tazminatının Kısmi Ödenmesi ve Sigorta Tazminatından Muafiyet	94
2.3.3.2. Sigorta Sözleşmesinde Teminat Altına Alınan Riziko.....	97

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SORUMLULUK SİGORTACISININ ZARAR GÖRENE İFA YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN SONA ERMESİ

3. Genel Olarak	98
3.1. Sorumluluk Sigortacısının Zarar Görene İfa Yükümlülüğünün Sona Ermesi Halleri.....	101
3.1.1. Sorumluluk Sigortası Sözleşmesinin Teminat Süresinin Dolması Hali	101
3.1.2. Sorumluluk Sigortası Sözleşmesinin Feshi Hali	102
3.1.2.1. Sigorta Ettirenin Prim Ödememesi Halinde Fesih	103
3.1.2.2. Sigorta Sözleşmesine Konu Olan Rizikonun Ağırlaşması	105
3.1.2.3. Sigortacının Sözleşme İfa Etme Yetkisinin Sona Ermesi ve Konkordato İlan Etmesi Halleri.....	107
3.1.2.4. Sigorta Ettirenin Prim Borcunun Arttırılması	109
3.1.2.5. Tarafların Aczi, Takibin Semeresiz Kalması	111
3.1.3. Sorumluluk Sigortası Sözleşmesinden Cayma Hali.....	112
3.1.3.1. Sigorta Ettirenin Prim Borcunu Ödememesi.....	114
3.1.3.2. Sigorta Ettirenin Bildirim Yükümlülüğünü İhlal Etmesi.....	115
3.1.3.3. Sigorta Ettirenin Sebepsiz Cayması.....	118
SONUÇ	121
KAYNAKÇA	134
EKLER	145

KISALTMALAR

AnkBD.	: Ankara Barosu Dergisi
Aufl	: Auflage(baskı)
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Batider	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
çev.	: Çeviren
dpn.	: Dipnot
E.	: Esas No.
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK.	: Hukuk Genel Kurulu
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi
İÜHFM.	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar No.
Karş.	: Karşılaştırınız
KTK.	: 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu
m.	: Madde
S.	: Sayı
s.	: sayfa
SAY.	: Sigorta Acenteleri Yönetmeliği
SK.	: 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu
TBK.	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TMK.	: Türk Medeni Kanunu
TTK.	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve devamı
Y.	: Yargıtay

EKLER LİSTESİ

EK 1. Tez Etik İzin İstek Formu	145
EK 2. Tez Etik İzin İstek Yazısı.....	147
EK 3. Tez Etik İzin Yazısı.....	148

GİRİŞ

Sigorta ilişkisi, aynı veya benzer rizikolar karşısında bir kimsenin uhdesinde doğacak zararın sonuçlarının sigortacıya ifa edilecek olan belirli bir prim karşılığında giderilmesine yönelik zarar görene talep hakkı sağlayan borç ilişkisidir.¹ Sigortacı söz konusu rizikonun meydana gelmesi sonucunda oluşacak zararı gidererek zarara uğrayan kişinin mağduriyetinin sonuçlarını azaltmayı amaçlar. Böylece zarar gören kişilerin malvarlığında herhangi bir pasifin oluşmaması veya var olan pasifin artmaması kısmen de olsa teminat altına alınmış olur. Sigortacılık faaliyetinin gerçekleşebilmesi için;

- Aynı veya benzer tehlikeyle karşılaşan insan topluluğu,
- Gerçekleşme ihtimali olan riziko,
- Riziko sonucu meydana gelecek gereksinimin karşılanması,
- Sigortaya esas teşkil eden korumanın maddi bir bedele bağlı olması,
- Sigorta konusu güvencenin talep edilme hakkının mevcut olması gibi unsurlar mevcut olmalıdır.²

"Zarar Sigortaları" kanun koyucu tarafından ilgili sigorta sözleşmesinde teminat altına alınan rizikonun türüne göre kendi içerisinde "mal sigortaları" ve "sorumluluk sigortaları" olmak üzere iki başlık altında düzenlenmiştir.

Sorumluluk sigortaları zorunlu sorumluluk sigortaları ve ihtiyari sorumluluk sigortaları olmak üzere ikiye ayrılır: Sigorta ettirenin sorumluluk sigortası sözleşmesi ile teminat altına alınmasını istediği olay kamusal faaliyetlerin ifa edilmesine yönelik bir olay ise ve bu olayın ilgili yasal düzenlemelerce zorunlu olarak sigorta teminatı kapsamına alınması gerektiği hükme bağlanmışsa böyle bir durumda zorunlu sorumluluk sigortası müessesesi söz konusu olacaktır.³ Örnek vermek gerekirse 2010/190 sayılı Bakanlar Kurulu Kararında⁴ "Tehlikeli Maddeler İçin Yaptırılacak Sorumluluk Sigortaları Hakkında Karar" yayınlanmış olup tüpgaz içerikli kamusal faaliyetleri ifa eden kişilere ve kuruluşlara tüpgaz zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptırma zorunluluğu getirilmiştir. Eğer sigorta ettiren kendi ihtiyaçları ve isteği doğrultusunda sorumluluk sigortasının teminat unsurundan yararlanmak istiyorsa

¹ YAZICIOĞLU-ŞEKER ÖĞÜZ, Emine Zehra, Sigorta Hukuku, 2. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2019, s.1

² Yazıcıoğlu-Öğüz, s.2

³ ACAR, Serdar, Sorumluluk Sigortacısının Doğrudan Davada Dayanabileceği Savunmalar, 1. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2012, s.41

⁴ Resmi Gazete Tarihi: 11.03.2010, Resmi Gazete Sayısı: 27518

teminat altına alınmasını istediği olayın zorunlu olarak sigorta teminatı kapsamına alınması gerektiğine ilişkin herhangi bir yasal düzenleme yoksa böyle bir durumda ihtiyari sorumluluk sigortası müessesesi söz konusu olacaktır. Örnek vermek gerekirse araç sahipleri kendi ihtiyaçları doğrultusunda herhangi bir üçüncü kişiye araçla zarar verme ihtimaline karşın zorunlu trafik sigortasından bağımsız olarak ihtiyari mali sorumluluk sigortası yaptırabilecektir.⁵

Sorumluluk sigortaları sözleşmelerinde sorumluluk sigortacısı ile sigorta ettiren arasında sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinde öngörülen hukuka aykırı eylemi neticesinde taraf sıfatına haiz olmayan üçüncü kişi zarara uğrarsa üçüncü kişinin uhdesinde doğan bu zararın sonuçlarının sigorta ettiren tarafından değil sorumluluk sigortacısı tarafından ifa edilmesi teminat altına alınmıştır.⁶

Sigorta ettirenin hukuka aykırı eylemi neticesinde zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın sonuçlarının sorumluluk sigortacısı tarafından her zaman giderilip giderilemeyeceği hususuna ilişkin kanun koyucunun TTK m.1484'te yapmış olduğu düzenleme ile zorunlu sorumluluk sigortaları bakımından sorumluluk sigortacısının sigorta ettirene karşı sorumluluğundan kısmen veya tamamen kurtulsa bile zarar gören üçüncü kişiye karşı her halde zorunlu sigorta bedeline kadar sorumlu olması gerektiği hükme bağlanmışken, ihtiyari sorumluluk sigortaları ilişkilerindeki sorumluluk sigortacısının, zarar gören üçüncü kişiye karşı her zaman sorumlu olması gerektiğine ilişkin herhangi bir belirleme yapılmamıştır yani bu hususta bilinçli olarak susulmuştur.⁷

Kanun koyucunun sorumluluk sigortası sözleşmeleri ilişkilerinde sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye karşı sorumluluğunun her halde zorunlu sigorta bedeline kadar devam edeceği hususunu hükme bağlaması gerek zorunlu sorumluluk sigortaları ilişkilerinde gerekse de ihtiyari sorumluluk sigortaları ilişkilerinde birçok soruna neden olmuştur. Bu sorunlardan bir tanesi de sorumluluk sigortacısının sigorta ettirene karşı sorumluluğunun tamamen veya kısmen sona ermesi hallerinin hangi durumlarda söz konusu olabileceği ve böyle bir durumun söz konusu olması halinde zorunlu sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye karşı tazminat ödemesinden

⁵ YALÇIN, Sena, Motorlu Kara Taşıtları İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortası, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2021, s.4

⁶ ÇEKER, Mustafa, Sigorta Hukuku, Karahan Kitabevi, 20. Baskı, Adana 2019, s.249

⁷ Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2-Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler-Birinci Bölüm Zarar Sigortaları (Madde 1453-1486), 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016, s.415

her halde zorunlu sigorta bedeline kadar sorumlu olmak zorunda mı kalacağı problemidir.

Somut probleme çözüm bulabilmek için hazırlayacak olduğumuz tezimiz üç bölümden oluşacaktır. Somut tezimizin birinci bölümünde genel hatlarıyla "Türk Hukukunda Sorumluluk Sigortası", ikinci bölümünde "Zorunlu Sorumluluk Sigortalarında Sigortacının İfa Yükümlülüğü", son bölümü olan üçüncü bölümünde ise "Sorumluluk Sigortacısının İfa Yükümlülüğünün Sona Erme Halleri" anlatılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA SORUMLULUK SİGORTASI

1. Genel Olarak

Sigorta hukuku, eTTK'nin yürürlükte olduğu dönemde “kara sigortaları” ve “deniz sigortaları” başlıkları altında yüzeysel bir düzenlemeye tabi tutulmuşken TTK'nin yürürlüğe girmesi ile “zarar sigortaları” ve “can sigortaları” başlıkları altında daha kapsamlı bir düzenlemeye tabi tutulmuştur. TTK'de “zarar sigortaları” kendi içerisinde “mal sigortaları” ve “sorumluluk sigortaları” şeklinde iki alt başlık altında ele alınmışken “can sigortaları” da kendi içerisinde “hayat sigortası”, “kaza sigortası” ve “hastalık ve sağlık sigortası” olmak üzere üç alt başlık altında ele alınmıştır.⁸

Sorumluluk sigortası TTK'de m.1473-m.1485 arasında (m.1473 ve m.1485 de dahil) düzenlenmiştir. Kanun koyucu, sorumluluk sigortalarına ilişkin TTK'de yapmış olduğu yasal düzenlemelerde diğer sigorta türlerinden farklı olarak herhangi bir üçüncü kişinin uhdesinde doğacak zararın sonuçlarını ve bu zararın sonuçlarının giderilmesini düzenlemiştir.⁹ TTK m.1473'te sorumluluk sigortacısının, sigorta ettirenin kendisine ifa edeceği belirli veya belirlenebilir bir prim karşılığında sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinde öngörülen ve sigorta süresi içerisinde gerçekleşen hukuka aykırı eyleminden ötürü herhangi bir üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın sonuçlarını gidereceği düzenlenmiştir. Bu yasal düzenlemeye Yargıtay H.G.K'nin 18.03.2021 tarihli 2017/412 E.-2021/296 K. sayılı kararında “...olay esaslı sorumluluk sigortalarında, olay sözleşme süresi içinde gerçekleşmiş ise zarar ve tazminat talebi sigorta sözleşmesinin süresinden sonra söz konusu olsa dahi teminat kapsamında kalmaktadır.” şeklinde yer verilmiştir.¹⁰ Kanun koyucu TTK m.1473'te yapmış olduğu düzenleme ile sigorta ettirenin zarar gören üçüncü kişiye ifa etmekle yükümlü olacağı tazminat ödeme borcunu sigortacıya yüklemiştir. Amaç sigorta ettirenin veya sigortalının malvarlığında oluşabilecek herhangi bir pasifi veya var olan bir pasifin artmasının engellemektir.¹¹

⁸ Çeker,2019, s.16

⁹ CEBE, Mehmet Sinan, Uygulamalı Sigorta Hukuku, 1. Bası, Ankara 2018, s.648

¹⁰ Yargıtay H.G.K., 18.03.2021 T., 2017/412 E., 2021/296 K., karararama.yargitay.gov.tr, e.t: 20.04.2021

¹¹ Çeker, 2019, s.250

Sorumluluk sigortacısı, zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın sonuçlarını gidermeye çalışırken aynı zamanda sigorta sözleşmesinin karşı akdi olan sigorta ettirenin acze düşmesine de engel olmayı amaçlar. Sorumluluk sigortası müessesesi, sigorta ettirenin malvarlığında meydana gelebilecek azalmayı engellemeyi amaçladığı için pasifin sigortası olarak da ifade edilir. Sorumluluk sigortasında oluşması muhtemel zarar, sigorta ettirenin malvarlığı üzerinde etki doğuracağı için bu sigorta bir zarar sigortasıdır. Sorumluluk sigortası, sigorta ettirenin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz sadece zarar gören üçüncü kişinin tazminat talebini ve diğer zararlarının giderilmesi istemini yerine getirir.¹²

Sorumluluk sigortasında sigorta ettirenin, zarar gören üçüncü kişiye verdiği zarar neticesinde sigortacıya başvurması durumunda sigortacı sadece sigorta ettirenin hukuki sorumluluğu ile ilgilenir. Sigorta ettirenin cezai sorumluluğu sigortacıyı hiçbir şekilde bağlamaz. Çünkü; sigorta ettirenin cezai sorumluluğu şahsidir sadece kendisi için hüküm ve sonuç doğurur. Örneğin; sigorta ettiren, alkolün etkisinde bir trafik kazasına karışarak herhangi bir kişinin yaralanmasına sebep olursa ve bu yaralama neticesinde almış olduğu hapis cezası adli para cezasına çevrilirse bu adli para cezasının sonuçlarından kendisi sorumlu olacak olup sigortacıdan uhdesinde doğan adli para cezasının ödemesini talep edemez. Çünkü bu adli para cezası, ceza yargılaması neticesinde verilmiştir. Eğer ki bu trafik kazası neticesinde zarar gören üçüncü kişi uğradığı zararının giderilmesini sigorta ettirenden istemiş olsaydı burada sigortacı, zarar gören üçüncü kişinin sigorta ettirenden bu talebini gidermek zorundaydı. Çünkü; bu talep, sigorta ettirenin hukuki sorumluluk alanında doğmuş bir talep olacaktır.

Sigorta ettirenin adli para cezasına veya hapis cezasına mahkum olmasını gerektirmeyen herhangi bir " kabahat " işlemesi durumunda ifa edeceği idari para cezası da şahsidir, bu cezanın ifa edilmesi sigortacıdan talep edilemeyecektir. Kaldı ki böyle bir durumda zarar gören bizzat sigorta ettirenin kendisidir, herhangi bir üçüncü kişi değildir.¹³

¹² Ünán, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2-Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler-Birinci Bölüm Zarar Sigortaları (Madde 1453-1486), İstanbul 2016 s. 266

¹³ KÖSE, Yasin, Hekimlik Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, Seçkin Yayınları, 1. Bası, Ankara 2020, s.53

1.1. Sorumluluk Sigortasının Konusu ve Kapsamı

Sorumluluk sigortasının konusu ve kapsamı TTK m.1473'te iki fıkra halinde düzenlenmiştir. TTK m.1473'te sigorta ettireninin sigorta sözleşmesinde öngörülen hukuka aykırı eylemi neticesinde üçüncü kişinin uhdesinde meydana gelen zararın sonuçlarının sorumluluk sigortacısı tarafından ifa edilmesi hususu hükme bağlanırken ayrıca sigorta ettiren kişinin gerçek kişi sıfatına sahip olabilmesinin yanı sıra tüzel kişi sıfatına da haiz olabilmesinin mümkün olduğu hükme bağlanmıştır.

TTK m.1473/1'de "*Sigortacı sorumluluk sigortası ile, sözleşmede aksine hüküm yoksa, sigortalının sözleşmede öngörülen ve zarar daha sonra doğsa bile, sigorta süresi içinde gerçekleşen bir olaydan kaynaklanan sorumluluğu nedeniyle zarar görene, sigorta sözleşmesinde öngörülen miktara kadar tazminat öder.*" şeklinde düzenleme yapılmıştır. Kanun koyucu, yapmış olduğu bu yasal düzenleme ile sorumluluk sigortasının temel şartlarını emredici olmayacak şekilde genel olarak açıklamıştır. TTK m.1473 öncelikle sigortacı ile sigorta ettiren arasında bir sigorta sözleşmesinin olması gerektiğini ifade etmiştir. Fakat TTK m.1473'te yazılı veya sözlü şeklinde herhangi bir düzenlemeye yer verilmeyerek sadece sözleşme ifadesine yer verilmiştir. Zaten ilgili hükmün emredici olmaması seçimlik olarak bırakılan sözlü veya yazılı sözleşme şekline zemin hazırlamıştır.¹⁴

Kanun koyucu, TTK m.1473'te, sorumluluk sigortasının teminat işlevinin ilgili sigorta sözleşmesinde öngörülen bir olay neticesinde ifa edileceğini hükme bağlamıştır.¹⁵ TTK m.1473'te sigorta sözleşmesinde öngörülen olayın ne şekilde gerçekleşmesi gerektiği açıklanmamıştır. Böyle bir hususta boşluk bırakılması kanun koyucunun bilinçli tercihidir. Çünkü; sigorta müessesesinin teminat işlevinin ifa edilebilmesine neden olan olay olağan hayat şartlarında birçok şekilde meydana gelebilecektir. Sorumluluk sigortasını uygulanabilir kılacak olayın neticesinde bir zarar meydana gelecektir. Sorumluluk sigortasının uygulanabilmesi için sözleşmede öngörülen olayın herhangi bir zarara neden olması da tek başına yeterli olmayacaktır.

Çünkü; sorumluluk sigortası, üçüncü kişi konumunda olan zarar göreni koruma amacıyla hukukumuza giren bir müessesedir. Bu yüzden de sorumluluk sigortasının

¹⁴ KENDER, Rayegan, "Sigorta Mukavelesinin Akdedilmesi ve Şartları", Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu I, 67.01.1984, Ankara, BTHAE, s. 41-57

¹⁵ AYHAN, Rıza/ÇAĞLAR, Hayrettin/ÖZDAMAR, Mehmet, Sigorta Hukuku Ders Kitabı, Yetkin Yayınları, Yenilenmiş 3. Baskı, Ankara 2020, s.302

teminat işlevi, ancak sigorta sözleşmesinde öngörülen olay neticesinde üçüncü kişinin şahsında zarar meydana gelmesi halinde ifa edilir. Sorumluluk sigortasının teminat işlevinin kapsamı Yargıtay 4. HD'nin 02.11.2021 tarihli 2021/4618 E.-2021/7926 K. sayılı kararında "...ilgililerin, sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmayan tazminat talepleri..." şeklinde ifade edilmiştir.¹⁶ Üçüncü kişinin şahsında meydana gelecek zarar ile sorumluluk sigortası müessesesini harekete geçirecek olay arasında illiyet bağı olmalıdır. İletten mücerret bir olay sorumluluk sigortasının teminatı kapsamında olmayacaktır.

Sigorta sözleşmesinin tarafları olan sigortacı ile sigorta ettiren, sigorta sözleşmesinin süresinden önce veya sigorta sözleşmesinin süresinden sonra gerçekleşen olayların da sorumluluk sigortasının teminatı kapsamına alınması hususunu kararlaştırabilirler.¹⁷ Böyle bir düzenlemeye engel durum yoktur. TTK. m.1473'ün gerekçe metni incelendiğinde sorumluluk sigortasının teminat işlevinin neden sigorta süresi içinde gerçekleşen olay neticesinde ifa edilmesi gerektiği daha iyi anlaşılacaktır. TTK. m.1473'ün gerekçe metninde belirtildiği üzere eğer sorumluluk sigortacısı, sigorta ettirenin sigorta sözleşmesi öncesinde meydana getirdiği olaylardan sorumlu olsaydı sorumluluk sigortasının teminat işlevi ifa edilebilir olmayacaktı. Çünkü; böyle bir durumda sorumluluk sigortacısı, sigorta ettirenin sorumluluk sigortası sözleşmesinin süresinden önceki bütün iş ve işlemlerine hakim olması gerekecekti fakat böyle bir hakimiyet olağan hayatın akışında mümkün değildir.

TTK m.1473'te, sorumluluk sigortacısının, sigorta sözleşmesinin ifa edilmesinin öncesinde gerçekleşmiş veya ifa edilmesinden sonra gerçekleşen olaylardan sorumluluğuna ilişkin emredici bir yasak düzenlenmemiştir. Örneğin; tıbbi kötü uygulamalara ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarında "sözleşme yapılmadan önce veya sözleşme yürürlükteyken meydana gelen olay nedeniyle sadece sözleşme süresi içinde sigortalıya doğacak taleplerin de teminat altına alınabileceğine yer verilmiştir. Bu yasal düzenlemeden anlaşılacağı üzere sigorta sözleşmesinin konusu oluşturan olayın kapsamı, sözleşme öncesi ve sözleşme sürecini kapsayacak şekilde belirlenebilecektir.¹⁸

¹⁶ Yargıtay 4. H.D., 02.11.2021 T., 2021/4618 E., 2021/7926 K., karararama.yargitay.gov.tr, e.t: 05.02.2022

¹⁷ Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2-Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler-Birinci Bölüm Zarar Sigortaları (Madde 1453-1486), İstanbul 2016, s. 286

¹⁸ Köse, s.64

TTK m.1473/1’de, zarar kavramından ne anlaşılması gerektiği açıklanmamıştır. Kanun koyucu, TTK m.1473’te, bilinçli olarak zarar kavramına yönelik sınırlı sayıda örnek sayma yoluna gitmemiştir. Çünkü; sigorta ettirenin icrai hareketi neticesinde zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde birçok zarar doğabilecektir. Zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğabilecek zararlar herhangi bir cismani zarar olabileceği gibi tedavi gideri, araç bedelinin düşmesi gibi zararlar da olabilir. Önemli olan sigorta sözleşmesinde öngörülen olay ile öngörülen bu olay neticesinde meydana gelen zarar arasında illiyet bağının mevcut olmasıdır. Eğer meydana gelen zarar, sigorta sözleşmesinde öngörülen olay neticesinde meydana gelmemişse sorumluluk sigortasının teminat işlevi, ifa edilemeyecektir.

Örnek vermek gerekirse hekimlik zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptıran bir hekimin akciğer ameliyatı yaptığı hasta, ameliyattan bir hafta sonra yangın esnasında kolunu kaybederse gerek sigorta ettirenden gerekse de sigortacıdan herhangi bir tazminat talep edemeyecektir. Çünkü; söz konusu hekimin akciğer ameliyatı ile yaşanan kol kaybı arasında herhangi bir illiyet bağı mevcut değildir. Bir başka örnek vermek gerekirse ön camı hasarlı bir araca sahip olan zorunlu mali mesuliyet sigortası yaptıran bir kimse, arabasına arkadan çarpan arabanın sahibinden sadece aracının arka kısmında meydana gelen zararı talep edebilir çünkü ön camdaki hasarla arkadan çarpan aracın teması arasında herhangi bir illiyet bağı mevcut değildir.¹⁹

TTK m.1473’te zararın gerçekleşme anına ilişkin “zarar sonradan doğsa bile” ifadesine yer verilmesi son derece yerinde bir düzenlemedir.

Çünkü; gerçekleşen bir olayın sebep olduğu zarar, olağan hayatın akışında bazen olay anında ortaya çıkabileceği gibi bazen aylar hatta yıllar sonra ortaya çıkabilmektedir. Yargıtay 4. HD’nin 08.11.2021 tarihli 2021/4511 E.-2021/8347 K. sayılı kararında “...olaydan sonraki dönemde de, destek olmasa bile, onun zamanındaki gibi aynı şekilde yaşayabilmesi için muhtaç olduğu paranın ödettirilmesi...” şeklinde zararın sonradan meydana gelebileceğine ilişkin açıklama yapılmıştır.²⁰ Örnek vermek gerekirse hekimlik zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptıran bir hekimin safra kesesi operasyonu sırasında gaz bezlerini hastanın safrasında unutması neticesinde hastanın altı ay sonra fenalaşması sonucu ortaya çıkacak zarardan hem sigorta ettiren konumunda

¹⁹ TÜRKER, Gülay, Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, 1. Bası, Adalet Yayınevi, İstanbul 2017, s.60

²⁰ Yargıtay 4. H.D., 08.11.2021 T., 2021/4511 E., 2021/8347 K., karararama.yargitay.gov.tr, e.t: 10.01.2022

olan hekim hem de sigortacı sorumlu olacaktır.²¹ Çünkü safra bezinde unutulmuş gaz bezleri ile altı ay sonra ortaya çıkan fenalaşma arasında illiyet bağı mevcuttur. Bir başka örnek vermek gerekirse tüpgaz sorumluluk sigortası yaptıran bir işletmenin hatalı üretimi sonucunda ürettiği tüpün gaz kaçırmışından dolayı zehirlenerek bir hafta yoğun bakımda yatan hastanın uğramış olduğu zararlardan hem tüpgaz sorumluluk sigortacısı hem de sigorta ettiren işletme sorumludur.²²

TTK m.1473/2'de "*Sigorta, sigortalının işletmesi ile ilgili sorumluluğu için yaptırılmışsa, sözleşmede aksine hüküm yoksa bu sigorta, sigortalının temsilcisi ile işletmenin veya işletmenin bir kısmının yönetiminde, denetiminde ve işletmede çalıştırılan kişilerin sorumluluğunu da karşılar. Bu durumda sigorta bu kişilerin lehine yapılmış sayılır.*" şeklinde düzenleme yapılmıştır. TTK m.1473/2'de sigorta ettirenin bir işletme olması durumunda işletmenin eylemlerinden üçüncü kişinin zarar görmesi halinde sorumluluk sigortacısının sorumluluğunun ne şekilde olması gerektiği hükme bağlanmıştır. TTK m.1473/2'deki düzenleme ile sorumluluk sigortasının teminat işlevinin kapsamı biraz daha genişletilmiştir. Sorumluluk sigortasının teminat işlevinin, sigorta yaptıran işletmenin yanı sıra işletmenin amacını gerçekleştirmek için işletmede görev alan kimselerin fiillerini de kapsayacağı belirtilmiştir.

TTK m.1473/2, TBK'nin 130. maddesini bütünleyen bir düzenleme konumundadır. TBK'nin 130. maddesinde başkasını çalıştıran kişinin çalıştırdığı kişinin hukuki sorumluluğunu güvence altına almak için sigorta yapması durumunda sigortadan doğan hakların doğrudan doğruya çalışan nezdinde doğacağını, çalışana ödenecek sigorta tazminatının da genel hükümlere göre ödenecek tazminattan düşüleceği düzenlenmiştir. Bu sebepten ötürü TTK m.1473/2 ile TBK'nin 130. maddesi bir bütünlük oluşturmaktadır.²³

²¹ DEMİR, Mehmet, Hekim ve Hastane Yönünden Tıbbi Sorumluluk Hukuku, 1. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2018, s.161

²² LALE, Muktedir, Uygulamada Tüpgaz Sorumluluk Sigortası ve İlgili Mevzuat, 1. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s.35

²³ Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2 S. 287

1.1.1. Sorumluluk Sigortası Sözleşmesinin Tarafları

1.1.1.1. Sigortacı

Sigorta sözleşmesinin karşılıklı taraflarından biri sigortacıdır. Talep eden herkesin sigortacı olma ihtimali yoktur. Çünkü; 5684 s. Sigortacılık Kanunu m.3'e göre sigortacının hukuki statüsünün ya Anonim Şirket ya da Kooperatif olması gereklidir. İlgili yasal düzenlemeden anlaşılacağı üzere ne bir Limited Şirket ne de bir Komandit Şirket sigortacılık faaliyetini icra edebilecektir.²⁴ Bir anonim şirket veya kooperatifin sigortacılık faaliyetini icra edebilmesi için ayrıca 5684 s. Sigortacılık Kanunu'ndaki ve ilgili diğer kanunlardaki gerekli diğer şartlara haiz olması gerekmektedir.

1.1.1.2. Sigorta Ettiren

Sigorta sözleşmesinde öngörülen rizikoya esas teşkil eden hukuka aykırı eylemin ifa edilmesi neticesinde herhangi bir üçüncü kişinin uhdesinde zarar doğması halinde hukuka aykırı eylemi ile üçüncü kişiye zarar veren kişiye, sigorta ettiren denir.²⁵ Sigorta ettiren, mevcut malvarlığında herhangi bir pasifin oluşması veya var olan pasifin artması ihtimaline karşın sigortacıya belirli veya belirlenebilir bir prim ödeme borcu altına giren kişidir.

Sigorta ettirenin, sigorta sözleşmesinde teminat altına alınan menfaati kendisi adına mı yoksa başkası adına mı sigorta ettirdiği hususu önemlidir. Eğer ki sigorta ettiren, sigorta sözleşmesine konu olan menfaati kendisi adına sigorta ettirmiş ise burada "kendi hesabına sigorta" eğer ki başkası adına sigorta ettirmiş ise " başkası hesabına sigorta" söz konusu olacaktır. Bu hususta sigortanın kimin hesabına olacağı, prim ve talep söz konusu olduğunda önem arz edecektir. Talep hakkı, sigorta sözleşmesi kimin hesabına ise onun uhdesinde doğacaktır fakat prim ödeme borcu daima sigorta ettirenin uhdesinde doğacaktır.²⁶

²⁴ Çeker, 2019, s. 62

²⁵ TAŞKIN, Melda, Krediye Bağlı Hayat Sigortası Sözleşmesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Özel Hukuk Doktora Tezleri Dizisi No: 7, 1. Bası, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2019, s.245

²⁶ ARSEVEN, Haydar, Sigorta Hukuku, 2. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 1991, s.72

1.1.1.3. Sigortalı

Sigortalı, sigorta sözleşmesi ile hakları koruma altına alınan kişidir. Hakları koruma altına alınan kişi bazen sigorta ettirenin kendisi olabilirken bazen de bağımsız üçüncü kişi olabilmektedir. Hakları koruma altına alınan kişi, eğer sigorta ettirenin kendisi ise böyle bir durumda sigorta ettiren kişi ile sigortalı kişinin aynı kişi olması hali söz konusu olacaktır. Oysa hakları koruma altına alınan kişi sigorta ettiren kişi değil de herhangi bir üçüncü kişi ise böyle bir durumda sigorta ettiren kişi ile sigortalı kişinin ayrı kişiler olması hali söz konusu olacaktır.²⁷

Prim ödemekle yükümlü olan sigorta ettiren fiil ehliyetine sahip olmak zorundaysa da hakları koruma altına alınan kişi fiil ehliyetine sahip olmak zorunda değildir. Çünkü; hak ehliyeti, sağ ve tam doğumla birlikte insanın uhdesinde doğar. Örneğin; bir uçak firması ile içindeki yolcular sigorta edilmişse herhangi bir kazada uçak içerisindeki yolcular sigortalı sıfatı ile sigortacıdan tazminat talep etme hakkına sahip olurlar. Çünkü; yolcular bir prim ödeme borcuna sahip olmayıp hakları koruma altına alınan kişilerdir. Bu yüzden de yolcular, sigortalı sıfatına haiz kabul edilmektedir.

1.1.2. Sorumluluk Sigortası Sözleşmesindeki Olay Unsuru

Kanun koyucu TTK m.1473'te, sigorta ettirenin veya sigortalının sorumluluğunun doğmasına sebep olacak olan olay unsurunun ne olduğunu veya nasıl gerçekleşeceğini açıklamamıştır. Bilinmelidir ki sigorta müessesesi sigorta ettirene veya sigortalıya sınırsız himaye sağlayan bir müessese değildir. Her ne kadar TTK m.1473'te "*sorumluluk sigortası sözleşmesinde öngörülecek ve sigorta süresi içerisinde gerçekleşecek olay*" tanımlaması yapılsa da bu tanımlama sorumluluk sigortası müessesesindeki olay kavramını açıklayamamaktadır.²⁸

TTK m.1485'te, TTK m.1458'de düzenlenen "geçmişe etkili sigorta" müessesinin, sorumluluk sigortası müessesesi için de uygulanabileceği ifade edilmiştir. Yani TTK m.1485'te, TTK m.1473'teki olay unsurunun sorumluluk sigortası sözleşmesinin taraflarınca belirlenecek geçmişe etki tarihinden itibaren gerçekleşen olayları da kapsayabileceği düzenlenmiştir.²⁹ Böylece TTK m.1473'teki olay unsurunun sınırı

²⁷ ÜNAN, Samim, "Mal Sigortalarında Başkası Hesabına Sigorta", Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 2, S. 2, Aralık 2012, s. 11-29.

²⁸ Ayhan/Çağlar/Özdamar, s. 304

²⁹ Yargıtay 11. HD., 28.04.1976 T., 1976/2183 E., 1976/2257 K. (aktaran: Cebe, s.653)

daha da genişletilmiştir. Kaldı ki TTK m.1473 emredici bir hüküm olmadığı için sorumluluk sigortası sözleşmesinde sigorta ettirenin sorumluluğunu doğuracak olay unsuru taraflarca sigorta ettirenin aleyhine olmayacak şekilde de düzenlenebilecektir.³⁰

TTK. m.1473'ün emredici bir hüküm olmamasından dolayı sorumluluk sigortası sözleşmesinin konusunu oluşturan olay unsurunun esasına ilişkin farklı görüşler kabul edilmiştir.³¹

Bu görüşlerden ilki “**sebeb olayı teorisi**”dir. Bu teoride sigorta ettirenin veya sigortalının hukuka aykırı eylemini gerçekleştirdiği anda sorumluluk sigortasının teminat işlevinin ifa edileceği belirtilmiştir. Bu teoriyi savunanlar için önemli olan husus, sigorta süresi içinde hukuka aykırı davranış neticesinde rizikoya esas teşkil eden olayın meydana gelmesidir. Bu teoriyi savunanlar için olay neticesinde meydana gelecek zarar unsurunun ve bu zarar neticesinde sigorta ettirenden talep edilecek giderim talebinin sigorta süresi içerisinde vuku bulması zorunlu değildir. Sorumluluk sigortasının teminat süresinin sona ermesinden sonra da zarar ve giderim talebi vuku bulabilecektir. Zaten TTK m.1473'te " *zarar daha sonra doğsa bile*" ibaresine yer verilmiştir.

Sorumluluk sigortası sözleşmesinin konusunu oluşturan olay unsurunun esasına ilişkin ortaya atılan görüşlerden bir diğeri “**zarar olayı teorisi**”dir. Bu teoriyi savunanlar TTK m.1473'teki "*sigorta süresi içinde gerçekleşen bir olay*" ifadesini "*sigorta süresi içinde gerçekleşen bir zarar*" olarak ifade etmiştir. Yargıtay 11. HD'nin 01.07.1996 tarihli 1996/4479 E.-1996/4904 K. sayılı kararında da “...aracın kullanılmasından doğan...” ifadesine yer verilmiştir.³² Bu teoriye göre sorumluluk sigortasının teminat işlevinin ifa edilmesine neden olan hukuka aykırı eylem, sigorta sözleşmesinin teminat süresinden önce gerçekleşse bile hukuka aykırı eylem neticesinde gerçekleşecek zarar, sigorta süresi içinde meydana gelmelidir.³³

Örnek vermek gerekirse bir binadaki dairelerin balkonlarının deniz kumu ile inşa edildikten sonra çökmesi neticesinde bina sakinlerinin yaralandığını düşünelim. Somut olayımızda hukuka aykırı eylemler silsilesi neticesinde üçüncü kişi konumunda olan

³⁰ Ünán, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 291

³¹ ÜNAN, Samim / YAZICIOĞLU, Emine(ed.), Sigorta Hukuku Sempozyumları, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018, s. 425

³² Yargıtay 11. HD, 01.07.1996 T., 1996/4479 E., 1996/4904 K. (aktaran: Cebe, s.659)

³³ DİNÇ, İnan Deniz, Ürün Sorumluluk Sigortasında Rizikonun Konusu ve Teminatın Kapsamı, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017, s.35

bina sakinleri zarar görmüştür. Peki bu olayımızda zarar olayı esasına göre riziko ne zaman gerçekleşmiştir? ³⁴

Riziko deniz kumu ile inşa edilen balkonların çökmesi neticesinde gerçekleşmiştir. Çünkü insanların yaralanmasına doğrudan sebep olan neden balkonların çökmesidir. Örnek olayımızda rizikonun gerçekleştiği an her ne kadar balkonların deniz kumu ile inşa edilmesi olarak düşünülse de zarar olayı esası görüşünde, zarara doğrudan neden olan zarar olayının rizikoyu meydana getireceği kabul edildiği için binanın balkonlarının çöktüğü anda rizikonun gerçekleştiği kabul edilir. Zarar olayı esasını savunanlar için önemli olan hangi eylemin zarar olayını meydana getirdiğidir. Yani zarar olayı esasını savunanlar, rizikoya esas teşkil eden olay olarak zararı meydana getiren olaylardan hepsini değil zarara geri dönüşü olmayacak şekilde bağlı olan olayı kabul etmişlerdir.

Sorumluluk sigortası sözleşmesinin konusunu oluşturan olay unsurunun esasına ilişkin ortaya atılan görüşlerden bir diğeri "**talep teorisi**"dir. Bu teoriyi savunanlar TTK m.1473'teki "*rizikoya esas teşkil edecek olayın sigorta süresi içerisinde gerçekleşmesi*" şeklinde ifade edilen olay unsurunu "**talep olayı**" unsuru olarak kabul etmişlerdir. Sorumluluk sigortasının teminat işlevinin, sigorta süresi içindeki giderim talebi neticesinde ifa edilmesi gerektiğini benimsemişlerdir. ³⁵

Talep olayı esasını savunanlara göre sigorta ettirenin veya sigortalının hukuka aykırı eylemi neticesinde üçüncü kişiye vereceği zararın gerçekleşme anı önemli değildir. Yani sigorta ettiren veya sigortalının üçüncü kişiye yönelik hukuka aykırı eylemi, sorumluluk sigortası sözleşmesinin teminat süresi içinde meydana gelebileceği gibi teminat süresinden önce de meydana gelebilecektir. ³⁶

Talep olayı esasını savunanlar için önemli olan sigorta ettirenin veya sigortalının üçüncü kişiye yönelik hukuka aykırı eylemi neticesinde meydana gelecek zarardan dolayı giderim isteminin sorumluluk sigortasının teminat süresi içerisinde ileri sürülmesidir. Çünkü; kanun koyucu, TTK m.1473'te "*sigorta süresi içerisinde gerçekleşen olay*" ifadesini kullanmıştır.

Sorumluluk sigortası sözleşmesinin konusunu oluşturan olay unsurunun esasına ilişkin ortaya atılan görüşlerden bir diğeri "**zararın ilk tespiti teorisi**"dir. Zararın ilk

³⁴ Ünán / Yazıcıoğlu (ed.), s.426

³⁵ ŞENOCAK, Kemal, MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTASI (Özellikle Doktor, Avukat, Mimarın Mesleki Sorumluluk Sigortası), Turhan Kitabevi, Ankara 2000, s.93

³⁶ Şenocak, MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTASI, s. 103

tespiti teorisi görüşünü savunanlar, sigorta ettirenin veya sigortalının hukuka aykırı eylemi neticesinde oluşacak zararın tespit edildiği anda rizikonun gerçekleşeceğini kabul ederler. Söz konusu tespiti, sigorta sözleşmesinin taraflarından olmamak kaydıyla herhangi bir üçüncü kişi ifa edecektir.³⁷

Sorumluluk sigortası sözleşmesinin konusunu oluşturan olay unsurunun esasına ilişkin ortaya atılan görüşlerden bir diğeri “**zararın kesin olarak keşfi teorisi**”dir. Bu teoriyi savunanlar, sorumluluk sigortasının teminat işlevinin ifa edilebilmesi için meydana gelen zararın hukuki yollarla keşfini gerekli kılmışlardır. TTK m.1473’te tanımlanan “*sigorta süresinde içinde gerçekleşecek olan rizikoya esas teşkil edecek olay kavramı*” zararın kesin olarak keşfi olayı olarak nitelendirilmiştir. Bu hukuki yollarla keşfin, yargı makamı önünde yapılabilmesi mümkün olduğu gibi yargı makamı dışında bir yolla da yapılabilmesi mümkündür.³⁸

Sorumluluk sigortası sözleşmesinin konusunu oluşturan olay unsurunun esasına ilişkin birçok görüş ortaya atılmıştır. Bu görüşlerin bazıları sorumluluk sigortasında yaygın olarak kullanılırken bazıları ise neredeyse hiç kullanılmamaktadır.

Sigorta hukukumuzda en yaygın kullanılan görüşler “**sebep olayı teorisi, zarar olayı teorisi ve talep esaslı teorisi**”dir. Sorumluluk sigortası sözleşmesindeki olay unsurunu açıklayan bu teorilerin bir araya gelerek “**karma teori**”yi meydana getirdiği bir durum da mevcuttur. Türk hukuk sisteminde sözleşmelerin esasına ve şekline ilişkin olarak sözleşme özgürlüğü ilkesi benimsenmiştir. Karma teori de sözleşme özgürlüğü ilkesinin bir uzantısıdır. Karma teori, taraflara sorumluluk sigortası sözleşmesini ifa ederken rizikoya esas teşkil edecek olay unsurunu daha geniş tanımlamıştır.³⁹

Karma teoriyi esas alan sorumluluk sigortası sözleşmesi düzenlenirken iki şart gerçekleşmek zorundadır.⁴⁰Bu şartlardan ilki sigorta ettirenin veya sigortalının herhangi bir üçüncü kişiye karşı sigorta süresi içinde veya herhangi bir geçmişe etki tarihi belirlenmişse bu tarihten itibaren hukuka aykırı eylemde bulunması gerektiğidir. Sigorta ettirenin veya sigortalının hukuka aykırı eylemi neticesinde üçüncü kişinin uhdesinde, sigorta süresi içinde veya herhangi bir geçmişe etki tarihi belirlenmişse bu tarihten itibaren bir zarar doğmalıdır. Karma teorinin ilk şartı gerçekleştikten sonra

³⁷ Şenocak, MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTASI, s. 100

³⁸ Şenocak, MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTASI, s. 110

³⁹ YEŞİLOVA ARAS, Ecehan, Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı, 1.

Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2013, s.29

⁴⁰ Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 295

gerçekleşmesi gereken ikinci şart ise sigorta ettireninin veya sigortalının üçüncü kişiye yönelik hukuka aykırı eylemi neticesinde üçüncü kişinin uhdesinde meydana gelen giderim talebinin sorumluluk sigortası sözleşmesinde öngörülen süre içerisinde ileri sürülmesi gerektiğidir. Sorumluluk sigortası sözleşmesinin süresi sona erdikten sonra zarar gören üçüncü kişi, giderim talebinde bulursa rizikoya esas teşkil eden olay unsuru gerçekleşmemiş sayılacaktır. Çünkü; karma teori, sorumluluk sigortası müessesesinin muhtevasını oluşturan hukuka aykırı eylemi, bu eylem neticesinde meydana gelen zararı ve bu zarar doğrultusunda istenecek giderim talebini sorumluluk sigortası sözleşmesinin süresi içinde bir araya getirerek rizikoya esas teşkil eden olay unsurunu tanımlamayı amaçlamıştır.⁴¹

Karma teoriyi savunanların sigorta sözleşmesinin süresini, teorinin merkezine alması bazı yönlerden karma teorinin eleştirilmesine neden olmuştur. Bu teoriye yapılan en önemli eleştiri, bu teori çerçevesinde meydana getirilecek sorumluluk sigortası sözleşmelerinin süresinin kısa olması durumunda sigorta ettirenin veya sigortalının sigorta süresinden sonra üçüncü kişi tarafından ileri sürülecek giderim talebiyle tek başına mücadele etmek zorunda kalabilecek olmasıdır.⁴²

Örnek vermek gerekirse A isimli sigorta ettiren, B isimli sigortacı ile olay ve talep unsurlarının sigorta teminatı süresi içerisinde gerçekleşmesi kaydıyla oluşan karma teorinin esas alındığı bir sorumluluk sigortası sözleşmesi ifa ettikten sonra sorumluluk sigortası süresi içerisinde A isimli sigorta ettirenin hukuka aykırı eylemde bulunarak C isimli üçüncü bir kişinin zarara uğramasına sebep olduğu , bu zararın sonuçlarının sorumluluk sigortası süresi içerisinde son bulmayıp sigorta süresi sona erdikten sonra da devam ettiği bu sebeple C isimli zarar görenin sigorta süresi bittikten iki yıl kadar sonra B isimli sigortacıdan giderim talebinde bulunduğu bir durumda A isimli sigorta ettiren her ne kadar sorumluluk sigortası süresi içerisinde bir hukuka aykırı eylemde bulunmuş ise de hukuka aykırı eylem neticesinde meydana gelen zararın aşamalı olarak oluşmasından dolayı zarar sorumluluk sigortasının teminat süresi bittikten sonra gerçekleşmiş bu yüzden zarardan kaynaklı giderim talebi de sorumluluk sigortasının teminat süresi bittikten sonra söz konusu olmuştur.

⁴¹ Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2 S. 298

⁴² Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2 S. 296

C isimli zarar gören A isimli sigorta ettirenden sorumluluk sigortasının teminat süresi bittikten sonra giderim talebinde bulunduğu bu talep B isimli sorumluluk sigortacısına karşı da ileri sürülebilecek midir? Olay ve talep unsurlarının sorumluluk sigortasının teminat süresi içinde gerçekleşmesi kaydıyla oluşan karma teorinin kabul edildiği bir karma esaslı sorumluluk sigortası sözleşmesinin söz konusu olduğu sorumluluk sigortasında sorumluluk sigortacısının kendisine yöneltilecek taleplerden sorumluluğu sigorta sözleşmesinin teminat süresi ile sınırlı olacak olup sorumluluk sigortacısı, sigorta sözleşmesinin teminat süresi geçtikten sonra kendisine yöneltilecek taleplerden sorumlu olmayacaktır. Sorumluluk sigortacısının sigorta süresi içinde ileri sürülmesi koşuluyla kendisine yöneltilecek giderim taleplerinden sorumlu olması, sorumluluk sigortası sözleşmesinin süresinden ⁴³sonra ileri sürülecek olan talepler için sigorta ettirenin baş başa kalmasına sebep olacaktır.

1.1.2.1. Sorumluluk Sigortasında Geçmişe Etkili Sigorta

TTK. m.1485'te TTK m.1454'ün, m.1458'in, m.1466/1'in ve m.1474'ün sorumluluk sigortaları için geçerli olacağı belirtilmiştir. Sorumluluk sigortası için geçerli olacağı belirtilen dört maddeden biri olan TTK m.1458'de geçmişe etkili sigorta müessesesi düzenlenmiştir. ⁴⁴

Böylece kanun koyucu, "*sorumluluk sigortası sözleşmelerinde öngörülen ve sigorta süresi içerisinde gerçekleşen olay*" tanımına bir istisna getirmiş olup geçmişte meydana gelen bir olayın rizikoya esas teşkil edebileceğine yani sorumluluk sigortası sözleşmesinin teminat işlevinin kapsamına alınabileceğine yer vermiştir. ⁴⁵

TTK m.1458'de "*Sigorta koruması sözleşmenin yapılmasından önceki bir tarihten itibaren sağlanacak şekilde yapılabilir. Ancak, rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalkmış olduğu, sözleşmenin yapılması sırasında, sigortacı ile sigorta ettiren ve sigortadan haberi olmak şartıyla, sigortalı tarafından biliniyorsa sözleşme geçersizdir. Rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalktığı için sigorta ettiren veya sigortalı tarafından bilinip sigortacı tarafından*

⁴³ KENDER, Rayegan, Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, Yenilenmiş 17. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2021, s.339

⁴⁴ CAN, Mertol, Sigorta Sözleşmesinin Tabi Olduğu Hukuki Esaslar, 2. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara 2012, s.53

⁴⁵ Ünan/Yazıcıoğlu (ed.), s.435

bilinmediği durumlarda, sigortacı sözleşme ile bağlı olmamakla birlikte, ödenmesi gereken primin tamamına hak kazanır." şeklinde düzenleme yapılmıştır.

TTK m.1458'in birinci cümlesindeki düzenleme ile sigorta süresi içinde meydana gelen ve rizikoya esas teşkil eden olay unsurunun, taraflarca belirlenecek geçmişteki bir tarihten itibaren sigorta sözleşmesinin ifa edildiği tarihe kadar meydana gelen olayları da kapsayabileceği ifade edilmiştir.⁴⁶ Yani kanun koyucu, sigorta sözleşmesinin ifa edilmesinden önce gerçekleşmiş olayların da sigorta sözleşmelerinin teminatı kapsamına alınabileceğini ifade etmiştir. Çünkü TTK m.1458'in birinci cümlesinde, sigorta sözleşmelerinin taraflarca belirlenecek olan geçmişe etki tarihinden itibaren yapılabileceği ifade edilmiştir.

TTK m.1458'in ikinci cümlesinde, aynı maddenin birinci cümlesindeki geçmişte meydana gelen bir olayın sigorta sözleşmesindeki rizikoya esas teşkil edebilmesi durumunun istisnası düzenlenmiştir. TTK m.1458'in ikinci cümlesinde, sigorta sözleşmesindeki rizikoya esas teşkil eden olayın gerçekleşmiş olduğunun veya gerçekleşme ihtimalinin sigorta sözleşmesinin ifa edildiği anda sigorta ettiren tarafından, sigortacı tarafından veya sigorta sözleşmesinin varlığını bilmek şartıyla sigortalı tarafından bilinmesi halinde geçmişe etkili sigorta müessesesinin söz konusu olamayacağı ifade edilmiştir.⁴⁷

Kanun koyucu, TTK m.1458'in ikinci cümlesinde bir bilinmezlik koşulu ileri sürmüştür. Kaldı ki sigorta sözleşmesinin konusunu oluşturan rizikoya esas teşkil eden olayın gerçekleşmiş olması veya gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalkması sigorta müessesesinin teminat işlevini anlamsız kılacaktır. Sorumluluk sigortası sözleşmesinin düzenlendiği anda henüz meydana gelmediği kabul edilen rizikoya esas teşkil eden olayın meydana gelmesi durumunda talep edilecek giderim talebinin sigortacı tarafından ifa edilmesi öngörülürken rizikoya esas teşkil eden olayın meydana gelmiş olması⁴⁸ durumunda sigorta sözleşmesinin teminat işlevinin ifa edilemeyeceği kabul edilecektir. Rizikonun gerçekleştiğinin veya gerçekleşme ihtimalinin kalmadığının bilinmemesi gerektiği koşulu, hem sigorta ettiren hem sigortacı hem de sigortalı için düzenlenmiştir.⁴⁹

⁴⁶ ULAŞ, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku, Turhan Kitabevi, 8.bası, Ankara 2012, s. 46

⁴⁷ CAN, Mertol, Türk Özel Sigorta Hukuku (Ders Kitabı), 1. Bası, Adalet Yayınevi, C.1, Ankara 2018, s.7

⁴⁸ KUBİLAY, Huriye, Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku, 1.Bası, Barış Yayınları, İzmir 1999, s.46

⁴⁹ Şenocak, MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTASI, s.62

1.1.2.2. Sorumluluk Sigortasında İşletme Sorumluluğu Sigortasının Kapsamı

TTK m.1473/2'de sigorta ettirenin bir işletme olması durumunda sözleşmede aksi yönde düzenleme yapılmadıkça sigortanın teminat işlevinden sadece işletme sahibi gerçek kişi veya tüzel kişinin değil bu kişilerin yanı sıra işletmenin temsilcilerinin, çalışanlarının, yöneticilerinin ve denetçilerinin de yararlanacağını düzenlemiştir. TTK m.1473/2 genel düzenleme niteliğinde olup madde metnindeki bazı kavramlar yorum yoluyla doldurulmaya çalışılmaktadır.

Bir veya birden fazla gerçek veya tüzel kişinin tek başına veya bir araya gelmesiyle belirli bir miktarda sermaye ile oluşturduğu kuruma işletme denir. İşletmeler gerçek kişi niteliğinde olmayıp tüzel kişi niteliğindedir. Sahip olduğu organlar vasıtasıyla iş ve işlemlerini yerine getirirler. İşletmelerin birden fazla çalışanı bünyesinde barındırması ve bünyelerinde meydana gelen iş ve işlemlerle birden fazla kişiyle ilişki meydana getirmesi her an bir zararla karşı karşıya kalma ihtimalinin yüksek olmasına neden olur.

50

Bu sebeplerden ötürü işletmeler, bünyesinde çalışan kişilerin, işletmenin iş ve işlemlerinden kaynaklı eylemleri yerine getirirken meydana gelebilecek zararların maddi değerinin yüksek olma ihtimaline karşın kendilerini koruma altına almakla yükümlüdürler.⁵¹

Bir işletme, işletmenin iş ve eylemleri neticesinde meydana gelecek zarara ilişkin tazminat talebinin, kendisinden talep edilme ihtimalinin varlığı sebebiyle bünyesindeki yöneticilerinin, çalışanlarının, denetçilerinin ve temsilcilerinin işletmenin iş ve eylemleri ile alakalı faaliyetlerinin sorumluluk sigortasının teminatı kapsamında olmasını ister. Bu sebepten ötürü işletme sorumluluk sigortası sözleşmelerinde aksi yönde bir düzenleme yapılmak isteniyorsa bu düzenleme sigorta ettiren konumunda olan işletmenin lehine bir düzenleme olmalıdır.

Kanun koyucu TTK m.1473/2'de işletmenin niteliğine ilişkin herhangi bir sınırlama yapmamıştır. İşletme, her türlü nitelikteki iş ve işlemleri konu alabilecek bir işletme olabilecektir.⁵² İşletme bir sağlık işletmesi, bir sanayi işletmesi veya bir reklam

⁵⁰ YARDIMCIOĞLU GÜL, Mahmut Medine, İşletme Yöneticilerinin Ticaret Hukuku Farkındalıklarına İlişkin Bir Araştırma, G. Ü. İslâhiye İİBF Uluslararası E-Dergi, S.3, Gaziantep 2019, s.137

⁵¹ Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 301

⁵² MOLLAMAHMUTOĞLU, Hamdi/ MUHİTTİN, Astarlı /BAYSAL, Ulaş, İş Hukuku, Yenilenmiş 7. Baskı, Lykeion Yayınları, Ankara 2022, s.64

işletmesi olabilir. Bütün işletmeler, TTK m.1473/2 kapsamında sorumluluk sigortasının teminat işlevinden yararlanabilecektir.

1.1.3. Sorumluluk Sigortası Sözleşmesindeki Zarar Unsuru

Sorumluluk sigortasının TTK'de düzenlenme amacı sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinde öngörülen bir olay neticesinde üçüncü kişiye vereceği zararın sonuçlarının⁵³ sigortacı tarafından giderilerek üçüncü kişinin uhdesinde herhangi bir mağduriyetin oluşmamasını sağlamaktır. Eğer üçüncü kişinin uhdesinde herhangi bir zarar ortaya çıkmamışsa sorumluluk sigortasının teminat işlevi söz konusu olmayacaktır.⁵⁴

TTK m.1473'te zarar unsuruna yer verilirken üçüncü kişi nezdinde oluşacak bir zarar kastedilmiştir. Burada sigorta ettirenin veya sigortalının malvarlığında herhangi bir pasifin oluşması veya malvarlığındaki mevcut pasifin artması kastedilmemiştir. Üçüncü kişinin uhdesinde oluşacak zararlar sigorta sözleşmesinde öngörülen olay neticesinde gerçekleşmelidir yani illetten mücerret olmamalıdır. Üçüncü kişinin uhdesinde oluşacak zararlar pek çok şekilde meydana gelebilecektir.⁵⁵

Zarar, bir şahsın kendisine yönelik herhangi bir haksız eylem neticesinde malvarlığında veya şahıs varlığında meydana gelen eksilmedir. Sorumluluk sigortası şahsın şahıs varlığında meydana gelecek olan zararı değil malvarlığında meydana gelecek zararın sonuçlarını gidermeyi teminat altına alır. Bunun da sebebi sorumluluk sigortası sözleşmesi ile belirli bir primin ödenmesi karşılığında belirli bir bedele kadar doğacak sorumluluğun teminat altına alınmasının kararlaştırılmasıdır. Malvarlığında meydana gelecek olan zarar doğrudan zarar olabileceği gibi dolaylı zarar da olabilir. Doğrudan zarar meydana gelen olay neticesinde gerçekleşen ilk zarardır. Dolaylı zarar ise meydana gelen olay neticesinde doğrudan gerçekleşen zarara bağlı olarak meydana gelen zarardır.⁵⁶

Sorumluluk sigortasına ilişkin yasal düzenlemeler üçüncü kişinin uhdesinde doğan doğrudan zararları gidermeyi teminat altına alır. Doğrudan zarar bir eşya (mal) zararı olarak ortaya çıkabilir. Örneğin zorunlu mali mesuliyet sigortası yaptıran bir kişi

⁵³ Yazıcıoğlu /Şeker Ögüz, s.162

⁵⁴ Ünan, Ürün Sorumluluk Sigortalarında Riziko, s.30

⁵⁵ OMAĞ, Merih Kemal, Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti, 1. Baskı, Vedat Kitapçılık, s.3

⁵⁶ OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş 15. Bası, Vedat Kitapçılık, C.2, İstanbul 2020, s.139

aracıyla bir başka araca çarptığında üçüncü bir kişinin aracına zarar vermiş olacaktır.⁵⁷ Üçüncü kişi de uğramış olduğu bu mal zararı sebebiyle sigorta ettirenden veya sorumluluk sigortacısından tazminat talep edebilecektir. Doğrudan zarar bir can zararı şeklinde de ortaya çıkabilir. Örneğin hekimlik zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptıran bir hekim muayene olmaya gelen bir hastasına antibiyotik tedavisi uygular ve bu tedavi neticesinde hasta akciğer yetmezliğine yakalanırsa bir can zararı ortaya çıkacaktır.

Doğrudan zarar, destekten yoksun kalma zararı da olabilir. Burada destek kavramına değinmek gerekir. Destekten yoksun kalma kavramı, TBK m.53/3'te düzenlenmiştir. TBK m.53/3'te "*ölenin desteğinden yoksun kalan kişilerin bu sebeple uğradıkları kayıplar*" şeklinde genel bir ifadeye yer verilmiş, destek kavramı ayrıca tanımlanmamıştır.

Gerek doktrinde gerekse de Yargıtay içtihatlarında destekten yoksun kalan kişi kavramı, bir kimsenin bakmakla yükümlü olduğu kişi olarak ifade edilmiştir. Bu yüzden destekten yoksun kalma kavramı bir zarar çeşidini ifade eder. Yargıtay 4. HD.'nin 09.11.2021 tarihli 2021/2245 E.- 2021/8428 K sayılı kararında destekten yoksun kalma zararına ilişkin "...1.250 TL destekten yoksun kalma tazminatının dava tarihinden itibaren işleyecek ticari faizi ile birlikte davalıdan alınarak davacı ...'e verilmesine..." şeklinde hüküm kurulmuştur.⁵⁸

Sorumluluk sigortasında, destekten yoksun kalma zararına örnek vermek gerekirse ürün sorumluluk sigortası yaptırmış bir oksijen tüpü firmasının ürettiği oksijen tüpünün hastanede patlaması neticesinde onlarca kişinin ölümüne sebep olduğunda ölen kimselerin bakmakla yükümlü olduğu kimseler yoksun kalacakları desteği gerek ürün sorumluluk sigortacısından gerekse de sigorta ettiren konumunda olan oksijen tüpü üreticisi firmadan talep edebilir. Burada meydana gelen zarar destekten yoksun kalma zararıdır.⁵⁹

Sorumluluk sigortacıları yukarıda bahsetmiş olduğumuz doğrudan zararların ekonomik külfetini önlemek amacıyla çoğu zaman sigorta sözleşmelerine sigorta teminatının geçerli olabileceği zararlar açısından sınırlamalar koyarlar. Böylece

⁵⁷ GÖKCAN, Hasan Tahsin, Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Hukuku, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016, s.39

⁵⁸ Yargıtay 4. H.D., 09.11.2021 T., 2021/2245 E., 2021/8428 K., karararama.yargitay.gov.tr, e.t: 20.02.2022

⁵⁹ Dinç, s.36

sorumluluk sigortacısı, karşılaşılabileceği birçok zarardan belirli ölçüde sorumlu olmaktan kurtulur.

Sorumluluk sigortacısı sigorta sözleşmesine böyle bir sınırlama koymasa dahi bazen ilgili sorumluluk sigortasının türü gereği bazı sınırlamalar mevcuttur. Örneğin yeminli mali müşavir sorumluluk sigortası yaptıran bir mali müşavirin mesleğini icra ederken cana yönelik zarar vermesi ihtimali bulunmadığından yeminli mali müşavir sorumluluk sigortası cana yönelik zarara ilişkin herhangi bir teminat bulundurmaz. Fakat bazı sorumluluk sigortaları hem cana hem malvarlığına karşı teminat sağlar.

Örnek vermek gerekirse yapı denetim kuruluşları zorunlu mali sorumluluk sigortası, hem malvarlığına hem de cana karşı teminat sağlar. Sorumluluk sigortalarında her türlü doğrudan zararın teminat kapsamında olmaması gerektiği hususu, ilgili sigortaların genel şartlarında yapılan teminat dışı haller düzenlemesinden anlaşılacaktır.⁶⁰

Sorumluluk sigortacısının hukuki sorumluluğu kanundan kaynaklanan sorumluluktur. Sorumluluk sigortacısının kanundan kaynaklanan sorumluluğa sahip olması onun sözleşmesel sorumluluğa sahip olmayacağı anlamına gelmez. Fakat sorumluluk sigortacısının sözleşmesel sorumluluğu son derece sınırlı olmalıdır. Çünkü; sözleşme ilişkisinin asıl tarafları alacaklı ve borçludur. Sorumluluk sigortacısı, alacaklı ve borçlu arasındaki edimsel ilişkinin tamamını teminat altına alırsa bu durum edimsel ilişkinin kötüye kullanılmasına neden olacaktır. Bu yüzden sorumluluk sigortacısı, kanundan kaynaklanan sorumluluğu kapsamında sorumlu olmalıdır. Örnek vermek gerekirse yeminli mali müşavir sorumluluk sigortası yaptıran bir mali müşavirin tutması gereken kayıtları hiçbir şekilde tutmaması dolayısıyla sorumluluk sigortacısı sorumlu olmayacakken kayıtların eksik veya hatalı tutmasından sorumluluk sigortacısı sorumlu olacaktır. Burada da görüleceği üzere sorumluluk sigortacısı, mali müşavir ile üçüncü kişi arasındaki edimsel ilişkinin tamamından değil kanunun sınırladığı çerçeve içerisinde sorumlu olmaktadır.⁶¹

Sorumluluk sigortası sözleşmesinde öngörülen olay ile sigorta süresi içerisinde veya sigorta süresi bittikten sonra meydana gelecek zarar arasında illiyet bağı mevcut olmalıdır. Yargıtay 11. HD'nin, 24.05.1999 tarihli 1999/2393 E.- 1999/4325 K. sayılı

⁶⁰ YONGALIK, Aynur, Çevre Sorumluluk Sigortası, 1. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1998, s.192

⁶¹ AKÇAKANAT, Özen/ÖZDEMİR, Ozan/KILIÇARSLAN, Şerife, Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Sorumluluk Sigortalarına Bakış Açıları Üzerine Bir Araştırma, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.23, S.23, Ankara 2021, s.141

kararında "...işletenin anılan sorumluluğunun zorunlu mali sorumluluk sigortası hadlerinin üzerinde kalan kısmı..." ifadesine yer verilmiştir.⁶² TTK m.1473'te sınırlı olarak örneklenmeyen zarar unsurunun sorumluluk sigortasının teminat işlevi kapsamında ne şekilde gerçekleşmiş sayılacağı doktrinde tartışılmaktadır.⁶³

Bu görüşlerden bir tanesi "*Zarar Olgusu Esası*" görüşüdür. Zarar olgusu esasını savunanlara göre sigorta ettiren kişi herhangi bir icrai hareketi ile üçüncü kişinin malvarlığına veya şahıs varlığına zarar vermelidir. Bu zarar sigorta süresi içerisinde meydana gelmek zorunda değildir.⁶⁴

Zarar olgusu esasını savunanlar, zarar kavramını sigorta ettirenin veya sigortalının malvarlığında oluşacak bir pasif veya var olan pasifin artması olarak değil üçüncü kişinin uhdesinde oluşacak bir eksilme olarak tanımlamıştır. Bu tanımlama aslında kanun koyucunun sorumluluk sigortasının teminat işlevinin uygulanabilmesi için gerekli olan zarar unsurunu açıklayan bir tanımlamadır.

Zarar unsurunun sorumluluk sigortasının teminat işlevinin kapsamına girebilmesine ilişkin ileri sürülen diğer bir görüş ise "*Talep Esası*" görüşüdür. Talep esasını görüşünü savunanlara göre TTK m.1473'te nasıl ki sigorta sözleşmesinde öngörülen bir olay unsurundan bahsediliyorsa zarar unsuru da aynı sözleşmede öngörülen zarar olarak belirlenmelidir. Yani talep esasını görüşü, zararın meydana geleceği anın sorumluluk sigortası sözleşmesinde düzenlenmesi gerektiğini savunan bir görüştür.

Talep esasını görüşünü savunanlara göre sorumluluk sigortalarında üçüncü kişinin uhdesinde herhangi bir mağduriyetin doğmaması için sigorta sözleşmelerine "ilave sorumluluk sigortası klotu" eklenmelidir. Böylece sorumluluk sigortasının süresi sona erdikten sonra meydana gelebilecek zararlar da sorumluluk sigortasının teminatı kapsamında olacak olup sorumluluk sigortacısı tarafından giderilebilecektir.⁶⁵

Talep esasını görüşü sorumluluk sigortasındaki zarar kavramını dar yorumlaması sebebiyle doktrinde benimsenen bir görüş olmamıştır. Kaldı ki zarar unsurunu dar yorumlayan bu görüş, sorumluluk sigortasına konu olan olayın zarar doğuran veya zarar doğurma tehlikesi ihtimali taşıyan bir unsura sahip olması tanımını da yok saymıştır.

⁶² Yargıtay 11. HD, 24.05.1999 T., 1999/2393 E., 1999/4325 K. (aktaran: Cebe, s.691)

⁶³ Lale, s.319

⁶⁴ Şenocak, Mesleki Sorumluluk Sigortası, s.111

⁶⁵ DEMİRCİ, Serdar, Ürün Sorumluluk Sigortasına Sorumluluk Hukuku ve Genel Şartlar Çerçevesinde Güncel Bir Bakış, Ankara Barosu Dergisi, S.3, Ankara 2019, s.167

Zarar unsurunun sorumluluk sigortasının teminat işlevinin altına girebilmesine ilişkin ileri sürülen bir diğer görüş ise " *Zararın Tespiti Esası*" görüşüdür.⁶⁶ Bu esas, zarar olgusu esası görüşüne en yakın esas olmakla beraber bazı özellikleriyle zarar olgusu esasından ayrılmıştır. Burada sorumluluk sigortasının teminat işlevinin zararın tespit edilmesi neticesinde uygulanabileceğinden bahsedilmiştir. Bu esasın kabul edilmesi halinde zarar gören konumunda olan üçüncü kişi bir kez daha zarara uğrayabilecektir.⁶⁷

Örnek vermek gerekirse sorumluluk sigortasında öngörülen olay neticesinde sigorta süresi içerisinde üçüncü kişinin uhdesinde bir zarar meydana geldikten sonra zarar tespit edilmeden sorumluluk sigortası sözleşmesi süresi sona erdiği için zarar gören üçüncü kişi bir kez daha mağdur olacak bir kez daha zarar görecektir. Çünkü; sorumluluk sigortası sözleşmesinin süresi içinde gerçekleşen bir olay ve sorumluluk sigortası sözleşmesinin süresi içinde gerçekleşen bir zarar zaten mevcuttur. Ama bu faktörlere rağmen sorumluluk sigortasının teminat işlevini zararın tespitinden sonra harekete geçirmek, zarar gören üçüncü kişiyi bir kez daha mağdur etmek bir kez daha zarara sokmak demektir.

1.2. Sorumluluk Sigortasında Sigorta Ettirenin Bildirim Yükümlülüğü

Sorumluluk sigortacısının sigorta ettirenin hukuka aykırı eyleminden ve bu hukuka aykırı eylem neticesinde herhangi bir üçüncü kişinin uhdesinde meydana gelen zarardan resen haberdar olma ihtimali neredeyse yoktur. Kaldı ki sorumluluk sigortacısı, olağan hayatın akışında mesleği dolayısıyla farklı kimselerle çok sayıda sigorta sözleşmesi ifa etmektedir. Bu yüzden sorumluluk sigortacısının, sigorta sözleşmelerinin sigorta ettirenlerini yakından takip etmesi imkansızdır.⁶⁸

Kanun koyucu, bu gerekçeden ötürü sigorta sözleşmesinin konusunu oluşturan rizikoya esas teşkil eden olayın meydana gelmesi durumunda üçüncü kişinin uhdesinde oluşan zararların maddi değerinin artmasını engellemek amacıyla sigorta ettirene yönelik TTK m.1475'te "*bildirim yükümlülüğü*" düzenlemesini yapmıştır.⁶⁹ Sigorta ettirenin bildirim yükümlülüğü TTK m.1475'te üç fıkra halinde düzenlenmiştir. TTK

⁶⁶ Ünan, Ürün Sorumluluk Sigortalarında Riziko, s.31

⁶⁷ TURGAZ, Güllü, Sağlık Sektöründe Mesleki Sorumluluk Sigortası Uygulaması, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2007, s.62

⁶⁸ ACAR, Serdar, s.15

⁶⁹ KENDER, Rayegan, Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, 16. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2017, s.281

m.1475'te "1) Sigortalı sorumluluğunu gerektirecek olayları, on gün içinde, sigortacıya bildirir. (2) Sigortalı kendisine yöneltilen istemi, aksi kararlaştırılmamışsa derhâl sigortacıya bildirir. Bu bildirim üzerine veya zarar görenin sigortacıya doğrudan başvurması hâlinde 1427'nci madde uygulanır. (3) Bildirim yükümlülüğünün ihlali hâlinde, 1446'ncı maddenin ikinci ve üçüncü fıkrâ hükümleri kıyas yolu ile uygulanır." şeklinde düzenleme yapılmıştır.

Kanun koyucu, TTK m.1475/1'de, sigorta ettirenin üçüncü kişiye yönelik hukuka aykırı eylemini eylemin icra edilmesi anından itibaren on gün içinde sorumluluk sigortacısına bildirmesi gerektiğini hükme bağlamıştır.⁷⁰ Kanun koyucu, TTK m.1475/1'de yapmış olduğu düzenleme ile sorumluluk sigortası sözleşmesindeki rizikoya esas teşkil eden olay unsuruna ilişkin "*zarar olayı teorisi*"ne atıf yapmıştır.⁷¹

Örnek vermek gerekirse sigorta ettiren aracıyla üçüncü kişinin aracına çarparsa bu kaza olayını kaza anından itibaren on gün içerisinde sorumluluk sigortacısına bildirmez ve üçüncü kişinin hasarlı aracına ilişkin gerekli bakım ve tamir önlemlerini almazsa ortaya daha büyük bir zarar çıkacaktır.⁷²

TTK m.1475'teki sigorta ettirene ilişkin düzenlenmiş olan "*bildirim yükümlülüğü*" sigorta ettirenin hukuka aykırı eylemlerinin tamamının sorumluluk sigortacısına bildirilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. TTK m.1475/1'de düzenlenen sorumluluk sigortası sözleşmesindeki rizikoya esas teşkil eden olayın bildirilme yükümlülüğü, sadece sigorta sözleşmesinde öngörülen olaya ilişkin bir yükümlülüktür. Sigorta ettiren, hukuka aykırı eyleminin sigorta sözleşmesinde öngörülen olaya esas teşkil eden eylem olduğunun farkına varmadıkça on günlük bildirim süresi işlemeye başlamaz.⁷³ Sorumluluk sigortasının teminat işlevinin ifa edilebilmesi, sigorta ettirenin hukuka aykırı eyleminin, sigorta teminatının konusu olan rizikoya esas teşkil eden eylem olduğunu bilmesine bağlıdır. Bu ön koşulun gerçekleşmesi halinde sigorta ettiren, hukuka aykırı eylemini eylemin gerçekleşme anından itibaren on gün içinde sorumluluk sigortacısına bildirecektir.

⁷⁰ ŞENTEPE, Öner, Trafik Sigortasında Sigorta Ettirenin Borç ve Yükümlülükleri, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008, s.42

⁷¹ Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2 S. 301

⁷² KARASU, Rauf,6102 s. Türk Ticaret Kanunu'nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı C.2, Malatya 2015, S.691

⁷³ GÖKCAN, Hasan Tahsin/KAYMAZ, Seydi, Karayolları Trafik Kanuna Göre Hukuki Sorumluluk, Tazminat, Sigorta Rücu Davaları ve Trafik Suçları, 2. Basım, Seçkin Yayınevi, Ankara 2001, s. 415

TTK m.1475/2'nin birinci cümlesine göre sorumluluk sigortası sözleşmesinde teminat altına alınan rizikoya esas teşkil eden olayın gerçekleşmesi durumunda sigorta ettirenden talep edilecek olan tazminat talebinin sigorta sözleşmesinde aksi bir düzenlemeye yer verilmediği takdirde derhal sorumluluk sigortacısına bildirilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Kanun koyucu, TTK m.1475/2'de giderim talebinin sorumluluk sigortacısına bildirilmesine ilişkin "*derhal*" ibaresine yer vererek TTK m.1475/1'deki on günlük bildirim süresi düzenlemesinden farklı bir düzenleme yapmıştır.⁷⁴

Giderim talebinin zarar gören üçüncü kişi tarafından sigorta ettirene hangi şekilde yöneltilebileceğine ilişkin TTK'de herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Giderim talebi, zarar gören üçüncü kişi tarafından sigorta ettirene sözlü veya yazılı olarak iletilebilecektir. Önemli olan husus, giderim talebinden haberdar olan sigorta ettirenin bu talebi derhal sorumluluk sigortacısına bildirmesi gerektiğidir. Sorumluluk sigortacısı, giderim talebi kendisine derhal bildirilir bildirilmez zarar gören üçüncü kişinin iddialarına karşı savunmaya geçecek yani meydana gelen zarara ilişkin üçüncü kişinin iddialarını çürütmeye çalışacaktır. Giderim talebinin sorumluluk sigortacısına derhal bildirilmesi halinde üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın maddi değerinin artmasına da engel olunacaktır.⁷⁵

TTK m.1475/2'nin ikinci cümlesinde, giderim talebinin sorumluluk sigortacısına sigorta ettiren veya zarar gören üçüncü kişi tarafından bildirilmesi halinde TTK m.1427'nin uygulanacağı hükme bağlanmıştır.⁷⁶

TTK m.1427 sorumluluk sigortası müessesesine ilişkin bir düzenleme olmayıp sigorta hukukunun bütün türlerinde uygulanacak olan genel bir düzenlemedir. TTK m.1427/2'de sigortacının kendisine yöneltilen giderim talebinin ne zaman muaccel hale geleceği düzenlenmiştir. TTK m.1427/2'de, tazminat bedelinin muaccel hale geleceği anın sigorta ettiren tarafından olaya ilişkin belgelerin sorumluluk sigortacısına teslim edilmesi neticesinde sorumluluk sigortacısının olaya ilişkin belgelere yönelik yapacağı araştırmalarının tamamlandığı an olacağı düzenlenmiştir.

⁷⁴ GÜRSES, Özlem, Liability Insurance: Principles and Issues, Recent Developments in Reinsurance(English Law Update), "Rights and Obligations of the Parties in Liability Insurance" Saminar, 07.03.2013, İstanbul, s.28.

⁷⁵ Cebe, s.681

⁷⁶ ÖLMEZ, Fatih, "İşveren Sorumluluk Sigortası", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Özel Sayı C.22 S.3, İstanbul 2016, S.691

TTK m.1427/2'ye göre sigorta ettirenin rizikoya esas teşkil eden eylemine ilişkin belgeleri öncelikle sigortacıya teslim etmesi gerekmektedir.⁷⁷ Eğer sigorta ettiren, rizikoya esas teşkil eden olaya ilişkin belgeleri sigortacıya vermezse veya vermeyeceğini ifade ederse sigortacının giderim talebine ilişkin herhangi bir bilgisi olmayacaktır. Böyle bir durumda da sorumluluk sigortalarında zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararların maddi sonuçları giderilemeyecektir. Sigorta ettiren, rizikoya esas teşkil eden olaya ilişkin belgeleri eksiksiz olarak sigortacıya verirse sigortacı bu belgeleri ve bu belgelerle meydana gelen olay arasındaki illiyet bağımlı araştıracaktır. Sigortacının araştırmalarını tamamladığı an giderim talebinin muaccel hale geleceği an olacaktır. Eğer ki sigortacı giderim talebine yönelik herhangi bir araştırma yapmayacağını beyan ederse giderim talebinin miktarı hakkında verilecek yargı kararını sigorta teminat bedeli kapsamında gidermekle yükümlü olacaktır.⁷⁸

TTK m.1427/2'nin birinci cümlesinde ayrıca giderim talebinin muaccel hale geleceği ana ilişkin üst süreler belirlenmiştir. TTK m.1427/2'ye göre giderim talebi, TTK m.1446'ya göre yapılacak olan ihbardan itibaren zarar sigortalarında her halde kırk beş gün sonra can sigortalarında her halde on beş gün sonra muaccel hale gelecektir.

TTK m.1427/3'te sigortacının zarar gören üçüncü kişinin giderim talebine ilişkin araştırmalarını üç ay içinde tamamlayamaması durumunda zarar gören üçüncü kişiye avans ödemesi gerektiği hükme bağlanmıştır. Avans bedeli, taraflarca yapılacak anlaşma çerçevesinde belirlenen bedelin en az yüzde ellisi olabileceği gibi tarafların anlaşma imkanının mümkün olmaması durumunda mahkemece yaptırılacak ekspertiz incelemesi neticesinde ortaya çıkacak bedelin en az yüzde ellisi de olabilecektir. Ödenecek olan avans bedeli, tazminat bedelinden mahsup edilecektir.

Sorumluluk sigortası sözleşmesindeki rizikoya esas teşkil eden olayın ve bu olaya ilişkin giderim talebinin sigortalı tarafından sorumluluk sigortacısına kasıtlı veya ihmalen bildirilmemesi halinde sorumluluk sigortacısının giderim talebinden ne şekilde sorumlu olacağı TTK m.1475/3'te düzenlenmiştir. TTK m.1475/3'e göre sigorta ettirenin rizikoya esas teşkil eden olayı ve bu olaya ilişkin giderim talebini sorumluluk

⁷⁷ METEZADE, Zihni, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Altıncı Kitap Birinci Kısım İle İlgili Görüşler" SHD, Yıl :2005, Özel Sayı, Sayı 1, s.43.

⁷⁸ Ulaş, s. 812

sigortacısına bildirmemesi halinde TTK m.1446'nın 2. ve 3. fıkraya hükümleri uygulanacaktır.⁷⁹

TTK m.1446/2'de sigorta ettirenin sigorta sözleşmesindeki rizikoya esas teşkil eden olayın gerçekleştiğini sigortacıya bildirmemesi durumunda tazminatın miktarında artış olursa bu artan tazminat miktarından sigorta ettirenin kusuru oranında indirim yapılacağı hükme bağlanmıştır. TTK m.1446/2'de yapılan düzenleme ile sigorta ettirenin sigorta sözleşmesindeki rizikoya esas teşkil eden olayının ve bu olaya ilişkin giderim talebinin gecikmeksizin sigortacıya bildirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. TTK m.1446/2'de kusur kavramından bahsedilerek bildirim yükümlülüğünün keyfi şekilde ihlal edilmesinin önüne geçilmek istenmiştir. Eğer sorumluluk sigortacısı, sigortalının sorumluluk sigortası sözleşmesindeki rizikoya esas teşkil eden olayından ve bu olaydan kaynaklı giderim talebinden süresinde ve kasıtlı olarak haberdar edilmemişse giderim talebinin miktarından sigortalının kastı oranında indirim yapabilecektir.⁸⁰

Kanun koyucu, TTK m.1446/2'deki sigortalının bildirim yükümlülüğüne ilişkin düzenlemeye ilişkin TTK m.1446/3'te istisnai bir düzenleme yapmıştır. TTK m.1446/3'te yapılan düzenleme ile sigortacının, rizikodan haberdar olması durumunda sigortalının rizikonun gerçekleştiğine ilişkin sigortacıya bildirim yapmasına gerek olmadığı ifade edilmiştir.⁸¹

Örnek vermek gerekirse sigortalının hukuka aykırı eylemi neticesinde üçüncü kişiye zarar verdiğini öğrenen bir sigortacı, kendisinin meydana gelen rizikoya ilişkin herhangi bir bildirim yapılmadıkça harekete geçmeyeceğini ifade edemez. Çünkü; sigorta sözleşmesinin en önemli amacı sigortacının sözleşme konusunu oluşturan rizikodan en kısa sürede haberdar olup doğru yol haritasını çizmesidir. Sigortalının rizikoya esas teşkil eden hukuka aykırı eylemini öğrenen sigortacı, önleyici ve koruyucu tedbirleri derhal alarak sigortalıya veya doğrudan kendisine yöneltilecek giderim talebini sonuçsuz bırakmaya çalışmalıdır. Sorumluluk sigortasında da sigorta sözleşmesindeki rizikoya esas teşkil eden olaydan herhangi bir şekilde haberdar olan sigortacı, sigorta ettirenin bu olaya ilişkin kendisine herhangi bir bildirimde bulunmasını beklemeyecektir.

⁷⁹ Ayhan/Çağlar/Özdamar, s.322

⁸⁰ Yalçın, s.104

⁸¹ Yalçın, s.170

1.3. Sigorta Ettirenin Bildirimi Sonrası Sorumluluk Sigortacısının Yükümlülükleri

1.3.1. Sorumluluk Sigortacısının Hukuki Koruma Yükümlülüğü

Sorumluluk sigortasına ilişkin TTK'deki düzenlemelerin temel amacı sigorta ettirenin veya sigortalının üçüncü kişiye karşı sorumluluk sigortası sözleşmesinde öngörülen rizikoya esas teşkil eden eyleminden sonra üçüncü kişinin uhdesinde doğacak giderim talebinin sorumluluk sigortacısı tarafından karşılanmasıdır. Sorumluluk sigortacısı, sorumluluk sigortası sözleşmesi ile zarar gören üçüncü kişinin giderim talebini ifa borcu altına girer. Sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişinin giderim talebini ifa borcu, sorumluluk sigortacısına sigorta ettirene veya sigortalıya karşı bir koruma ödevi yüklemiştir.

Sorumluluk sigortacısı, sigorta ettireni koruma yükümlülüğünden sadece sorumluluk sigortası sözleşmesinden dolayı sorumlu tutulmamış aynı zamanda TTK m.1474 ve m.1476 gereği de sorumlu tutulmuştur. TTK m.1474'te sorumluluk sigortacısının "*hukuki koruma*" ödevi düzenlenmiş, TTK m.1476'da ise "*sorumluluk sigortacısının yardımları*" düzenlenmiştir. Her ne kadar TTK m.1474 ve m.1476, birbirlerini tamamlasa da kanun koyucu bu iki maddeyi ayrı maddeler olarak düzenlemeyi tercih etmiştir.⁸²

Sorumluluk sigortacısının hukuki koruma ödevi TTK m.1474'te "*(1) Sigortalı aleyhine bir istem ileri sürüldüğünde, isteme ilişkin makul giderler sigortacı tarafından karşılanır; sigorta bedelini aşan giderlerin ödenebilmesi için sözleşmede hüküm bulunmalıdır. (2) Sigortacı, sigortalının istemi üzerine, giderler için avans vermek zorundadır.*" şeklinde düzenlenmiştir. Yargıtay 11. HD'nin, 30.04.2014 tarihli, 2013/17655 E.- 2014/8103 K. sayılı kararında "...hukuksal koruma klozunun limiti..."ifadesine yer verilmiştir.⁸³Kanun koyucu TTK m.1474 ile sigorta ettirenin veya sigortalının hukuka aykırı eylemi ile üçüncü kişiye zarar vermesi neticesinde üçüncü kişinin giderim isteminin ve bu istemden kaynaklı makul giderlerin sigortacı tarafından sigorta sözleşmesinde öngörülen sigorta bedelini aşmamak kaydıyla karşılanacağını hükme bağlamıştır.⁸⁴

TTK m.1474'teki düzenlemenin bir diğer amacı sorumluluk sigortacısının kendisine yöneltilen haksız veya fazla miktardaki giderim talebine ilişkin bir an önce savunma

⁸² Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 305

⁸³ Yargıtay 11. HD, 30.04.2014 T., 2013/17655 E., 2014/8103 K. (aktaran: Cebe, s.682)

⁸⁴ BOZKURT, Tamer, Sigorta Hukuku, 10. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018, s.144

yapabilmesini sağlamaktır. İyi bir savunma demek zarar gören üçüncü kişinin gerek sigorta ettirenden gerekse de sorumluluk sigortacısından giderim talebinde bulunamaması demektir.

Kanun koyucu, TTK m.1474'te sigorta ettirene yöneltilen giderim talebinin bertaraf edilmesi için giderim talebinden kaynaklı makul giderlerin de sorumluluk sigortacısı tarafından karşılanması gerektiğini düzenlemiştir. TTK m.1474'te giderim talebinden kaynaklı makul giderlerin maddi değerinin sorumluluk sigortası sözleşmesinde öngörülen sigorta bedelini aşmaması gerektiği fakat bu hususun emredici nitelikte olmayıp aksinin düzenlenmesinin mümkün olduğu hükme bağlanmıştır. TTK m.1474'ün sigortalı aleyhine yorumlanması mümkün değildir. Bu durum TTK m.1486/3'te emredici olarak düzenlenmiştir. Sorumluluk sigortacısının hukuksal koruma yükümlülüğünün kapsamını oluşturan unsurlardan biri olan makul giderlerin hangi giderler olduğu TTK m.1474'te sınırlı olarak sayılmamıştır. Uygulamada makul giderlerin yargı giderleri, yargı dışı giderler, ceza yargılaması giderleri, teminat giderleri ve faiz giderleri olduğu kabul edilmektedir.⁸⁵

Sorumluluk sigortacısı giderim talebinin derhal ödenmesi yerine yargılama faaliyetinin kesin olarak sona ereceği vakti beklemeyi tercih ederse giderim talebine ilaveten faiz talebiyle de karşılaşacaktır. Sorumluluk sigortacısının karşılaşacağı bu faiz talebinden sorumlu olup olmayacağına faiz bedelinin kendi kusurlu eylemi neticesinde meydana gelip gelmediği değerlendirildikten sonra karar verilecektir. Yargıtay 11. HD'nin, 18.03.2002 tarihli, 2001/10107 E.- 2002/2440 K. sayılı kararında, sigorta şirketinin temerrüde düşmesi halinde dava tarihinden itibaren faiz ödemesi gerektiği belirtilmiştir.⁸⁶

Örnek vermek gerekirse sorumluluk sigortası sözleşmesinin sigorta bedeli 20.000 TL olsun. Sigorta ettirenin üçüncü kişiye yönelik hukuka aykırı eylemi neticesinde üçüncü kişi nezdinde 20.000 TL'lik bir maddi zarar meydana gelsin. 20.000 TL'lik bu maddi zarar sorumluluk sigortacısına bildirildiğinde sigorta sözleşmesinin bedelini aşmadığı için sorumluluk sigortacısı, bu zararı gidermekle yükümlüdür. Bu olayımızda sorumluluk sigortacısı bu zararı gidermez de iki yıl sürecek yargılamanın sonucunu beklemeyi tercih ederse iki yıl sonunda 20.000 TL maddi zarara ilaveten oluşacak 7.000 TL'lik faizi de ödemek zorunda kalacaktır. Çünkü buradaki 7.000 TL'lik faiz miktarının

⁸⁵ KENDER, Rayegan, Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, s. 317

⁸⁶ Yargıtay 11. HD, 18.03.2002 T., 2001/10107 E., 2002/2440 K. (aktaran: Cebe, s.711)

doğması tamamen sigortacının kendi tercihi sonucunda gerçekleşmiştir. Sonuç olarak 27.000 TL'lik bir külfetle karşı karşıya kalan sorumluluk sigortacısı, bu bedel her ne kadar sorumluluk sigortası sözleşmesindeki sigorta bedeli olan 20.000 TL'yi aşsa da kendi kusuruyla bu bedelin artmasına sebep olduğu için 27.000 TL'nin tamamını ödemekle yükümlü olacaktır. Burada söz konusu olan 7.000 TL'lik faiz gideri sigortacının ödemekle yükümlü olduğu makul giderlerden biridir.

Eğer 7.000 TL'lik faiz miktarı sigortacının kusuru neticesinde doğmayıp da sigorta ettirenin kusuru neticesinde doğsaydı her ne kadar toplamda 27.000 TL'lik zarar söz konusu olsa da sorumluluk sigortacısı sigorta sözleşmesinde aksi yönde bir hüküm olmadıkça en fazla sigorta bedeli miktarınca ödeme yapacak yani 20.000 TL ödeyecektir. Çünkü; TTK m.1474'e göre sigorta ettirene yöneltilen giderim talebinin makul giderlerle beraber sorumluluk sigortacısı tarafından ödenebilmesi ancak ödeme miktarının sigorta bedeli dahilinde olması durumunda mümkün olacaktır.⁸⁷

Giderim talebine ilişkin makul giderlerden bir tanesi de yargılamaya ilişkin giderlerdir. Yargılama, korunan hakka göre bir hukuk yargılaması olabileceği gibi bir ceza yargılaması da olabilecektir. Yargılama faaliyeti türüne göre farklı şekillerde gerçekleşir. Örneğin bir ceza yargılamasında yargılama faaliyeti iddianamenin kabulü ile başlar hüküm verilmesi ile sona erer. Ortada bir ceza yargılaması değil de bir hukuk yargılaması varsa bu yargılama dava dilekçesi ile başlar, ön inceleme aşaması ve tahkikat aşaması ile devam eder, sözlü yargılama neticesinde hüküm verilerek sona erer. Görüldüğü üzere yargılama faaliyeti yoğun bir süreç alan bu süreçte de birçok masrafı doğuran hukuki bir faaliyettir.⁸⁸ Yargıtay 11. HD'nin, 30.04.2014 tarihli 2013/17655 E.-2014/8103 K. sayılı kararında, davacının vekiline ödemiş olduğu vekalet ücreti ile dava masraflarını sigorta teminat limiti kapsamında davalıdan talep ettiği belirtilmiştir.⁸⁹

Yargılama faaliyeti sürecinde ortaya çıkacak ilk masraf vekalet ücretidir. Tarafların kendi haklarını bir vekil aracılığıyla savunmaları son derece önemlidir. Özellikle sigorta ettiren, zarar gören üçüncü kişiye karşı iyi bir savunma yapmalıdır ki zarar gören

⁸⁷ Ünan/Yazıcıoğlu (ed.), s.355

⁸⁸ ŞEN, Ersan, Ceza Yargılaması Süreci, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.97, Ankara 2011, s.273

⁸⁹ Yargıtay 11. HD., 30.04.2014 T., 2013/17655 E., 2014/8103 K. (aktaran: Cebe, s.682)

üçüncü kişinin giderim talebinde bulunmasını engelleyebilsin. Bu yüzden vekalet ücreti, giderim talebine ilişkin makul giderlerden kabul edilmektedir.⁹⁰

Yargılama giderlerinden bir diğeri ilgili davanın harcıdır. Gerek ceza yargılaması gerek hukuk yargılaması neticesinde haksız çıkan taraf davaya ilişkin harç giderlerini ödemekle yükümlüdür. Sigorta ettiren de yargılandığı dava dosyasında haksız çıkan taraf olursa yani hüküm sigorta ettirenin aleyhine olursa sorumluluk sigortacısı, giderim talebine ilave olarak ilgili dava dosyasında aleyhine hüküm kurulan sigorta ettirenin ödemekle yükümlü olduğu yargılama dosyasının harcını da karşılayacaktır.

Yargılama faaliyeti sürecinde hukuki bakış açısının yanı sıra teknik bir bakış açısına da ihtiyaç duyulursa ilgili dava dosyası teknik bakış açısının uzmanı olan kişinin yardımı ile hükme bağlanacaktır. Buradaki uzman bilirkişinin, emeğinin karşılığında almaya hak kazanacağı bilirkişilik ücreti de yargılama faaliyetine ilişkin giderler kapsamındadır. Yargılamaya ilişkin giderlere verilecek örnekler daha da arttırılabilir. Burada önemli olan husus yargılama faaliyetine ilişkin giderin tazminat istemine ilişkin olması yani tazminat istemiyle doğrudan veya dolaylı bağlantılı olması gerekmektedir.⁹¹

Yargılama faaliyetine ilişkin makul giderlerin giderim istemine yönelik olması durumunda bu giderlerin toplamı sorumluluk sigortası sözleşmesinde öngörülen sigorta bedelini aşarsa yargılama giderlerinin hangi oranda karşılanacağı hususu TTK m.1474/1'de genel olarak düzenlenmiştir. TTK m.1474/1'in yanı sıra Yargıtay kararlarında da giderim talebinin hangi oranda karşılanacağı düzenlenmiş olup giderim talebinin poliçe klozu kapsamında karşılanması gerektiği düzenlenmiştir. Yargıtay 17. H.D'nin, 13.04.2015 tarihli, 2014/20673 E.- 2015/5745 K. sayılı kararında davalı sigorta şirketinin sigorta poliçe klozu kapsamında ödeme ifa edip etmediğinin araştırılması gerektiğinden bahsedilmiştir.⁹²

Eğer giderim isteminin maddi değeri ile yargılama faaliyetine ilişkin makul giderin toplamı sorumluluk sigortası sözleşmesi bedelini aşarsa sorumluluk sigortası sözleşmesinde makul giderlere ilişkin ek bir sigorta bedeli belirlenmemişse sigorta sözleşmesindeki sözleşme bedelini aşan kısım sorumluluk sigortacısı tarafından karşılanmayacaktır.⁹³ Örnek vermek gerekirse sorumluluk sigortası sözleşmesi

⁹⁰ PAPAĞCI, Acun, Vekalet Ücreti, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s.41

⁹¹ ATALI, Murat, 6754 Sayılı Bilirkişilik Kanunu ve Hukuki Konularda Bilirkişilik, AÜHFD, S.65, Ankara 2016, s.3279

⁹² Yargıtay 17. H.D., 13.04.2015 T., 2014/20673 E., 2015/5745 K. (aktaran: Cebe, s.682)

⁹³ Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 310

bedelinin 20.000 TL olduğu bir durumda sigorta ettirenin zarar gören üçüncü kişiye karşı 18.000 TL tazminata mahkum edildiğini ayrıca bu tazminata ilişkin 5.000 TL yargılama faaliyeti giderinin söz konusu olduğu bir durumda sorumluluk sigortacısı 18.000 TL giderim talebine ilave olarak 2.000 TL yargılama faaliyeti giderini ödeyecektir. Sorumluluk sigortacısı geriye kalan 3.000 TL yargılama giderinden sorumluluk sigortası sözleşmesinde özel bir düzenleme olmadıkça sorumlu olmayacaktır.

TTK m.1474/2’de giderim talebinin sigortalıya zarar gören üçüncü tarafından yöneltmesi durumunda sorumluluk sigortacısının giderim talebine ilişkin masrafların karşılanması amacıyla sigortalıya avans vermesi gerektiği hükme bağlanmıştır.⁹⁴ Sigorta ettirenin hukuka aykırı eylemi neticesinde üçüncü kişiye zarar vermesi halinde zarar gören üçüncü kişi, sigorta ettirenden giderim talebinde bulunduğunda sigorta ettiren yeterli bir ekonomik güce sahip olmayabilir. Eğer ki sigorta ettiren, zarar gören üçüncü kişinin giderim talebine karşı iyi bir savunma yapamazsa sorumluluk sigortacısı tazminat ödeme riskiyle karşı karşıya kalacaktır. Bu sebeple TTK m.1474/2’de sigortalıya karşı giderim talebi söz konusu olduğunda sorumluluk sigortacısının gerekli maddi yardımlarda bulunması gerektiği emredici olarak düzenlenmiştir. Sorumluluk sigortacısı, sigortalıya giderim talebine ilişkin makul masraflar için gerekli avans desteğini sağlamakla yükümlüdür.⁹⁵

1.3.2. Zarar Göreninin Tazminat Talebi Doğrultusunda Sigortacının Yardımları

Kanun koyucu zarar gören üçüncü kişinin giderim talebinin bildirimine ilişkin TTK m.1475’te nasıl ki sigorta ettirene yönelik "*bildirim yükümlülüğü*"nü düzenlemişse TTK m.1476’da da sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişinin giderim talebini ifa ederken nasıl bir yol izlemesi gerektiğini, izlemesi gereken yolu izlememesi durumunda nasıl bir yaptırımla karşılaşabileceğini düzenlemiştir.⁹⁶

TTK m.1476/1’de "*Sigortacı sorumluluk sigortası ile, sözleşmede aksine hüküm yoksa, sigortalının sözleşmede öngörülen ve zarar daha sonra doğsa bile, sigorta süresi içinde gerçekleşen bir olaydan kaynaklanan sorumluluğu nedeniyle zarar görene,*

⁹⁴ YILDIRIM, Ali Haydar, Sigortacının Koruma ve Kurtarma Masraflarından Sorumluluğu (TTK m. 1448/ f.3-4), 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s.112

⁹⁵ Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 315

⁹⁶ Ünan / Yazıcıoğlu (ed.), s.357

sigorta sözleşmesinde öngörülen miktara kadar tazminat öder." şeklinde sorumluluk sigortacısına yönelik bir yükümlülük düzenlenmiştir. Kanun koyucu TTK m.1476/1'de bu düzenlemenin işlerlik kazanması için öncelikle TTK m.1475'te belirtildiği şekilde sorumluluk sigortacısına bildirim yapılması gerektiğini ifade etmiştir.

Kanun koyucu, TTK m.1476/1'de "*zarara uğrayanın istemleriyle ilgili olarak*" ibaresine yer vererek bildirimden kastının sigorta ettirenin hukuka aykırı eylemi neticesinde meydana gelen zarardan kaynaklı giderim talebinin bildirim olması gerektiği anlaşılmaktadır. Kanun koyucu, TTK m.1476/1'de, zarar gören üçüncü kişinin giderim talebinin sorumluluk sigortacısına TTK m.1475'e göre bildirilmesi durumunda sorumluluk sigortacısına iki seçenek sunmuştur.⁹⁷ Seçeneklerden ilki, giderim talebinin bildiriminden itibaren beş gün içerisinde sorumluluk sigortacısının sigortalı adına, tüm masrafların ve giderlerin kendisine ait olması koşuluyla hukuki işlemlere ve savunmaya yönelik gerekli yardımlarda bulunmayı üstlenmesidir. TTK m.1476/1'de sorumluluk sigortacısına gerekli hukuki işlemlerde ve savunma işlemlerinde bulunması için en fazla beş günlük bir süre tanınmıştır. Sorumluluk sigortacısı beş günlük süre içinde öncelikle zarar gören üçüncü giderim talebine sebep olan sigorta ettirenin hukuka aykırı eyleminin sorumluluk sigortası sözleşmesindeki rizikoya esas teşkil eden olay kapsamında olup olmadığını araştıracaktır.⁹⁸

Sorumluluk sigortacısı, zarar gören üçüncü kişinin giderim talebini haklı görüyor ise bu talebi derhal yerine getirmelidir. Böyle bir durumda giderim talebine ilişkin hukuki giderler ve savunmaya ilişkin giderler sorumluluk sigortacısı tarafından ifa edilecektir. Bu giderler vekalet ücreti, bilirkişi ücreti, noter ücreti gibi giderim talebine ilişkin her türlü makul giderlerdir.⁹⁹ Sorumluluk sigortacısı, giderim talebine ilişkin yeterli araştırmalar yapmasına rağmen ilgili talebin eksik veya çelişkili unsurlar içerdiği sonucuna varmışsa bu talebi en fazla sigorta bedeline, talebe ilişkin yargılama neticesinde verilecek hüküm neticesinde gidermeyi isteyebilecektir. Örnek vermek gerekirse sorumluluk sigortası sözleşmesinin bedeli 15.000 TL olmasına rağmen giderim talebine ilişkin yapılan yargılama neticesinde giderim talebinin 16.000 TL

⁹⁷ ANIK, Elif, Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortacısının Bedensel Zararları Tazmin Borcu, Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2022, s.159

⁹⁸ Cebe, s.684

⁹⁹ Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 332

olması gerektiğine karar verilmişse her ne kadar ortada 16.000 TL değerinde bir sigorta bedeli kararı olsa da sorumluluk sigortacısı, en fazla 15.000 TL ödeyecektir.¹⁰⁰

TTK m.1476/1'de, sorumluluk sigortacısına sunulan ikinci seçenek ise giderim talebinin kendisine bildirilmesinden itibaren beş gün içinde sigortalı adına, tüm masrafların ve giderlerin kendisine ait olması koşuluyla hukuki işlemlere ve savunmaya yönelik gerekli yardımlarda bulunacağına ilişkin herhangi bir beyanda bulunmamasıdır. Sorumluluk sigortacısının giderim talebine ilişkin hukuki işlemlere ve savunmaya yönelik gerekli yardımlarda bulunacağına ilişkin herhangi bir beyanda bulunmaması, haklı bir sebebe dayanmakta ise sorumluluk sigortacısı herhangi bir beyanda bulunmaktan sorumlu tutulamaz.

Örnek vermek gerekirse sigorta ettiren, husumetlisi olduğu bir kişiye yönelik sigorta sözleşmesinde teminat altına alınmayan bir hukuka aykırı eylemi kasten gerçekleştirirse ve bu kasıtlı, teminat dışı eyleminden dolayı zarar gören kişi giderim talebinde bulunursa sigorta ettiren, giderim talebini her ne kadar usulüne uygun olarak sorumluluk sigortacısına bildirirse de sorumluluk sigortacısı bu talebi haklı olarak gidermeyecektir. Çünkü; söz konusu hukuka aykırı eylem hem sigorta sözleşmesinin teminatı kapsamında değildir hem de kasıtlı olarak gerçekleştirilmiştir.

Kanun koyucu, TTK m.1476/1'in son cümlesinde, sorumluluk sigortacısının zarar görenin giderim talebine ilişkin kendisine bildirimden itibaren beş gün içinde hukuki işlemlere ve savunmaya yönelik gerekli yardımlarda bulunmaya ilişkin haklı bir sebep olmaksızın beyanda bulunmamasının sonucunu yine TTK m.1476/4'te düzenlemiştir.¹⁰¹ TTK m.1476/4'te sorumluluk sigortacısının, zarar görenin giderim talebi kendisine bildirildiği zaman hukuki işlemlere ve savunmaya yönelik gerekli yardımlarda bulunacağını sigorta ettirene haklı bir sebebi olmaksızın bildirmemesi durumunda sigortalı aleyhine kesinleşecek tazminatı ödemekle yükümlü olacağı düzenlenmiştir.

Giderim talebinin sorumluluk sigortacısı tarafından karşılanması hususu sadece sigortalı aleyhine yapılacak yargılama neticesinde verilen hüküm ile kararlaştırılmayacak olup TTK m.1476/4'ün ikinci cümlesinden anlaşılacağı üzere sigorta ettiren ile zarar gören üçüncü kişi arasında düzenlenecek sulh sözleşmesi ile de kararlaştırılabilecektir. Sulh sözleşmesi ile giderim talebinin miktarının belirlenmesi halinde bir koşul söz konusu olacaktır. Bu koşul, TTK m.1476/4'te sulh sözleşmesi ile

¹⁰⁰ Gökcan / Kaymaz, s. 413

¹⁰¹ Çeker, s.254

belirlenen giderim miktarının sorumluluk sigortacısına bildirilmesinden itibaren 15 gün içinde sorumluluk sigortacısı tarafından onaylanması olarak ifade edilmiştir.

Sorumluluk sigortacısı, sigorta ettiren ile zarar gören üçüncü kişi arasında düzenlenen sulh sözleşmesini onaylamazsa bu sulh sözleşmesi ile belirlenmiş giderim miktarı hüküm ve sonuç doğurmayacaktır. Fakat sulh sözleşmesinin onaylanması hususunda sorumluluk sigortacısına tam bir irade serbestisi tanınmamıştır.¹⁰²

TTK m.1476/4'ün son cümlesine göre zarar gören üçüncü kişinin sigorta ettiren ile ifa ettiği sulh sözleşmesinin sorumluluk sigortacısına bildirilmesinden itibaren 15 gün içinde sorumluluk sigortacısı, haklı bir nedeni olmadığı müddetçe sulh sözleşmesini onaylamaktan kaçınmayacaktır.¹⁰³

1.4. Sorumluluk Sigortasında Sorumluluk Sigortacısının Zarar Görenden Bilgi Alma Hakkı

Sorumluluk sigortacısı, zarar görenin giderim talebine ilişkin araştırmalarını yaparken bireysel araştırmalarla yetinmemelidir. Bilindiği üzere sorumluluk sigortası ilişkisi üçlü bir ilişkidir. Sorumluluk sigortacısı ile sigorta ettiren ve zarar gören üçüncü kişi arasında üçlü bir zorunlu ilişki söz konusudur. Bu sebeple sorumluluk sigortacısı, giderim talebine ilişkin araştırmalarını yaparken hem sigorta ettirenin hem de zarar gören üçüncü kişinin beyanlarına başvurmalıdır.¹⁰⁴

Kanun koyucu, TTK m.1479'da giderim talebine ilişkin bilgi ve belge sunulması hususunda zarar gören üçüncü kişiye yönelik bir düzenleme yapmıştır.¹⁰⁵ Zarar gören üçüncü kişinin sorumluluk sigortacısına giderim talebine ilişkin bilgi ve belge sunmasına ilişkin TTK m.1479'da "*Sigortacı, zarara sebep olan olayın ve zarar miktarının belirlenmesi amacıyla, zarar görenden bilgi isteyebilir. Zarar gören, sağlanması ihtimali bulunan ve istenilmesi haklı görülebilecek ilgili tüm belgeleri sigortacıya vermek zorundadır. Zarar görenin bu zorunluluğa uymaması hâlinde, durumun zarar görene yazılı bildirilmiş olması kaydıyla, sigortacının sorumluluğu, zorunluluk yerine getirilmiş olsaydı ödemek zorunda kalacağı miktarla sınırlıdır.*" şeklinde düzenleme yapılmıştır.

¹⁰² Cebe, s.686

¹⁰³ Ünán, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 338

¹⁰⁴ SOPACI ÖZTUNA, Birgül, Türk ve Alman Hukukunda Yeni Düzenlemeler Işığında Sorumluluk Sigortasında Doğrudan Talep Hakkı, Batider, C.24, S.15, Ankara 2011, s.17

¹⁰⁵ Ayhan/Çağlar/Özdamar, s.323

Kanun koyucu, TTK m.1479'da zarar gören üçüncü kişiye birtakım yükümlülükler yüklemiştir. TTK m.1479'un ilk cümlesinde sorumluluk sigortacısının, üçüncü kişinin uhdesinde doğan zarara neden olan hukuka aykırı eylem hakkında ve bu hukuka aykırı eylem neticesinde meydana gelen zararın miktarı hakkında zarar gören üçüncü kişiden bilgi talep edebileceği düzenlenmiştir.¹⁰⁶

TTK m.1479'daki düzenleme yerinde bir düzenleme olup kötü niyetli uygulamaların önüne geçilebilmesi açısından önem arz etmektedir.¹⁰⁷ Şöyle ki; sorumluluk sigortacısı, sigorta ettiren tarafından bildirilen giderim talebinin tamamını ödemek zorunda olmadığını düşünüyorsa zarar gören üçüncü kişiden sigorta ettirenin hukuka aykırı eylemi hakkında bilgi isteyecektir.

Zarar gören üçüncü kişinin, sorumluluk sigortacısının bu istemi doğrultusunda sigorta ettirenin giderim talebine ilişkin sorumluluk sigortacısına verdiği bilgilerden farklı bilgiler vermesi durumunda, sorumluluk sigortacısı, zarar görenin giderim talebine ilişkin daha kapsamlı bir değerlendirme yapabilecektir. Kaldı ki sigorta ettiren, kendi kusuruyla zarar gören üçüncü kişinin giderim talebinin değerinin artmasına sebep olmuş olabilir. Zarar gören üçüncü kişinin zarara sebep olan olay ve zararın miktarı hakkında bilgi vermesi, sigorta ettirenin olası kusurlu davranışının ortaya çıkmasına ve bundan dolayı da sorumluluk sigortacısının kendisine iletilen giderim talebinden bu olası kusur oranında kurtulmasını sağlayabilecektir.¹⁰⁸

TTK m.1479'un ilk cümlesinde düzenlenen sorumluluk sigortacısının zarara sebep olayın ve zarar miktarının belirlenmesi için zarar görenden bilgi isteyebileceği hususu, aynı kanun maddesinin ikinci cümlesinde yapılan düzenleme ile emredici bir hükme bağlanmıştır. TTK m.1479'un ikinci cümlesinde yapılan düzenleme ile zarar görenin istenilmesi haklı görülebilecek ve sağlanması ihtimal dahilinde olan tüm belgeleri sorumluluk sigortacısına sunmak zorunda olduğu hükme bağlanmıştır. TTK m.1479'un ikinci cümlesinde yapılan düzenleme ile zarar görene yüklenen bu ödev, belirli şartların gerçekleşmesi halinde yerine getirilecektir.

Bu şartlardan ilki sorumluluk sigortacısının zarar görenden talep edeceği bilgi ve belgelerin "sağlanması ihtimali bulunan" bilgi ve belgelerden olmasıdır.¹⁰⁹

¹⁰⁶ Çeker, s.256

¹⁰⁷ Şenocak, Mesleki Sorumluluk Sigortası, s.19

¹⁰⁸ Ünán, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 372

¹⁰⁹ Cebe, s.697

TTK m.1479'un ikinci cümlesinde, zarar gören üçüncü kişinin sorumluluk sigortacısının kendisinden talep ettiği bilgi ve belgeleri sunması ödevinin bir diğer şartı olarak bu bilgi ve belgelerin "istenilmesi haklı görülecek" bilgi ve belgelerden olması gerektiği ifade edilmiştir.¹¹⁰Kanun koyucu, TTK m.1479'un ikinci cümlesinde yapmış olduğu düzenleme ile sorumluluk sigortacısının zarar görenden keyfi olarak bilgi ve belge talep etmesine engel olmak istemiştir. Sorumluluk sigortacısının zarar görenden talep ettiği bilgi ve belgeler ile zarara sebep olan olay ve zararın miktarı arasında illiyet bağının olması zorunludur. Eğer zarara sebep olan olay ve zararın maddi değeri arasında illiyet bağı mevcut değilse sorumluluk sigortacısı, zarar görenden bilgi ve belge talep edemez. TTK m.1479'un ikinci cümlesinden anlaşılacağı üzere sorumluluk sigortacısının zarar görenden zarara sebep olan olay ve zararın maddi değerine ilişkin talep edeceği bilgi ve belgeler "sağlanması ihtimali bulunan" ve "istenmesi haklı görülebilecek" bilgi ve belgeler olmak zorundadır.¹¹¹

TTK m.1479'un üçüncü cümlesinde, sorumluluk sigortacısının zarar görenden "sağlanması ihtimali bulunan" ve "istenmesi haklı görülebilecek" bilgi ve belgeleri talep etmesi fakat bu bilgi ve belgelerin sorumluluk sigortacısına verilmemesi halinde sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye karşı sorumluluğundan ödemek zorunda kalacağı miktar sınırında kurtulacağını düzenlemiştir. Sorumluluk sigortacısının ödemek zorunda kalacağı miktar oranında giderim talebini ödemekten kurtulması bir şarta bağlanmıştır. Bu şart, zarar görene kendisinden talep edilen bilgi ve belgelerin "sağlanması ihtimali bulunan" ve "istenmesi haklı görülebilecek" bilgi ve belgeler olduğunun yazılı bildirilmesi gerektirir.

1.5. Zarar Görenin Sorumluluk Sigortacısına Karşı Doğrudan Dava Hakkı

Kanun koyucu, TTK m.1478'de yapmış olduğu düzenleme ile sorumluluk sigortalarında, sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinde öngörülen rizikoya esas teşkil eden hukuka aykırı eylemi neticesinde herhangi bir üçüncü kişiye zarar vermesi durumunda üçüncü kişinin uğramış olduğu bu zararı doğrudan sorumluluk sigortacısından talep edebileceğini hükme bağlamıştır.¹¹²

¹¹⁰ Çeker, s.256

¹¹¹ Cebe, s. 698

¹¹² ŞENOCAK, Kemal, Karayolları Trafik Kanuna Göre Mağdurun Doğrudan Doğruya Sigortacı Karşısındaki Alacak Hakkı, Batider, C.25, S.4, Ankara 2009, s.279

Zarar görenin, uhdesinde doğan zararı doğrudan sorumluluk sigortacısından talep edebilmesine ilişkin TTK m.1478'de yapılmış olan düzenleme "*Zarar gören, uğradığı zararın sigorta bedeline kadar olan kısmının tazminini, sigorta sözleşmesi için geçerli zamanaşımı süresi içinde kalmak şartıyla, doğrudan sigortacıdan isteyebilir.*" şeklindedir. TTK m.1478'de her ne kadar zarar görenin, uğramış olduğu zararı doğrudan sorumluluk sigortacısından talep edebileceği hükme bağlanmışsa da giderim talebinin sorumluluk sigortacısından doğrudan talep edilebilmesi belirli şartlara tabi tutulmuştur. Yargıtay 11. H.D'nin, 28.04.1976 tarihli, 1976/2183 E.- 1976/2257 K. sayılı kararında zarar gören kimsenin mali mesuliyet sigortası ile teminat altına alınan koşullar kapsamında doğrudan doğruya sorumluluk sigortacısı aleyhine dava açabileceği belirtilmiştir.¹¹³ Bu şartlardan ilki zarar görenin uğramış olduğu zarardan dolayı ancak sigorta sözleşmesinde belirlenen teminat limitine kadar olan zarar miktarı için sorumluluk sigortacıdan giderim talebinde bulunabilmesidir.¹¹⁴

Örnek vermek gerekirse sorumluluk sigortacısı ile 80.000 TL'lik sigorta sözleşmesi ifa eden sigorta ettiren, hukuka aykırı eylemi neticesinde herhangi bir üçüncü kişiye 100.000 TL'lik zarar verirse üçüncü kişi uğramış olduğu bu zararın tamamının giderilmesini doğrudan sigortacıdan talep edemeyecek olup 100.000 TL'lik zararın en fazla 80.000 TL'lik kısmının giderilmesini sorumluluk sigortacısından doğrudan talep edebilecektir.

Giderim talebinin sorumluluk sigortacısından doğrudan dava yolu ile talep edilebilmesi için gerekli olan şartlardan ikincisi ise zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın sigorta sözleşmesi için geçerli olan zamanaşımı süresi içinde sorumluluk sigortacısından talep edilmesi gerektiğidir. Kanun koyucu, TTK m.1478'deki "*sigorta sözleşmesi için geçerli olan zamanaşımı süresi*" ifadesi ile TTK m.1482'de düzenlenmiş olan on yıllık zamanaşımı süresini işaret etmiştir. Çünkü; TTK m.1478'deki düzenleme, zarar gören kişinin, sigorta ettirenin hukuka aykırı eylemi sebebiyle uğramış olduğu zarardan kaynaklı giderim talebinin sorumluluk sigortacısından doğrudan talep edilebilmesine ilişkin bir düzenlemedir.¹¹⁵

TTK m.1482'den dolayı zarar gören kişi, uğramış olduğu zarardan kaynaklı sigorta sözleşmesinde belirtilen teminat limitine kadar olan giderim talebini sigorta ettirenin

¹¹³ Yargıtay 11. H.D., 28.04.1976 T., 1976/2183 E., 1976/2257 K. (aktaran: Cebe, s.695)

¹¹⁴ AŞÇIOĞLU, Çetin, Trafik Kazalarında Hukuki Sorumluluk ve Tazminat Davaları, Ankara 1989, s.86

¹¹⁵ ACAR, Serdar, s.62

hukuka aykırı eyleminden itibaren on yıl içinde ileri sürmekle yükümlüdür.¹¹⁶ Aksi halde on yıllık zamanaşımı süresi geçerse zarar gören, uhdesinde doğan zararın sigorta sözleşmesindeki teminat limitine kadar olan kısmı için artık doğrudan sorumluluk sigortacısına başvuramaz.¹¹⁷

1.6. Sorumluluk Sigortacısının Sigorta Ettirenin Haklarına Halef Olması

Sorumluluk sigortacısının ifa etmekle yükümlü olduğu zararın ortaya çıkmasına sigorta ettirenin doğrudan kendi hukuka aykırı eylemi sebep olabileceği gibi sigorta ettirenin hukuka aykırı eylemde bulunmasına neden olan herhangi bir üçüncü kişinin hukuka aykırı eylemi de sebep olabilecektir.¹¹⁸ Üçüncü kişinin hukuka aykırı eyleminden dolayı sigorta ettiren, hukuka aykırı eylem ifa ederse ve bu hukuka aykırı eylem sebebiyle de herhangi bir kişinin uhdesinde zarar meydana gelirse gerek sorumluluk sigortacısının gerekse de sigorta ettirenin meydana gelen zararın maddi sonuçlarından dolayı hukuka aykırı eylem ifa eden üçüncü kişiye rücu etme hakkı ortaya çıkacaktır.

Zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın maddi sonuçlarının hukuka aykırı eylemde bulunan üçüncü kişiye rücu edilmesi hakkının sigorta ettiren ve sorumluluk sigortacısı tarafından ne zamana kadar kullanılabilmesi hususunda şu çıkarımlar yapılabilecektir:

Zarar gören kişinin uhdesinde doğan zararın sonuçlarının sorumluluk sigortacısı tarafından ifa edilmesi neticesinde sigorta ettirenin, zarardan sorumlu olan üçüncü kişiye karşı "rücu hakkı" sona erecektir. Zarara sebep olan üçüncü kişinin sorumluluğu, sorumluluk sigortasınca zarar görene ödeme yapılıncaya sona erecek midir?¹¹⁹ Kanun koyucu böyle bir durum söz konusu olduğunda sorumluluk sigortacısının herhangi bir hak kaybı yaşamaması için onun zarar görenin zararını tazmin etmesi koşuluyla sigorta ettirenin sahip olduğu haklara halef olacağını TTK m.1481'de hükme bağlamıştır. TTK m.1481'de yapılan düzenleme ile sorumluluk sigortacısının zarar görene ödeme yaptıktan sonra zarara sebep olan üçüncü kişiye karşı taraf sıfatına haiz olması ve sahip

¹¹⁶ Köse, s.92

¹¹⁷ Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 355

¹¹⁸ YAZICIOĞLU, Emine, "TTK'nın Mal Sigortalarında Sigortacının Halefliğine İlişkin Düzenlemesi Hakkında", Prof. Dr. iur Merih Kemal Omağ'a Armağan, Muharrem Tütüncü/Safiye Nur Bağrıaçık (Ed.), C. 3, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Özel Sayı, C. 16, S. 2, Temmuz 2017, s. 348

¹¹⁹ KILIÇOĞLU, Ahmet, Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefîyet ve Rücu, AÜHFD, C.31 S.1-4, Ankara 1974, s.397

olacağı taraf sıfatından dolayı da zarar görene yapmış olduğu ödemenin zarara sebep olan üçüncü kişiye kusuru oranında rücu edilebilmesi amaçlanmaktadır.¹²⁰

TTK m.1481/1'de "*Sigortacı, sigorta tazminatını ödedikten sonra hukuken sigortalı yerine geçer. Sigortalının gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel tutarında sigortacıya ait olur.*" şeklinde halefiyet hakkı, genel olarak düzenlenmiştir. Kanun koyucu, TTK m.1481/1'deki düzenleme ile sorumluluk sigortacısının sigortalının yerini almasının koşulu olarak zarar görene tazminat ödenmiş olması gerektiğini hükme bağlamıştır. Sorumluluk sigortacısı, zarar gören kişinin uhdesinde doğan zararı, sorumluluk sigortası sözleşmesinde belirlenen sigorta bedeli miktarınca ödeyecektir.¹²¹ Sorumluluk sigortası sözleşmesinde sigortacı lehine bir muafiyet oranı belirlenmişse sorumluluk sigortacısı, üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararı muafiyet oranı sınırında daha az ödeyecektir.¹²²

Sorumluluk sigortacısı, zarar gören kişinin uhdesinde doğan zararı giderdikten sonra hukuken sigorta ettirenin yerine geçmekle kalmayacak ayrıca sigorta ettirenin sorumluluğunun doğmasına yol açan üçüncü bir kişi varsa sigorta ettirenin bu üçüncü kişiye karşı sahip olduğu dava hakkına da ödemiş olduğu tazminat bedeli sınırınca sahip olacaktır. Böylece sorumluluk sigortacısı, zararın doğmasına sebep olan üçüncü kişiye, zarar görene ödemiş olduğu tazminat bedelini rücu edebilecektir.¹²³

TTK m.1481/2'de "*Sorumlulara karşı bir dava veya takip başlatılmışsa, sigortacı, mahkemenin veya diğer tarafın onayı gerekmeksizin, halefiyet kuralı gereğince, sigortalısına yaptığı ödemeyi ispat ederek, dava veya takibi kaldığı yerden devam ettirebilir.*" şeklinde düzenleme yapılmıştır. TTK m.1481/2'den anlaşılacağı üzere sigorta ettirenin, zarar görene karşı sorumlu olmasına sebep olan üçüncü kişiye karşı açtığı davanın veya başlattığı icra takibinin kaldığı aşamadan sorumluluk sigortacısınca devam ettirilebilmesi için sorumluluk sigortacısının, zarar görenin giderim talebini ifa etmesi gerekmektedir.¹²⁴

¹²⁰ OMAĞ, Merih Kemal, Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti, 1. Baskı, Vedat Kitapçılık, s.54

¹²¹ SOPACI ÖZTUNA, Birgül, Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Düzenlemelerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'ndaki Düzenlemelerle Birlikte Değerlendirilmesi, Batider, C.28, S.3, Ankara 2012, s.145

¹²² Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz, s.196

¹²³ KENDER, Rayegan, Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, s. 343

¹²⁴ Köse, s.150

Sorumluluk sigortacısının, sigorta ettiren tarafından zarardan sorumlu olan üçüncü kişiye karşı açılmış davaya veya icra takibine kaldığı aşamadan devam edebilmesinin tek şartı, zarar görenin giderim talebini gidermek olup herhangi başka bir şarta gerek yoktur. Kanun koyucu, bu hususu TTK m.1481/2'de "*mahkemenin veya diğer tarafın onayı gerekmeksizin*" ibaresine yer vererek düzenlemiştir. Sorumluluk sigortacısının zarar görenin giderim talebini tamamen ifa etmesi halinde zararın meydana gelmesinde sorumlu olan üçüncü kişiye karşı sigorta ettiren tarafından açılmış dava veya icra takibine kaldığı yerden devam edebilmesi hususunda herhangi bir tereddüt yoktur.¹²⁵

Eğer sorumluluk sigortacısı, sigorta bedelinin, meydana gelen zararın maddi değerinden düşük olması veya sigorta sözleşmesinde kendisi lehine muafiyet oranı belirlenmiş olması gibi sebeplerden ötürü zarar görenin zararını tamamen ifa etmemişse üçüncü kişiye açılmış dava veya icra takibine kaldığı yerden nasıl devam edecektir? Böyle bir durumda açılmış olan davanın veya icra takibinin kendi içinde ayrışması söz konusu olacaktır. Sorumluluk sigortacısı, zarar görenin uğramış olduğu zararı giderdiği ölçüde açılmış olan dava veya icra takibine devam edecektir. Zarar görenin uğramış olduğu zararın sorumluluk sigortacısınca giderilmeyen kısmı sigorta ettiren tarafından giderileceği için sigorta ettiren de giderdiği bu kısım dahilinde zarardan sorumlu olan üçüncü kişiye karşı açmış olduğu dava veya icra takibine devam edebilecektir.¹²⁶

TTK m.1481/3'te, sorumluluk sigortacısının zarar görenin uhdesinde doğan zararı giderdikten sonra sigorta ettirenin haklarına halef olması durumunda sigortalının veya zarar görenin sorumluluk sigortacısının halefiyet hakkını ihlal edici davranışta bulunamayacakları eğer sorumluluk sigortacısının halefiyet hakkını ihlal edici davranışta bulunurlarsa sorumluluk sigortacısına karşı sorumlu olacakları düzenlenmiştir.

¹²⁵ YALÇINTEPE, Neylan, Hekim Mesleki Sorumluluk Sigortası, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2011, s.147

¹²⁶ Çeker, s.260

1.7. Sorumluluk Sigortacısının Zarar Görene Takas İleri Sürme Yasası

Kanun koyucu, TTK m.1480’de, sorumluluk sigortacısının sigorta ettiren ile ifa ettiği sigorta sözleşmesinden kaynaklanan alacaklarını zarar gören üçüncü kişiye ifa edeceği giderim talebi ile takas edemeyeceği emredici olarak düzenlenmiştir.¹²⁷

Sorumluluk sigortacısı, zarar gören üçüncü kişinin sigorta ettirenden talep ettiği tazminat talebini ifa ederken zarar gören üçüncü kişiden herhangi bir edim bekleyemez. Çünkü; sorumluluk sigortacısının giderim talebini ifa etme yükümlülüğü, sigorta ettirenle ifa ettiği sigorta sözleşmesinden kaynaklanmaktadır. Bu husus TTK m.1480’de *"Sigortacı, zarar görene ödeyeceği sigorta tazminatını, sigorta sözleşmesinden doğan alacakları ile takas edemez."* şeklinde ifade edilmiştir. TTK m.1480’de yapılan düzenleme ile zarar gören üçüncü kişinin giderim talebinin, sorumluluk sigortacısı tarafından sürüncemeye bırakılmasının önüne geçilmiştir.¹²⁸

Kanun koyucu, TTK m.1480’de yapmış olduğu düzenleme ile sorumluluk sigortacısı ile sigorta ettiren arasında ifa edilen bir sigorta sözleşmesinin, bu sözleşmede taraf sıfatına haiz olmayan herhangi bir üçüncü kişiyi bağlamayacağını hükme bağlamıştır. Kaldı ki TTK m.1480’deki düzenleme yapılmış olmasaydı bile TBK m.139/1’da *"İki kişi, karşılıklı olarak bir miktar para veya özdeş diğer edimleri birbirine borçlu oldukları takdirde, her iki borç muaccel ise her biri alacağını borcuyla takas edebilir."* şeklinde takasa ilişkin genel bir düzenleme yapılmıştır. TBK m.139/1’den de anlaşılacağı üzere takasın söz konusu olabilmesi için tarafların karşılıklı, özdeş borç ilişkisi içinde olması ve bu karşılıklı ve özdeş borçların da muaccel hale gelmesi gerekmektedir.¹²⁹

Eğer sorumluluk sigortacısı zarar gören üçüncü kişi ile yapmış olduğu herhangi bir hukuki işlemde dolayı zarar gören üçüncü kişiye karşı alacaklı sıfatına haiz ise zarar gören üçüncü kişinin sigorta ettirenden veya doğrudan kendisinden talep ettiği giderim talebini zarar gören üçüncü kişiden olan alacağı ile takas edebilecektir. Böyle bir takas ilişkisine herhangi bir yasal engel yoktur.¹³⁰

¹²⁷ SOPACI ÖZTUNA, Birgül, Türk ve Alman Hukukunda Yeni Düzenlemeler Işığında Sorumluluk Sigortasında Doğrudan Talep Hakkı, Batider, C.27, S.2, Ankara 2011, s.31

¹²⁸ ATAMER, Kerim, Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Zarar Sigortalarına Giriş, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C.27 S.1, İstanbul 2011, s.95

¹²⁹ Cebe, s.699

¹³⁰ Ayhan/Çağlar/Özdamar, s.326

1.8. Sorumluluk Sigortasında Zamanaşımı

TTK m.1482’de "*Sigortacıya yöneltilecek tazminat istemleri, sigorta konusu olaydan itibaren on yılda zamanaşımına uğrar.*" şeklinde sorumluluk sigortasına ilişkin zamanaşımı düzenlemesi yapılmıştır. TTK m.1482’de sorumluluk sigortası sözleşmesi ilişkisinden kaynaklanan her talep için değil sadece giderim taleplerinden kaynaklı talepler için on yıllık zamanaşımı süresi düzenlenmiştir.¹³¹ Çünkü; TTK m.1482’de özellikle "sigortacıya yöneltilecek tazminat istemleri" ibaresi vurgulanmıştır. Bu ibarenin özellikle vurgulanmasından ötürü sorumluluk sigortalarında, sigortacıya yöneltilecek tazminat istemleri dışındaki sorumluluk sigortası sözleşmesinden kaynaklanan diğer bütün istemlere ilişkin zamanaşımı süresi, TTK m.1420’deki zamanaşımına ilişkin genel düzenlemeye göre belirlenecektir. Özetle ifade etmek gerekirse sorumluluk sigortası sözleşmesinden kaynaklanan prim alacağı, bedel alacağı gibi alacaklar muaccel oldukları tarihten başlayarak iki yıllık zamanaşımı süresi içerisinde talep edilmesi gerekirken¹³² yine aynı sorumluluk sigortası sözleşmesinden kaynaklı tazminat alacağına ilişkin alacaklar, sorumluluk sigortası sözleşmesi konusu olayın gerçekleşmesinden itibaren on yıl içerisinde talep edilmelidir.

¹³¹ Ayhan/Çağlar/Özdamar, s.327

¹³² KONFİDAN, Melisa, Deniz Araçları Sorumluluk Sigortası Sözleşmesi, Doktora Tezi, Tez No: 621220, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2020, s.189

İKİNCİ BÖLÜM

ZORUNLU SORUMLULUK SİGORTALARINDA SİGORTACININ İFA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

2. Genel Olarak

Sorumluluk sigortacısının sigorta ettirenin hukuka aykırı eylemi neticesinde zarar gören üçüncü kişiye karşı ifa yükümlülüğünden kurtulamaması durumu TTK m.1484'te hükme bağlanmıştır. TTK m.1484'teki düzenlemenin esasını Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu oluşturmaktadır. Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu m.117'de sigorta ettirenin hukuka aykırı eylemi neticesinde herhangi bir üçüncü kişiye zarar vermesi durumunda sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye hangi hukuki sınırlar çerçevesinde tazminat ifa edeceği detaylı olarak ele alınmıştır. Sorumluluk sigortacısının zarar görene ifa yükümlülüğüne ilişkin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu m.117'deki detaylı düzenlemeye aynı ölçüde TTK'de yer verilmemiştir.¹³³

Sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye ifa yükümlülüğünün hangi hukuki sınırlar çerçevesinde gerçekleşeceği TTK m.1484'te üç fıkra halinde düzenlenmiştir.

TTK m.1484/1'de sorumluluk sigortacısının sigorta ettirene ifa borcundan her ne kadar tamamen veya kısmen kurtulmuş olsa da zarar görene karşı ifa borcunun zorunlu sigorta bedeline kadar devam edeceği hükme bağlanmıştır. Kanun koyucunun sorumluluk sigortacısının ifa yükümlülüğünün zarar gören bakımından zorunlu sigorta bedeline kadar devam edeceği hususunu hükme bağlaması, TTK m.1484'ün yalnızca zorunlu sorumluluk sigortaları için hüküm ifade edeceği anlamına gelmektedir.¹³⁴ TTK m.1484'te isteğe bağlı sorumluluk sigortalarında sorumluluk sigortacısının zarar görene ifa yapabileceğine ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir.¹³⁵ Sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye karşı ifa yükümlüğünü yerine getirmesi, zarar gören üçüncü kişinin sorumluluk sigortacısından doğrudan talepte bulunması halinde söz konusu olacaktır.

¹³³ Ünan/Yazıcıoğlu (ed.), s.76

¹³⁴ Cebe, s.718

¹³⁵ Yeşilova Aras, s.112

Sorumluluk sigortacısının zarar görene ifa yükümlülüğü konusunda TTK m.1484'teki düzenleme yapılmadan önce 1983 tarihinde KTK m.95'te aynı hususta daha kapsamlı bir düzenleme yapılmıştır. Bu düzenleme, zorunlu mali mesuliyet sigortasına ilişkin yapılmıştır. KTK m.95'te, sorumluluk sigortacısının sigorta sözleşmesinden veya sigorta sözleşmesinin esasını oluşturan yasal düzenlemelerden kaynaklanan savunmalarını zarar görene karşı ileri süremeyeceği düzenlenmiştir. Ayrıca aynı kanun maddesinin devamında sorumluluk sigortacısı tarafından zarar görene karşı herhangi bir ödeme yapılırsa sorumluluk sigortacısının zarar görenin yerine geçerek yapmış olduğu ödeme oranında sigorta ettirene başvurabileceği düzenlenmiştir.¹³⁶

KTK m.100'de yapılan düzenleme ile KTK m.95'te yapılan düzenlemenin isteğe bağlı sorumluluk sigortaları için de geçerli olacağı hükme bağlanmıştır. KTK m.95'te sorumluluk sigortacısının zarar görene ifa yükümlülüğüne ilişkin yapılmış olan düzenlemenin ihtiyari sorumluluk sigortaları için de geçerli olacağı KTK m.100'de hükme bağlanmışken TTK m.1484/1'deki sorumluluk sigortacısının zarar görene ifa yükümlülüğüne ilişkin yapılmış olan düzenlemede TTK m.1484/1'in ihtiyari sorumluluk sigortaları için de geçerli olacağına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

TTK m.1484/2'de, sorumluluk sigortası ilişkisinin sona ermesinin zarar görene hüküm ifade edebilmesi için sigorta sözleşmesinin sona erdiğinin veya ereceğinin yetkili makamlara bildirilmesinden itibaren en az bir ay geçmesi gerektiği hükme bağlanmıştır. Bu yasal düzenlemede yetkili mercinin hangi merci olduğu belirtilmemiştir.¹³⁷

TTK m.1484/3'te ise zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın sosyal güvenlik kurumunca ifa edilmesi durumunda sorumluluk sigortacısının zarar görene ifa yükümlülüğünün sona ereceği hüküm altına alınmıştır.

Sigorta ettirenin sorumluluk sigortası sözleşmesinde öngörülen rizikoya esas teşkil eden hukuka aykırı eylemi neticesinde zarar gören üçüncü kişinin uğramış olduğu zararı doğrudan dava yolu ile sorumluluk sigortacısından talep etmesi uğramış olduğu zararın maddi boyutunun artmasına engel olacak olup ayrıca bu zararın sonuçlarının kısa sürede giderilmesini sağlayacaktır.¹³⁸

¹³⁶ Yeşilova Aras, s.105

¹³⁷ Ünán, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 425

¹³⁸ TEKİN, Memiş, Zorunlu Trafik Mali Mesuliyet Sigortasında Sigortacının Sorumluluğunun Niteliği ve Sebepsiz Zenginleşme, XX. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara 2004, s. 79

Zarar görenin sorumluluk sigortacısına karşı sahip olduğu doğrudan dava hakkının düzenlendiği TTK m.1478'e göre zarar görenin uğramış olduğu zararın tamamının giderilmesini sorumluluk sigortacısından doğrudan dava yolu ile talep etmesi mümkün değildir. Zarar görenin uhdesinde doğan zararın doğrudan dava yolu ile sorumluluk sigortacısından talep edilebilecek¹³⁹ kısmı, sorumluluk sigortacısı ile sigorta ettiren arasında ifa edilen sorumluluk sigortası sözleşmesinde belirlenmiş sigorta bedeli ile sınırlı olacaktır.¹⁴⁰

TTK m.1478'e göre zarar gören üçüncü kişinin, sorumluluk sigortacısından uhdesinde doğan zararın sigorta bedeline kadar olan kısmını talep edebilmesine ek olarak uhdesinde doğan zararın sonuçlarının sigorta sözleşmesi için öngörülen zamanaşımı süresinde talep edilmesi gereklidir aksi halde sigorta sözleşmesi için öngörülen zamanaşımı süresi geçtikten sonra zarar gören üçüncü kişi, uhdesinde doğan zararın sonuçlarının sorumluluk sigortacısı tarafından doğrudan dava yolu ile giderilmesini talep edemeyecektir.¹⁴¹ Zarar gören üçüncü kişinin uğramış olduğu zarardan kaynaklı sorumluluk sigortacısından giderim talebinde bulunması durumunda sorumluluk sigortacısı meydana gelen zararı gidermekten kısmen veya tamamen kaçınabilecek midir yoksa meydana gelen zararı, miktarı ne olursa olsun gidermekle yükümlü mü olacaktır?

TTK m.1484/1'de sorumluluk sigortacısının sigortalıya karşı ifa borcundan tamamen veya kısmen kurtulabilmesinin mümkün olduğu ancak zarar gören üçüncü kişiye karşı ifa borcundan kurtulmasının mümkün olmadığı hükme bağlanmıştır. Böyle bir yasal düzenlemenin yapılmasının sebebi başta zarar gören olmak üzere kamunun menfaatini korumaktır. Çünkü; sorumluluk sigortası sözleşmesi sorumluluk sigortacısı ile sigorta ettiren arasında ifa edilmektedir. Sorumluluk sigortası sözleşmesinden haberdar olmayan üçüncü kişinin sorumluluk sigortası sözleşmesinin taraflarının yükümlülüklerini ifa etmemesinin sonuçlarından sorumlu olmaması gerekmektedir.¹⁴²

TTK m.1484/1'de sorumluluk sigortacısının, zarar görene sigorta sözleşmesindeki zorunlu sigorta bedeline kadar sorumlu olması gerektiğinin hükme bağlanmış olması

¹³⁹ ATAMER, Kerim, Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Zarar Sigortalarına Giriş, Batider, C.17, S.1, İstanbul 2011, s.39

¹⁴⁰ KARAHASAN, Mustafa Reşit, Sorumluluk Hukuku Birinci Kitap Kusura Dayanan Sözleşme Dışı Sorumluluk, 1. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 1995, s.70

¹⁴¹ Ayhan/Çağlar/Özdamar, s.324

¹⁴² Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 415

zarar gören üçüncü kişiye ifa edilecek tazminatın bedeli bakımından sınırlama getirmiştir. Sorumluluk sigortacısı, zarar görenin zorunlu sigorta bedelini aşan taleplerinden sorumlu olmayacaktır.¹⁴³

TTK m.1484 düzenlenirken örnek alınan Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 117. Maddesinde, zorunlu sorumluluk sigortalarının sigorta bedelleri ayrı ayrı belirtilmiştir. Oysa ki TTK m.1484/1'de sorumluluk sigortacısının zarar görene karşı zorunlu sigorta bedeline kadar sorumlu olacağı hükme bağlanırken zorunlu sorumluluk sigortalarının sigorta bedellerine ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

2.1. TTK m.1484'te Düzenlenmeyen Bazı Eksik Hususlar

TTK m.1484/1'de kanun koyucu tarafından hükme bağlanmamış olan hususlardan bir tanesi sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye karşı zorunlu sigorta bedeline kadar sorumlu olması gerekirken zarar gören üçüncü kişiye sorumluluk sigortası sözleşmesinde öngörülmüş olan sigorta bedelinden daha fazla bir bedel tazminat olarak ödenmişse fazladan yapılmış olan bu ödemenin kime ne şekilde rücu edilebileceği hususudur.¹⁴⁴

Sigorta tazminatının zarar gören üçüncü kişiye sorumluluk sigortacısı tarafından zorunlu sigorta bedelinden fazla miktarda ödenmesi halinde sigorta bedelini aşan kısmın sigorta ettirene rücu edilip edilemeyeceği hususu gerek TTK m.1484'te gerekse de TTK'deki sigorta hukukuna ilişkin diğer maddelerde düzenlenmemiştir. Oysa ki TTK m.1484'ün yapı taşı konumunda olan KTK m.95/2'de, sigortacının ilgili sigorta sözleşmesinden veya bu sözleşmeyi oluşturan yasal düzenlemelerden dolayı zarar görene ifa etmiş olduğu tazminat ödemesinin azaltılmasını veya kaldırılmasını gerektirecek oranda sigorta ettirene başvurulabileceği hükme bağlanmıştır.¹⁴⁵

Yine 4925 s. Karayolu Taşıma Kanunu'nun 20. maddesinin 2. fıkrasında, sigortacı tarafından hak sahibi sıfatına haiz olan zarar görene ifa edilmiş olan tazminatın azaltılmasını veya kaldırılmasını gerektiren bir durumun mevcut olması ve bu durumun ilgili sigorta sözleşmesinden veya bu sözleşmeyi meydana getiren yasal düzenlemelerden kaynaklanması halinde sigortacının tazminatın azaltılmasını veya

¹⁴³ Ünán, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 425

¹⁴⁴ Yeşilova Aras, s. 108

¹⁴⁵ ARSLAN, Aziz Serkan, Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasından Doğan Rücu Davaları, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.88, Ankara 2010, s.209

kaldırılmasını gerektiren oranda sigorta ettiren sıfatına haiz olan taşımacıya başvurabileceği hükme bağlanmıştır.

4925 s. Karayolu Taşıma Kanunu m.20/2'de ve KTK m.95/2'de sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye ifa etmiş olduğu tazminatın ödenmesi gereken miktardan fazla olarak ifa edilmesi halinde bu fazladan ifa edilmiş kısmın sigorta ettirene rücu edilebileceği hükme bağlanmışken¹⁴⁶ sorumluluk sigortacısının her halde zarar gören üçüncü kişiye karşı zorunlu sigorta bedeline kadar sorumlu olması gerektiğinin hükme bağlandığı TTK m.1484'te bu hususta herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Peki, sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye sigorta sözleşmesinde öngörülen sigorta bedelinden fazla miktarda ödeme yapması halinde sigorta bedelini aşan kısım için sigorta ettirene rücu söz konusu olabilecek midir?¹⁴⁷

Sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye zorunlu sigorta bedelinden fazla miktarda ödeme yapması halinde bu fazladan ödenen miktarın sigorta ettirene rücu edilip edilemeyeceğini değerlendirebilmek için sorumluluk sigortacısı ile sigorta ettirenin, zarar gören üçüncü kişinin tazminat talebinden müteselsil sorumlu olup olmayacakları hususunun değerlendirilmesi gerekmektedir.

Müteselsil sorumluluk, TBK m.61'de dış ilişki kapsamında, TBK m.62'de iç ilişki kapsamında tanımlanmıştır.¹⁴⁸ Yasa koyucu, müteselsil sorumluluğun dış ilişkide nasıl olması gerektiğine ilişkin TBK m.61'de yapmış olduğu düzenleme ile birden fazla kimsenin farklı sebeplerle aynı zarara sebebiyet vermiş olması halinde zarar gören kimseye karşı müteselsil olarak sorumlu olacaklarını hükme bağlamıştır. Öncelikle sorumluluk sigortası sözleşmesinin edim borçlusunu olan sorumluluk sigortacısı ile edim alacaklısı olan sigorta ettirenin zarar gören üçüncü kişiye karşı sorumluluklarının aynı sebeplerden mi yoksa farklı sebeplerden mi kaynaklandığı tespit edilmelidir.¹⁴⁹

Sorumluluk sigortası sözleşmesinin edim borçlusunu olan sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişinin giderim talebinden sorumlu olması gerektiği hususu TTK'deki ilgili yasal düzenlemelerden kaynaklanmaktadır. TTK m.1473/1 ve TTK m.1484/1 hükümleri birlikte ele alındığında sorumluluk sigortacısının zarar gören

¹⁴⁶ ARASLI, Utkan, Rücu Davalarında Tavan Sınırlamasının İptali ve Ortaya Çıkardığı Sorunlar, Yargıtay Dergisi, C.3,S.3, Ankara 2007, s.263

¹⁴⁷ Yeşilova Aras, s.100

¹⁴⁸ YAĞCIOĞLU, Ali Haydar, Haksız Fiil Sebebiyle Birden Fazla Kimsenin Müteselsil Sorumluluğu, 1. Bası, Adalet Yayınları, Ankara 2014, s.11

¹⁴⁹ AŞIK, Sebanur, Müteselsil Sorumlulukta Zarar Verenlerin Birbirine Karşı Rücu İlişkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2019, s.5

üçüncü kişinin giderim talebinden sorumlu olmasının nedeni kanun koyucunun ona yüklemiş olduğu ödevlerdir.

Sorumluluk sigortası sözleşmesinin edim alacaklısı olan sigorta ettirenin, zarar gören üçüncü kişinin giderim talebinden sorumlu olmasının gerekçesi sorumluluk hukukudur. Sorumluluk hukuku, TBK’de düzenlenmiştir.

TBK m.49/1’de, sorumluluk kavramına ilişkin olarak hukuka aykırı eylemi neticesinde bir kimseye zarar veren kişinin meydana gelen zararın sonuçlarını kusuru oranında gidermekle yükümlü olacağı şeklinde düzenleme yapılmıştır. TBK m.49/1, sigortalının zarar gören üçüncü kişinin giderim talebinden bizzat sorumlu olması durumunun gerekçesini oluşturmaktadır. Görüldüğü üzere sorumluluk sigortası sözleşmesinin edim borçlusunu olan sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişinin giderim talebinden sorumlu olmasının gerekçesi TTK’nin ilgili maddelerinin sorumluluk sigortacısına yüklediği ödevler iken sorumluluk sigortası sözleşmesinin edim alacaklısı tarafı olan sigortalının, zarar gören üçüncü kişinin giderim talebinden sorumlu olmasının gerekçesi sorumluluk hukukudur.¹⁵⁰

Bu yasal gerekçelerden ötürü sorumluluk sigortacısı ile sigortalı, zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın sonuçlarından farklı sebeplerle müteselsil sorumlu olacaklardır. Zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın sonuçlarından sigortalı ile müteselsil olarak sorumlu olan sorumluluk sigortacısının, zarar gören üçüncü kişiye zorunlu sigorta bedelini aşan miktarda ödeme yapması halinde zorunlu sigorta bedelinden fazla olan miktarın sigortalıya rücu edilebilmesi mümkün olacaktır mıdır?

Bu sorun, müteselsil sorumluluk müessesesinin iç ilişkide nasıl olması gerektiğine ilişkin TBK m.62’de yapılmış olan yasal düzenleme çerçevesinde çözümlenecektir. Şöyle ki kanun koyucu TBK m.62’deki düzenleme ile zarar gören kişiye üzerine düşen paydan fazla miktarda tazminat ödeyen kişinin, yapmış olduğu ödemeye ilişkin fazla olan kısmı ilgili diğer müteselsil borçlulara rücu edebileceğini hükme bağlamıştır. Zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın zorunlu sigorta bedeline kadar olan kısmı, sorumluluk sigortacısının her halde ödemekle yükümlü olacağı kısımdır. Sorumluluk sigortacısı üzerine düşen bu paydan daha fazla bir miktarda zarar gören

¹⁵⁰ ÇETİNER, Bilgehan/ FURRER, Andreas /MULLER-CHEN, Markus, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 1. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2021/ s.304

üçüncü kişiye ödeme yaparsa fazladan yapmış olduğu ödeme miktarı dahilinde sigortalıya başvurabilecek yani fazladan ödediği payı sigortalıya rücu edebilecektir.¹⁵¹

Sigortalının sigorta sözleşmesinde öngörülen rizikoya esas teşkil eden hukuka aykırı eylemi neticesinde sadece bir kişinin değil birden fazla kişinin zarar görmesi durumu söz konusu olursa birden fazla zarar görenin uhdesinde doğan zararlara ilişkin tazminat taleplerinin sorumluluk sigortacısı tarafından zorunlu sigorta bedeli kapsamında hangi oranda ifa edileceği hususunda herhangi bir yasal düzenleme yapılmamıştır.¹⁵²

Peki sigortalının, sigorta sözleşmesinde öngörülen rizikoya esas teşkil eden hukuka aykırı eylemi neticesinde birden fazla kişi zarar görürse sorumluluk sigortacısı, zarar görenlerin her birinin uhdesinde doğan zarara ilişkin tazminat talebini zorunlu sigorta bedeli kapsamında hangi oranda giderecektir?¹⁵³

Bu problemin çözümü TTK m.1484'ün dayanağı olan KTK m.96'da düzenlenmiştir. Kanun koyucu, KTK m.96'da sigortalının hukuka aykırı eylemi neticesinde birden fazla kimsenin zarar görmesi halinde her bir zararının, sigorta bedelinin toplam zararın miktarına oranı doğrultusunda ifa edileceğini düzenlemiştir.¹⁵⁴

Örnek vermek gerekirse sorumluluk sigortacısının 50.000 TL teminat verdiği bir sigorta ilişkisinden hareketle sigortalının hukuka aykırı eylemi neticesinde A kişinin 40.000 TL, B kişinin de 60.000 TL zarara uğraması durumunda her ne kadar toplam zarar miktarı 100.000 TL olsa da sigortacı, sigorta sözleşmesinde 50.000 TL'lik sigorta bedelini teminat altına aldığı için bu toplam zararın sadece 50.000 TL'lik kısmından sorumlu olacaktır. Peki, böyle bir durumda A ve B kişinin uhdesinde doğan zararlar hangi oranda giderilecektir? Sorumluluk sigortacısının teminat altına aldığı 50.000 TL'lik sigorta bedelinin, toplam tazminat alacağı olan 100.000 TL'ye oranı 1/2 olduğundan A kişinin uhdesinde doğan zararın 20.000 TL'lik kısmı, B kişinin uhdesinde doğan zararın da 30.000 TL'lik kısmı sigortacı tarafından giderilecektir.

Zarar görenlerin birden fazla kişi olması halinde böyle bir oranlama yolu ile ödeme yapılması hakkaniyete daha uygun olacaktır. Peki, sigortacının zarar görenlerin hepsinden haberdar olmayıp sadece bir veya birkaçından haberdar olması durumunda haberdar olduğu bir veya birkaç zarar görenin tazminat talebini zorunlu sigorta bedeli

¹⁵¹ ACAR, Faruk, Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortasında Hakim Kendiliğinden Sadece Sigorta Tazminatına Mahkum Edebilir mi?, Legal Hukuk Dergisi, C.1, S.6, İstanbul 2003, s. 1406

¹⁵² Yeşilova Aras, s.101

¹⁵³ Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 419

¹⁵⁴ Yeşilova Aras, s.102

kapsamında ifa etmesi halinde varlığından haberdar olmadığı diğer zarar görenlere karşı sorumlu olması mümkün müdür?

TTK m.1484'te zarar görenlerin birden fazla kişi olması halinde sigortacının, varlığından haberdar olduğu zarar görenlere fazladan ödeme yapıp varlığından haberdar olmadığı zarar görenlere herhangi bir ödeme yapmaması durumunda varlığından haberdar olmadığı zarar görenlere karşı sorumluluğunun sona erip ermeyeceği probleminin çözümü de kanun koyucu tarafından düzenlenmemiştir. Bu problemin çözümü, TTK m.1484'ün kaynağı olan KTK'nin 96. maddesinde düzenlenmiştir. Kanun koyucu, KTK m.96'da yapmış olduğu düzenleme ile sigortacının, iyiniyetli olmak şartıyla varlığından haberdar olduğu bir veya birkaç zarar görene fazladan ödeme yapması durumunda varlığından haberdar olmadığı bir veya birkaç zarar görene karşı ödeme yapmamış olması halinde ödeme yapmadığı bu kişi veya kişilere sorumluluğunun sona ereceğini düzenlemiştir.¹⁵⁵ Burada önemli olan husus, sigortacının varlığından haberdar olduğu zarar görene veya görenlere sigorta bedelinden fazla miktarda ifa ettiği ödemeyi iyiniyetli olarak ifa etmiş ve diğer zarar görenlerden haberdar olmamış olmasıdır.¹⁵⁶

TTK m.1484/1'de, sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye karşı ifa borcunun zorunlu sigorta bedeline kadar devam edeceği hükme bağlanmışken zarar gören üçüncü kişiye ödeme yapan sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişinin haklarına halef olup yaptığı ödemeyi sigorta ettirene rücu edip edemeyeceğini hükme bağlamamıştır.¹⁵⁷ Oysa ki TTK m.1484'ün gerekçe metni incelendiğinde KTK m.95, TTK m.1484'ün temel taşı konumundadır. KTK m.95/2'de sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye ödeme yaptığı oranda sigorta ettirene başvurabileceği hüküm altına alınmıştır.

Sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye ödeme ifa ettikten sonra yapmış olduğu ödemeyi sigorta ettirene rücu edebileceği TTK m.1484'te düzenlenmemişse de gerek KTK m.95/2'de¹⁵⁸ gerekse de Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 117. maddesinde sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye ödeme ifa ettikten

¹⁵⁵ Yargıtay 19. H.D, 05.02.1996 T.,1996/6601 E., 1996/937 K. (aktaran: Yeşilova Aras, s.102)

¹⁵⁶ ŞENOCAK, Kemal, Karayolları Trafik Kanunu'na Göre Mağdurun Doğrudan Doğruya Sigortacı Karşısındaki Alacak Hakkı, Batider, C.25, S.4, Ankara 2009, s.290

¹⁵⁷ ULAŞ, Işıl, Uygulamalı Sigorta Hukuku, 2. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 1998, s.124

¹⁵⁸ ADAL, Erhan, Trafik Kazalarından Akit – Dışı Sorumluluk, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1963, s.69

sonra yapmış olduğu ödemeyi sigorta ettirene rücu edebileceği açık olarak düzenlenmiştir.¹⁵⁹

TTK'deki sorumluluk sigortalarına ilişkin düzenlemelerde rücu konusunun düzenlenmemiş olması uygulamada önemli sorunlara yol açabilecektir. Sorumluluk sigortacısına zarar gören üçüncü kişi tarafından doğrudan bir giderim davası açıldığında sorumluluk sigortacısı sigorta sözleşmesinden veya bu sözleşmeyi oluşturan kanun hükümlerinden kaynaklanan savunmalarını zarar görene karşı ileri süremeyeceğinden açılan dava sorumluluk sigortacısı aleyhine sonuçlanacaktır. Açılan giderim davası esnasında sorumluluk sigortacısı, zarar gören üçüncü kişi ile sulh anlaşması ifa ederse sigorta ettiren bu sulh anlaşmasına itiraz edemez. Sorumluluk sigortacısı ile zarar gören üçüncü kişi arasında ifa edilen sulh anlaşması meydana gelen zararın bedelini en düşük miktarda tutacak şekilde bir anlaşma olmalıdır. Aksi halde sorumluluk sigortacısı ile zarar gören üçüncü kişi arasındaki sulh anlaşmasına sigorta ettirenin itiraz etme hakkı gündeme gelecektir.¹⁶⁰

Zarar görenin uhdesinde doğan zarardan dolayı giderim talebinin sorumluluk sigortacısına doğrudan dava yolu ile ileri sürebileceğinin hükme bağlandığı TTK m.1478'de bu talebin ileri sürülebileceği zamanaşımı süresine ilişkin belirli bir süre belirtilmemiş olup "*sigorta sözleşmesi için geçerli zamanaşımı süresi*" şeklinde bir düzenlemeye yer verilmiştir. "*Sigorta sözleşmesi için geçerli olan zamanaşımı süresi*" ifadesinden ne kadarlık bir sürenin söz konusu olacağı belirtilmemiştir.¹⁶¹ Bu sebepten ötürü zarar görenin uhdesinde doğan zararı sorumluluk sigortacısından doğrudan dava yolu ile hangi zamanaşımı süresi içerisinde talep edebileceği hususu TTK'deki sigorta hukukuna ilişkin genel düzenlemeler dikkate alınarak belirlenmelidir.

Sigorta hukukundaki zamanaşımı süresine ilişkin düzenlemelere TTK'de iki ayrı maddede yer verilmiştir. Bunlardan ilki sigorta hukukuna ilişkin genel zamanaşımı düzenlemesi olan TTK m.1420, ikincisi ise sorumluluk sigortalarına ilişkin özel zamanaşımı düzenlemesi olan TTK m.1482'dir. TTK m.1482, TTK m.1420'deki zamanaşımına ilişkin genel düzenlemede saklı tutulmuş özel bir maddedir. TTK m.1420'de, zamanaşımı sürelerine ilişkin olarak sigorta sözleşmelerinden doğan taleplerin muaccel olmasından itibaren 2 yıllık, sigorta tazminatına ve sigorta bedeline

¹⁵⁹ Ünán, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 425

¹⁶⁰ Ünán/Yazıcıoğlu (ed.), s.89

¹⁶¹ Ayhan/Çağlar/ Özdamar, s.329

ilişkin taleplerin de sigorta sözleşmesinde öngörülen rizikonun gerçekleşmesinden itibaren 6 yıllık zamanaşımı süresine¹⁶² tabi olacağı şeklinde düzenleme yapılmıştır.

TTK m.1482’de ise sorumluluk sigortalarına ilişkin on yıllık zamanaşımı süresi düzenlenmiştir. TTK m.1482’ye göre sorumluluk sigortacısına yöneltilen giderim talepleri, sigorta ettirenin sorumluluk sigortası sözleşmesinde kararlaştırılmış rizikoya esas teşkil eden hukuka aykırı eyleminden itibaren on yıl geçince zamanaşımına uğrar. Görüleceği üzere sigorta hukuku için geçerli olan zamanaşımı süresi TTK’nin iki farklı maddesinde düzenlenmiştir. Zarar gören kişinin uhdesinde doğan zararın zorunlu sigorta bedeline kadar olan kısmının sorumluluk sigortacısından talep edilebileceği zamanaşımı süresi, TTK m.1420 ve m.1482 birlikte ele alınarak belirlenecektir. Ayrıca burada zarar gören kişinin, uhdesinde doğan zararı sorumluluk sigortacısından doğrudan dava yolu ile talep etmesi de söz konusu olacağı için TTK m.1478 de m.1482 ve m.1420 ile birlikte değerlendirilmelidir.¹⁶³

TTK m.1478. m.1482 ve m.1420 birlikte değerlendirildiğinde şöyle bir sonuç çıkar: Zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın zorunlu sigorta bedeline kadar olan kısmını sorumluluk sigortacısından talep etmesi¹⁶⁴, tazminat alacağıının muaccel olmasından itibaren iki yıl ve sorumluluk sigortası sözleşmesindeki rizikoya esas teşkil eden hukuka aykırı olaydan itibaren on yıl içinde doğrudan dava yolu ile gerçekleşmelidir. Yargıtay HGK’nin, 13.07.2011 tarihli, 2011/17-427 E.- 2011/519 K. sayılı kararında zamanaşımı süresinin olay tarihinden itibaren işleyeceği belirtilmiştir.¹⁶⁵ Bu sürelerin geçmesi halinde zarar gören üçüncü kişi, zarara ilişkin giderim talebini sorumluluk sigortacısına ileri süremeyecektir.

TTK m.1484’ün yapı taşı konumunda olan KTK m.97’de de zarar gören kişinin sigortacıdan doğrudan talepte bulunması halinde bu talebin zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesinde daha önceden öngörülmüş olan sigorta bedeli kapsamında ifa edilmesi gerektiği düzenlenmiştir. İlgili yasal düzenlemelerden de anlaşılacağı üzere

¹⁶² Yazıcıoğlu/Şeker Ögüz, s.178

¹⁶³ Lale, s.134

¹⁶⁴ LALE, Muktedir/ ÇELİK, Salih, Özetli İçtihatlı Uygulamalı Sigorta Hukuku Mal Can ve Sorumluluk Sigortaları, C.1, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2007, s.1160

¹⁶⁵ Yargıtay HGK, 13.07.2011 T., 2011/17-427 E., 2011/519 K. (aktaran: Cebe, s.711)

zarar gören üçüncü kişinin sigortacıdan talep edeceği tazminatın miktarı sorumluluk sigortası sözleşmesinde taraflarca öngörülmüş olan sigorta bedelini aşamayacaktır.¹⁶⁶

Peki sorumluluk sigortacısının zarar görenin tazminat talebinden en fazla sigorta sözleşmesinde öngörülen sigorta bedeli kadar sorumlu olması durumu, zarar görenin kendisinden doğrudan dava yolu ile tazminat talebinde bulunacağı süreçte işleyecek olan faizi de kapsayacak mıdır?

TTK m.1478'de doğrudan dava sürecinde işleyecek olan faizin sorumluluk sigortacısı tarafından ifa edilmesi durumunda ifa edilen faiz bedelinin sigorta bedelinden mahsup edilip edilmeyeceği düzenlenmemiştir.

Doktrinde faiz sorununun çözümüne ilişkin olarak faizin doğmasına sebep olan süreçte sigortacı tarafından gerçekleştirilen herhangi bir kusurlu eylemin mevcut olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği, bu değerlendirme neticesinde zarar görenin talebine ilişkin faizin sigorta bedelinden mahsup edilip edilmeyeceğine karar verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Örnek vermek gerekirse sigortacıya yöneltilen tazminat talebi sigortacı tarafından keyfi sebeplerle ifa edilmezse bu durum da uzun bir yargılama sürecine sebep olursa bu yargılama süreci sonunda da tazminat bedeline ek olarak yüksek bir faiz bedeli ortaya çıkarsa sigortacı tazminat bedelini en fazla sigorta bedeli miktarında ödeyecek olup faiz bedelini ise tazminat bedeli ödendikten sonra sigorta bedelinden geriye herhangi bir bedel kalırsa o bedel sınırında eğer sigorta bedelinden geriye herhangi bir bedel kalmazsa da bizzat kendi hesabından ödemekle yükümlü olacaktır.¹⁶⁷

Yasa koyucu, TTK m.1484'ü düzenlerken sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye sigorta bedeline kadar sorumlu olması gerektiğini, sorumluluk sigortasının bütün türlerinde geçerli olmak üzere değil sadece zorunlu sorumluluk sigortalarında geçerli olmak üzere hükme bağlamıştır. Peki, sorumluluk sigortacısının zorunlu sigorta bedeline kadar olan sorumluluğunun ihtiyari sorumluluk sigortaları için öngörülmemiş olması yasa koyucunun bilinçli bir susması mıdır?¹⁶⁸

Bu soru cevaplanmadan önce bilinçli susmanın ne olduğu açıklanacak olup yapılacak olan açıklama doğrultusunda TTK m.1484/1'in bilinçli susma kapsamında

¹⁶⁶ EREN, Fikret, Karayolları Trafik Kanuna Göre Motorlu Araç İşletenin Akit Dışı Sorumluluğunun Hukuki Niteliği ve Unsurları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.39, S.1, Ankara 1987, s.200

¹⁶⁷ Yeşilova Aras, s.100

¹⁶⁸ Yeşilova Aras, s.111

düzenlenip düzenlenmediği değerlendirilecektir. Bilinçli susma, bir konunun kanun koyucu tarafından düzenlenirken bu konuya benzer diğer konuların bilinçli olarak bu yasal düzenlemeden hariç tutulmasının istenmesi halidir¹⁶⁹. Kanun koyucunun bilinçli olarak susmasının amacı ilgili kanuni düzenlemenin hakim tarafından dar yorumlanmasını sağlamaktır. Böyle bir durumda herhangi bir kanun veya hukuk boşluğundan söz edilemez. Bilinçli susmanın söz konusu olduğu bir kanuni düzenlemede hangi husus hükme bağlanmışsa bu hususun tersine bir hal geliştiğinde yine aynı kanun maddesi tam tersi mantıkta uygulanacaktır.¹⁷⁰ Bilinçli susma hali yalancı boşluk olarak da ifade edilmektedir. Peki, TTK m.1484/1 kanun koyucu tarafından bilinçli susma kapsamında mı düzenlenmiştir?

Bu soru cevaplanmadan önce sorumluluk sigortası müessesesine ilişkin hükümlerin yer aldığı TTK m.1473 ile m.1485 arasındaki hükümlerde (1473. ve 1485. maddeler de dahil) yasa koyucunun herhangi bir kanun maddesinin kapsamını ihtiyari sorumluluk sigortaları yönünden sınırlandırıp sınırlandırmadığı incelenmelidir. TTK m.1480’de, zarar gören üçüncü kişinin giderim talebini ifa edecek olan sorumluluk sigortacısının bu giderim borcunu sigortalının kendisine olan prim borcu ile takas edemeyeceği emredici olarak hükme bağlanmıştır.¹⁷¹ Görüldüğü üzere kanun koyucu, TTK m.1480’de zorunlu sorumluluk sigortaları veya ihtiyari sorumluluk sigortaları ibaresine yer vermeyerek bütün sorumluluk sigortalarını kapsayacak şekilde genel bir düzenleme yapmıştır.¹⁷²

Oysa ki kanun koyucu, TTK m.1484/1’de, sorumluluk sigortacısının her halde zarar gören üçüncü kişiye karşı zorunlu sigorta bedeline kadar sorumlu olması gerektiğini düzenlerken zorunlu sigorta bedeli ifadesine yer vererek ilgili hükmün kapsamını zorunlu sorumluluk sigortaları ile sınırlandırmıştır. Böyle bir sınırlandırma, yasa koyucunun bilinçli olarak sustuğunu göstermektedir.

2.2. Sorumluluk Sigortacısının Zarar Görene Tazminat Ödeme Yükümlülüğü

Sözleşmenin taraflarının uhdesinin yanı sıra üçüncü kişinin uhdesinde de hüküm ve sonuç doğuracak olan üçüncü kişi yararına sözleşme TBK m.129’da iki fıkra halinde düzenlenmiştir. Üçüncü kişi yararına sözleşmenin tarafları alacaklı konumunda olan

¹⁶⁹ AKTAŞ, Sururi, Pozitif Hukukta Boşluk Kavramı, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.14, S.1-2, Erzincan 2010, s.21

¹⁷⁰ Ünlütepe, s.185

¹⁷¹ Atamer, s.97

¹⁷² ACAR, Serdar, s.77

vaat ettiren, borçlu konumunda olan vaat eden ve üçüncü kişi konumunda olan lehtardır. Üçüncü kişi yararına sözleşmede alacaklı konumunda olan vaat ettiren üçüncü kişi lehine ifada bulunmayı üstlenirken borçlu konumunda olan vaat eden ise üçüncü kişi lehine borç altına girmeyi üstlenir.¹⁷³ Üçüncü kişi yararına sözleşme ilişkisinin diğer sözleşme ilişkilerinden temel farkı sözleşmenin tarafı olamayan bir kimsenin lehine akdedilmiş sözleşmeye dayanarak sözleşme konusu edimi talep etmeye yetkili olmasıdır.¹⁷⁴

Üçüncü kişi yararına ifa edilen sözleşme türlerinden biri de sorumluluk sigortası sözleşmesidir. Sorumluluk sigortası sözleşmesi, sorumluluk sigortacısı ile sigorta ettiren arasında akdedilen, sigorta ettirenin belirli aralıklarla prim ödemesi koşuluyla sorumluluk sigortası sözleşmesinin süresi içerisinde sigorta sözleşmesinde öngörülen rizikoya esas teşkil eden hukuka aykırı eylemi neticesinde herhangi bir üçüncü bir kişiye vereceği zarardan kaynaklı olarak üçüncü kişi nezdinde meydana gelecek zararın sorumluluk sigortacısınınca giderilmesinin teminat altına alındığı bir sözleşmedir.¹⁷⁵ Sorumluluk sigortası sözleşmesi her ne kadar sigortacı ile sigorta ettiren arasında akdedilse de sözleşmenin temel amacı sigorta ettirenin zarar verdiği üçüncü kişinin, uhdesinde doğan zararın sigorta sözleşmesinde öngörülen sigorta bedeline kadar olan kısmının sorumluluk sigortacısından talep edebilmesine olanak sağlamaktır.¹⁷⁶

Sigorta ettirenin hukuka aykırı eylemi neticesinde zarar gören üçüncü kişi, sorumluluk sigortası sözleşmesinde aksine bir hüküm olmadığı sürece uhdesinde doğan zararın en fazla sigorta bedeline kadar olan kısmının giderilmesini sorumluluk sigortacısından talep edebilir. TTK m.1473'te yer alan sigorta sözleşmesi miktarı (bedeli) ifadesi ile kanun koyucu, bir nevi sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye ödeyeceği tazminat miktarının üst sınırını işaret etmiştir.¹⁷⁷ Bir çeşit pasif zarar sigortası türü olan sorumluluk sigortasında, sigorta sözleşmesinde kararlaştırılan sigorta bedeli, teminat altına alınan rizikoya göre farklılık arz edecek olup sabit belirli bir miktar değildir.

¹⁷³ KARTAL, Dilşah Büşra, Üçüncü Kişi Yararına Sözleşme, 1. Bası, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2021, s. 47

¹⁷⁴ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, C.1, 7. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2017, s.20

¹⁷⁵ Can, s.140

¹⁷⁶ Ulaş, s.764

¹⁷⁷ ÜNAN, Samim/ BAYSAL, Başak, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, XXVI, Bildiriler-Tartışmalar, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2013, s.120

Sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye karşı tazminat ödeme yükümlülüğü sadece sorumluluk sigortası sözleşmesinden mi kaynaklanmaktadır? Sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye tazminat ödeme yükümlülüğünün temelini sigorta hukukuna ilişkin genel düzenlemelerden olan ve bütün sigorta türleri için geçerli olan TTK m.1427, m.1428 ve m.1429 oluşturmaktadır. Kaldı ki kanun koyucu, TTK m.1475/2'de de sigorta ettirenin zarar verdiği üçüncü kişinin giderim talebini derhal sorumluluk sigortacısına bildirmesi durumunda veya zarar gören üçüncü kişinin sorumluluk sigortacısından doğrudan dava yolu ile giderim talebinde bulunması halinde TTK m.1427'nin uygulanacağını ifade etmiştir.¹⁷⁸

Kanun koyucu TTK m.1427'de, sigortacının zarar görene tazmin yükümlülüğünü bütün sigorta türlerinde geçerli olacak şekilde "*Tazminat Ödeme Borcu*" kenar başlığı altında beş fıkroda düzenlemiştir. TTK m.1427'nin 1. fıkrasında tazminat borcunun ödenme şekli, 2. fıkrasında tazminat borcuna ilişkin bedelin ne zaman muaccel olacağı, 3. fıkrasında tazminat borcuna ilişkin bedelin belirli sürede muaccel olamaması halinde sigortacının avans verme yükümlülüğü, 4. ve 5. fıkralarında ise sigortacısının muaccel olan tazminat bedeline ilişkin hangi şartlarda temerrüde düşeceği düzenlenmiştir.

¹⁷⁸ Ünan/Yazıcıoğlu (ed.), s.42

2.2.1. Sigortacının Tazminat Ödeme Borcunun Ödenme Şekli

Sigorta tazminatının ifa edilme şekline ilişkin TTK m.1427/1'de yapılmış olan genel düzenleme, sorumluluk sigortacısının, sigorta ettirenin hukuka aykırı eylemi neticesinde zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zarara ilişkin giderim talebinin ne şekilde gidereceğini de belirlemektedir.¹⁷⁹

TTK m.1427/1'de, sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğünün, aynen tazmine ilişkin bir düzenleme bulunmadıkça nakden yerine getirilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Sigortacının zarar görene ödeyeceği tazminatın, sigorta ilişkisinin türüne göre hangi tür ödeme şekli mümkün ise o şekilde ödenmesi gerekir.¹⁸⁰

Örnek vermek gerekirse cam kırılmasına karşı sigorta genel hükümleri incelendiğinde sigortacının cam veya ayna kırıldığında isterse kırılan parçaların yerini aynen sağlam parçalarla değiştirebileceği isterse de sadece zarar gören kısımda meydana gelen maddi zararı giderebileceği düzenlenerek zarar görenin tazmin talebinin hem aynen hem nakden giderilmesinin mümkün olduğuna yer verilmiştir.¹⁸¹

Bir başka örnek vermek gerekirse hekimlik zorunlu mali sorumluluk sigortasında, tıbbi kötü uygulama sonucunda üçüncü kişilerin uğradığı zararların giderilmesine ilişkin tazminat taleplerinin aynen ifa edilmesi mümkün olmadığından bu tazminat talepleri, nakden ifa edilmek zorundadır.

Sorumluluk sigortası müessesesinde, sorumluluk sigortacısı, zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararı, sigorta ettiren ile arasında aynen tazmine ilişkin bir sözleşme mevcut olmadıkça nakden ifa etmekle yükümlüdür.¹⁸² Sorumluluk sigortacısı, sigorta ettirenin hukuka aykırı eylemi neticesinde zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğrudan veya dolaylı olarak meydana gelen zararları, sorumluluk sigortası sözleşmesinde teminat altına alınan riziko ile arasında illiyet bağı olması koşuluyla sorumluluk sigortası sözleşmesinde belirlenen sigorta bedelini aşmayacak şekilde ifa etmekle yükümlüdür. Sorumluluk sigortacısı için önem arz eden husus, zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zarar ile sigorta ettirenin hukuka aykırı eylemi arasında illiyet bağının mevcut olmasıdır.

¹⁷⁹ Bozkurt, s.42

¹⁸⁰ Yargıtay 11. H.D., 21.02.1991 T., 1989/6196 E., 1991/1128 K. (aktaran: Çeker, 2019, s.92)

¹⁸¹ OMAĞ, Merih Kemal, Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti, s.139

¹⁸² Köse, s.109

Zarar gören üçüncü kişi, uhdesinde doğan zararları bizzat sigortalıdan talep edebileceği gibi ayrıca TTK m.1478'den dolayı bizzat sorumluluk sigortacısından da talep edebilecektir. Zarar gören üçüncü kişi, uhdesinde doğan zarara ilişkin doğrudan dava yolu ile bizzat sorumluluk sigortacısından giderim talebinde bulunması durumunda, sorumluluk sigortacısı sigorta bedelini aşmamak kaydıyla yargılama faaliyetine ilişkin avukatlık ücreti, keşif giderleri, tanık giderleri, bilirkişi ücreti, sulh giderleri gibi yargılama giderlerini de gidermekle yükümlü olacaktır.¹⁸³

Sorumluluk sigortacısının, sigorta ettirenin hukuka aykırı eylemi neticesinde zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararı aynen veya nakden giderme yükümlülüğü¹⁸⁴ altında olmasının nedeni sorumluluk sigortası sözleşmesinden kaynaklı borçlu sıfatına haiz olmasıdır. Sorumluluk sigortacısı, sorumluluk sigortası sözleşmesinin borçlu tarafı olup temel edim yükümlülüğü, sözleşme alacaklısı olan sigorta ettirenin malvarlığındaki mevcut pasifinin artmasını veya malvarlığında herhangi bir pasifin oluşmasını engellemektir.¹⁸⁵

2.2.2. Sigortacının Tazminat Ödeme Borcunun Ödenebilir Hale Gelmesi

Sorumluluk sigortacısı, sigorta ettirenin malvarlığındaki mevcut pasifinin artmasını veya malvarlığında herhangi bir pasifin oluşmasını engelleme edimini zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararı aynı veya nakdi ifa ederek gerçekleştirecektir. Sorumluluk sigortacısının sorumluluk sigortası sözleşmesinden ve TTK'den kaynaklanan giderim talebini ödeme borcu ne zaman ödenebilir hale gelecektir?

Kanun koyucu bu soruyu TTK m.1475/2'de cevaplamıştır. TTK m.1475/2'de, sigortalının zarar verdiği üçüncü kişinin sigortalıdan giderim talebinde bulunması halinde bu talebin sorumluluk sigortacısına sigortalı tarafından gecikmeksizin bildirilmesinden sonra veya sigortalının zarar verdiği üçüncü kişinin doğrudan sorumluluk sigortacısından giderim talebinde bulunmasından sonra TTK m.1427'nin uygulanacağı emredici olarak hükme bağlanmıştır. TTK m.1427, sadece pasif zarar sigortası olan sorumluluk sigortalarına yönelik düzenlenmemiş olup aynı zamanda aktif

¹⁸³ ÜNAN, Samim, Zorunlu Hekim Sorumluluğu Sigortası (Genel Şartlar Şerhi), Sigorta Hukuku Türk Derneği Yayınları, İstanbul 2012, s.11

¹⁸⁴ YAZICIOĞLU, Emine, Sigorta Tazminatı Borcuna İlişkin Sulh-İbra Sözleşmelerinin Geçerliliği, Altıncı Yargıtay Kararları ve Sigorta Hukuku Sempozyumu, İstanbul 2002, s.117

¹⁸⁵ KENDER, Rayegan, Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, s. 345

zarar sigortası olan mal sigortaları ve can sigortalarına yönelik olarak da düzenlenmiştir.¹⁸⁶

TTK m.1427/2'de, sigorta sözleşmesinde öngörülen rizikonun gerçekleşmesi durumunda sigortacının sözleşmede kararlaştırılan sigorta bedelini veya sigorta değerini ifa borcunun ne zaman ve hangi koşullarda muaccel olacağı hususu "*Sigorta tazminatı veya bedeli, rizikonun gerçekleşmesini müteakip ve rizikoyla ilgili belgelerin sigortacıya verilmesinden sonra sigortacının edimine ilişkin araştırmaları bitince ve her hâlde 1446'ncı maddeye göre yapılacak ihbardan kırkbeş gün sonra muaccel olur. Can sigortaları için bu süre onbeş gündür. Sigortacıya yüklenemeyen bir kusurdan dolayı inceleme gecikmiş ise süre işlemez.*" şeklinde düzenleme yapılarak ayrıntılı olarak hükme bağlanmıştır. TTK m.1427/2'den anlaşılacağı üzere sigortacının zarar gören kişinin giderim talebini ifa etme süresi belirli koşullara göre değişiklik gösterebilmektedir.¹⁸⁷

Sigortacının kendisine bildirilen giderim talebinin muaccel hale gelmesinin belirli koşullara tabi tutulmasının temel sebebi yürürlükten kalkmış olan eTTK'deki sigortacıya ilişkin hükme bağlanmış haksız ve eksik uygulamalardır.¹⁸⁸

TTK'den önce yürürlükte olan eTTK'de sigortacının, zarar görenin giderim talebini ifa borcunun muaccel hale gelebilmesi için sigorta sözleşmesinde öngörülen rizikonun gerçekleşmesi yeterli görülmüş yani rizikonun gerçekleştiğinin sigortacıya bildirildiği anda tazminat borcunun muaccel hale geleceği kabul edilmiştir. Böyle bir yasal düzenleme ile sigortacının kendisine gerçekleştiği bildirilen rizikoyu, gerçekleştiği bildirilen rizikonun gerçekleşmesi sonucunda nasıl bir zararın meydana geldiği, meydana gelen bu zararın sonuçlarının kimler tarafından hangi kusur oranında arttırıldığı gibi hususları araştırmasına izin verilmemiştir. ETTK'de ortaya çıkan birçok problemden ötürü şu an yürürlükte olan TTK'de sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğü genel olarak ayrıntılı ve aşamalı olarak ele alınmıştır.¹⁸⁹

TTK m.1427/2'de, sigortacının kendisine bildirilen tazminat talebinin ödenebilir hale gelmesinin ilk şartı olarak giderim talebine neden olan zararın sigorta sözleşmesinde öngörülen rizikoya esas teşkil eden olayın gerçekleşmesi sonucunda meydana gelmesi

¹⁸⁶ GÜNAY, Barış, Sigorta Hukuku, 3. Bası, Seçkin Yayınları, Ankara 2021, s.89

¹⁸⁷ Ünán, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 280

¹⁸⁸ Ünán/Yazıcıoğlu (ed.), s.45

¹⁸⁹ Çeker, 2019, s.93

gerektiği belirtilmiştir.¹⁹⁰ Sigorta sözleşmesinde öngörülmeyen bir rizikoya esas teşkil eden olayın gerçekleşmesi sonucunda herhangi bir zarar meydana gelmişse bu zarara ilişkin tazminat talebi olay ile zarar arasındaki illiyet ¹⁹¹bağının yokluğundan dolayı sigortacı nezdinde asla muaccel olmayacaktır.¹⁹² Örnek vermek gerekirse hekimlik zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptıran bir doktorun kalp ameliyatı yaptığı hasta, kendi kusuru neticesinde ameliyattan bir hafta sonra kolunu kaybederse bu uzuv kaybından dolayı hekimin sorumluluğunun olduğunu iddia ederse ve bu iddiasına istinaden sigortacıdan giderim talebinde bulunursa bu talebin muaccel hale gelmesi, olay ile zarar arasındaki illiyet bağının yokluğundan dolayı mümkün olmayacaktır.

TTK m.1427/2'de, sigortacının kendisine yöneltilen tazminat talebinin ödenebilir hale gelmesinin ikinci şartı olarak sözleşmede öngörülen rizikoya esas olarak gerçekleşen hukuka aykırı olaya ilişkin bilgi ve belgelerin sigorta ettiren tarafından sigortacıya en kısa sürede tam olarak verilmesi belirtilmiştir.

Sigorta ettiren tarafından zarara sebep olan olaya ilişkin bilgi ve belgelerin sigortacıya verilmesi gerektiği hususu tek başına ayrı bir emredici madde olarak TTK m.1447'de düzenlenmiştir. TTK m.1447 ile kanun koyucu, sigorta ettirene birtakım ödevler yüklemiştir. Sigorta ettiren, sigorta sözleşmesinde öngörülen rizikoya esas teşkil eden hukuka aykırı eylemi gerçekleştirdikten sonra sigorta sözleşmesinden veya sigortacının talebinden hareketle hukuka aykırı gerçekleşen olaya ilişkin her türlü bilgi ve belgeleri makul olan sürede temin etmekle, temin ettiği bilgi ve belgeleri korumakla ve sigortacının zarara sebep olan olaya ilişkin gerekli araştırmaları yapmasına zemin hazırlamakla yükümlü olacaktır.¹⁹³ Sigorta ettirenin, bu yükümlülüklerini kusuruyla ihlal etmesi halinde sigortacı tarafından ödenecek olan tazminatta ihlal edilen kusur oranında indirimle gidileceği yine TTK m.1447'de düzenlenmiştir.¹⁹⁴

Örnek vermek gerekirse yangın mali sorumluluk sigortası sözleşmesinin teminat işlevinin ifa edilebilmesi için meydana gelen olaya ilişkin kolluk tarafından düzenlenmiş olay yeri tutanağının zarara ilişkin giderim talebinin miktarının tespit edilmesinde yeri çok önemlidir.

¹⁹⁰ ULUĞ, İlknur, Sigorta Hukukunda Riziko Kavramı ve Bu Kavramdaki Değişiklikler, Türkiye'de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği Sempozyumu, TBB Yayınları, İstanbul 2004, s.334

¹⁹¹ ŞEKER ÖĞÜZ, Zehra, Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Sigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi İhbar Görevi, 1. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2010, s.125

¹⁹² Yongalık, s.97

¹⁹³ Cebe, s.357

¹⁹⁴ Ünan/Yazıcıoğlu (ed.), s.47

TTK m.1427/2’de, sigortacının kendisine bildirilen tazminat talebinin ödenebilir hale gelmesinin üçüncü şartı olarak zarar gören kişinin tazminat talebinin konusunu oluşturan olayın ve bu olayın maddi değerinin sigortacı tarafından sigorta ettirenin kendisine sunduğu bilgi ve belgeler ışığında araştırılması ve bu araştırmanın da makul bir sürede tamamlanması gerektiği hükme bağlanmıştır.¹⁹⁵ Sigortacı, kendisine sigorta ettiren tarafından sunulmuş bilgi ve belgelerle yetinmediği takdirde TTK m.1447’de düzenlenen sigorta ettirenin sigortacının araştırma yapmasına izin verme yükümlülüğüne dayanarak tazminat konusu olaya ve bu olayın maddi boyutuna ilişkin alanında uzman bilirkişilerden yararlanabilecektir.¹⁹⁶

Sigortacının, tazminat konusu olayı ve bu olaya ilişkin bilgi ve belgeleri araştırma ve inceleme yükümlülüğünün süresi sınırsız mı olacaktır? Bu sorunun cevabı yine kanun koyucu tarafından TTK m.1427/2’de verilmiştir.

Kanun koyucu, TTK m.1427/2’de, her ne kadar da zarar gören kişinin sigortacıya yönelteceği giderim talebinin muaccel olacağı anı, sigorta ettiren tarafından ve ayrıca kendisince de ilave olarak temin edilen bilgi ve belgelerin incelenmesinin tamamlanması anı olarak düzenlemişse de yalnızca böyle bir düzenlemenin yetersiz olabileceğini göz önüne alarak yapmış olduğu düzenlemeye ek olarak sigortacının araştırma ve inceleme yükümlülüğünün tamamlanıp giderim talebinin ödenebilir hale geleceği anı sigorta türlerine göre farklılık arz eden üst süreler ile sınırlandırmıştır.¹⁹⁷

Kanun koyucunun, sigortacının tazminat borcunun muaccel hale gelmesine ilişkin sigortacının araştırma ve inceleme yükümlülüğünü sigorta türlerine göre farklı üst süreler ile sınırlandırmasının temel sebebi zarar gören kişinin giderim talebinin sigortacı tarafından araştırılmak gerekçesiyle sürüncemede bırakılabilecek olmasıdır. Bu farklı üst süre sınırları, zarar sigortaları için 45 gün, can sigortaları için 15 gün olarak belirlenmiştir.¹⁹⁸ Üst süre sınırlarının sigorta türlerine göre farklılık arz etmesinin gerekçesi TTK m.1427’nin gerekçe metninde açıklanmıştır. TTK m.1427’nin gerekçe metni incelendiğinde zarar sigortalarının kapsamı ile can sigortalarının kapsamının farklı olduğu ayrıca can sigortalarının teminat altına aldığı rizikonun gerçekleşmesi durumunda zarar sigortalarına kıyasla daha ciddi zararların meydana gelebileceği bu

¹⁹⁵ Yeşilova Aras, s.96

¹⁹⁶ Ünán, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 282

¹⁹⁷ Ayhan/Çağlar/Özdamar, s.319

¹⁹⁸ Cebe, s. 194

yüzden de can sigortalarına ilişkin sigortacının yapacağı araştırma ve incelemenin üst süre sınırı zarar sigortalarına göre daha kısa olacaktır.

Peki, TTK m.1427/2'deki üst süre sınırları hangi andan itibaren başlayacaktır? Bu sorunun cevabı yine TTK m.1427/2'de verilmiştir. Kanun koyucu, TTK m.1427/2'de sigortacının kendisine sunulan bilgi ve belgeleri inceleme yükümlülüğünün her halde TTK m.1446'da düzenlenen bildirim yükümlülüğün yerine getirilmesinden itibaren başlayacağını belirtmiştir. TTK m.1446/1'de, sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinde öngörülen rizikoya esas teşkil eden olayı öğrenince durumu derhal sigortacıya bildirmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır.¹⁹⁹

Sigortacının, sigorta ettiren tarafından veya kendisince temin edilmiş tazminat konusu olaya ilişkin bilgi ve belgeleri zarar sigortalarında sigorta ettiren tarafından rizikonun gerçekleştiğinin bildiriminden itibaren 45 gün içinde, can sigortalarında ise sigorta ettiren tarafından rizikonun gerçekleştiğinin bildiriminden itibaren 15 gün içinde araştırması ve incelemesi gerekmektedir.²⁰⁰ Kaldı ki bu süreç içerisinde sigortacı, edimine ilişkin araştırma ve incelemelerini tamamlayamazsa tazminat borcu bu sürelerin sona ermesini müteakip muaccel hale gelir. Sigortacının, tazminat konusu olaya ilişkin bilgi ve belgeleri araştırma ve inceleme yükümlülüğünün farklı sigorta türleri için üst süre sınırlara tabi tutulmasının ve bu üst süre sınırları sona erdikten sonra tazminat borcunun her halde muaccel hale gelecek olmasının tek bir istisnai hali bulunmaktadır.²⁰¹ Bu istisnai hal TTK m.1427/2'nin son cümlesinde "*Sigortacıya yüklenemeyen bir kusurdan dolayı inceleme gecikmiş ise süre işlemez.*" şeklinde düzenlenmiştir.

Kanun koyucu, rizikoya esas teşkil eden olay sonucu zarar gören kişinin tazminat talebine ilişkin bilgi ve belgelerin sigortacı tarafından araştırılıp incelenmesi sürecini her ne kadar da zarar sigortalarında 45 günlük, can sigortalarında 15 günlük üst süre sınırlamasına tabi tutmuşsa da bu üst sürelerin sona erme anına kadar geçen süreçte sigortacı kendisine yüklenemeyen²⁰² bir kusurdan kaynaklı olarak sigorta ettiren tarafından sunulan bilgi ve belgeleri araştırma yükümlülüğünü yerine getiremezse zarar gören kişinin tazminat talebi muaccel hale gelemeyecektir.

¹⁹⁹ Ünan/Yazıcıoğlu (ed.), s.48

²⁰⁰ Köse, s.106

²⁰¹ Köse, s.107

²⁰² Ünan/Yazıcıoğlu (ed.), s.50

Kanun koyucunun, TTK m.1427/2'nin son cümlesinde yapmış olduğu düzenlemede "*sigortacıya yüklenemeyen bir kusur*" ifadesini kullanması açıklayıcı olmamıştır. "*Sigortacıya yüklenemeyen kusur*" ifadesi ile kusur sahibi olacak olan kişiye ilişkin sigorta sözleşmesindeki karşı taraf veya zarar gören kişi mi kastedilmektedir yoksa herhangi bir kimsenin eyleminden kaynaklanmadan gerçekleşen ve sigortacının tazminat konusu olaya ilişkin bilgi ve belgeleri araştırmasına ve incelemesine engel olan olaylar mı kastedilmektedir? Bu sorunun cevabının verilebilmesi için TTK m.1427 bir bütün olarak değerlendirilmelidir.²⁰³

Giderim talebinin muaccel hale gelme anı, TTK m.1427'den dolayı sigortacının, sigorta ettiren tarafından tazminat konusu olaya ilişkin kendisine verilen bilgi ve belgeleri incelemeyi tamamladığı andır. Eğer ki sigortacı, kendisine verilen bilgi ve belgeleri, kendisi dışında bir kimsenin kasıtlı veya ihmali davranışı veya kendiliğinden gerçekleşen bir beşeri olay sebebiyle zarar sigortalarında sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiğini bildirmesinden itibaren 45 gün içinde, can sigortalarında sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiğini bildirmesinden itibaren 15 gün içinde incelemeyi tamamlayamamışsa tazminat konusu borç muaccel hale gelmeyecektir.

2.2.3. Sigortacının Tazminat Ödeme Borcunda Temerrüde Düşmesi

Bir sözleşmenin taraflarının edimlerini eksiksiz olarak ifa etmeleri birbirlerine olan edim borçlarının kesin olarak sona ereceği anlamına gelmez. Tarafların edimlerini eksiksiz ifa etmelerinin yanı sıra zamanında ifa etmeleri de önemlidir. Sözleşme konusu edim, ifa edilmesi gereken bir zamanda ifa edilmediği takdirde ifada gecikme söz konusu olacaktır. Böyle bir gecikmenin söz konusu olması halinde sözleşmenin diğer tarafının uhdesinde hak kayıpları doğacaktır. Kanun koyucu, sözleşmede üstlendiği borcu süresinde yerine getirmeyen tarafın temerrüde düşeceğinden bahisle TBK'de temerrüt müessesesini düzenlemiştir.²⁰⁴

Sözleşme borçlusunun, sözleşme alacaklısına karşı ifa etmesi gereken edimini ifa zamanında ifa etmemesi veya edememesi halinde sözleşme borçlusu için temerrüde düşme hali söz konusu olacaktır. Borçlunun temerrüde düşmesi hali genel hatlarıyla TBK m.117/1'de "*Muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının ihtarıyla temerrüde düşer*"

²⁰³ Ünán, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 127

²⁰⁴ DOĞAN, Gülmelahat, Sürekli Borç İlişkilerinde Borçlunun Temerrüdü, Ankara Barosu Dergisi, S.4, Ankara 2014, s.388

şeklinde hükme bağlanmıştır.²⁰⁵ Tacirler arasında herhangi bir ihtar işlemi söz konusu olursa söz konusu ihtar TTK m.18/3'te belirtilen şekillerde yapılmak zorundadır.

Sözleşme borçlusunun temerrüde düşmesine ilişkin TBK m.117/1'de hükme bağlanan muacceliyet ve ihtar şartlarından sadece muacceliyet şartının gerçekleşmesi, TTK m.1427/4 gereği sigorta sözleşmesinin borçlusu konumunda olan sigortacının temerrüde düşmesi için yeterli görülmüştür. Yani sigortacının ödemekle yükümlü olduğu tazminat borcunun muaccel hale geldiği anda sigortacının temerrüde düştüğü kabul edilecektir. Yargıtay 11. H.D'nin, 02.11.2006 tarihli, 2006/4146 E.-2006/11062 K. sayılı kararında, temerrüt tarihinin yanlış tespit edilmesinden dolayı yerel mahkeme kararının davalı yararına bozulmasına karar verilmiştir.²⁰⁶

Kanun koyucu, TBK m.120/1'deki düzenleme ile sözleşmede taraflarca düzenlenmeyen temerrüt faizi oranının, temerrüt faizi borcunun meydana geldiği tarihteki ilgili mevzuatın hükümlerine göre tespit edileceğini belirtmiştir.

Kanun koyucunun burada bahsetmiş olduğu mevzuat 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'dur. 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun, 04.12.1984 tarihinde kabul edilmiş olup bu kanunun 1. maddesinde Borçlar Kanunu veya Türk Ticaret Kanunu'na göre faiz ödenmesi gereken bir durumun mevcut olması halinde söz konusu faize ilişkin ilgili olduğu sözleşmede herhangi bir oran belirlenmemişse bu faiz oranının yıllık %12 olarak kabul edilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Bu kanun maddesinde %12 olarak kabul edilen faiz oranı, Bakanlar Kurulu'nun 19.12.2005 tarihli 2005/9831 sayılı kararı ile 01.06.2006 tarihinden geçerli olmak üzere %9 olarak değiştirilmiştir.²⁰⁷ Günümüzde de halen yasal faiz oranı %9 olarak kabul edilmektedir. 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'un 2. maddesinin 1. fıkrasında, para borçlarını içeren sözleşmelerde borçlunun edimini ifa etmesinde gecikmesi durumunda ödeyecek olduğu temerrüt faizinin oranının, taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça aynı kanunun 1. maddesinde kararlaştırılan yasal faiz oranı olacağı belirtilmiştir.

Kanun koyucu, TBK m.120/1'de her ne kadar da temerrüt faizine ilişkin %9'luk yasal faiz oranı belirlemişse de bu yasal faiz oranı, taraflarca ilgili sözleşmede herhangi

²⁰⁵ AKKANAT, Halil, İfade Gecikme ve Borçlu Temerrüdü, Prof. Dr. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan, 1. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2000, s.3

²⁰⁶ Yargıtay 11. H. D., 02.11.2006 T., 2006/4146 E., 2006/11062 K. (aktaran: Çeker, 2019, s.95)

²⁰⁷ Resmi Gazete Tarihi: 30.12.2005, Resmi Gazete Sayısı: 26039

bir temerrüt faiz oranı belirlenmediğinde geçerli olacaktır.²⁰⁸ Her ne kadar da sözleşmenin taraflarınca temerrüt faizi oranı serbestçe belirlenebilecek olsa da temerrüt faizi oranının üst sınırına ilişkin kanun koyucu tarafından bir sınırlama getirilmiştir.

TBK m.120/2'de getirilen kanuni sınırlamadan dolayı temerrüt faizinin oranı, TBK m.120/1'de belirlenen yıllık yasal faiz oranının yüzde yüz fazlasını aşamayacaktır. Yani ilgili sözleşmelerin taraflarının sözleşmede belirleyebilecekleri temerrüt faizi oranı yüzde on sekizi aşamayacaktır. Peki para borcunu içeren sözleşme, ticari iş ve işlemleri içeren bir sözleşme niteliğinde ise ve bu sözleşme düzenlenirken sözleşme borçlusunun temerrüde düşmesi halinde ne şekilde ve hangi oranda temerrüt faizi ödeyeceği belirlenmemişse böyle bir durumda yine TBK m.120 uygulanacak mıdır?

"Ticari iş" kavramından anlaşılması gereken TTK m.3'e göre herhangi bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün ticari işler ve TTK'de ele alınan hususlardır. Yukarıdaki soruya cevap vermeden önce ticari iş ve işlemlere ilişkin uyuşmazlıklarda söz konusu uyuşmazlıkların çözümü için hangi yasal düzenlemelerin uygulanması gerektiği hususunun açıklanması gereklidir.²⁰⁹

Ticari işlere ilişkin uyuşmazlıkların çözümüne yönelik uygulanması gereken yasal düzenlemeler ve bu yasal düzenlemelerin uygulanabilirliğinin öncelik sırası TTK m.1/2'de düzenlenmiştir.²¹⁰ TTK m.1/2'de yapılan düzenleme ile herhangi bir ticari işe ilişkin herhangi bir uyuşmazlık meydana gelirse bu uyuşmazlığın çözümü için öncelikle TTK incelenecek, buradan herhangi bir çözüme ulaşılamazsa ticari örf ve adetler incelenecek, buradan da herhangi bir çözüme ulaşılamazsa genel hükümlere göre bir inceleme yapılacaktır. Bu yasal düzenlemelerden ötürü para borcunu içeren sözleşme, ticari iş ve işlemleri içeren bir sözleşme niteliğinde ise ve bu sözleşme düzenlenirken sözleşme borçlusunun temerrüde düşmesi halinde ne şekilde ve hangi oranda temerrüt faizi ödeyeceği belirlenmemişse temerrüt faizi ve oranının belirlenmesi için öncelikle yapılması gereken TTK'de bu hususta herhangi bir yasal düzenlemenin var olup olmadığının araştırılmasıdır.

Ticari işlere uygulanacak faiz oranının taraflarca ifa edilen sözleşmelerde serbestçe belirlenebileceği hususu TTK m.8/1'de düzenlenmişse de burada yapılan düzenlemeden

²⁰⁸ DEMİR, Mehmet, Türk Borçlar Kanunu'nun Getirdiği Yenilikler, 2. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2012, s.32

²⁰⁹ GÖKTÜRK, Kürşat, Ticari İş Kavramı, Sınırlandırılması ve Faiz Meselesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XIX, S.2, Ankara 2015, s.7

²¹⁰ KARAKILIÇ, Hasan, Kısa Ticaret Hukuku, 1. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020, s.12

ayrı olarak TTK m.9/1’de ticari işlerde kanuni, anapara ve temerrüt faizinin söz konusu olduğu durumlarda faiz oranının belirlenmesine yönelik ilgili mevzuat hükümlerinin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

Peki ticari işlerde uygulanacak olan yasal faiz oranının ve temerrüt faizi oranının belirlenmesinde hangi mevzuat hükümleri esas alınacaktır? Ticari işlerde uygulanacak olan yasal faiz oranının ve temerrüt faizi oranının belirlenmesinde uygulanacak olan mevzuat hükümleri, 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun’da düzenlenmiş olan ilgili hükümlerdir.

3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun’un 1. maddesine göre TTK esas alınarak hazırlanmış bir sözleşme ilişkisinde faiz ödenmesi gerekiyorsa ve ödenecek bu faizin oranı, sözleşmenin taraflarınca kararlaştırılmamışsa bu oran yıllık %12 olarak kabul edilecektir. Bu kanun maddesinde %12 olarak kabul edilen faiz oranı, Bakanlar Kurulu’nun 19.12.2005 tarihli 2005/9831 sayılı kararı ile 01.06.2006 tarihinden geçerli olmak üzere %9 olarak değiştirilmiştir. Günümüzde de halen yasal faiz oranı %9 olarak kabul edilmektedir.²¹¹ 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun’un 2. maddesinin 1. fıkrasında, para borçlarını içeren sözleşmelerde borçlunun edimini ifa etmesinde gecikmesi durumunda ödeyecek olduğu temerrüt faizinin oranının, taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça aynı kanunun 1. maddesinde kararlaştırılan yasal faiz oranı olacağı belirtilmiştir.²¹² Ticari işlere ilişkin sözleşmelerde aksi kararlaştırılmadığı sürece kabul edilecek olan %9’luk temerrüt faizi oranına ilişkin 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun’un 2. maddesinin 2. fıkrasında bir istisnai düzenleme yapılmıştır.

3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun’un 2. maddesinin 2. fıkrasında *"Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB)’nin önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı, yukarıda belirtilen kanuni faiz oranından yüksek ise, arada sözleşme olmasa bile, ticari işlerde temerrüt faizi bu oran üzerinden istenebilir. Söz konusu avans faiz oranının, 30 Haziran günü itibariyle önceki yılın 31 Aralık günü uygulanan avans faiz oranından 5 puan veya daha çok farklı olması halinde ise, yılın ikinci yarısında bu oranın dikkate alınması gerekir."* şeklinde bir düzenleme yapılmıştır. Avans işlemlerine uygulanacak faiz oranı 2022 yılında

²¹¹ Resmi Gazete Tarihi: 30.12.2005, Resmi Gazete Sayısı: 26039

²¹² ÖZ, M. Turgut, Yeni Borçlar Kanununun Getirdiği Başlıca Değişiklikler ve Yenilikler, 1. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2011, s.16

02.01.2022 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan²¹³ “Reeskont İşlemlerinde Uygulanacak İskonto Faiz Oranlarının Tespitine İlişkin Tebliğ” ile %15,75 olarak belirlenmiştir. Resmi gazetede yayımlanmış olan 2022 yılına ilişkin %15,75'lik faiz oranı, 31.12.2021 tarihli kanuni faiz oranı olan %9'dan fazla olduğu için 01.01.2022 tarihi itibarıyla ticari iş ve işlemde uygulanacak temerrüt faizinin oranı %15,75 kabul edilecektir.

TTK m.3’e göre TTK’de ele alınan hususlar ticari iş olarak kabul edileceğinden sigorta hukukuna ilişkin iş ve işlemler de ticari iş ve işlemler olarak kabul edilecektir. Sigorta sözleşmesi, aynı zamanda ticari bir sözleşme olduğundan edim borçlusu olan sigortacı tacir konumunda olacaktır. Ticari bir sözleşme niteliğinde olan sigorta sözleşmesinin edim borçlusu olan sigortacı, muaccel hale gelmiş olan tazminat borcunu ödememesi halinde TTK m.1427/4 gereği tazminat borcunun muaccel olduğuna ilişkin herhangi bir ihtar çekilmeksizin temerrüde düşecektir. Temerrüde düşen sigortacı ile sigorta ettiren, sigorta sözleşmesinin esaslı unsurlarını düzenlerken herhangi bir temerrüt faizi oranı belirlememişlerse bu faiz oranı, avans işlemlerine uygulanacak faiz oranının 2022 yılında 02.01.2022 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan “Reeskont İşlemlerinde Uygulanacak İskonto Faiz Oranlarının Tespitine İlişkin Tebliğ” ile %15,75 olarak belirlenmiş olmasından dolayı %15,75 olarak kabul edilecektir.²¹⁴

Sigortacının temerrüt faizini ödeme borcundan kurtulması mümkün değildir. Sigortacının temerrüt faizini ödemekten kurtulamayacağı hususu emredici olarak TTK m.1427/5’te hükme bağlanmıştır.²¹⁵ Sigortacı, tazminat borcunu ödemediği takdirde temerrüde düşerse ödeyecek olduğu temerrüt faizinin oranı, sigorta ettiren ile daha önceden temerrüt faizi oranına ilişkin herhangi bir oran belirlemişse o oranda eğer herhangi bir oran belirlenmemişse ticari işlere ilişkin yasal temerrüt faizi oranı olan %15,75 oranında olacaktır.

Sigortacının, sigorta ettiren ile ifa ettiği sigorta sözleşmesinden ve TTK’den kaynaklanan ve temel edimi olan tazminat ödeme borcunun doğabilmesi için hangi şartların gerçekleşmesi gerektiği TTK m.1427/2’de düzenlenmiştir. Bu yasal düzenlemede sayılan şartlardan ilki sigortacıdan talep edilecek olan tazminatın

²¹³ Resmi Gazete Tarihi: 02.01.2022, Resmi Gazete Sayısı: 31707

²¹⁴ Resmi Gazete Tarihi: 02.02.2022, Resmi Gazete Sayısı: 31707

²¹⁵ Ünan/Yazıcıoğlu (ed.), s.53

doğmasına neden olan rizikonun sigortacı ile sigorta ettiren arasında ifa edilmiş olan sigorta sözleşmesinde taraflarca öngörülmüş olması gerektirir.²¹⁶

Sigorta sözleşmesinde öngörülen riziko gerçekleştiğinde sigorta ettirenin bu durumu TTK m.1446 gereği derhal sigortacıya bildirmesi gereklidir. Kendisine sigorta sözleşmesinde öngörülen rizikonun gerçekleştiği bildirilen sigortacının tazminat ödeme borcunun doğabilmesi için gerçekleşmesi gereken ikinci şart ise gerçekleşen rizikoya ve rizikonun sonuçlarına ilişkin bilgi ve belgelerin sigorta ettiren tarafından sigortacıya sunulması gerekliliğidir. Rizikoya ve rizikonun sonuçlarına ilişkin bilgi ve belgelerin sigorta ettiren tarafından sigortacıya sigortacının herhangi bir talebi olmaksızın en kısa sürede eksiksiz olarak sunulması gereklidir.²¹⁷

Bilgi ve belgelerin eksiksiz olarak ve en kısa sürede sigortacıya sunulması şartının gerçekleşmesinden sonra sigortacının tazminat ödeme borcunun doğabilmesi için gerçekleşmesi gereken son şart ise sigortacının kendisine sunulan bilgi ve belgeleri en kısa sürede araştırıp incelemesidir.

Sigorta sözleşmesinde öngörülen rizikoya esas teşkil eden olayın gerçekleşmesi sonucunda meydana gelen zararın sonuçlarının bir an önce giderilmesi için sigortacının kendisine sunulan bilgi ve belgeleri araştırıp incelemeyi zarar sigortalarında rizikonun gerçekleştiğinin bildirilmesinden itibaren kırk beş gün içerisinde, can sigortalarında rizikonun gerçekleştiğinin bildirilmesinden itibaren on beş gün içerisinde tamamlaması gerekmektedir.²¹⁸ Eğer ki sigortacı, araştırmalarını ve incelemelerini bu süreçlerde tamamlayamazsa mevcut tazminat borcu muaccel hale gelecektir. Peki sigortacı, kendisine sunulan bilgi ve belgeleri rizikonun gerçekleştiğinin kendisine bildirilmesinden itibaren zarar sigortalarında kırk beş gün içerisinde, can sigortalarında ise on beş gün içerisinde araştırmayı tamamlayamazsa araştırmalarını tamamlayacağı ana kadar tazminat talebinden hiçbir şekilde sorumlu olmayacak mıdır? Kanun koyucu, bu sorunun cevabını TTK m.1427/3'te vermiştir.

TTK m.1427/3'e göre sigorta sözleşmesinde öngörülen rizikonun gerçekleşmesini müteakip, gerçekleşen rizikonun sigortacıya derhal bildirilmesinden itibaren sigorta ettiren tarafından sigortacıya sunulmuş rizikoya ilişkin bilgi ve belgelerin araştırılıp incelenmesi üç ay içerisinde tamamlanamadığı takdirde tarafların anlaşması veya

²¹⁶ Ayhan/Çağlar/Özdamar, s.254

²¹⁷ Köse, s.123

²¹⁸ Köse, s.125

anlaşmazlık halinde mahkemece yaptırılacak ön ekspertiz sonucuna göre süratle tespit edilecek hasar miktarının en az yüzde ellisi, tazminat veya bedelden mahsup edilmek üzere sigortacı tarafından avans olarak verilecektir.²¹⁹

2.2.4. Sigortacının Avans Ödeme Yükümlülüğü

Sigortacının avans verme borcunun söz konusu olabilmesi için rizikonun gerçekleştiğinin sigortacıya bildirilmesinden itibaren üç aylık süre içerisinde sigortacının kendisine bildirilen tazminat talebine ilişkin araştırmalarını tamamlayamamış olması gerekmektedir. Sigortacının böyle bir avans ödeme borcu ile yükümlü tutulmasının sebebi TTK m.1427/3'ün gerekçe metninde açıklanmıştır. İlgili gerekçe metninde, gerek zarar sigortalarında gerekse de can sigortalarında sigorta sözleşmelerinde öngörülen rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigortacının, sigorta ettirenin kendisine sunduğu tüm bilgi ve belgelere rağmen incelemelerini bitiremeyebileceği bu yüzden de sigorta ettirenin uğramış olduğu zararların telafi edilemez boyut alabileceği bu sebeplerden ötürü sigorta ettirenin maddi menfaatlerini korumak gerekeceği için sigortacı tarafından daha sonra tazminattan veya bedelden mahsup edilmek kaydıyla avans verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.²²⁰

Sigortacı, rizikoya ilişkin bilgi ve belgeleri araştırma ve inceleme yükümlülüğünü rizikonun gerçekleştiğinin kendisine bildirilmesinden itibaren üç ay içerisinde yerine getiremediği takdirde avans ödemekle yükümlü olacaksa da yasa koyucu, sigortacının avans ödeme yükümlülüğünü TTK m.1427/3'te de görüleceği üzere belirli şartların gerçekleşmesi koşuluna bağlamıştır. Bu şartlardan ilki sigorta sözleşmesinde sigorta ettiren ve sigortacı tarafından gerçekleşmesi öngörülmüş olan rizikonun gerçekleştiğinin sigorta ettiren tarafından sigortacıya bildirilmesi, bu şartlardan ikincisi gerçekleşen rizikoya ve bu rizikonun sonuçlarına ilişkin bilgi ve belgelerin sigorta ettiren tarafından sigortacıya verilmesi, bu şartlardan üçüncüsü ise rizikonun gerçekleştiğinin sigortacıya bildirilmesinden itibaren üç ay içerisinde sigortacının araştırma ve incelemelerini tamamlayamamasıdır.²²¹

²¹⁹ Çeker, s.99

²²⁰ Ayhan/Çağlar/Özdamar, s.321

²²¹ Çeker, s.98

Sigortacının araştırmalarını ve incelemelerini üç ay içerisinde tamamlayamaması halinde sigorta ettirenin uğramış olduğu zarar ifa edilemeyeceği gibi bu zarara ek olarak başkaca zararların da meydana gelmesi ihtimali doğacaktır.

Yasa koyucu, böyle bir sorunun meydana gelmesi ihtimaline karşın TTK m.1427/3'te sigortacıya bir ödev yüklemiştir. Bu ödev, taraflarca veya mahkeme tarafından belirlenen hasar miktarının veya bedelinin en az yüzde ellisinin, daha sonra ödenecek olan tazminattan veya bedelden düşölmek şartıyla sigortacı tarafından zarar görene avans olarak ödenmesi ödevidir.²²²

Sigortacının avans olarak ödeyeceği meblağ, yasa koyucunun TTK m.1427/3'te belirttiği üzere iki farklı şekilde belirlenebilecektir. Bunlardan bir tanesi tarafların sigorta sözleşmesinde öngörölen rizikonun gerçekleşmesi sonucunda meydana gelen hasarın maddi değerinde konusunda anlaşmış olmasıdır. Kanun koyucu, meydana gelen hasarın maddi değerinde yapılacak anlaşmanın taraflarca ne şekilde yapılması gerektiğini, bu anlaşmanın hangi esaslara tabi olması gerektiğini ayrıca böyle bir anlaşmaya kim veya kimlerin taraf sıfatıyla katılabileceğini TTK m.1427/3'te belirtmemiştir. TTK m.1427/3'te tarafların anlaşması konusunda sadece tarafların hasarın maddi değerine ilişkin bir anlaşma yapması gerektiği hususu hükme bağlanmış olup bu anlaşmaya ilişkin herhangi bir belirleme yapılmamıştır.²²³

Sigortacının avans olarak ödeyeceği meblağın belirlenebileceği şekillerden bir diğerisi ise meydana gelen hasarın maddi değerinin taraflarca belirlenemediği takdirde mahkemece yaptırılacak ön ekspertiz incelemesi sonucunda belirlenebilmesidir. Ekspertiz kavramı, belirli alanda bilgi ve deneyim olarak uzmanlaşmış kişileri tanımlamakta kullanılan bir kavramdır. Sigorta alanında bilgi ve deneyim konusunda uzman olan kişiye sigorta eksperti denir.²²⁴

5684 s. Sigortacılık Kanunu'nun 2. maddesinde, sigorta eksperinin sigorta sözleşmesinde öngörölen rizikonun gerçekleşmesi sonucunda meydana gelen hasarla ilgili araştırmaları ve incelemeleri yapan bağımsız ve tarafsız kişi olduğu ifade edilmiştir.²²⁵

²²² MEMİŞ, Tekin, Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Sigorta Hukukuna Dair 6. Kitabının Genel Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Sigorta Hukuku Türk Derneği, Özel Sayı, S.1, Ankara 2005, s.99

²²³ Ünán, Türk Ticaret Kanunu şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 326

²²⁴ Cebe, s.189

²²⁵ Resmi Gazete Tarihi: 14.06.2007, Resmi Gazete Sayısı: 26552

Kanun koyucu tarafından TTK m.1427/3'te yapılan düzenleme ile mahkemece yaptırılacak olan ön eksperiz incelemesinin sigorta eksperisi tarafından yapılması gerektiği hususu açıkça düzenlenmemişse de 5684 s. Sigortacılık Kanunu'nun 2. maddesinde, sigorta sözleşmesinde öngörülen rizikonun gerçekleşmesi halinde hasara ilişkin yapılması gereken ön ekspertiz incelemesinin sigorta eksperince yapılması gerektiği ifade edilmiştir.²²⁶ Bu kanun maddesinden ötürü tarafların hasar bedeline ilişkin anlaşması mümkün değilse mahkeme tarafından alanında uzman ve bağımsız bir sigorta eksperine ön ekspertiz araştırmasının yaptırılması gerekecektir. Böyle bir araştırmanın sonucunda düzenlenecek eksper raporu çerçevesinde sigortacının avans olarak ödeyeceği meblağ tespit edilebilecektir.

2.3. Sorumluluk Sigortacısının Zarar Gören Üçüncü Kişiye Karşı Savunmaları

2.3.1. Sigorta Sözleşmesini Düzenleyen Kanun Hükümlerinden Doğan Savunmalar

2.3.1.1. Sorumluluk Sigortacısının Zarar Gören Üçüncü Kişiye Karşı Takas İleri Sürememesi

Takas müessesesi, TBK'deki "Borçların ve Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, Zamanaşımı" başlığı altında borç ilişkisini sona erdiren hallerden biri olarak 139. madde ile 145. madde arasında (139. ve 145. maddeler de dahil olmak üzere) düzenlenmiştir. TBK m.139/1'e göre sözleşme ilişkisinde alacaklı ve borçlu sıfatına haiz olan tarafların, karşılıklı para veya özdeş başka borçlarının olması halinde bu borçların ödenebilir hale gelmesi durumunda taraflardan biri, tek taraflı irade beyanıyla kendi alacağını diğer tarafın borcuyla takas edebilecektir.²²⁷

Sözleşmenin edim borçlusunun ifa konusu borcunu edim alacaklısına aynı veya nakdi olarak ödemesi mümkün olmayabilir. Böyle bir ihtimalin söz konusu olması halinde de sözleşmenin edim alacaklısı, sözleşmenin edim borçlusuna karşı özdeş bir borca sahipse ve bu borç da ödenebilir hale gelmişse mevcut borç ilişkisi, ödeme gücü olmayan edim borçlusuna karşı herhangi bir yargısal yola başvurulmaksızın edim alacaklısının tek taraflı takas beyanıyla sona erecektir.

Takas beyanının şekline ilişkin kanun koyucu tarafından herhangi bir geçerlilik şartı düzenlenmemiştir. TBK m.143/1'de, sözleşme ilişkisinin edim borçlusunu olan tarafın

²²⁶ Ünan/Yazıcıoğlu (ed.), s.50

²²⁷ KARAMERCAN, Fatih, Türk Borçlar Hukukunda Takas, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.5, S.1, İstanbul 2018, s.271

edim alacaklısına takas iradesini bildirmesiyle takasın gerçekleşeceği düzenlenmiş olup takas beyanının geçerlilik şekline ilişkin ne bir yazılı şekil ne de bir sözlü şekil öngörülmüştür.

Takas müessesesinin ileri sürülebilir olması için gerekli olan unsurlardan ilki takas beyanının ileri sürüldüğü anda takas beyanını ileri süren taraf ile kendisine takas beyanı ileri sürülen tarafın birbirlerine karşı hem alacaklı hem de borçlu sıfatına haiz olmalarının gerektiğidir.²²⁸ Böyle bir karşılıklı alacak ve borç ilişkisinin söz konusu olmadığı bir durumda takas beyanı ileri sürülemeyecektir.²²⁹

Takas müessesesinin ileri sürülebilir olması için gerekli olan unsurlardan ikincisi, takas beyan eden taraf sıfatına haiz olan esas sözleşme borçlusunun takas alacağıının, takas beyanı ileri sürülen taraf sıfatına haiz olan esas sözleşme alacaklısının esas alacağı ile aynı türde olması gerektiğidir.²³⁰

Takas müessesesinin ileri sürülebilir olması için gerekli olan unsurlardan üçüncüsü, takas beyan eden taraf sıfatına haiz olan esas sözleşme borçlusunun takas alacağı ile takas beyanı ileri sürülen taraf sıfatına haiz olan esas sözleşme alacaklısının esas alacağıının muaccel hale gelmesi gerektiğidir.²³¹

Takas ilişkisinin söz konusu olabilmesi için karşılıklı ve özdeş alacaklardan her ikisinin de muaccel hale gelmesi gerektiği hususu TBK m.139/1'de hükme bağlanmıştır.²³² Takas alacaklısı kişinin takas beyanını takas beyan edilen kişinin esas alacağına karşı ileri sürmesi halinde takas ilişkisi takas alacağı tutarınca mı sona erecektir yoksa esas alacağın tutarınca mı sona erecektir?

Bu sorunun cevabı TBK m.143/1'de "*... takas edilebilecekleri anda daha az olan borç tutarınca sona erer.*" şeklinde düzenlenmiştir. Bu sebepten ötürü takas beyanı ancak düşük olan alacağın tutarınca ileri sürülebilecektir.

Peki, takas beyanı ile sözleşme ilişkisinin sona ermesine ilişkin yasa koyucu tarafından hükme bağlanmış olan genel unsurlar, zarar sigortasının türleri olan mal sigortaları ile sorumluluk sigortalarında, tarafların takas beyanı ileri sürerek sigorta sözleşmesinden doğan karşılıklı borç ilişkilerini sona erdirebilmesi hali için de geçerli

²²⁸ KARAMERCAN, Fatih, Türk Borçlar Hukukunda Takas, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.5, S.1, İstanbul 2018, s.280

²²⁹ DEVELİOĞLU, Hüseyin Murat, Takas, 2. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2012, s.79

²³⁰ ARAL, Fahrettin, Türk Borçlar Hukukunda Takas, 2. Bası, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2010, s.56

²³¹ Develioğlu, s.127

²³² KARAMERCAN, Fatih, Türk Borçlar Hukukunda Takas, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.5, S.1, İstanbul 2018, s.282

olacak mıdır? Yani mal sigortası sözleşmesi ile sorumluluk sigortası sözleşmesinin tarafları konumunda olan edim alacaklısı sigorta ettiren ile edim borçlusu sigortacının karşılıklı alacaklarını takas müessesesinin genel unsurları kapsamında takas ederek sona erdirmeleri mümkün müdür?²³³

Kanun koyucu, TTK'nin sistematığında mal sigortalarına ve sorumluluk sigortalarına ilişkin ayrı olarak yasal düzenlemeler yapmış olup bu ayrı yasal düzenlemeler içerisinde takas beyanı ile sigorta sözleşmesinin sona erdirilebileceği haller de ayrı olarak düzenlenmiştir. İlgili sigorta sözleşmesinin takas beyanı ileri sürülerek hangi hallerde ve ne zaman sona ereceği hususu mal sigortaları ile sorumluluk sigortalarında yasa koyucu tarafından ayrı ayrı ele alınmıştır.²³⁴

TTK m.1431/5'te TTK m.1480 saklı tutulmak kaydıyla sigorta sözleşmesinin edim borçlusu tarafı olan sigortacının, edim alacaklısı tarafı olan sigorta ettirenden olan prim alacağını zarar görene ödemekle yükümlü olduğu sigorta tazminatı ile takas edebileceği hükme bağlanmıştır.²³⁵ TTK m.1431/5'teki takas düzenlemesine ilişkin yasa metni dikkatle incelenirse yasa koyucunun yapmış olduğu takas düzenlemesinden sadece sorumluluk sigortalarını hariç tuttuğu başkaca herhangi bir sigorta türünü hariç tutmadığı ayrıca TBK m.129'da düzenlenmiş olan üçüncü kişi yararına sözleşmelerin genel hükümlerinin sigorta sözleşmeleri için uygulanmayacağını özellikle belirttiği görülecektir.²³⁶

TTK m.1431'in gerekçe metni incelendiğinde TTK m.1431/5'teki sigortacının uhdesinde doğan prim alacağının zarar görene ödenecek olan sigorta tazminatı ile takas edilebileceği şeklindeki düzenlemenin, zarar gören kişinin sigorta sözleşmesinin tarafı olmayan herhangi bir üçüncü kişi olması durumunda takas müessesesine ilişkin hükümlerin genel olarak düzenlendiği TBK ile çelişeceği görülecektir. Yani TTK m.1431/5 ile TBK m.141 çelişmektedir. TBK m.141'e göre üçüncü kişi yararına borçlanan bir kimse, sözleşmenin karşı tarafından olan alacakları ile sözleşmenin tarafı olmayan üçüncü kişiye ifa edecek olduğu borcunu karşılıklılık esası söz konusu olmadığı için takas edemez.²³⁷

²³³ Yeşilova Aras, s. 115

²³⁴ Yeşilova Aras, s.116

²³⁵ ARAL ERDEKLİOĞLU, İrem, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcu, 10. Yıl'a Armağan, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S.11, İstanbul 2012, s.219

²³⁶ Yeşilova Aras, s.116

²³⁷ Yeşilova Aras, s.117

Bir borç ilişkisinin tarafı olmayan üçüncü kişiye karşı takas beyanında bulunulmasını yasaklayan bu genel düzenleme, yasa koyucu tarafından TTK m.1431/5'te sorumluluk sigortaları haricinde kabul edilmiş olup ayrıca sigortacının sigorta sözleşmesinin diğer tarafı olan sigorta ettirenden olan prim alacağını zarar görene ödeyeceği sigorta tazminatı ile takas edebileceği genel olarak hükme bağlanmıştır.

Sigortacının sigorta sözleşmesinin tarafı olmayan üçüncü kişiye takas beyanı ileri sürebilmesi, TTK m.1431'in gerekçe metninde açıklanmıştır. TTK m.1431'in gerekçe metninde, eTTK m.1449'daki²³⁸ deniz rizikolarına karşı sigortalarda sigortacının, sigorta ettirene karşı sahip olduğu sigorta sözleşmesinden kaynaklanan alacaklarını üçüncü kişi konumunda olan sigortalıya ödeyeceği sigorta tazminatı ile takas edebileceği şeklindeki düzenlemenin kanun koyucu tarafından TTK'deki bütün sigorta türleri için geçerli kılınmak istendiği ifade edilmiştir.²³⁹ Böyle bir genel düzenlemenin yapılmak istenmesinin amacı sigortacının prim alacağının derhal ifa edilmesini sağlamaktır.

TTK m.1431/5'te sigortacının sigorta sözleşmesinin diğer tarafı olan sigorta ettirenden olan sigorta alacağını yani prim alacağını zarar görene ödeyecek olduğu sigorta tazminatı ile takas edebileceği hususu TTK m.1480 saklı tutulmak üzere bütün sigorta türleri için geçerli olacak şekilde düzenlenmiştir. Zarar gören sıfatına haiz olacak kişi, sigortacı ile sigorta ettiren arasında ifa edilen sigorta sözleşmesinde kimin menfaati teminat altına alınıyorsa o kişidir.²⁴⁰ Şöyle ki bazı sigorta sözleşmelerinde edim alacaklısı taraf olan sigorta ettirenin (sigortalının) menfaatinin teminat altına alınması kararlaştırılıyorken bazı sigorta sözleşmelerinde de herhangi bir taraf sıfatına haiz olmayan üçüncü bir kişinin menfaatinin teminat altına alınması kararlaştırılabilmektedir.

Sigorta sözleşmesinde herhangi bir taraf sıfatına haiz olmayan üçüncü kişinin menfaati teminat altına alınıyorsa ve bu sigorta sözleşmesi sorumluluk sigortasına ilişkin bir sözleşme değilse²⁴¹ sigortacının sigorta sözleşmesinden kaynaklanan prim alacağını menfaat sahibi olan üçüncü kişiye ödeyeceği sigorta tazminatı ile takas

²³⁸ Resmi Gazete Tarihi: 29.06.1956, Resmi Gazete Sayısı: 9353

²³⁹ MOROĞLU, Erdoğan/ KENDİGELEN, Abuzer, İçtihatlı - Notlu Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, Güncelleştirilmiş 10. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2012, s.1077-1085

²⁴⁰ Yeşilova Aras, s.118

²⁴¹ Konfidan, s.231

etmesinde hiçbir yasal engel bulunmamaktadır. Yasa koyucunun TTK m.1431/5'te, TTK m.1480'i saklı tutmasının sebebi takas müessesesinin TTK m.1480'de sorumluluk sigortalarına özgü olarak düzenlenmiş olmasıdır.²⁴² Peki, kanun koyucu tarafından TTK m.1480'de sorumluluk sigortalarına özgü takas müessesesinin düzenlenmiş olması sigortacının uhdesinde doğan prim alacağını zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan tazminat alacağı ile takas etmesini mümkün kılacak mıdır?

Zarar gören üçüncü kişi, uhdesinde doğan zararın sonuçlarının giderilmesini sigorta ettirenden sorumluluk hukukundan kaynaklanan tazminat davası yolu ile talep eder. Zarar gören üçüncü kişinin sigorta ettirenden sorumluluk hukukundan kaynaklı tazminatın ödenmesini talep etmesi hali sorumluluk sigortacısının sigorta ettirene karşı borcu olan sigorta tazminatını ödemesi ile ifa edilecektir. Bu sebepten ötürü sigorta tazminatının alacaklısı olan taraf sigorta ettiren iken sorumluluk tazminatının alacaklısı olan taraf zarar gören üçüncü kişidir. Zarar gören üçüncü kişi, uhdesinde doğan zararın sonuçlarının giderilmesini sigorta tazminatının alacaklısı olarak değil sigorta tazminatını talep etmeye hakkı olan kişi olarak talep edebilecektir.

TTK m.1480'de sorumluluk sigortacısının sigorta sözleşmesinden kaynaklanan alacağını zarar gören üçüncü kişiye olan tazminat borcu ile takas edemeyeceği hususu hem zorunlu sorumluluk sigortalarında hem de ihtiyari sorumluluk sigortalarında geçerli olmak üzere hükme bağlanmıştır. TTK m.1486/2 gereği sorumluluk sigortacısı ile sigorta ettiren TTK m.1480'in aksine herhangi bir düzenleme yapamayacaklardır.²⁴³ Kanun koyucu, sorumluluk sigortacısının uhdesinde doğan prim alacağı ile zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan tazminat alacağının takas edilemeyeceğini emredici olarak hükme bağlayarak TBK m.141'deki üçüncü kişi yararına borçlanan kimsenin sözleşmenin karşı tarafından olan alacağı ile üçüncü kişiye olan borcunu takas edemeyeceği şeklindeki düzenlemeyi tekrar etmiştir.

Kanun koyucunun, TBK m.141'deki yasal düzenlemeyi tekrar ederek aynı yasal düzenlemeye TTK m.1480'de sorumluluk sigortaları için yer vermesinin sebebi sorumluluk sigortaları sözleşmelerinin üçüncü kişi yararına sözleşmeler olmasıdır.

²⁴⁴Kaldı ki takas beyanı ile karşılıklı alacakların sona ermesi için takas alacağının

²⁴² ULUĞ CİCİM, İlnur/ ALHAN, Yunus, Alman Sorumluluk Sigortaları ile İlgili Hükümlerin Türk Ticaret Kanunu Açısından Değerlendirilmesi , Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.6, S.2, Aralık 2016, s.85-102

²⁴³ Yeşilova Aras, s.118

²⁴⁴ Çeker, s.257

borçlusu takas beyanı ileri sürülen kişi olmalıdır. Sorumluluk sigortacısının takas alacağı olan prim alacağının borçlusu zarar gören üçüncü kişi değil sigorta ettirendir. Bu yüzden de sorumluluk sigortacısının takas alacağı olan prim alacağını zarar gören üçüncü kişiye olan borcuna karşılık zarar gören üçüncü kişiye değil sigorta ettirene olan borcuna karşılık sigorta ettirene karşı ileri sürmesi gerekir. Kanun koyucu, sorumluluk sigortalarında takas yasağına ilişkin olarak TTK m.1480'de yapmış olduğu düzenleme ile zarar gören üçüncü kişinin uğramış olduğu zararın sonuçlarının giderilmesini her zaman sorumluluk sigortacısının prim alacağından üstün tutmuştur.²⁴⁵

2.3.1.2. Sorumluluk Sigortacısının Zamanaşımı Def'i İleri Sürmesi

TTK m.1484/1'de, sigortacının sigortalıya ifa borcundan kısmen veya tamamen kurtulsa da zarar gören üçüncü kişiye karşı sorumluluğunun her halde zorunlu sigorta bedeline kadar devam edeceği hükme bağlanmış olmasına rağmen zarar gören üçüncü kişinin sigortacıya karşı sahip olduğu doğrudan dava hakkını sigorta sözleşmesi için öngörülmuş zamanaşımı süresi içerisinde ileri sürmemesi halinde sorumluluk sigortacısı, zamanaşımı savunmasını zarar görene karşı ileri sürüp zararı ifa etmekten kaçınabilecek midir?

Zamanaşımı, herhangi bir hakkın ilgili olduğu mevzuatta öngörülen süre içerisinde kullanılmaması durumunda edim borçlusuna ifadan kaçınma hakkı veren fakat mevcut hakkı sona erdirmeyen bir def'idir.²⁴⁶ Zamanaşımı def'i, edim borçlusu tarafından usul hukukuna uygun olarak ileri sürülmedikçe hakim tarafından resen dikkate alınmaz.²⁴⁷ Zarar gören üçüncü kişi, sorumluluk sigortacısına karşı sahip olduğu doğrudan dava hakkını sigorta sözleşmesi için geçerli olan zamanaşımı süresi içerisinde kullanmadığı takdirde sorumluluk sigortacısı, zarar gören üçüncü kişiye karşı zamanaşımı def'i ileri sürebilecektir.²⁴⁸

Zorunlu sorumluluk sigortacısının böyle bir durumda TTK m.1484/1'den hareketle zarar görene karşı zorunlu sigorta bedeline kadar sorumlu olmasının gerektiğinin ifade

²⁴⁵ Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 374

²⁴⁶ TOK, Ozan, Zamanaşımı Def'inin İleri Sürülmesinin Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı Çerçevesinde Sınırlandırılması, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.21, S.1, İstanbul 2015 , s.246

²⁴⁷ MEMİŞ, Tekin, Sigorta Sözleşmelerinden Kaynaklanan Taleplerde Zamanaşımına İlişkin Eleştiriler ve Değerlendirmeler, Cevdet Yavuz'a Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.22, S.3, İstanbul 2016, s. 1941.

²⁴⁸ ÇELİK, Çelik Ahmet, Tazminat ve Alacaklarda Zamanaşımı, 1. Baskı, Legal Yayıncılık, İstanbul 2004, s.44

edilmesi hukuka ve hakkaniyete aykırı olacaktır. Çünkü; TTK m.1484/1'de, sigortacının sigortalıya karşı ifa borcundan tamamen veya kısmen kurtulması ön koşulundan bahsedilmiş, devamında da böyle bir ön koşulun gerçekleşmesi halinde dahi sigortacının zarar görene karşı zorunlu sigorta bedeline kadar ifa ile yükümlü olması gerektiği belirtilmiştir.

Sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye zamanaşımı def'i ileri sürerek zorunlu sigorta bedeline kadar olan sorumluluğundan kurtulması, bazı durumlarda mümkün olabileceken bazı durumlarda mümkün olmayacaktır.

Sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye zamanaşımı def'i ileri sürüp hiçbir ödeme yapmayacak olduğu durumlar, zarar gören üçüncü kişinin uğramış olduğu zararın bizzat sigortalı tarafından giderilmesini talep edebileceği zamanaşımı süresinin sorumluluk sigortası sözleşmesi için öngörölmüş zamanaşımı süresinden daha kısa olduğu durumlardır²⁴⁹.

Şöyle ki sigortalının sorumluluk sigortası sözleşmesinde öngörölmüş rizikoya esas teşkil eden hukuka aykırı eylemi neticesinde herhangi bir üçüncü kişi zarara uğrarsa zarara uğrayan üçüncü kişinin, uhdesinde meydana gelen zararın sonuçlarının giderilmesini sigortalıdan talep edebileceği zamanaşımı süresi, sorumluluk sigortası sözleşmesi için öngörölmüş zamanaşımı süresinden daha kısa bir süre ise zarar gören üçüncü kişinin, uhdesinde meydana gelen zararın sonuçlarının sorumluluk sigortacısı tarafından doğrudan dava yolu ile giderilmesini talep edebileceği zamanaşımı süresi, meydana gelen zararın bizzat sigortalı tarafından giderilmesi talep edildiğindeki bu talebe ilişkin zamanaşımı süresi olacaktır. Eğer ki zarar gören üçüncü kişinin, hukuka aykırı eylemi neticesinde kendisine zarar veren sigortalıdan giderim talebinde bulunabileceği zamanaşımı süresi geçmiş ise sigortalı, zarar gören üçüncü kişinin kendisinden giderim talebinde bulunması halinde bu talebe ilişkin ifadan kaçınma hakkına sahip olacaktır. Sigortalının zarar gören üçüncü kişiye karşı zamanaşımı def'i ileri sürmesi durumunda zarar gören üçüncü kişi, sorumluluk sigortacısından doğrudan dava yolu ile giderim talebinde bulunursa sorumluluk sigortacısı da zarar gören üçüncü kişiye karşı zamanaşımı def'i ileri sürerek ödeme yapmaktan kaçınabilecektir. Çünkü; sigortalının zamanaşımına uğrayan giderim ödeme borcu artık eksik borç haline

²⁴⁹ Yeşilova Aras, s.106

gelmiştir. Sigortacının zarar gören üçüncü kişiye böyle bir zamanaşımı def'i ileri sürerek ödeme yapmaktan kaçınması hali, TTK m.1484/1 ile çelişmemektedir.²⁵⁰

Çünkü; TTK m.1484/1'de sigortacının zarar gören üçüncü kişiye karşı zorunlu sigorta bedeline kadar ödeme yapması zorunluluğunun ön koşulu olarak sigortalıya karşı ifadan tamamen veya kısmen kurtulmuş olması gerektiği belirtilmiştir. Sigortalının zarar gören üçüncü kişiye ileri sürdüğü zamanaşımı def'inin sorumluluk sigortacısı tarafından da zarar gören üçüncü kişiye karşı ileri sürülmesi, TTK m.1484/1'de düzenlenen ön koşuldan bağımsızdır. Bu sebepten ötürü de sorumluluk sigortacısı, sigortalının zarar gören üçüncü kişiye karşı sahip olduğu zamanaşımı def'ini zarar gören üçüncü kişiye karşı bizzat ileri sürerek herhangi bir tazminat ödemesi ifa etmekten kaçınabilecektir.

Sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye zamanaşımı def'i ileri sürerek zorunlu sigorta bedeline kadar olan sorumluluğundan kurtulmasının mümkün olmayacağı durumlar, zarar gören üçüncü kişinin uğramış olduğu zararın bizzat sigortalı tarafından giderilmesini talep edebileceği zamanaşımı süresinin sorumluluk sigortası sözleşmesi için öngörülmuş zamanaşımı süresinden uzun olduğu durumlardır. Şöyle ki sigortalının sorumluluk sigortası sözleşmesinde öngörülen rizikoya esas teşkil eden hukuka aykırı eylemi neticesinde zarara uğrayan üçüncü kişinin uğramış olduğu bu zararın sonuçlarının giderilmesini kendisine zarar veren sigortalıdan talep edebileceği zamanaşımı süresi, sorumluluk sigortası sözleşmesi için öngörülmuş zamanaşımı süresinden daha uzun ise zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın sonuçlarının sorumluluk sigortacı tarafından doğrudan dava yolu ile giderilmesini talep edebileceği zamanaşımı süresi, sorumluluk sigortası sözleşmesi için öngörülmuş olan zamanaşımı süresi olacaktır.²⁵¹

Bu hususun yasal gerekçesi ise sigortalının hukuka aykırı eylemi neticesinde zarar gören üçüncü kişinin giderim talebinin sorumluluk sigortacısına doğrudan dava yolu ile hangi zamanaşımı süresi sınırları içerisinde ileri sürülebileceğine ilişkin TTK m.1478/1'de yapılmış olan düzenlemedir. TTK m.1478/1'de zarar gören üçüncü kişinin, uhdesinde doğan zararın sonuçlarına ilişkin sorumluluk sigortacısına yönelteceği

²⁵⁰ Yeşilova Aras, s.106

²⁵¹ Yeşilova Aras, s. 107

doğrudan davanın tabi olacağı zamanaşımı süresinin, sorumluluk sigortası sözleşmesi için öngörölmüş olan zamanaşımı süresi ile sınırlı olması gerektiği ifade edilmiştir.²⁵²

Sorumluluk sigortası sözleşmesi için öngörölmüş olan zamanaşımı süresinin geçmesi²⁵³ durumunda sorumluluk sigortası sözleşmesinin edim alacaklısı olan sigortalının edim borçlusu olan sigortacıdan giderim talebinde bulunması hakkı zamanaşımı def'i riski ile karşı karşıya kalacaktır. Sorumluluk sigortası sözleşmesinin edim alacaklısı olan sigortalının sigortacıdan talep edebileceği tazminatın zamanaşımına uğraması halinde zarar gören üçüncü kişinin, uhdesinde doğan zararın sonuçlarının sorumluluk sigortacısı tarafından doğrudan dava yolu ile giderilmesini talep hakkı da zamanaşımına uğramış olacaktır.²⁵⁴

Zarar gören üçüncü kişinin sigortalıdan tazminat talep edebileceği zamanaşımı süresinden daha kısa olan sorumluluk sigortası sözleşmesinde öngörölmüş zamanaşımı süresi içerisinde, sigortalının sorumluluk sigortacısından tazminat talebinde bulunmaması sonucunda zamanaşımına uğrayan tazminat alacağı, zarar gören üçüncü kişi nezdinde de zamanaşımına uğramış kabul edilecektir. Böyle bir durumda tazminat alacağının sigortalının yanı sıra zarar gören üçüncü kişi nezdinde de zamanaşımına uğrayacağına kabul edilmesinin temel sebebi sorumluluk sigortası sözleşmesinin bir nevi üçüncü kişi yararına sözleşme olmasıdır.²⁵⁵

Üçüncü kişi yararına sözleşmenin alacaklısı konumunda olan vaat ettiren, üçüncü kişi konumunda olan lehtar lehine ifade bulunmayı üstlenirken borçlu konumunda olan vaat eden ise üçüncü kişi lehine borç ödemeyi üstlenir. Üçüncü kişi konumunda olan lehtar, vaat ettiren ile vaat eden arasında ifa edilmiş sözleşme konusu edimden farklı bir edimi veya sözleşme konusu edimin talep edilebilir kısmından daha azını veya fazlasını talep edemez. Sorumluluk sigortası sözleşmesinin de bir nevi üçüncü kişi yararına sözleşme olmasından dolayı sigortalının sorumluluk sigortacısından olan sigorta tazminatı alacağı zamanaşımına uğrarsa zarar gören üçüncü kişinin sorumluluk sigortacısından doğrudan dava yoluyla talep edeceği tazminat talebi de zamanaşımına uğrayacaktır.²⁵⁶ Peki, sorumluluk sigortacısının, sigortalıya zamanaşımı def'ini ileri

²⁵² Şenocak, Mesleki Sorumluluk Sigortası, s.35-41.

²⁵³ Kender, Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, s.340

²⁵⁴ Yeşilova Aras, s.99

²⁵⁵ Yeşilova Aras, s.71

²⁵⁶ Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz, s.182

sürüp ödeme yapmaktan kurtulması hali zorunlu sorumluluk sigortalarında zarar gören üçüncü kişiye karşı sorumluluk sigortacısını ödeme yapmaktan kurtarabilecek midir?

Bu sorunun cevabı kanun koyucu tarafından TTK m.1484/1'de, sorumluluk sigortacısının sigortalıya ifa yükümlülüğünden tamamen veya kısmen kurtulsa dahi zarar gören üçüncü kişiye karşı zorunlu sigorta bedeline kadar ifa ile yükümlü olmaya devam edeceği şeklinde düzenleme yapılarak verilmiştir. Yani sorumluluk sigortacısı, uhdesinde doğan zamanaşımı def'i savunmasını, zorunlu sorumluluk sigortalarında zarar gören üçüncü kişinin kendisinden giderim talebinde bulunması halinde bu talebin zorunlu sigorta bedeline kadar olan kısmı için zarar gören üçüncü kişiye karşı ileri süremeyecektir.²⁵⁷

2.3.1.3. Sigorta Ettirenin Kanuni Yükümlülüklerine Aykırı Davranması

Sorumluluk sigortacısı ile sigorta ettiren, gerek sorumluluk sigortası sözleşmesinden gerekse de TTK'den kaynaklanan birçok yükümlülüğü birbirlerine karşı tam ve eksiksiz olarak zamanında ifa etmek zorundadırlar.²⁵⁸ Sigorta ettiren, yükümlülüklerini ifa etmemesi halinde birçok yaptırımla karşılaşacaktır. Bu yaptırım türleri de yine sigorta hukukunda sigorta sözleşmesinin taraflarının yükümlülüklerinin hükme bağlandığı kanun maddelerinde düzenlenmiştir.²⁵⁹

TTK'ye göre göre bu yaptırımlar sigorta tazminatından sigorta ettirenin kusuru oranında indirim, sigorta tazminatının tamamen ortadan kalkması, ileriye yönelik fesih ve geriye dönük cayma olacaktır.²⁶⁰ Peki, sorumluluk sigortası sözleşmesinin alacaklı tarafı olan sigorta ettiren, TTK'den kaynaklanan hangi yükümlülüklerini sorumluluk sigortacısına karşı eksik olarak ifa ederse veya ifa etmesi gereken zamanda ifa etmezse farklı yaptırım türleriyle karşı karşıya kalacaktır?

TTK m.1434'te hükme bağlanmış olan sigorta ettirenin sigortacıya ödemesi gereken prim borcunu zamanında ödememesi; TTK m.1439 ve m.1443'te hükme bağlanmış olan sigorta sözleşmesinin kurulması anında sigortacıya sigorta sözleşmesinde teminat altına

²⁵⁷ Ünan/Yazıcıoğlu (ed.), s.78

²⁵⁸ KENDER, Rayegan, Sigorta Sözleşmesinin Tanımı ve Kurulması, Doç. Dr. Mehmet Somer'in Anısına Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.12, S.1-3, İstanbul 2006, s.519

²⁵⁹ TOPDEMİR, Cem, Sigorta Sözleşmelerinde Sigorta Ettirenin İhbar Yükümlülükleri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013, s.1

²⁶⁰ ATAMER, Kerim, Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Zarar Sigortalarına Giriş, Batider, C.17, S.1, İstanbul 2011, s.41

alınacak olan rizikoya ilişkin eksik veya yanlış hususların bildirilmesi; TTK m.1445'te hükme bağlanmış olan sigorta sözleşmesinin teminat süresi içerisinde teminat konusu rizikonun gerçekleştiğinin bildirilmemesi; TTK m.1475'in atfıyla TTK m.1446'da hükme bağlanmış olan sigorta sözleşmesinde teminat altına alınmış olan rizikonun gerçekleştiğinin ve gerçekleşen rizikoya ilişkin giderim talebinin bildirilmemesi; TTK m.1448'de hükme bağlanmış olan sigorta ettirenin meydana gelen zarara engel olmaması, zararın sonuçlarını azaltmaması, meydana gelen zarara ilişkin sigortacının talimatlarını dinlememesi; TTK m.1449'da hükme bağlanmış olan sigortacının sigorta sözleşmesinden kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmemesi; TTK m.1471'de hükme bağlanmış olan zarar gören kimsenin zarara konu olan eşya ve zararın meydana geldiği yer konusunda değişiklik yapması durumlarının söz konusu olması halinde sigortacı tarafından sigorta ettirene ödenecek olan sigorta tazminatına ilişkin hangi yaptırımların uygulanabileceği de ilgili kanunlarda düzenlenmiştir. Peki, sigorta ettirenin sorumluluk sigortacısına karşı yukarıda sayılmış olan yükümlülüklerini ifa etmemesi durumunda sorumluluk sigortacısının sigorta ettirene karşı sigorta tazminatı hususunda ileri sürebileceği savunmaları, zarar gören üçüncü kişiye karşı da ileri sürmesi mümkün müdür?²⁶¹

Kanun koyucu, zorunlu sorumluluk sigortalarına ilişkin TTK m.1484/1'de yapmış olduğu düzenleme ile sorumluluk sigortacısının sorumluluk sigortası sözleşmesinde alacaklı konumunda olan sigorta ettirene olan ifa yükümlülüğünden kısmen veya tamamen kurtulsa dahi zarar gören üçüncü kişiye karşı zorunlu sigorta bedeline kadar²⁶² sorumlu kalmaya devam edeceğini hükme bağlamıştır.²⁶³

Sigorta ettirenin TTK'den kaynaklanan yükümlülüklerini sorumluluk sigortacısına karşı ifa etmemesi halinde sorumluluk sigortacısının sigorta sözleşmesini ileriye etkili olarak feshetmesi veya sigorta sözleşmesinden geriye etkili olarak cayması mümkündür. Sorumluluk sigortacısının sigorta ettirene karşı fesih veya cayma beyanında bulunmasının zarar gören üçüncü kişiye karşı herhangi bir hüküm doğurup doğurmayacağını belirlebilmesi için sorumluluk sigortacısının fesih veya cayma

²⁶¹ Yeşilova Aras, s.119

²⁶² OMAĞ, Merih Kemal, Türk Ticaret Kanunu ile 25 Haziran 1992 Tarihli Belçika Kara Sigortası Mukavelesi Kanunu Açısından Hukuki Sorumluluk Sigortası, Sigorta Hukuku Dergisi, S.1, Ankara 1997, s. 71-103

²⁶³ Ünán, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 429

beyanında bulunduğu anın sigorta ettirenin rizikoya esas teşkil eden hukuka aykırı eyleminden öncesine mi sonrasına mı ait olduğunun tespit edilmesi gerekir.²⁶⁴

Sorumluluk sigortacısı, sigorta ettirenin rizikoya esas teşkil eden hukuka aykırı eyleminden önce sorumluluk sigortası sözleşmesini ileriye etki olarak feshetmiş veya sorumluluk sigortası sözleşmesinden geçmişe etkili olarak caymış ise rizikoya esas teşkil eden hukuka aykırı eylemden önce zaten ortada herhangi bir sigorta ilişkisi bulunmayacağı için sorumluluk sigortacısının sorumluluğu hem sigorta ettirene karşı hem de zarar gören üçüncü kişiye karşı sona ermiş olur.²⁶⁵ Sorumluluk sigortacısının sorumluluğunun zarar gören üçüncü kişiye karşı bu şekilde sona ermesi hali hem zorunlu sorumluluk sigortaları müessesesi için hem de ihtiyari sorumluluk sigortaları müessesesi için geçerli olacaktır.²⁶⁶

Sorumluluk sigortacısı, sigorta ettirenin rizikoya esas teşkil eden hukuka aykırı eyleminden sonra sorumluluk sigortası sözleşmesini ileriye etki olarak feshetmiş veya sorumluluk sigortası sözleşmesinden geçmişe etkili olarak caymış ise rizikoya esas teşkil eden hukuka aykırı eylemden sonra fesih veya cayma beyanında bulunduğu için her ne kadar da sigorta ettirene karşı sorumlu olmayacak olsa da zarar gören üçüncü kişiye karşı zorunlu sorumluluk sigortalarında zorunlu sigorta bedeline kadar sorumlu olmaya devam edecektir.²⁶⁷

Sigorta ettirenin, sorumluluk sigortacısına TTK'den doğan yasal yükümlülüklerini ifa etmemesi halinde sorumluluk sigortacısı tarafından sigorta ettirene ileri sürülebilecek yaptırımlar, kanun koyucu tarafından sigorta ettirenin yükümlülüklerinin hükme bağlanmış olduğu TTK'deki ilgili maddelerde düzenlenmiştir. Kanun koyucu tarafından hükme bağlanmış olan bu yaptırımlar sigorta sözleşmesinin ileriye yönelik feshi, sigorta sözleşmesinden geçmişe etkili olarak cayma, sigorta tazminatını ifa borcundan kısmen veya tamamen kurtulmadır.

Kanun koyucunun zarar gören üçüncü kişinin tazminat alacağını sorumluluk sigortacısının sahip olduğu haklardan sadece zorunlu sorumluluk sigortaları ilişkilerinde üstün tutması ihtiyari sorumluluk sigortaları ilişkileri için ise zarar gören üçüncü kişinin tazminat alacağını sorumluluk sigortacısının sahip olduğu haklardan üstün tutmaması

²⁶⁴ ATAMER, Kerim, Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Zarar Sigortalarına Giriş, Batider, C.17, S.1, İstanbul 2011, s.81

²⁶⁵ Ayhan/Çağlar/Özdamar, s.220

²⁶⁶ Yeşilova Aras, s.120

²⁶⁷ ÜNAN, Samim, 2011 Tarihli Türk Ticaret Kanunu'nda Sigorta Ettirenin Görevleri, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XXV, Murat GÜREL(Drl.), 1. Bası, Batider, Ankara 2012, s.56

ortada bilinçli bir susmanın söz olduğu anlamına gelecektir ki böyle bir bilinçli susma hali de uygulamada birçok sorunu beraberinde getirecektir.²⁶⁸

İhtiyari sorumluluk sigortaları ilişkilerinde zarar gören üçüncü kişiyi sorumluluk sigortacısına karşı savunmasız bırakmak her zaman mümkün olacak mıdır?²⁶⁹

Sorumluluk sigortası sözleşmesinin edim alacaklısı tarafı olan sigorta ettirenin edim borçlusu tarafı olan sorumluluk sigortacısına karşı TTK'den kaynaklanan yükümlülüklerini kasıtlı veya ihmali eylemi neticesinde ifa etmemesi halinde sorumluluk sigortacısının birçok menfaati zarara uğrayacağı için sorumluluk sigortacısı zarara uğrayan menfaatlerini eski haline getirmek için sigorta ettirene karşı ifa edecek olduğu sigorta tazminatının bir kısmını veya tamamını ifa etmekten kaçınabilecektir.

²⁷⁰Sorumluluk sigortacısı tarafından sigorta tazminatının bir kısmının veya tamamının ifa edilmesinden kaçınılması halinde söz konusu ifadan kaçınma hali, TTK m.1484/1 gereği ihtiyari sorumluluk sigortalarında zarar gören üçüncü kişiye karşı ileri sürülebilecektir. Eğer ihtiyari sorumluluk sigortaları ilişkisinde sorumluluk sigortacısının zarara uğrayan menfaati, üçüncü kişi konumunda olan zarar gören tarafından giderilirse sorumluluk sigortacısı yine de ifa edecek olduğu sigorta tazminatından kısmen veya tamamen indirim yapabilecek midir?²⁷¹

İhtiyari sorumluluk sigortaları ilişkilerinde sigorta ettiren tarafından sorumluluk sigortacısına karşı ifa edilmesi gereken yükümlülükleri zarar gören üçüncü kişi ifa ederse sorumluluk sigortacısı yine de sigorta ettirenin TTK'den kaynaklanan yükümlülüklerini kendisine karşı ifa etmemiş olmasını gerekçe göstererek ifa edecek olduğu sigorta tazminatını tam olarak değil de kısmen veya tamamen indirerek öderse bu durum hakkaniyete aykırı olacaktır.²⁷²

Örnek vermek gerekirse TTK m.1447/1'de kanun koyucu tarafından sigorta ettirene yönelik sigorta sözleşmesinde teminat altına alınmış ve gerçekleşmiş olan rizikoya ilişkin bilgi ve belgeleri sigortacıya temin etme ve rizikonun meydana geldiği yerde rizikoya ilişkin araştırmaların sigortacı tarafından yapılmasına izin verme

²⁶⁸ Yeşilova Aras, s.122

²⁶⁹ ATAMER, Kerim, Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Zarar Sigortalarına Giriş, Batider, C.17, S.1, İstanbul 2011, s.85

²⁷⁰ Köse, s.119

²⁷¹ ACAR, Serdar, s.79

²⁷² Yeşilova Aras, s.124

yükümlülükleri düzenlenmiştir.²⁷³ TTK m.1447/2'de de sigorta ettirenin söz konusu yükümlülükleri sigortacıya karşı kasıtlı veya kusurlu eylemi neticesinde ifa etmemesi halinde rizikonun sonucu olan zarar artarsa sigortacının sigorta tazminatını sigortalının kusuru oranında ifadan kaçınabileceği hükme bağlanmıştır.²⁷⁴

Sigorta ettirene yönelik düzenlenmiş olan bu yükümlülükleri ihtiyari sorumluluk sigortası kapsamında ele alacak olursak söz konusu yükümlülükler sigorta ettiren tarafından sorumluluk sigortacısına karşı kasıtlı veya ihmali davranışla ifa edilmezse fakat zarar gören üçüncü kişi bu yükümlülükleri sorumluluk sigortacısına karşı ifa ederse ve rizikonun sonucu olan zararın bedeli zarar gören üçüncü kişinin bu yükümlülükleri ifa etmesinden dolayı artmazsa sorumluluk sigortacısı yine de sigorta tazminatından kısmen veya tamamen indirim yapmamalıdır yani sigortalıya karşı ifadan kurtulmasına neden olan halleri zarar gören üçüncü kişiye karşı ileri sürmemelidir. Çünkü; sigortalının sorumluluk sigortacısına karşı ifa etmesi gereken yükümlülükler, zarar gören üçüncü kişi tarafından yerine getirilmiş ve zararın artmasına engel olunmuştur.

Kaldı ki ihtiyari sorumluluk sigortaları ilişkilerinde sigorta ettirenin kusurlu veya kasıtlı eylemleri neticesinde sorumluluk sigortacısının sigorta tazminatını ifadan kısmen veya tamamen kaçınabilmesi ve bu durumu da zarar gören üçüncü kişiye karşı ileri sürebilmesi kötü niyetli bazı uygulamalara sebep olabilecektir. Şöyle ki ihtiyari sorumluluk sigortaları ilişkilerinde sorumluluk sigortacısı ile sigorta ettirenin danışıklı hareket etmesi sonucunda sigorta ettiren yükümlülüklerini kasten ifa etmezse sorumluluk sigortacısı sigorta tazminatını ifa etmekten kurtulabilecektir ve bu hususu da zarar gören üçüncü kişiye karşı ileri sürebilecektir. Böyle bir durumda da zarar gören üçüncü kişi sorumluluk sigortacısından herhangi bir tazminat talep edemeyecektir.²⁷⁵

2.3.1.4. Sigortalının Kasıtlı Eylemi ile Üçüncü Kişiye Zarar Vermesi

Sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye tazminat ödeyebilmesi için sigorta ettirenin, hukuka aykırı eylemini kasıtlı olarak gerçekleştirmemesi

²⁷³ GÜRGEN, Nurdan, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Kapsamında Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Mesleki Sorumluluk Sigortası, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Eskişehir 2016, s.259

²⁷⁴ Yeşilova Aras, s.125

²⁷⁵ ÜNAN, Samim, Zorunlu Hekim Sorumluluğu Sigortası (Genel Şartlar Şerhi), Sigorta Hukuku Türk Derneği, İstanbul 2012, s.33

gerekmektedir.²⁷⁶ Sigorta ettiren, zarar gören üçüncü kişiye hukuka aykırı eylemini sonuçlarını bilerek ve isteyerek gerçekleştirmişse sorumluluk sigortası sözleşmesinin teminat işlevi etkisiz kalacaktır. TTK m.1429'a göre sigorta ettirenin, sigortalının veya bunların eylemlerinden sorumlu oldukları kişilerin sigorta sözleşmesinde öngörülen rizikoya esas teşkil eden hukuka aykırı eylemlerini kasten ifa etmeleri durumunda sigortacının ortaya çıkan zararın sonuçlarından sorumlu olmayacağı ve almış olduğu primleri iade etmeyeceği genel olarak hükme bağlanmıştır.²⁷⁷

Sigorta ettirenin kasıtlı eylemi ile zararın meydana gelmesine ilişkin TTK m.1429'da yapılmış olan düzenleme ile yetinilmemiş olup sorumluluk sigortaları için ayrı özel bir yasal düzenleme yapılmıştır. TTK m.1477'ye göre sigorta ettirenin sorumluluk sigortası sözleşmesinde öngörülmüş olan rizikoya esas teşkil eden hukuka aykırı eylemi neticesinde herhangi bir üçüncü kişiye bilerek ve isteyerek zarar vermesi halinde sorumluluk sigortacısının meydana gelen bu zararlardan sorumlu olmayacağı hükme bağlanmıştır.²⁷⁸ Peki, her ne kadar da kanun koyucu tarafından sigorta ettirenin kasıtlı eylemi ile üçüncü kişiye zarar vermesi halinde sorumluluk sigortacısının meydana gelen zarardan sorumlu olmayacağı hükme bağlanmışsa da sorumluluk sigortacısı, sigorta ettirenin kasıtlı olan hukuka aykırı eylemini ileri sürerek zarar gören üçüncü kişinin giderim talebini ifa etmekten kaçınabilecek midir?

TTK m.1484/1'e göre sorumluluk sigortacısının her ne kadar da sigortalıya karşı sorumluluğu kısmen veya tamamen sona erse de zarar gören üçüncü kişiye karşı sorumluluğu zorunlu sigorta bedeline kadar devam edecektir. TTK m.1484/1'den ötürü sigorta ettirenin kasıtlı hukuka aykırı eylemi neticesinde herhangi bir üçüncü kişi zarar görürse sorumluluk sigortacısının sigortalıya karşı sorumluluğu sona erecek olsa da zarar gören üçüncü kişiye karşı sorumluluğu zorunlu sigorta bedeline kadar devam edecektir.²⁷⁹ Sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye karşı zorunlu sigorta bedeline kadar sorumluluğunun devam edecek olması hususu TTK m.1484/1 gereği sadece zorunlu sorumluluk sigortaları için geçerli olacaktır. İhtiyari sorumluluk sigortalarında ise sorumluluk sigortacısı, sigorta ettirenin kasıtlı olan hukuka aykırı

²⁷⁶ Konfidan, s.182

²⁷⁷ TOPSOY, Fevzi, İnşaat Sigortası Teminatının Kapsamı, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.134, Ankara 2018, s.559

²⁷⁸ KAYIHAN, Şaban, Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti, Cevdet Yavuz'a Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.22, S.3, İstanbul 2016, s.1622

²⁷⁹ Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 417

eylemine zarar gören üçüncü kişiye karşı ileri sürüp tazminat ifa etmekten kaçınabilecektir.

2.3.1.5. Sorumluluk Sigortacısının Sorumluluğunun Sigorta Bedeli ile Sınırlı Olması

Sorumluluk sigortacısının sigorta tazminatını ifa etme borcu, TTK m.1473/1'de hükme bağlanmıştır. Kanun koyucu tarafından TTK m.1473/1'de yapılan düzenleme ile sorumluluk sigortacısının ifa etmekle yükümlü olacağı sigorta tazminatının, sorumluluk sigortası sözleşmesinde öngörülmüş olan sigorta bedeli ile sınırlı kalacağı düzenlenmiştir.²⁸⁰

Ayrıca kanun koyucu tarafından TTK m.1478'de yapılan düzenleme ile zarar gören üçüncü kişinin sorumluluk sigortacısına karşı sahip olduğu doğrudan dava hakkının sigorta bedeli ile sınırlı kalmak kaydıyla kullanılabilmesi hükme bağlanmıştır.²⁸¹ Peki, sigorta ettirenin hukuka aykırı eylemi neticesinde zarar gören üçüncü kişi, uhdesinde doğan zararın sigorta bedelini aşan kısmını kime karşı ileri sürecektir?

Zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zarara sigorta ettirenin hukuka aykırı eylemi sebep olduğu için sigorta ettirenin zarar gören üçüncü kişiye karşı sorumluluğu sorumluluk hukukundan kaynaklanmaktadır. Sigorta ettiren, hukuka aykırı eyleminin sonuçlarından zarar gören üçüncü kişiye karşı tamamen sorumlu olup meydana gelen zararın sonuçlarını gidermekten kaçınma hakkına sahip değildir. Bu yüzden zarar gören üçüncü kişi uhdesinde doğan zararın sonuçlarının tamamının giderilmesini sigorta ettirenden talep edebilecektir.²⁸² Sigorta ettirenin, zarar görene sorumluluk hukukundan kaynaklanan sorumluluğu sebebiyle zarar gören üçüncü kişinin sigorta bedelini aşan zararlarını bizzat sigorta ettirenden talep etmesinde sakınca yoktur.

²⁸⁰ BURUCUOĞLU, Göktuğ, Ürün Sorumluluk Sigortası Genel Şartları Çerçevesinde Teminatın Kapsamı, Yaşar Hukuk Dergisi, C.2, S.1, İzmir 2020, s.19

²⁸¹ ACAR, Serdar, Sorumluluk Sigortacısının Doğrudan Davada Dayanabileceği Savunmalar, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.18, S.2, (Özel Sayı), İstanbul 2012, s.733-748

²⁸² Yeşilova Aras, s.99

2.3.1.6. Zarar Görene Sosyal Güvenlik Kurumu Tarafından Ödeme Yapılması

Kanun koyucunun sorumluluk sigortası ilişkisini ayrı bir başlık altında TTK'de düzenlemesinin esas amacı sigorta ettirenin hukuka aykırı eylemi neticesinde zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın sorumluluk sigortacısınca giderilmesidir.²⁸³

Şöyle ki sigorta ettirenin hukuka aykırı eyleminden ötürü zarara uğrayan üçüncü kişi, uhdesinde doğan bu zarardan kaynaklı giderim talebini kendisini zarara uğratan sigorta ettirene karşı ileri sürebileceği gibi doğrudan dava yoluyla sorumluluk sigortacısına karşı da ileri sürebilecektir. Eğer ki meydana gelen zarardan kaynaklı giderim talebi sigorta ettirene karşı ileri sürülmüşse sigorta ettiren, kendisine bildirilen giderim talebini derhal sorumluluk sigortacısına bildirecek olup sorumluluk sigortacısı da bildirimle beraber giderim talebine ilişkin bilgi ve belgelerin kendisine iletilmesinden itibaren araştırmalarını yapacak ve yaptığı bu araştırmalarını tamamladığı anda giderim talebini ifa etmekle yükümlü olacaktır. Kaldı ki zarar gören üçüncü kişi, uhdesinde doğan zarara ilişkin giderim talebini, sorumluluk sigortacısı ile sigorta ettiren arasında ifa edilmiş sigorta sözleşmesinin zamanaşımı süresi içinde kalmak kaydıyla doğrudan dava yolu ile sorumluluk sigortacısından da talep edebilecektir. Zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararlar her iki durumdan da anlaşılacağı üzere sorumluluk sigortacısı tarafından karşılanacaktır.²⁸⁴

Sorumluluk sigortacısının sigorta ettirene ifa yükümlülüğünden kısmen veya tamamen kurtulsa dahi zarar gören üçüncü kişiye karşı zorunlu sigorta bedeline kadar ifa ile yükümlü olacağı TTK m.1484'te²⁸⁵ hükme bağlanmışsa da TTK m.1484/3'te sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye karşı zorunlu sigorta limitine kadar olan ifa yükümlülüğünden kurtulabilmesine ilişkin bir düzenleme yapılmıştır.

Kanun koyucu, TTK m.1484/3'te "*Zarar, sosyal güvenlik kurumları tarafından karşılandığı ölçüde sigortacının sorumluluğu sona erer.*" şeklinde düzenleme yaparak sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye zorunlu sigorta limitine kadar olan sorumluluğundan yani ifa yükümlülüğünden nasıl kurtulabileceği hükme

²⁸³ Dinç, s.40

²⁸⁴ SOPACI ÖZTUNA, Birgül, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1484. Maddesine Göre Zorunlu Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Zarar Görene Karşı İfa Yükümlülüğü, s.701

²⁸⁵ Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 434

bağlanmıştır.²⁸⁶ Kanun koyucunun sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye ifa yükümlülüğünden kurtulabilmesine ilişkin yapmış olduğu düzenlemenin sebebi TTK m.1484'ün gerekçe metninde açıklanmıştır.²⁸⁷

TTK m.1484'ün gerekçe metninde, zarar unsurunun ancak zarar sigortalarında söz konusu olabileceği, meydana gelen zararın bir kez ifa edilmekle sona ereceği, sorumluluk sigortasının da bir çeşit zarar sigortası olduğu bu yüzden sorumluluk sigortası ilişkisi söz konusu olduğunda meydana gelen zararın giderilmesi halinde sorumluluk sigortacısının sorumluluğunun sona ereceği düzenlenmiştir.

Yasa koyucunun TTK m.1484'ün gerekçe metninde böyle bir açıklamaya yer vermesinin nedeni sigorta hukukuna egemen olan ilkelerden biri olan zenginleşme yasağı ilkesidir.²⁸⁸ Zenginleşme yasağı ilkesi yani zararın tazmini ilkesi, sigorta ettirenin ve zarar gören üçüncü kişinin sebepsiz yere zenginleşmemesi gerektiğini ifade eden bir ilkedir.

Şöyle ki sorumluluk sigortacısı, sigorta ettirenin malvarlığında herhangi bir pasifin oluşmasını veya var olan pasifin artmasını engellemeyi amaçlamaktadır. Sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararı fazladan ifa etmesi halinde zarar gören üçüncü kişinin sebepsiz zenginleşmesinin yanı sıra milli ekonominin zarara uğraması söz konusu olacaktır.²⁸⁹

Sorumluluk sigortası ilişkisi sigorta ettirenin hukuka aykırı eylemi neticesinde zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zarara ilişkin talep ettiği giderim talebinin sorumluluk sigortacısınca karşılanması esasına dayanmaktadır. Kanun koyucu, TTK m.1484/3'te zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın sosyal güvenlik kurumu tarafından karşılandığı ölçüde sorumluluk sigortacısının ifa yükümlülüğünün sona ereceğini düzenlemiştir.²⁹⁰ TTK m.1484/3'teki düzenleme mehz Alman Hukuk sistemine göre eksik bir düzenlemedir.²⁹¹

Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 117. maddesinin 3. fıkrasında, sorumluluk sigortacısının, zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zarardan kaynaklı giderim talebi karşısında zarar gören üçüncü kişiye zorunlu sigorta limitine kadar ödeme yapma

²⁸⁶ ÇEKER, Mustafa, Sigorta Hukuku, 6. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana 2011, s.266

²⁸⁷ Yargıtay 10. HD, 17.03.2015 T., 2014/27513 E., 2015/4813 K. (aktaran: Cebe, s.721)

²⁸⁸ Omağ, Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti, s.17

²⁸⁹ OMAĞ, Merih Kemal, Sigorta Hukukunda Zenginleşme Yasağı, Prof. Dr. Ergun Önen'e Armağan, Alkım Yayınevi, 1.Baskı, Sayfa:253- 263, İstanbul 2003.

²⁹⁰ Ayhan/Çağlar/Özdamar, Sigorta Hukuku Ders Kitabı, s.326

²⁹¹ Ünán, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 435

yükümlülüğünün iki durumda sona ereceği bu iki durumdan ilkinin zarar gören üçüncü kişinin uğramış olduğu zararın bir diğer zarar sigortacısınca karşılanması durumu olduğu ikinci durumun ise zarar gören üçüncü kişinin uğramış olduğu zararın sosyal sigorta kurumu tarafından karşılanması durumu olduğu hükme bağlanmıştır.

TTK’de sigorta hukukuna ilişkin kanun maddeleri düzenlenirken Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu esas alınmıştır. TTK m.1484/3 düzenlenirken sadece sosyal güvenlik kurumunun zarar gören üçüncü kişinin zararını gidermesi durumundan bahsedilmiş olup herhangi bir sigortacının zarar gören üçüncü kişinin uğramış olduğu zararı gidermesi ihtimalinden bahsedilmemiştir.²⁹² Böyle bir durumun düzenlenmeme gerekçesi olarak zarar gören üçüncü kişinin, uhdesinde doğan zararın ifa edilmesini sigortacıların herhangi birinden talep etmesi durumunda hangi sigortacının ne şekilde ödeme yapacağı konusunda belirsiz bir durumun ortaya çıkacak olması kabul edilebilir.

Gerek TTK m.1484/3’teki gerek Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu’nun 117. maddesinin 3. fıkrasında yapılan düzenlemeler zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın ifa edilmesini kısıtlamıştır.²⁹³ Şöyle ki TTK m.1484’ün gerekçe metninde sorumluluk sigortasının zarar sigortasının bir türü olduğu, zarara ilişkin giderim talebinin herhangi bir şekilde bir kez giderilmekle sona ereceği ve zarar giderildikten sonra sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye karşı herhangi bir sorumluluğunun kalmayacağı ifade edilmiştir. TTK m.1484’ün gerekçe metninde böyle bir açıklamaya yer verilmişken TTK m.1484/3’te sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye ifa yükümlülüğünden sadece sosyal güvenlik kurumu tarafından zarar görene bir ödeme yapıldığında kurtulabileceğinin ifade edilmesi ilgili yasal düzenlemenin yetersiz kalmasına neden olmuştur.²⁹⁴

Örnek vermek gerekirse sigorta ettiren, hukuka aykırı eylemini kendisiyle müteselsil hareket eden birkaç kişi ile birlikte gerçekleştirmişse ve bu eylemler neticesinde üçüncü bir kişi zarar görmüşse zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın sigorta ettiren veya sigorta ettiren ile müteselsil olarak hareket eden diğer kişiler tarafından karşılanması durumunda sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye sorumluluğu sona ermelidir. Çünkü; zarar görenin uhdesinde doğan zarar bir kez giderilmiştir. Somut örnek olayda görüleceği üzere zarar gören üçüncü kişinin

²⁹² Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 435

²⁹³ SOPACI ÖZTUNA, Birgül, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 1484. Maddesine Göre Zorunlu Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Zarar Görene Karşı İfa Yükümlülüğü, s.716

²⁹⁴ Ünan/Yazıcıoğlu (ed.), s.96

uhdesinde doğan zarar, sosyal güvenlik kurumu tarafından değil zararın meydana gelmesine neden olan kimseler tarafından giderilmiştir. Peki, somut örnek olayımız için düşünülürse sorumluluk sigortacısı zarar gören üçüncü kişiye ifa yükümlülüğünden kurtulabilecek midir?

TTK m.1484/3'ün bu somut örnek olay için geçerli olma ihtimali olmayacağı için sorumluluk sigortacısı, zarar gören üçüncü kişiye ifa yükümlülüğünden kurtulamayacaktır. Çünkü; TTK m.1484/3'te, sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye ifa yükümlülüğünden kurtulabilmesinin tek şartı olarak zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın sadece sosyal güvenlik kurumu tarafından giderilmesi gerektiği düzenlenmiştir. TTK m.1484/3'teki eksik düzenleme uygulamada birçok aksaklığa neden olmaktadır.²⁹⁵

2.3.2. Zarar Gören Üçüncü Kişinin Davranışlarından Kaynaklanan Savunmalar

2.3.2.1. Zarar Gören Üçüncü Kişinin Sigortacıya Bilgi ve Belge Verme Yükümlülüğünü Yerine Getirmemesi

Sorumluluk sigortası ilişkisinde zarar gören üçüncü kişinin herhangi bir taraf sıfatı yoktur yani ne edim alacaklısıdır ne de edim borçlusudur.²⁹⁶ Kanun koyucu, TTK m.1473'te sorumluluk sigortacısına zarar gören üçüncü kişiye karşı tazminat ödeme yükümlülüğü yüklese de bu tazminat ödeme yükümlülüğü sorumluluk sigortacısı ile sigorta ettiren arasındaki hukuki ilişkiden yani sorumluluk sigortası sözleşmesinden kaynaklanmaktadır. Bu sebepten ötürü sorumluluk sigortacısı, sigorta tazminatını sigorta sözleşmesinin diğer tarafı olan sigorta ettirene karşı ifa edecektir.²⁹⁷

Sorumluluk sigortası ilişkisinde herhangi bir taraf sıfatına haiz olmayan zarar gören²⁹⁸ her ne kadar da sigorta ettirene ifa edilecek olan sigorta tazminatının alacaklı tarafı olmasa da söz konusu sigorta tazminatını haklı sebeple talep hakkına sahip olan kişidir. Peki, sigorta ettirenin hukuka aykırı eylemi neticesinde zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın sonuçlarının giderilmesinin sorumluluk sigortacısından talep edilebilmesi mümkünken sorumluluk sigortacısının, zarar gören üçüncü kişiden uhdesinde doğan zarara ilişkin bilgi ve belgeleri talep edebilmesi mümkün müdür?

²⁹⁵ Çeker, s.258

²⁹⁶ AKKANAT ÖZTÜRK, Elif Beyza, Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S.42, Ankara 2020, s. 472

²⁹⁷ Köse, s.8

²⁹⁸ Yeşilova Aras, s.1

Kanun koyucu, TTK m.1479’da zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zarara ve bu zararın sonuçlarına ilişkin bilgi ve belgelerin sorumluluk sigortacısı tarafından zarar gören üçüncü kişiden bizzat talep edilebileceğini hükme bağlamıştır.²⁹⁹ Peki, zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zarara ve zararın sonuçlarına ilişkin talep edilen bilgi ve belgelerden hangileri sorumluluk sigortacısına verilmelidir?

Bu sorunun cevabı kanun koyucu tarafından TTK m.1479’da düzenlenmiş olup temin edilmesi imkan dahilinde olan ve istenilmesi haklı görülen bütün bilgi ve belgeler, zarar gören üçüncü kişi tarafından sorumluluk sigortacısına verilmek zorundadır. Temin edilmesi imkan dahilinde olan ve istenilmesi haklı görülen bütün bilgi ve belgeler, sorumluluk sigortacısı tarafından zarar gören üçüncü kişiden talep edilmesine rağmen söz konusu bilgi ve belgeler sorumluluk sigortacısına verilmezse sorumluluk sigortacısının söz konusu bilgi ve belgelerin kendisine verilmediği hususunu yazılı olarak zarar gören üçüncü kişiye bildirmesi koşuluyla zarar görene ifa edeceği sigorta tazminatında indirim yapması mümkün hale gelecektir.

Peki, zarar gören üçüncü kişinin temin edilmesi imkan dahilinde olan ve istenilmesi haklı görülen bilgi ve belgeleri sorumluluk sigortacısına vermemesi halinde sorumluluk sigortacısı yine de zarar gören üçüncü kişiye zorunlu sigorta bedeline kadar sorumlu olmaya devam edecek midir?³⁰⁰

TTK m.1484/1’de sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye karşı zorunlu sigorta bedeline kadar sorumlu olmasının ön koşulu olarak sorumluluk sigortacısının sigorta ettirene karşı sorumluluğunun kısmen veya tamamen sona ermiş olması gerektiği düzenlenmiştir. Zarar gören üçüncü kişinin temin edilmesi imkan dahilinde olan ve istenilmesi haklı görülen bilgi ve belgeleri sorumluluk sigortacısına vermemesi hali ile sorumluluk sigortacısının sigorta ettirene karşı sorumluluğunun kısmen veya tamamen sona ermesi hali aynı değildir. Bu sebepten ötürü sorumluluk sigortacısı, zarar gören üçüncü kişinin temin edilmesi imkan dahilinde olan ve istenilmesi haklı görülen bütün bilgi ve belgelerin kendisine verilmemesi durumunda gerek zorunlu sorumluluk sigortaları ilişkilerinde gerekse de ihtiyari sorumluluk sigortaları ilişkilerinde zarar gören üçüncü kişiye sigorta bedeline kadar ödeme ifa etmekle yükümlü olmayacaktır.

²⁹⁹ ARSLANPINAR, Tuğçe, Avukatın Mesleki Sorumluluk Sigortası, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi (e-dergi), C.16, S.62, 2017, s.915

³⁰⁰ Yazıcıoğlu/Şeker Öğüz, s.158

2.3.2.2. Zarar Gören Üçüncü Kişinin Sigortacının Halefiyet Hakkına Zarar Vermesi

Sigorta ettirenin sorumluluk sigortası sözleşmesinde öngörülmüş olan rizikoya esas teşkil eden hukuka aykırı eylemi neticesinde zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın sonuçlarının sorumluluk sigortacısı tarafından giderilmesi halinde sorumluluk sigortacısı, hukuken sigorta ettirenin yerine geçecek yani sigorta ettirenin haklarına sahip olacaktır.³⁰¹ Şöyle ki sigorta ettirenin sorumluluk sigortası sözleşmesinde öngörülmüş olan rizikoya esas teşkil eden hukuka aykırı eylemine kendisi dışında herhangi bir kişinin sebep olması olağan hayatın akışında mümkündür. Böyle bir durumda sigorta ettirenin hukuka aykırı eylemi neticesinde zarar gören üçüncü kişi, uğramış olduğu zararın sonuçlarının ifa edilmesi için sorumluluk sigortacısına başvurabilecektir. Sorumluluk sigortacısı da her ne kadar zararın doğmasına sebep olan hukuka aykırı eyleme sigorta ettiren haricindeki kimseler sebebiyet verse de zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın sonuçlarını ifa edecektir.³⁰²

Sigorta ettirenin zarar gören üçüncü kişiye yönelik hukuka aykırı eyleminin farklı sebeplerle meydana gelmesinin mümkün olması ve böyle bir durumda dahi sorumluluk sigortacısının meydana gelen zararın sonuçlarını ifa edecek olması sorumluluk sigortacısının uhdesinde bazı hak kayıplarının doğmasına sebep olabilecektir. Çünkü; sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın sonuçlarını ifa etmesi halinde sigorta ettiren ile zarar gören üçüncü kişi arasındaki sorumluluk ilişkisi sona erecektir. Böyle bir durumda da sorumluluk sigortası ilişkisinin devam etmesinin bir anlamı kalmayacak bu yüzden de sorumluluk sigortacısının haksız yere ifa etmiş olduğu sigorta tazminatı yanına kar kalacaktır.³⁰³

Sigorta ettirenin hukuka aykırı eyleminin farklı sebeplerden meydana gelmesinden ötürü sorumluluk sigortacısının haksız yere ifa etmiş olduğu sigorta tazminatını sigorta ettirenin yerine geçerek sigorta ettirenin hukuka aykırı eylemine sebep olan kişilere rücu

³⁰¹ OMAĞ, Merih Kemal, Sigortacının Kanuni Halefiyetine Dayanan Rücu Hakkının İhlalinden Ötürü Sigortalının Sorumluluğunu Tasis Eden Bir Yargıtay Kararı Üzerine, Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.1, S.1, İstanbul 1984, s.483-492

³⁰² OMAĞ, Merih Kemal, Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti, 1. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2011, s.95

³⁰³ HIZIR, Serdar, Türk Ticaret Kanunu'nda Yer Alan Mal Sigortalarına İlişkin Muhtelif Hüküm ve İlkelerin Sorumluluk Sigortasına Uygulanabilirliği, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.86, Ankara 2009, s.308

edebilmesine ilişkin TTK m.1481'de halefiyet müessesesi düzenlenmiştir.³⁰⁴ TTK m.1481/1'e göre zarar gören üçüncü kişiye sigorta tazminatını ifa eden sorumluluk sigortacısı, ifa etmiş olduğu tazminat bedelince sigorta ettirenin yerine geçecek yani sigorta ettirenin haklarına sahip olacaktır. Peki, zarar gören üçüncü kişi, sorumluluk sigortacısının sigorta ettirenin haklarına halef olmasına engel olursa sorumluluk sigortacısına karşı sorumlu olacak mıdır?³⁰⁵

Bu sorunun cevabı TTK m.1481/3'te düzenlenmiş olup eğer ki zarar gören üçüncü kişi, kasıtlı veya kusurlu davranışı ile sorumluluk sigortacısının sigorta ettirenin haklarına halef olmasına engel olursa sorumluluk sigortacısının uhdesinde doğacak zararların sonuçlarından sorumluluk sigortacısına karşı sorumlu olacaktır.³⁰⁶

2.3.3. Sorumluluk Sigortası Sözleşmesinden Kaynaklanan Savunmalar

2.3.3.1. Sigorta Tazminatının Kısmi Ödenmesi ve Sigorta Tazminatından Muafiyet

Sorumluluk sigortacısı ile sigorta ettiren arasında ifa edilen sigorta sözleşmesinde sorumluluk sigortacısının zarara gören üçüncü kişiye tazminat ödeme yükümlülüğünün sınırlandırılabilmesi mümkündür. Sorumluluk sigortacısının ifa etmekle yükümlü olduğu sigorta tazminatından belirli oranda muaf tutulması hususunda sigorta sözleşmesinde herhangi bir düzenleme yapılmasına yasal engel yoktur. Sigorta bedelinin sınırlandırılması iki farklı durumda mümkün olabilecektir.³⁰⁷

Sigorta bedelinin sınırlandırılabilceği durumlardan ilki sorumluluk sigortacısı ile sigorta ettiren arasında ifa edilen sigorta sözleşmesinde sigorta ettirenin hukuka aykırı eylemi neticesinde meydana gelen zararın sonuçlarının belirli bir kısmının sigorta ettiren tarafından ifa edilmesinin kararlaştırılmış olmasıdır. Böyle bir sözleşme hükmünün mevcut olması halinde sorumluluk sigortacısı, sigorta sözleşmesinde öngörülen sigorta bedeli miktarınca ödeme yapmayacak olup sigorta sözleşmesinde öngörülen sigorta bedelinden muaf olan kısımdan geriye kalan bedel miktarınca ödeme yapacaktır.³⁰⁸

³⁰⁴ Dinç, s.24

³⁰⁵ Çeker, s.259

³⁰⁶ Köse, s.151

³⁰⁷ Yeşilova Aras, s.129

³⁰⁸ YONGALIK, Aynur, Sigortalının Zarara Katılması (Bizzat Katılma), Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1998, s.150

Peki, sigorta sözleşmesinde sorumluluk sigortacısının tazminat ödeme yükümlülüğünden belirli oranda muaf tutulmasının kararlaştırılması halinde sorumluluk sigortacısı, sigorta bedelinden muafiyet durumunu zarar gören üçüncü kişiye karşı ileri sürebilecek midir?

Sorumluluk sigortası sözleşmesi ile sorumluluk sigortacısı, zarar gören kişinin uhdesinde doğan zararın sonuçlarını ifa etme borcu altına girer. Bu yüzden sorumluluk sigortası sözleşmesi, bir nevi üçüncü kişi yararına sözleşmedir. Üçüncü kişi yararına sözleşme hükümleri TBK m.129'da düzenlenmiş olup³⁰⁹ üçüncü kişi yararına sözleşmelerde sözleşme konusu borç ilişkisi her ne kadar da borçlu ile alacaklı arasında düzenlenmiş olsa da sözleşme konusu borç ilişkisinden doğan alacağı talep yetkisi üçüncü kişiye ait olacaktır. Sözleşme konusu borç ilişkisinden kaynaklanan alacağı talep yetkisine sahip olan üçüncü kişi, alacaklı ile borçlu arasında düzenlenen borç ilişkisinin koşullarına herhangi bir müdahalede bulunamayacaktır.

Sorumluluk sigortası sözleşmesi de bir nevi üçüncü kişi yararına sözleşme olduğundan zarar gören üçüncü kişi, sorumluluk sigortacısı ile sigorta ettiren arasında düzenlenen sigorta sözleşmesinin koşullarına karışamayacaktır. Bu sebepten ötürü sorumluluk sigortacısı ile sigorta ettiren, düzenlemiş oldukları sigorta sözleşmesinde sigorta tazminatının belirli oranda sınırlandırılmasını kararlaştırabilecek olup sigorta tazminatını talep hakkına sahip olan zarar gören üçüncü kişinin ise sigorta bedeline ilişkin sınırlandırmaya müdahale etme hakkı yoktur.³¹⁰ Sorumluluk sigortacısı, sigorta tazminatının bedeli hususunda sigorta sözleşmesinde kararlaştırılmış olan sınırlandırmayı zarar gören üçüncü kişiye karşı ileri sürebilecek olup sigorta tazminatını zarar görene sigorta sözleşmesinde belirlenmiş muafiyet oranında eksik ödeyebilecektir.

Sigorta bedelinin sınırlandırılabilceği durumlardan ikincisi, sorumluluk sigortacısı ile sigorta ettiren arasında ifa edilen sigorta sözleşmesinde sigorta süresi içerisinde meydana gelen zararlara ilişkin ödenen her tazminatın sigorta bedelinden düşülmesi gerektiğinin kararlaştırılmasıdır.³¹¹ Peki, sorumluluk sigortası sözleşmesinde sorumluluk sigortacısı tarafından ödenecek olan her sigorta tazminatının sigorta bedelinden düşülmesi gerektiğinin taraflarca kararlaştırılması halinde böyle bir belirleme zarar gören üçüncü kişiye karşı ileri sürülebilir mi?

³⁰⁹ OĞUZMAN, M. Kemal/ÖZ, M. Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (Cilt-2), 15. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2020, s.1272

³¹⁰ ACAR, Serdar, s.27

³¹¹ Cebe, s.250

Kanun koyucu, TTK'de sorumluluk sigortalarına ilişkin özel hükümleri düzenlerken kısmi tazminat ödemelerine ilişkin herhangi bir hüküm düzenlememiştir. Kısmi tazminat ödemelerine ilişkin bütün sigorta türlerinde geçerli olmak üzere TTK m.1428'de genel bir düzenleme yapılmıştır. TTK m.1428'de yapılan düzenleme ile sorumluluk sigortaları haricindeki sigorta türlerinde aksi yönde bir belirleme yapılmadıkça sigortacı tarafından sigorta sözleşmesinin teminat süresi içerisinde yapılan ödemenin sigorta sözleşmesinde belirlenen veya öngörülen sigorta bedelinden düşülmesi gerektiği hükme bağlanmıştır.

Sorumluluk sigortalarına ilişkin TTK hükümlerinde kısmi tazminat ödemelerine ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmadığı için sorumluluk sigortalarında kısmi tazminat ödemesinin mümkün olup olmayacağına karar verebilmek için TTK m.1428 hükmü değerlendirilecektir. Peki, kanun koyucunun TTK m.1428'de sorumluluk sigortaları haricindeki bütün sigorta türlerinde geçerli olmak üzere aksi belirtilmedikçe sigortacı tarafından sigorta sözleşmesinin teminat süresi içerisinde yapılan ödemelerin sigorta tazminatı bedelinden düşüleceğini hükme bağlaması sorumluluk sigortaları bağlamında kısmi tazminat ödemesini mümkün kılmakta mıdır?

TTK m.1428 incelendiğinde yapılabilecek ilk yorum sorumluluk sigortacısının sigorta tazminatına ilişkin her ödemesinin sigorta bedelinden düşülmeyeceği ama bunun aksinin sorumluluk sigortacısı ile sigorta ettiren arasında kararlaştırılabileceği şeklindedir.³¹² Yapılabilecek olan ikinci yorum ise sorumluluk sigortacısının sigorta tazminatına ilişkin her ödemesinin sigorta bedelinden düşülmeyeceği bunun aksinin de sorumluluk sigortacısı ile sigorta ettiren arasında kararlaştırılmayacağı şeklindedir. Peki, hangi yorum dikkate alınmalıdır?

TTK m.1452/3'te TTK'nin bazı hükümleri sayılmış ve sayılan bu hükümlerin sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar aleyhine değiştirilemeyeceği emredici olarak hükme bağlanmıştır.³¹³ Sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar aleyhine değiştirilemeyeceği hükme bağlanan hükümler arasında TTK m.1428 de mevcuttur. Sorumluluk sigortalarına ilişkin kısmi tazminat ödemeleri konusunda yapılan iki farklı yorumdan sigorta ettiren lehine olan tercih edilecektir. Yani sorumluluk sigortacısının sigorta tazminatına ilişkin

³¹² Yeşilova Aras, s.131

³¹³ ATALAY, Merve, Türk Hukukunda Sigorta Sözleşmesi, Yüksek Lisans Tezi, KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2019, s.90

her ödemesinin sigorta bedelinden düşülmeyeceği³¹⁴ bunun aksinin de sorumluluk sigortacısı ile sigorta ettiren arasında kararlaştırılmayacağı kabul edilecektir. Bu sebepten ötürü sorumluluk sigortacısı ile sigorta ettiren arasında düzenlenen sigorta sözleşmesinde kısmi tazminat ödemelerinin sigorta sözleşmesinde öngörülen sigorta bedelinden düşüleceğinin kararlaştırılmayacağı, kararlaştırılmayan bir durumun da evleviyetle zarar gören üçüncü kişiye karşı ileri sürülemeyeceği kabul edilmelidir.

2.3.3.2. Sigorta Sözleşmesinde Teminat Altına Alınan Riziko

Sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye olan sorumluluğunun kaynağını TTK m.1473 oluşturmaktadır. TTK m.1473'e göre sorumluluk sigortacısının sorumluluğu, sigorta ettiren ile ifa ettiği sigorta sözleşmesinde gerçekleşmesi öngörülen rizikoya esas teşkil eden hukuka aykırı eylem neticesinde ortaya çıkacaktır.³¹⁵

Sorumluluk sigortası sözleşmesinde öngörülen rizikodan kaynaklanmayan hukuka aykırı eylemler, sorumluluk sigortasının teminat işlevi kapsamında olmayacaktır. TTK m.1473'ten ötürü sigorta ettirenin hukuka aykırı eylemi neticesinde zarar gören üçüncü kişinin sorumluluk sigortacısına yöneltebileceği giderim talebinin konusu, sadece sorumluluk sigortası sözleşmesinde öngörülen riziko ile illiyet bağı içerisinde olan hukuka aykırı eylem olabilecektir.³¹⁶ Aksi halde sorumluluk sigortacısı, sigorta sözleşmesinin konusu olan rizikoyu zarar gören üçüncü kişinin giderim talebine karşı itiraz olarak ileri sürebilecektir.³¹⁷

³¹⁴ ACAR, Serdar, s.59

³¹⁵ Dinç, s.29

³¹⁶ Yargıtay 4. H.D., 08.11.2021 T., 2021/4511 E., 2021/8347 K., karararama.yargitay.gov.tr, e.t: 02.03.2022

³¹⁷ ATAMER, Kerim, Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Zarar Sigortalarına Giriş, Batider, C.17, S.1, İstanbul 2011, s.79

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SORUMLULUK SİGORTACISININ ZARAR GÖRENE İFA YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN SONA ERMESİ

3. Genel Olarak

Sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye zorunlu sigorta bedeline kadar olan ödeme yükümlülüğü süreklilik arz eden bir yükümlülük değildir.³¹⁸ Şöyle ki sorumluluk sigortacısının zarara görene ifa yükümlülüğünün temelini sigorta ettirenle ifa ettiği sorumluluk sigortası sözleşmesi oluşturur. Sorumluluk sigortacısı ile sigorta ettiren arasında ifa edilen sorumluluk sigortası sözleşmesinin sona ermesi halinde ortada herhangi bir sorumluluk sigortası ilişkisi kalmayacağından sorumluluk sigortası sözleşmesinin taraflarının yükümlülükleri de sona erecektir.

Sorumluluk sigortası sözleşmesinin sona ermesi halinin söz konusu olduğu durumda böyle bir sona erme halinin sorumluluk sigortacısı tarafından zarar gören üçüncü kişiye karşı ileri sürülüp sürülemeyeceğine ilişkin TTK m.1484/2'de "*Sigorta ilişkisinin sona ermesi, zarar görene karşı ancak, sigortacının sözleşmenin sona erdiğini veya ereceğini yetkili mercilere bildirmesinden bir ay sonra hüküm doğurur.*" şeklinde düzenleme yapılmıştır.

TTK m.1484/2'de sorumluluk sigortası ilişkisini hangi hallerin sona erdireceğine ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Öncelikle sorumluluk sigortası ilişkisi bir sözleşmesel ilişkidir. Yani sorumluluk sigortası sözleşmesi, sorumluluk sigortacısı ile sigorta ettirenin karşılıklı borç ve alacak ilişkisi içerisine girdiği edimsel bir ilişkidir.³¹⁹

TTK m.1484/2'de sorumluluk sigortası ilişkisinin nasıl bir ilişki olduğu ve bu ilişkinin hangi koşullarda sona ereceği açıkça belirtilmediği için sözleşmelerin kurulmasına ve sona ermesine ilişkin hükümlerin genel olarak düzenlendiği TBK'nin ilgili kanun maddeleri, TTK m.1484/2 değerlendirilirken dikkate alınacaktır.³²⁰

Sözleşmeler, tarafların hür iradeleri ile karşılıklı sözlü veya yazılı beyanda bulunması sonucunda alacak veya borç ilişkisinin doğmasına neden olan hukuki işlemlerdir. Tarafların birbirlerine karşı alacaklı ve borçlu sıfatına sahip olduğu sözleşmeler, belirli

³¹⁸ Ünan/Yazıcıoğlu (ed.), s.89

³¹⁹ YASLIDAĞ, Beyhan, Sigortacılık, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017, s.23

³²⁰ Ünan/Yazıcıoğlu (ed.), s.86

koşuların gerçekleşmesi veya gerçekleşmemesi halinde sona erecek olup sona erdikten sonra sözleşmenin tarafları için artık hüküm ve sonuç doğurmayacaktır. TBK’de sözleşme ilişkisinin sona erme halleri farklı maddelerde sayılmıştır. TBK ve doktrinindeki farklı görüşler dikkate alındığında sözleşmenin sona ermesi halleri geniş anlamda bozma sözleşmesi (ikale), fesih, dönme, geri alma ve iptal olarak kabul edilirken dar anlamda borcun yenilenmesi, alacaklı ve borçlu sıfatının birleşmesi, takas, zamanaşımı ve borçlunun sorumlu olmayacağı imkansız haller olarak kabul edilmektedir.³²¹

Sorumluluk sigortası sözleşmesinin sona erme hallerine ilişkin TBK ve doktrinindeki farklı görüşler değerlendirildiğinde sona erme hallerinin sorumluluk sigortası sözleşmesinin feshi, sorumluluk sigortası sözleşmesinin geçerlilik süresinin dolmuş olması, sorumluluk sigortacısının cayması veya sorumluluk sigortası sözleşmesinin iptal edilmesi halleri olduğu sonucu çıkarılabilecektir. Sorumluluk sigortası sözleşmesi, her ne kadar bu sona erme hallerinden herhangi biri gerçekleştiğinde sona erecek olsa da TTK m.1484/2’de düzenlendiği üzere bu sona erme halleri zarar gören üçüncü kişiye karşı ancak bu sona erme hallerinin meydana geldiğinin yetkili merciye bildirilmesinden bir ay sonra hüküm ifade edecektir.³²²

TTK m.1484/2’de sigorta ilişkisinin sona erdiği savunmasının zarar gören üçüncü kişiye karşı ancak bu sona erme halinin yetkili merciye bildirilmesinden bir ay sonra ileri sürülebileceği düzenlenmiştir. Sigorta ilişkisinin sona erdiği veya ereceği yetkili merci veya mercilere bildirilmezse sorumluluk sigortacısı, zarar gören üçüncü kişiye zorunlu sigorta bedeline kadar sorumlu olmaya devam edecektir. Kanun koyucu, TTK m.1484/2’de yetkili merci veya mercilerin hangi merci olduğuna ilişkin herhangi bir düzenleme yapmamıştır.³²³

Sigorta ilişkisinin sona erdiğinin bildirilecek olduğu yetkili merci veya mercilerin TTK m.1484/2’de açıkça düzenlenmemesi sebebiyle bu yetkili merci veya mercilerin neresi olabileceğinin tespitine yönelik sigorta hukukuna ilişkin ilgili diğer kanuni düzenlemeler incelenecektir. Zorunlu Sigorta Takibine İlişkin Yönetmelik incelendiğinde bu yönetmeliğin 5. maddesinde zorunlu sigorta poliçelerinin Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi nezdinde düzenlenebileceği ve yine aynı yönetmeliğin 7. maddesinde Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi'nin sigorta teminatının sona ermesi

³²¹ EREN, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 20. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2016, s.1283-1333

³²² Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 424

³²³ Ünan/Yazıcıoğlu (ed.), s.87

durumunu Güvence Hesabı'na bildirme yükümlülüğü düzenlenmiştir.³²⁴ Görüldüğü üzere her ne kadar TTK m.1484/2'de yetkili merci veya mercilerin hangi merci olduğuna ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmamışsa da Zorunlu Sigorta Takibine İlişkin Yönetmelik'te zorunlu sigortalara ilişkin hukuki iş ve işlemleri yapmaya yetkili mercinin Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi olduğu ifade edilmiştir.

Yetkili merci veya mercilerin belirlenmemesi durumunda TTK m.1484/2 hiçbir hüküm ifade etmeyecektir. Sigorta ilişkisinin sona ereceğinin veya erdiğinin zarar görene karşı hüküm ifade edebilmesinin koşulu olan yetkili merciye bildirim koşulunun gerçekleşebilmesi için sigorta hukukuna ilişkin ilgili diğer yasal düzenlemeler değerlendirilecektir. İlgili yasal düzenlemelerin değerlendirilmesi sonucunda yetkili mercinin Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi olduğu kabul edilecektir.³²⁵

Sorumluluk sigortacısının, zarar gören üçüncü kişiye karşı sigorta ilişkisinin sona ereceğine veya erdiğine ilişkin savunması ancak bu sona erme hallerinin Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi'ne bildirilmesinden bir ay sonra ileri sürülebilecektir.³²⁶ Yetkili merciye bildirimden itibaren geçen bir aylık süre içinde sigorta ettirenin yeni bir sorumluluk sigortası sözleşmesi ifa etmesi durumunda sigorta ilişkisinin sona erdiğinin yetkili merciye bildiriminde bulunan sorumluluk sigortacısının, zarar gören üçüncü kişiye karşı sorumluluğunun sona ermesi için bu bir aylık sürenin dolması beklenmek zorunda mıdır?

Kanun koyucu böyle bir soruna ilişkin TTK m.1484/2'de herhangi bir düzenleme yapmamıştır. Burada önemli olan sigorta ettirenin başka bir sorumluluk sigortacısı ile ifa ettiği sorumluluk sigortası sözleşmesinin yetkili merciye yani Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi'ne bildirilip bildirilmediğidir. Eğer sorumluluk sigortacısı, sorumluluk sigortası sözleşmesi ilişkisinin sona erdiğini veya ereceğini yetkili merciye bildirmemiş ise sigorta ettiren de başka bir sorumluluk sigortacısı ile yeni bir sorumluluk sigortası sözleşmesi ifa etmiş ise sigorta ettirenin hukuka aykırı eylemi sebebiyle zarar gören üçüncü kişinin uğramış olduğu zarardan önceki ve yeni sorumluluk sigortacısı birlikte sorumlu olmalıdır.³²⁷ Önceki sorumluluk sigortacısının böyle bir durumda sorumlu

³²⁴ Resmi Gazete Tarihi: 09.08.2014, Resmi Gazete Sayısı: 29083

³²⁵ SOPACI ÖZTUNA, Birgül, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1484. Maddesine Göre Zorunlu Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Zarar Görene Karşı İfa Yükümlülüğü, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.18, S.2, İstanbul 2012, s.711

³²⁶ PARLAK, Eda Ceren, Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul 2020, s.109

³²⁷ Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 425

olacak olmasının sebebi sorumluluk sigortası ilişkisinin sona erdiğini yetkili merciye bildirmemiş olmasıdır. Eğer ki önceki sorumluluk sigortası ilişkisinin sona erdiği yetkili merciye bildirilmişse, bu bildirimden sonra yapılmış olan yeni sorumluluk sigortası ilişkisi de yetkili merciye bildirilirse önceki sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye sorumluluğunun sona erdiği kabul edilmelidir.³²⁸

TTK m.1484/2'de "*sigorta ilişkisinin sona ermesi*" ifadesine yer verilirken sigorta ilişkisinin hangi durumlarda sona ereceği belirtilmemiştir. TTK m.1484/2'nin temelini oluşturan Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 117. maddesinde, sigorta sözleşmesi ilişkisinin ne şekilde sona ereceği açıklanmıştır. Sigorta sözleşmesi ilişkisinin sona erme halleri Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 117. maddesinde "*sigorta sözleşmesi ilişkisinin yok olduğu haller ve sigorta sözleşmesi ilişkisinin süresinin dolduğu haller*" olmak üzere iki başlık altında sayılmıştır.³²⁹

Peki, kanun koyucu TTK m.1484/2'de sigorta ilişkisinin sona erme hallerine ilişkin sınırlı sayıda sayma yoluna gitmediği için sorumluluk sigortası sözleşmesi ilişkisinin sona ermesine ilişkin hangi haller sona erme halleri olarak kabul edilecektir?

3.1. Sorumluluk Sigortacısının Zarar Görene İfa Yükümlülüğünün Sona Ermesi Halleri

3.1.1. Sorumluluk Sigortası Sözleşmesinin Teminat Süresinin Dolması Hali

Sorumluluk sigortası sözleşmesinin sona ermesine neden olan hallerden biri **sorumluluk sigortası sözleşmesinin teminat süresinin dolması halidir.**³³⁰ TTK m.1473'te, sorumluluk sigortacısının, sigorta ettirenin sorumluluk sigortası sözleşmesinde öngörülen rizikoya esas teşkil eden hukuka aykırı eylemi neticesinde zarara gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın sonuçlarını gidermesinin, bu zararın sigorta sözleşmesinde düzenlenen süre içinde doğması halinde mümkün olacağı hükme bağlanmıştır. Kanun koyucu, TTK m.1473'te sigorta ettirenin hukuka aykırı eylemi neticesinde zarar görenin uğramış olduğu zarardan kaynaklı olarak sorumluluk sigortacısından talep edebileceği giderim talebinin ancak ve ancak sorumluluk sigortası sözleşmesi süresi içinde meydana gelen zararla sınırlı olacağını ifade etmiştir. Böylece

³²⁸ Ünán, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 427

³²⁹ Ünán/Yazıcıoğlu (ed.), s.89

³³⁰ SOPACI ÖZTUNA, Birgöl, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1484. Maddesine Göre Zorunlu Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Zarar Görene Karşı İfa Yükümlülüğü, s.710

sorumluluk sigortacısının zarar görene karşı sınırsız sorumlu olmasının önüne geçilmiştir.

Sorumluluk sigortası sözleşmesi ifa edilirken sözleşmede belirlenen teminat süresi dolduktan sonra sorumluluk sigortası sözleşmesi sona erecektir. Sorumluluk sigortacısının sorumluluk sigortası sözleşmesinin teminat süresinin dolduğu savunmasını zarar görenin kendisinden giderim talebinde bulunduğu zaman ileri sürebilmesi için öncelikle sorumluluk sigortası sözleşmesinin teminat süresinin dolması sebebiyle sigorta sözleşmesinin sona ermesi durumunun yetkili merciye yani Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi'ne bildirilmesi gerekmektedir. Sorumluluk sigortası sözleşmesi ilişkisinin sona erdiğinin yetkili merciye bildirilmesinden yani Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi'ne bildirilmesinden bir ay sonra sorumluluk sigortacısının, zarar gören üçüncü kişiye sorumluluğu sona erecektir.³³¹

3.1.2. Sorumluluk Sigortası Sözleşmesinin Feshi Hali

Sorumluluk sigortası sözleşmesinin sona ermesine neden olan hallerden bir diğeri **sorumluluk sigortası sözleşmesinin feshi halidir.**³³² Sürekli borç ilişkisinin söz konusu olduğu bir sözleşmede borcunu ödemekte kusurlu davranışıyla geciken borçlu temerrüde düştüğünde borçlunun alacaklısı sözleşmeyi fesih hakkına sahip olacaktır.

Alacaklının, borç ilişkisinin temelini oluşturan sözleşmeyi feshetmesi halinde alacaklının ve borçlunun, sözleşmenin feshedildiği güne kadar birbirlerine karşı yaptığı edimler geçerliliğini koruyacak olup sözleşmenin feshi ileriye yönelik sonuç doğuracaktır. Fesih anından itibaren alacaklı ve borçlu arasındaki karşılıklı edim ilişkisi sona erecektir.³³³

TTK'de sorumluluk sigortası sözleşmesinin taraflarının fesih hakkını kullanarak sorumluluk sigortası sözleşmesini sona erdirebileceğine ilişkin herhangi bir özel yasal düzenleme yapılmamıştır. Bu sebepten ötürü sorumluluk sigortası sözleşmelerinin fesih hakkının kullanılarak sona erdirilmesi hususuna ilişkin değerlendirmeler yapılırken TTK'deki sigorta hukukuna ilişkin genel hükümler dikkate alınacaktır.³³⁴ TTK'deki

³³¹ KENDER, Rayegan, Türk Ticaret Kanunu Taslağı'nın Sigorta Hukukuna İlişkin Hükümleri Hakkında Düşünceler, Sigorta Hukuku Dergisi, S.1, Ankara 2005, s.26

³³² Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 431

³³³ BEDÜK, Mehmet Nusret, İş Sözleşmesinin İşçi Tarafından Feshi ve Feshin Hukuki Sonuçları, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.27, S.3, Konya 2019, s.682

³³⁴ Çeker, 2012, s.126

sigorta hukukuna ilişkin genel hükümler m.1401 ile m.1452 arasında (m.1401 ve m.1452 de dahil) düzenlenmiştir. TTK'deki sigorta hukukuna ilişkin genel hükümlerde fesih hakkının hem sigortacı lehine hem de sigorta ettiren lehine düzenlendiği hükümler mevcuttur.³³⁵

Fesih hakkının sigortacı lehine düzenlendiği yasal düzenlemeler TTK m.1434/3'teki sigorta ettirenin prim borcunu ödememesinden dolayı sigortacının sahip olacağı fesih hakkına ilişkin düzenleme ile TTK m.1445/1'deki sigorta sözleşmesine konu olan rizikonun gerçekleşmesinden veya ağırlaşmasından dolayı sigortacının sahip olacağı fesih hakkına ilişkin düzenlemedir. Fesih hakkının sigorta ettiren lehine düzenlendiği yasal düzenlemeler ise TTK m.1413/1'deki sigortacının sigorta sözleşmesi ifa etme yetkisinin sona ermesinden, alanına ilişkin ruhsatının iptal edilmesinden, konkordato ilan etmesinden dolayı sigorta ettirenin sahip olacağı fesih hakkına ilişkin düzenleme, TTK m.1414/1'deki sigortacının ayarlama şartına dayanarak sigorta primini arttırmasından dolayı sigorta ettirenin sahip olacağı fesih hakkına ilişkin düzenleme ile TTK m.1417/1'deki sigortacının acze düşmesinden dolayı sigorta ettirenin sahip olacağı fesih hakkına ilişkin düzenlemelerdir.

Sorumluluk sigortası sözleşmesi de sorumluluk sigortacısı ve sigorta ettiren arasında karşılıklı borç ilişkisi içeren bir sözleşme türü olduğu için sözleşmenin feshi halinde fesih beyanı fesih anından itibaren ileriye yönelik olarak hüküm ve sonuç doğuracaktır.³³⁶ Sorumluluk sigortası sözleşmesinin feshi halinde sorumluluk sigortacısının zarar görene sigorta sözleşmesinin feshedildiği savunmasını ileri sürmesi ancak bu feshin yetkili merciye yani Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi'ne bildirilmesiyle ve bu bildirimden itibaren de bir aylık sürenin geçmesiyle mümkün olacaktır. Sorumluluk sigortacısı, yetkili merciye yani Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi'ne yapacak olduğu fesih bildirimini fesih anından itibaren yapabilecektir.³³⁷

3.1.2.1. Sigorta Ettirenin Prim Ödememesi Halinde Fesih

TTK m.1434/3'te sigorta ettirenin uhdesinde doğan prim borcuna ilişkin sigorta ettirenin ilk taksiti peşin ödedikten sonra ilk taksiti izleyen diğer taksitlerden herhangi birini zamanında ifa etmemesine karşın sigortacı lehine fesih hakkı düzenlenmiştir.

³³⁵ Köse, s.141

³³⁶ Köse, s.140

³³⁷ Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 430

TTK m.1434/3'te yapılan düzenleme ile prim borcunun taksitlerinden herhangi birinin ödenmemesi durumunda sigortacının sigorta ettirene noter aracılığıyla veya iadeli taahhütlü mektupla ödeme yapması için on günlük süre vereceği, on günlük süre içinde ödeme yapılmadığı takdirde sözleşmenin feshedilmiş sayılacağı hükme bağlanmıştır.

Sorumluluk sigortası sözleşmesinin edim alacaklısı tarafı olan sigorta ettiren, malvarlığındaki pasifinin artması veya malvarlığında herhangi bir pasifin oluşması tehlikesine karşı sorumluluk sigortacısına prim ödemekle yükümlüdür. TTK m.1430/2'ye göre sigorta ettiren, sorumluluk sigortası sözleşmesinden kaynaklanan prim borcunu ödeyebilmek için iki seçeneğe sahiptir.³³⁸ Sigorta ettiren, prim borcunun tamamını ya peşin ödeyecek ya da ilk taksitini peşin ödemek kaydıyla geriye kalan prim borcunu taksitlerle ödeyecektir. Peki, sigorta ettiren, prim borcunun tamamını peşin ödeme seçeneğinin yerine ilk taksitini peşin ödemek kaydıyla geriye kalan prim borcunu taksitlerle ödemeyi seçerse ve geriye kalan prim taksitlerini ödeyemezse sorumluluk sigortacısı nasıl bir hakka sahip olacaktır?

Fesih hakkının genel olarak hükme bağlandığı TTK m.1434/3'ün sigorta hukukuna ilişkin genel düzenlemeler arasında yer almasından ötürü bu yasal düzenleme sorumluluk sigortaları için de uygulanacaktır. Bu yasal gerekçeden ötürü sigorta ettirenin prim borcunun taksitlerini zamanında ifa etmemesi halinde sorumluluk sigortacısının sigorta ettirene noter aracılığıyla veya iadeli taahhütlü mektupla ödeme yapması için on günlük süre vereceği, on günlük süre içinde ödeme yapılmaması halinde sorumluluk sigortası sözleşmesinin kendiliğinden feshedilmiş sayılacağı kabul edilecektir. Eğer on günlük süre içerisinde herhangi bir ödeme yapılmazsa sigorta sözleşmesi on günlük sürenin sonunda feshedilmiş sayılacaktır.³³⁹ Peki, sorumluluk sigortası sözleşmesinin kendiliğinden feshedilmiş sayılması halinde söz konusu fesih durumu zarar gören üçüncü kişiye karşı ileri sürülebilecek midir?

Sorumluluk sigortacısının, fesih beyanı ile sorumluluk sigortası sözleşmesini sona erdirdiği savunmasını zarar gören üçüncü kişiye ileri sürebilmesi için sigorta sözleşmesinin feshedilmiş sayılması tek başına yeterli olmayacak olup ayrıca sigorta sözleşmesinin feshedilmiş sayıldığıнын yetkili merciye yani Sigorta Bilgi ve Gözetim

³³⁸ Köse, s.141

³³⁹ Kender, Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, s.242

Merkezi'ne bildirilmesi ve bu bildirimden itibaren de bir aylık sürenin geçmesi gerekecektir.³⁴⁰

3.1.2.2. Sigorta Sözleşmesine Konu Olan Rizikonun Ağırlaşması

Sigortacı ile sigorta ettiren arasında ifa edilen sigorta sözleşmesine ilişkin sigortacının edim yükümlülüğü, TTK'nin sigorta hukukuna ilişkin genel düzenlemeleri arasında m.1421/1'de düzenlenmiş olup bu yükümlülük, sigorta ettirenin uhdesinde doğan prim borcunun tamamını tek seferde nakit olarak ödemesi veya taksitler halinde ödeyecekse ilk taksitini nakit olarak ödemesi şartıyla rizikoyu taşıma yükümlülüğüdür. Rizikonun içeriği ve kapsamı, ilgili sigorta sözleşmelerinin türüne göre farklılık arz etmektedir. Örnek vermek gerekirse bir mal sigortası türü olan makine kırılması ve montaj sigortası sözleşmesinde riziko, sözleşme konusu malın yani makinenin kırılması veya makinenin montajı anında montajı engelleyen veya montaja zarar veren unsurlardır.³⁴¹ Sigortacının, sigorta sözleşmesine konu olan rizikoyu taşıma yükümlülüğüne sahip olması sigorta ettirenin kendisine olan prim borcunu tamamen ifa etmiş olması halinde sigorta sözleşmesinin süresinin sonuna kadar devam edecek midir yoksa her ne kadar sigorta ettiren, sigortacıya olan prim borcunu tamamen ifa etmiş olsa da belirli koşulların meydana gelmesi halinde sigortacı, rizikoyu taşıma yükümlülüğünden kurtulabilecek midir?

Bu sorunun cevabı, kanun koyucu tarafından sigorta hukukuna ilişkin genel düzenlemelerden olan TTK m.1445'te verilmiştir. TTK m.1445/1'e göre ilgili sigorta sözleşmesinin teminat süresi içinde rizikoya ilişkin durumu veya rizikonun gerçekleşmesi ihtimalini ağırlaştıracak olayların söz konusu olması halinde sigortacı bu olayları öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde iki farklı seçimlik hakka sahip olacaktır.

³⁴²

TTK m.1445/1'e göre sigortacının uhdesinde doğan seçimlik haklardan ilki sigorta sözleşmesinin teminat süresi içinde rizikoya ilişkin durumu veya rizikonun gerçekleşmesi ihtimalini ağırlaştıracak olayların sigortacı tarafından öğrenilmesinden itibaren bir ay içinde sigorta sözleşmesinin sigortacı tarafından feshedebilmesidir.

³⁴⁰ Ünán, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 428

³⁴¹ Yazıcıoğlu/ Şeker Ögüz, s.50

³⁴² Köse, s.142

Sigortacının, öğrenme anından itibaren bir ay içinde sigorta sözleşmesini feshetmesi halinde fesih anına kadar ifa edilmiş olan karşılıklı edimler geçerliliğini koruyacak olup fesih anından sigorta sözleşmesinin süresinin sonuna kadar ifa edilecek olan karşılıklı edim yükümlülükleri sona ermiş olacaktır.³⁴³

Peki, sigortacı, rizikoyu ağırlaştırıcı her durumu öğrendikten itibaren bir ay içinde sigorta sözleşmesini her zaman feshedebilecek midir?

Bu sorunun cevabı kanun koyucu tarafından TTK m.1445/3'te verilmiştir. Eğer sigorta sözleşmesinin teminat süresi içinde rizikoya ilişkin durumu veya rizikonun gerçekleşmesi ihtimalini ağırlaştıracak olaylar, sigortacının menfaatinden dolayı gerçekleşiyorsa, sigortacının sorumluluğundan dolayı gerçekleşiyorsa veya insani bir görevin ifa edilmesinden dolayı gerçekleşiyorsa her ne kadar sigorta sözleşmesine konu olan rizikonun ağırlaşması söz konusu olsa da sigortacı, sigorta sözleşmesini feshedemeyecektir.³⁴⁴

TTK m.1445/1'e göre sigortacının uhdesinde doğan seçimlik haklardan ikincisi sigorta sözleşmesinin teminat süresi içinde rizikoya ilişkin durumu veya rizikonun gerçekleşmesi ihtimalini ağırlaştıracak olayların sigortacı tarafından öğrenilmesinden itibaren bir ay içinde sigorta ettirenden prim farkı talep edilmesidir. Sigorta ettiren, kendisinden talep edilen prim farkını on gün içinde reddederse sigorta sözleşmesi feshedilmiş sayılacaktır.³⁴⁵

Sorumluluk sigortaları sözleşmelerinde sorumluluk sigortacısı, sigorta ettirenin malvarlığının pasifinin azalmasını veya malvarlığında herhangi bir pasifin oluşmasını sorumluluk sigortası sözleşmesinde öngörülen rizikoya istinaden teminat altına almaktadır. Sorumluluk sigortası sözleşmesi ile sorumluluk sigortacısı tarafından teminat altına alınan rizikonun gerçekleşmesi veya ağırlaşması ihtimali artarsa sorumluluk sigortacısı, rizikonun gerçekleşme veya ağırlaşma ihtimalini öğrendikten 1 ay içinde sigorta sözleşmesini feshedebilecek midir veya sigorta ettirenden prim farkı talep edebilecek midir?

TTK'deki sorumluluk sigortalarına ilişkin özel düzenlemelerde (TTK m.1473-m.1485. arasında) sorumluluk sigortacısının sorumluluk sigortası sözleşmesini feshedebilmesine ilişkin herhangi bir özel düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu

³⁴³ BAĞRIÇIK, Safiye Nur, Sigorta Sözleşmesinde Taraflar Dışındaki İlgililerin Hukuki Durumu, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2013, s.34

³⁴⁴ Bağrıçık, s.34

³⁴⁵ Köse, s.143

gerekçeden ötürü sigorta hukukuna ilişkin genel düzenlemelerden olan TTK m.1445/1 hükmü, sorumluluk sigortaları için de geçerli olacak olup sorumluluk sigortası sözleşmesinde teminat altına alınan rizikonun gerçekleşmesi veya ağırlaşması ihtimali artarsa sorumluluk sigortacısı, rizikonun gerçekleşme veya ağırlaşma ihtimalini öğrendikten 1 ay içinde sigorta sözleşmesini isterse feshedebilecektir isterse sigorta ettirenden prim farkı talep edebilecektir.³⁴⁶

Sorumluluk sigortacısı, sigorta ettirenden prim farkını talep ederse ve sigorta ettiren on gün içerisinde prim farkı talebini kabul etmezse sorumluluk sigortası sözleşmesi feshedilmiş sayılacaktır.³⁴⁷ Peki, sorumluluk sigortacısının sorumluluk sigortası sözleşmesini feshetmesi halinde veya sorumluluk sigortası sözleşmesinin kendiliğinden feshedilmiş sayılması halinde söz konusu fesih durumu zarar gören üçüncü kişiye karşı ileri sürülebilecek midir?

Sorumluluk sigortacısının, fesih beyanı ile sorumluluk sigortası sözleşmesini sona erdirdiği savunmasını zarar gören üçüncü kişiye ileri sürebilmesi için fesih beyanında bulunmuş olması tek başına yeterli olmayacak olup ayrıca fesih beyanı ile sorumluluk sigortası sözleşmesinin ileriye etkili olarak sona erdiğinin yetkili merciye yani Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi'ne bildirilmesi ve bu bildirimden itibaren de bir aylık sürenin geçmesi gerekecektir.

3.1.2.3. Sigortacının Sözleşme İfa Etme Yetkisinin Sona Ermesi ve Konkordato İlan Etmesi Halleri

5684 s. SK m.3/1'e göre Türkiye'deki sigortacılık işlemlerini ifa edecek olan sigorta şirketlerinin ya kooperatif ya da anonim şirket olarak kurulması zorunludur. SK m.5/1'e göre sigorta şirketlerinin sigortacılık faaliyetlerini ifa edebilmesi için kendi alanındaki Müsteşarlıktan ruhsat alması ve alınan bu ruhsatın ticaret siciline tescil edilmesi gereklidir. Sigorta şirketlerinin ruhsatları, SK m.7'deki durumların gerçekleşmesi halinde ilgili Müsteşarlık tarafından iptal edilecektir. Bu haller; sigorta şirketinin kurulduğu esnada haiz olduğunu belirttiği şartlardan bir kısmının veya tamamının eksik olması halinde eksikliklerin giderilmesinin ilgili Müsteşarlık tarafından en az üç ay süre verilme kaydıyla talep edilmesine rağmen giderilmemesi, ruhsatın sigorta şirketine verilmesinden itibaren bir yıl içinde altı ay boyunca aralıksız sigorta sözleşmesinin ifa

³⁴⁶ Yazıcıoğlu/ Şeker Ögüz, s.143

³⁴⁷ Kender, Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, s.270-272

edilmemesi, sigorta sözleşmesinin ilgili olduğu kişilerin menfaatine uygun olmayan sigortacılık mevzuatına aykırı eylemler, sigorta şirketinin planladığı eylemlerden ilgili Müsteşarlığın herhangi bir izni olmaksızın son derece uzaklaşılması halleridir. Peki, SK m.7'deki durumların gerçekleşmesi halinde sigortacının sigortacılık faaliyetlerine ilişkin sahip olduğu ruhsatının iptal edilmesi halinde sigorta ettiren, ilgili sigorta sözleşmesini feshedebilecek midir?

TTK'nin sigorta hukukuna ilişkin genel hükümlerinden olan m.1413/1'de sigortacının sigorta ruhsatının iptal edilmesi halinde sigorta ettirenin, sigortacının ruhsatının iptal edildiğini öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde sigorta sözleşmesini feshedebileceği hükme bağlanmıştır.

Konkordato; bir borçlunun alacaklılarına mahkeme aracılığıyla yaptığı ödeme teklifinin, alacaklıların en az yarısı (veya belirli durumda 2/3'ü) tarafından kabul edilmesi ve Ticaret Mahkemesi tarafından tasdik edilmesi şartıyla, borçlunun tüm adi (rehinli veya imtiyazlı olmayan) borçlarını, bu teklifi doğrultusunda ödeyebilmesidir. Rehinli alacaklar için borçlunun talebinin olması ve rehinli alacaklılar tarafından kabul edilmesi halinde, rehinli borçlarda bu kapsama dahil olur.³⁴⁸ Peki, sigortacının konkordato ilan etmesi halinde sigorta ettiren, ilgili sigorta sözleşmesini feshetme hakkına sahip olacak mıdır?

TTK'nin sigorta hukukuna ilişkin genel hükümlerinden olan m.1413/1'de sigortacının konkordato ilan etmesi halinde sigorta ettirenin, sigortacının konkordato ilan ettiğini öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde sigorta sözleşmesini feshedebileceği hükme bağlanmıştır.

Sigorta sözleşmelerinin içeriğine ve kapsamına ilişkin hususlar SK. m.11'de düzenlenmiştir. Sigorta sözleşmeleri, ilgili Müsteşarlıkça uygun bulunan genel hususlara göre düzenlenir. Sigorta sözleşmelerinin kapsamına dahil olmayacak riskler de sigorta sözleşmelerinde açık olarak düzenlenir. Ayrıca sigorta sözleşmelerinde Türkçe kavramlar kullanılmak zorundadır. Sigorta şirketleri, SK. m.3/1 gereği sadece ilgili olduğu alanlara ilişkin sigorta sözleşmelerini ifa etme yetkisine sahiptirler. Sigortacının yetkili olmadığı bir alanda sigorta sözleşmesi ifa etmesi halinde sigorta ettiren, sigorta sözleşmesini feshedebilecek midir?

³⁴⁸ SARISÖZEN, M.Serhat, Konkordato, 5. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2021, s.111

TTK'nin sigorta hukukuna ilişkin genel hükümlerinden olan m.1413/1'de sigortacının yetkili olmadığı bir alanda sigorta sözleşmesi ifa etmesi halinde sigorta ettirenin, sigortacının yetkili olmadığı bir alanda sigorta sözleşmesi ifa ettiğini öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde sigorta sözleşmesini feshedebileceği hükme bağlanmıştır.

Olağanüstü durumlarda fesih hakkının genel olarak hükme bağlandığı TTK m.1413/1'in sigorta hukukuna ilişkin genel düzenlemeler arasında yer almasından ötürü bu yasal düzenleme sorumluluk sigortaları için de uygulanacaktır. Bu yasal gerekçeden ötürü sorumluluk sigortacısının alanına ilişkin ruhsatının iptal edilmesi, konkordato ilan etmesi, sözleşme yapma yetkisinin kaldırılması gibi benzeri hallerde sigorta ettirenin sorumluluk sigortası sözleşmesini feshedebileceği kabul edilecektir. Peki, sorumluluk sigortası sözleşmesinin sigorta ettiren tarafından feshedilmiş sayılması halinde söz konusu fesih durumu zarar gören üçüncü kişiye karşı ileri sürülebilecek midir?

Sorumluluk sigortacısının, sigorta ettirenin fesih beyanı ile sorumluluk sigortası sözleşmesini sona erdirdiği savunmasını zarar gören üçüncü kişiye ileri sürebilmesi için sigorta sözleşmesinin feshedilmiş sayılması tek başına yeterli olmayacak olup ayrıca sigorta sözleşmesinin feshedilmiş sayıldığına yetkili merciye yani Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi'ne bildirilmesi ve bu bildirimden itibaren de bir aylık sürenin geçmesi gerekecektir.

3.1.2.4. Sigorta Ettirenin Prim Borcunun Arttırılması

Sigortacı ile sigorta ettiren arasında sigorta sözleşmesi ifa edilirken sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğü, sigorta ettirenin uhdesinde doğan prim borcunun tamamının nakit olarak veya ilk taksitinin nakit olmak şartıyla kalan prim borcunun taksitler halinde ödenmesi ile doğacaktır.³⁴⁹ Sigorta ettirenin uhdesinde doğan prim ödeme borcunun meblağı, sigorta sözleşmesinin süresi boyunca sigorta sözleşmesinin ifa edildiği anda karşılaştırılmış olan meblağ ile sınırlı mı kalacaktır yoksa prim borcunun meblağı belirli koşullarda değişkenlik gösterebilecek midir?

Yasa koyucu, TTK m.1414/1'de, sigorta sözleşmesinde "ayarlama şartı"na yer verilerek sigorta sözleşmesinin teminat kapsamında herhangi bir değişiklik yapmaksızın sigorta ettirenin uhdesinde doğan prim ödeme borcunun meblağının sigortacının tek taraflı irade beyanı ile arttırılabileceğini hükme bağlamıştır. Sigortacı ile sigorta ettiren

³⁴⁹ Yazıcıoğlu/ Şeker Öğüz, s.144

arasında ifa edilen sigorta sözleşmesine ayarlama şartının eklenebilmesinin gerekçesi, sigorta süresi içinde sigortacının aleyhine oluşabilecek riskli durumlar karşısında sigortacının sigorta sözleşmesinin ifa edildiği andaki durumunu korumaktır. TTK m.1414/1'de sigortacı lehine düzenlenen ayarlanabilir prim alacağı, sigorta ettirende, ifa etmekle yükümlü olduğu prim borcunun sürekli arttırılacağı kaygısı yaratmaktadır.³⁵⁰ Peki, sigortacının, sigorta ettiren ile ifa etmiş olduğu sigorta sözleşmesine ayarlama şartı koymuş olması durumunda sigorta ettirenin uhdesinde doğan prim ödeme borcunun meblağının arttırılması halinde sigorta ettiren, arttırılmış olan prim meblağını kabul etmek zorunda mıdır?

Bu sorunun cevabı yasa koyucu tarafından TTK m.1414/1'de düzenlenmiştir. Sigortacının, sigorta sözleşmesinin teminatının kapsamında herhangi bir değişiklik yapmadan sigorta sözleşmesinde kararlaştırılmış olan ayarlama şartına dayanarak sigorta ettirenin prim ödeme borcunun meblağını arttırması halinde bu artışın sigorta ettirene bildirilmesinden itibaren bir ay içinde sigorta sözleşmesi, sigorta ettirenin tek taraflı irade beyanı ile feshedilebilecektir.³⁵¹

Sigorta priminin arttırılması halinde fesih hakkının hükme bağlandığı TTK m.1414/1'in sigorta hukukuna ilişkin genel düzenlemeler arasında yer almasından ötürü bu yasal düzenleme sorumluluk sigortaları için de uygulanacaktır. Bu yasal gerekçeden ötürü sorumluluk sigortacısının sorumluluk sigortası sözleşmesinde hükme bağlanmış ayarlama şartına dayanarak sigorta ettirenin uhdesinde doğan prim ödeme borcunun meblağını arttırması halinde sigorta ettirenin sorumluluk sigortası sözleşmesini feshedebileceği kabul edilecektir. Peki, sorumluluk sigortası sözleşmesinin sigorta ettiren tarafından feshedilmiş sayılması halinde söz konusu fesih durumu zarar gören üçüncü kişiye karşı ileri sürülebilecek midir?

Sorumluluk sigortacısının, sigorta ettirenin fesih beyanı ile sorumluluk sigortası sözleşmesini sona erdirdiği savunmasını zarar gören üçüncü kişiye ileri sürebilmesi için sigorta sözleşmesinin feshedilmiş sayılması tek başına yeterli olmayacak olup ayrıca sigorta sözleşmesinin feshedilmiş sayıldığıın yetkili merciye yani Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi'ne bildirilmesi ve bu bildirimden itibaren de bir aylık sürenin geçmesi gerekecektir.

³⁵⁰ DEMİR, Şamil, TTK Tasarısı'nın Sigorta Sözleşmesinin Hükümlerine İlişkin Maddeleri ile Getirilen Düzenlemelerin Değerlendirmesi, s.335

³⁵¹ DEMİR, Şamil, TTK Tasarısı'nın Sigorta Sözleşmesinin Hükümlerine İlişkin Maddeleri ile Getirilen Düzenlemelerin Değerlendirmesi, s.334

3.1.2.5. Tarafların Aczi, Takibin Semeresiz Kalması

Sigorta hukukuna ilişkin genel hükümlerden olan TTK m.1417’de sigorta sözleşmesinin taraflarından sigortacı ile sigorta ettirenin acze düşme hallerinde veya haklarında yapılan takibin semeresiz kalması hallerinde sigorta sözleşmesinin feshedilebileceği hükme bağlanmıştır. TTK m.1417/1’de sigorta ettiren lehine fesih hakkı düzenlenmişken TTK m.1417/2’de sigortacı lehine fesih hakkı düzenlenmiştir.

Kanun koyucu tarafından TTK m.1417/1’de sigortacıya yönelik başlatılan icra takibinin semeresiz kalması veya sigortacının acze düşmesi halinde sigorta ettirenin, sigortacıdan rizikoyu taşıma taahhüdünü yerine getirip getirmeyeceği hususunda teminat talep edebileceği hükme bağlanmıştır. Sigortacıya yönelik başlatılan icra takibinin semeresiz kalması veya sigortacının acze düşmesi halinde sigorta ettirenin, sigortacıdan rizikoyu taşıma taahhüdünü yerine getirip getirmeyeceği hususunda teminat talep etmesi halinde sigortacı, teminat talebinden itibaren bir hafta içinde teminat vermezse sigorta ettiren, sigorta sözleşmesini feshedebilecektir.³⁵²

Kanun koyucu tarafından TTK m.1417/2’de sigorta ettirenin uhdesinde doğan prim ödeme borcunun tamamının nakit olarak ödenmesinden önce veya ilk taksitinin nakit olarak ödenmesi şartıyla geriye kalan taksitlerinin ödenmesinden önce sigorta ettirene yönelik başlatılan icra takibinin semeresiz kalması, sigorta ettirenin acze düşmesi ve iflas etmesi halinde sigortacının, sigorta ettirenden prim ödeme taahhüdünü yerine getirip getirmeyeceği hususunda teminat talep edebileceği hükme bağlanmıştır. Sigorta ettirene yönelik başlatılan icra takibinin semeresiz kalması, sigorta ettirenin acze düşmesi veya iflas etmesi halinde sigortacının, sigorta ettirenden prim ödeme taahhüdünü yerine getirip getirmeyeceği hususunda teminat talep etmesi halinde sigorta ettiren, teminat talebinden itibaren bir hafta içinde teminat vermezse sigortacı, sigorta sözleşmesini feshedebilecektir.³⁵³

Sigortacıya veya sigorta ettirene yönelik başlatılan icra takibinin semeresiz kalması veya sigortacının veya sigorta ettirenin acze düşmesi halinde tarafların birbirine teminat vermemesi durumunda sigorta sözleşmesinin feshedilebileceği hususunun hükme bağlandığı TTK m.1417’nin sigorta hukukuna ilişkin genel düzenlemeler arasında yer almasından ötürü bu yasal düzenleme sorumluluk sigortaları için de geçerli olacaktır.

³⁵² Yazıcıoğlu/ Şeker Ögüz, s.192

³⁵³ Bağrıaçık, s.32

Bu yasal gerekçeden ötürü sorumluluk sigortacısının veya sigorta ettirenin haklarında başlatılan icra takibinin semeresiz kalması durumunda veya acze düşmeleri halinde sorumluluk sigortası sözleşmesini feshedebileceği kabul edilecektir. Peki, sorumluluk sigortası sözleşmesinin sigorta ettiren veya sorumluluk sigortacısı tarafından feshedilmesi halinde söz konusu fesih durumu zarar gören üçüncü kişiye karşı ileri sürülebilecek midir?

Sorumluluk sigortacısının, sigorta ettirenin veya kendi fesih beyanı ile sorumluluk sigortası sözleşmesini sona erdirdiği savunmasını zarar gören üçüncü kişiye ileri sürebilmesi için sigorta sözleşmesinin feshedilmiş sayılması tek başına yeterli olmayacak olup ayrıca sigorta sözleşmesinin feshedilmiş sayıldığına yetkili merciye yani Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi'ne bildirilmesi ve bu bildirimden itibaren de bir aylık sürenin geçmesi gerekecektir.

3.1.3. Sorumluluk Sigortası Sözleşmesinden Cayma Hali

Cayma hakkı, TBK m.269/1'de, ödeme süresi bir yıldan uzun veya belirsiz olan sözleşmelere ilişkin olarak bu sözleşmelerin alacaklısının borçlunun edimini yerine getirmesi anına kadar her zaman sözleşmeden cayabileceği şeklinde ifade edilmiştir. Cayma hakkının kullanılabilmesi için ilgili sözleşmenin alacaklı tarafının tek taraflı irade beyanı yeterli olacaktır. Cayma hakkı alacaklı tarafından kullanıldığında geriye dönük olarak sonuçlar doğuracak olup ilgili sözleşmenin hiç kurulmadığı kabul edilecektir.³⁵⁴ Cayma hakkının kullanılması anından itibaren sözleşmenin taraflarınca henüz ifa edilmemiş edimlerin yerine getirilme yükümlülükleri de sona ermiş olacaktır. Cayma hakkı bozucu yenilik doğuran haktır.

Sorumluluk sigortası sözleşmesi ilişkisinin sona ermesine neden olan hallerden bir diğeri de **sorumluluk sigortacısının sorumluluk sigortası sözleşmesinden cayması halidir**. TTK m.1484 Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'ndaki ilgili maddeler esas alınarak düzenlenmiştir. Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 117. maddesinde sigorta sözleşmesi ilişkisinin sona erdiği hallere ilişkin *"sigorta sözleşmesi ilişkisinin yok olduğu haller ve sigorta sözleşmesi ilişkisinin süresinin dolduğu haller"* şeklinde bir

³⁵⁴ ASLANOVA, Kemale, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Taksitle Satım Sözleşmelerine İlişkin Getirdiği Değişiklik ve Yenilikleri, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.5, S.2, İstanbul 2012, s.98

tanımlama yapılmıştır. ³⁵⁵TTK m.1484/2'deki sigorta ilişkisinin sona ermesi hallerine ilişkin olarak Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 117. maddesinde belirtilen "*sigorta sözleşmesinin yok olduğu haller*" de kabul edilmelidir.

TTK m.1484/2'de sigorta ilişkisinin sona ermesine ilişkin sınırlı sayıda sayma yoluna gidilmemesi ve Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun kanun koyucu tarafından sigorta hukukuna ilişkin yasal düzenlemelerde esas alınması caymanın sigorta ilişkisini sona erdiren hallerden biri olarak kabul edilmesi gerektiği sonucunu çıkarmaktadır. ³⁵⁶ Cayma hakkı, kullanıldığı sürece geçmişe yönelik sonuç doğuracak olan ilgili sözleşmenin yok sayılacağı ³⁵⁷ bir haktır.

TTK'de sorumluluk sigortası sözleşmesinin taraflarının cayma hakkını kullanarak sorumluluk sigortası sözleşmesini sona erdirebileceğine ilişkin herhangi bir özel yasal düzenleme yapılmamıştır. Bu sebepten ötürü sorumluluk sigortası sözleşmelerinin cayma hakkının kullanılarak sona erdirilmesi hususuna ilişkin değerlendirmeler yapılırken TTK'deki sigorta hukukuna ilişkin genel hükümler dikkate alınacaktır. TTK'deki sigorta hukukuna ilişkin genel hükümlerde cayma hakkının hem sigortacı lehine hem de sigorta ettiren lehine düzenlendiği hükümler mevcuttur. Cayma hakkının sigortacı lehine düzenlendiği yasal düzenlemeler TTK m.1434/2'deki sigorta ettirenin prim borcunu ödememesinden dolayı sigortacının sahip olacağı cayma hakkına ilişkin düzenleme ile TTK m.1439/1'deki sigorta ettireninin önemli bir hususu sigortacıya bildirmemesinden dolayı sigortacının sahip olacağı cayma hakkına ilişkin düzenlemedir. Cayma hakkının sigorta ettiren lehine düzenlendiği yasal düzenleme ise TTK m.1430/3'teki sigorta ettirenin primin yarısını ödemek kaydıyla sigorta sözleşmesinden cayabileceğine ilişkin düzenlemedir. ³⁵⁸

Kanun koyucu TTK m.1434'teki cayma hakkını sorumluluk sigortacısı lehine düzenlemiştir. TTK m.1434'te sorumluluk sigortacısı lehine düzenlenmiş cayma hakkının kullanılmasının şartı sigorta ettirenin sigortacıya olan prim borcunu ifa etmemiş olmasıdır. ³⁵⁹Sigorta hukukunu düzenleyen genel hükümlerden olan TTK m.1431'de sigorta ettirenin sigortacıya olan prim borcunun iki şekilde ödenebileceği hüküm altına alınmıştır. Prim borcu tamamen peşin ödenebileceği gibi ilk taksitinin

³⁵⁵ Ünán, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 435

³⁵⁶ Ünán, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 424

³⁵⁷ CAN, Mertol, Sigorta Sözleşmesinin Tabi Olduğu Hukuki Esaslar, 2. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara 2012, s.115

³⁵⁸ Köse, s.145

³⁵⁹ Bağrıaçık, s.32

sözleşmenin yapıldığı anda ödenmesi kaydıyla taksitler halinde de ödenebilecektir. Peki sigorta ettiren, sigortacıya ödemekle yükümlü olduğu prim borcunu ödemezse sigortacı nasıl bir hakka sahip olacaktır?

3.1.3.1. Sigorta Ettirenin Prim Borcunu Ödememesi

TTK m.1434/2'de sigorta ettirenin prim borcunu ödememesine karşın sigortacı lehine cayma hakkı düzenlenmiştir. TTK m.1434/2'de yapılan düzenleme ile prim borcunun muaccel olmasına rağmen ödenmemesi durumunda prim borcunun muacceliyet anından itibaren üç ay içinde sigortacının sigorta sözleşmesinden cayma hakkına sahip olduğu hükme bağlanmıştır. Sigortacı, prim borcunun muaccel olduğu andan itibaren üç aylık süre içerisinde muacceliyet anından itibaren isterse iki hafta içerisinde isterse de iki ay içerisinde sigorta sözleşmesini feshedebilecektir. Bu hususta herhangi bir yasal engel yoktur. Eğer prim borcunun muacceliyet anından itibaren üç ay içerisinde sigorta ettiren prim borcunu öderse sigortacının cayma hakkı sona erecektir.³⁶⁰

Kanun koyucu 1434/2'deki düzenlemenin devamında ayrıca prim borcunun vade gününden itibaren üç ay içinde ödenmemesinden dolayı sigortacı tarafından herhangi bir dava veya takip açılmamış olduğu takdirde üç aylık sürenin sonunda sigortacının sigorta sözleşmesinden caymış sayılacağını kabul etmiştir. Kanun koyucu, burada yapmış olduğu düzenleme ile prim borcunun muaccel olduğu andan itibaren üç ay içerisinde sigortacı tarafından herhangi bir hukuki işlem yapılmadığı takdirde de üç aylık sürenin sonunda sigortacının sigorta sözleşmesinden kendiliğinden caymış sayılacağını hükme bağlamıştır. Sonuç olarak prim borcunun muaccel olduğu andan itibaren cayma beyanı ile sigorta sözleşmesini sona erdirebilmek için sigortacı ya prim borcunun muaccel olduğu andan itibaren üç ay içerisinde cayma beyanı ile sigorta sözleşmesini tek taraflı olarak sona erdirecek ya da prim borcunun muaccel olduğu andan itibaren üç ay içerisinde herhangi bir icra takibi veya dava açmayıp üç aylık sürenin sonunda sigorta sözleşmesinden kendiliğinden caymış kabul edilecektir.³⁶¹

Cayma hakkının genel olarak hükme bağlandığı TTK m.1434'ün sigorta hukukuna ilişkin genel düzenlemeler arasında yer almasından ötürü bu yasal düzenleme

³⁶⁰ Yazıcıoğlu/ Şeker Öğüz, s.147

³⁶¹ Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2, s. 426

sorumluluk sigortaları için de uygulanacaktır. Bu yasal gerekçeden ötürü sorumluluk sigortacısı, sigorta ettirenin prim borcunu zamanında ifa etmemesi halinde sorumluluk sigortası sözleşmesinden cayma hakkına sahip olacaktır.

Sorumluluk sigortacısı, sorumluluk sigortası sözleşmesinden tek taraflı, bozucu yenilik doğuran beyanı ile caydığı zaman cayma beyanı geriye etkili olacak yani sorumluluk sigortası sözleşmesi hiç kurulmamış sayılacaktır. Sorumluluk sigortacısının, cayma beyanı ile sorumluluk sigortası sözleşmesini sona erdirdiği savunmasını zarar gören üçüncü kişiye ileri sürebilmesi için cayma beyanında bulunmuş olması tek başına yeterli olmayacak olup ayrıca cayma beyanı ile sorumluluk sigortası sözleşmesinin geçmişe etkili olarak sona erdiğinin yetkili merciye yani Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi'ne bildirilmesi ve bu bildirimden itibaren de bir aylık sürenin geçmesi gerekecektir.³⁶²

3.1.3.2. Sigorta Ettirenin Bildirim Yükümlülüğünü İhlal Etmesi

Sigorta sözleşmesinin tarafları olan sigortacı ile sigorta ettiren, sigorta sözleşmesinin ifa edilmesi anında ve sözleşme konusu riziko gerçekleştikten sonra karşılıklı birtakım borç ve yükümlülükler sahiptir. Sigortacı ile sigorta ettirenin karşılıklı olarak ifa etmekle yükümlü oldukları borçlar ve yükümlülükler, TTK'nin sigorta hukukuna ilişkin genel hükümleri arasında düzenlenmiştir. Sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinin ifa edilmesi anında ve sözleşme konusu riziko gerçekleştikten sonra uhdesinde doğan haklar ve yükümlülükler, TTK m.1430 ile m.1449 arasında (1430. ve 1449. maddeler de dahil) düzenlenmiştir.

Sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinin ifa edilmesi anında sigortacıya karşı uhdesinde doğan yükümlülüklerinden biri TTK m.1435'te düzenlenen beyan yükümlülüğüdür. TTK m.1435'e göre sigorta ettiren, sigortacı ile sigorta sözleşmesini ifa ederken sigortacı tarafından kendisine yöneltilen sözlü veya yazılı sorulara ilişkin bildiği veya bilmesi gerektiği tüm önemli hususları sigortacıya bildirmekle yükümlüdür. Sigorta ettirenin bildiği veya bilmesi gerektiği hususları sigortacıya hiçbir şekilde bildirmediği, eksik veya yanlış bildirdiği durumlarda eğer bu hususlar sigorta sözleşmesinin ifa edilmemesini veya farklı şartlarda ifa edilmesi gerektiriyorsa önemli

³⁶² Ünan/Yazıcıoğlu (ed.), s.85

hususlar olarak kabul edilecektir.³⁶³ Peki, sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinin ifa edilmesi anında önemli kabul edilen hususları sigortacıya bildirmemesi veya yanlış bildirmesi halinde sigortacı sigorta ettirene karşı nasıl bir yaptırım hakkına sahip olacaktır?

TTK m.1439/1'e göre sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinin ifa edilmesi anında önemli kabul edilen hususları sigortacıya bildirmemesi veya yanlış bildirmesi halinde sigortacı, TTK m.1440'da düzenlenen süre içinde sigorta sözleşmesinden cayabileceği gibi sigorta sözleşmesinden caymayıp sigorta ettirenden prim farkı da talep edebilecektir. Sigortacının sigorta sözleşmesinden caymayıp sigorta ettirenden prim farkı talep etmesi halinde bu talep sigorta ettiren tarafından 10 gün içinde kabul edilmezse sigortacının sigorta sözleşmesinden caymış sayılacağı kabul edilecektir. Sigorta ettirenin sözleşmenin ifa edilmesi anında önemli olan hususları sigortacıya bildirmemesi veya eksik bildirmesi durumları sigorta ettirenin ister kasıtlı davranışından ister ihmali davranışından kaynaklansın sigortacı her halde sigorta sözleşmesinden cayma hakkına sahip olacaktır.

Sigortacı, sigorta sözleşmesinin ifa edilmesi anında sigorta ettirenin önemli olan hususları kendisine bildirmemesi veya yanlış bildirmesinden dolayı sigorta sözleşmesinden cayma hakkını kullanmak isterse bu hakkını TTK m.1440'ta belirtilen şekilde ve sürede kullanması gerekmektedir. TTK m.1440'a göre sigortacının uhdesinde doğan sigorta sözleşmesinden cayma hakkını, sigorta ettirenin uhdesinde doğan bildirim yükümlülüğünün ihlal edildiğini öğrendikten 15 gün içinde sigorta ettirene yönelteceği cayma beyanı ile kullanması gerekmektedir.

Eğer ki sigortacı, sigorta sözleşmesinden cayma hakkını kullanmak yerine sigorta ettirenden prim farkı talep ederse ve sigorta ettirenden talep edilen prim farkı sigorta ettiren tarafından 10 gün içinde reddedilirse sigortacının sigorta sözleşmesinden caymış sayılacağı kabul edilecektir. Sigortacının gerek cayma beyanı ile sigorta sözleşmesinden cayması gerekse de prim farkı talebinin sigorta ettiren tarafından 10 gün içinde reddedilmesi sonucunda sigorta sözleşmesinden caymış sayılması sigorta ettiren ile ifa etmiş olduğu sigorta sözleşmesinin cayma anından geriye etkili olarak geçersiz sayılmasına neden olacaktır.

³⁶³ EMİRALİOĞLU, Furkan, Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin Sigorta Ettirenin Rizikonun Gerçekleşmesindeki Kusurunun Etkisine Dair E. 2016/646 K. 2016/1427 Sayılı Kararının İncelenmesi, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S.49, Ankara 2013, s.592

Sigorta sözleşmesinin sigortacının cayma beyanı ile sona ermesi halinde tarafların cayma anından önce ifa etmiş oldukları edimler ifa edilmemiş sayılacaktır. Bu hususta TTK m.1441’de istisnai bir düzenlemeye yer verilmiştir. TTK m.1441’e göre sigorta ettiren sigortacıya bildirim yükümlülüğünü kasten ifa etmemişse ve sigortacı sigorta sözleşmesinden caymışsa cayma anından önce sigortacının uhdesinde doğan primler sigorta ettirene geri verilmeyecek olup söz konusu primler sigortacı tarafından hak edilmiş kabul edilecektir.

Sigortacı, uhdesinde doğan cayma hakkını kullanarak sigorta sözleşmesini bazı durumlarda sona erdiremeyecektir. Sigortacının cayma hakkını kullanamayacağı durumlar TTK m.1442’de sınırlı sayıda sayılmıştır. Bu durumlar sigortacının cayma hakkından açık veya zımni olarak vazgeçtiği durumlar, caymaya yol açan hususlara sigortacının sebebiyet verdiği durumlar ve sigortacının kendi sorularından bazılarının cevaplanmadığı halde sözleşme ifa ettiği durumlardır.

Sigorta ettirenin önemli kabul edilen hususları sigortacıya bildirmemesi veya yanlış bildirmesi hususları sigorta sözleşmesinin kurulması anında değil de rizikonun gerçekleşmesinden sonra söz konusu olursa sigortacı, sigorta sözleşmesini cayma beyanı ile sona erdirebilecek midir?

Bu sorunun cevabı TTK m.1439/2’de verilmiştir. Sigorta sözleşmesinin konusunu oluşturan rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigorta ettiren beyan yükümlülüğünü ihmalî davranışıyla ihlal ederse ve bu ihlal de rizikonun meydana gelmesini veya tazminat bedelini etkilerse ihmalin derecesine göre tazminat bedelinde indirim yapılacaktır. Eğer ki sigorta ettiren beyan yükümlülüğünü kasten ihlal etmişse ve sigorta ettirenin kasıtlı davranışı ile meydana gelen riziko arasında illiyet bağı varsa sigortacının tazminat ödeme borcu ortadan kalkacaktır. TTK m.1439/2’den anlaşılacağı üzere rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü kasten veya ihmalen ihlal etmesi halinde sigortacının cayma beyanı ile sigorta sözleşmesini sona erdirme imkanı yoktur.³⁶⁴

Sorumluluk sigortası sözleşmesi ifa edilirken sigorta ettirenin önemli kabul edilen hususları sorumluluk sigortacısına bildirmemesi veya yanlış bildirmesi halinde sorumluluk sigortacısının sorumluluk sigortası sözleşmesinden beyan yükümlülüğünün ihlal edildiğini öğrendikten 15 gün içinde sigorta ettirene cayma beyanında bulunarak

³⁶⁴ Köse, s.147

cayması mümkün olabileceği gibi cayma beyanında bulunmayıp sigorta ettirenden prim farkı talep ederek talep ettiği prim farkının 10 gün içinde reddedilmesi halinde sigorta sözleşmesinden caymış sayılacağı da mümkün olabilecektir. Sorumluluk sigortacısının sorumluluk sigortası sözleşmesinin ifa edilmesi anındaki beyan yükümlülüğünün ihlal edilmesinden ötürü cayma beyanı ile sorumluluk sigortası sözleşmesinin sona ermiş olması halini zarar gören üçüncü kişiye karşı ileri sürebilmesi için cayma beyanı ile sorumluluk sigortası sözleşmesinin geçmişe etkili olarak sona erdiğini yetkili merciye yani Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi'ne bildirmesi ve bu bildirimden itibaren de bir aylık sürenin geçmesi gerekecektir.

Sorumluluk sigortası sözleşmesine esas teşkil eden rizikonun meydana gelmesinden sonra sigorta ettirenin önemli kabul edilen hususları sorumluluk sigortacısına bildirmemesi veya yanlış bildirmesi halinde her ne kadar sigorta ettirenin kastına veya ihmeline göre sigorta tazminatının ödenme borcu ortadan kalkacak veya sigorta tazminatında indirim yapılacak olsa da sorumluluk sigortacısı, TTK m.1484/1 gereği zorunlu sorumluluk sigortalarında zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın sonuçlarının zorunlu sigorta bedeline kadar olan kısmını gidermekle yükümlüdür. Kaldı ki böyle bir durumda sorumluluk sigortacısının sigorta sözleşmesinden cayma ihtimali yoktur.

3.1.3.3. Sigorta Ettirenin Sebepsiz Cayması

Sigorta sözleşmesinin taraflarından biri olan sigortacının sigorta sözleşmesini ifa ederken sigorta sözleşmesinde teminat altına alınan rizikonun sonuçlarını giderme yükümlülüğünü üstlenmesi onun temel edim borcudur. Sigortacının sigorta sözleşmesine konu olan rizikonun sonuçlarını giderme yükümlülüğünü ifa edebilmesi için sigorta sözleşmesinin tek başına varlığı yeterli olmayacaktır.³⁶⁵ TTK m.1421/1'e göre kara ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin sigortalar haricindeki sigortalarda ilgili sigorta sözleşmelerinde aksi yönde bir belirleme olmadıkça sigortacının sorumluluğu, sigorta ettirenin prim borcunun ilk taksitini veya tamamını ödemediği sürece başlamayacaktır. Yasa koyucu, TTK m.1421/1'de "aksine bir sözleşme yoksa" ibaresine yer vererek sigorta ettirenin prim borcunun ödenme şekline ilişkin TTK m.1421/1'e aksi yönde bir düzenleme yapılabilmesinin de mümkün olduğunu işaret etmiştir. Sigorta

³⁶⁵ Dinç, s.60

ettiren, uhdesinde doğan prim borcunun tamamını veya ilk taksitini henüz sigortacıya ödememişken sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğünü tek taraflı cayma beyanı ile sona erdirebilecek midir?

Kanun koyucu, TTK m.1430'da, TTK m.1421/1'deki düzenlemenin aynısını esas alarak sigorta ettirenin prim ödeme yükümlülüğünü ayrı bir maddede tekrar düzenlemiştir. TTK m.1430/1'de sigorta ettirenin aksine bir düzenleme olmadıkça sigorta primini peşin ödemekle yükümlü olduğu, TTK m.1430/2'de ise sigorta priminin tamamının nakden ödenmemesi halinde ilk taksitin peşin olması kaydıyla sonraki prim taksitleri için kambiyo senetlerinin düzenlenebileceği hükme bağlanmıştır. Kanun koyucu, TTK m.1430/3'te ise sigortacının sorumluluğunun başlamamış olması şartıyla sigorta ettirenin, uhdesinde doğan prim borcunun yarısını ödeyerek sigorta sözleşmesinden cayabileceğini düzenlemiştir. TTK m.1430/3'e göre sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinden cayabilmesi için iki hususun gerçekleşmesi gerekir.

TTK m.1430/3'e göre sigorta ettirenin uhdesinde doğan prim borcunun yarısını ödeyerek sigorta sözleşmesinden cayabilmesi için gerekli olan ilk husus sigortacının sigorta sözleşmesinden doğan sorumluluğu yani rizikoyu taşıma yükümlülüğü henüz başlamamış olmalıdır. Sigortacının sorumluluğu yani rizikoyu taşıma yükümlülüğü TTK m.1421/1 gereği sigorta ettirenin uhdesinde doğan prim borcunun tamamını veya ilk taksitini ödemesiyle başlayacağı için sigorta ettirenin sigorta sözleşmesini tek taraflı cayma beyanı ile sona erdirebilmesi, prim borcunun sigorta sözleşmesi ifa edildikten sonra hiçbir şekilde ödenmemiş olmasına bağlıdır. Böylece sigortacının sorumluluğu henüz başlamamış kabul edilecektir.

TTK m.1430/3'e göre sigorta ettirenin uhdesinde doğan prim borcunun yarısını ödeyerek sigorta sözleşmesinden cayabilmesi için gerekli olan ikinci husus sigorta ettirenin cayma anında sigorta sözleşmesinde kararlaştırılmış olan primin yarısını ödemesi gerektiğidir. Kanun koyucu, TTK m.1430/3'te "kararlaştırılmış primin yarısı" ibaresine yer vererek sigorta ettirenin uhdesinde doğan prim borcunun herhangi bir taksitinin yarısını kastetmemiş olup prim borcunun tamamının yarısını kastetmiştir.³⁶⁶

Sorumluluk sigortacısının sigorta ettiren ile ifa etmiş olduğu sorumluluk sigortası sözleşmesinden doğan sorumluluğu yani sigorta ettirenin hukuka aykırı eylemi neticesinde zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın sonuçlarını giderme

³⁶⁶ Köse, s.148

yükümlülüğü, sigorta ettirenin uhdesinde doğan prim borcunun tamamının veya prim borcu taksitler halinde ödenecekse ilk taksitinin nakit ödenmesi halinde başlayacaktır.³⁶⁷ Eğer ki sigorta ettiren, uhdesinde doğan prim borcunun tamamını veya taksitler halinde ödenecekse ilk taksitini sorumluluk sigortacısına ödemişse prim borcunun yarısını ödemek şartıyla sorumluluk sigortası sözleşmesinden geçmişe etkili olarak cayabilecektir. Böyle bir durumda sorumluluk sigortası sözleşmesi, sigorta ettirenin cayma beyanından itibaren cayma anından geriye etkili olarak sona erecek olup hiç ifa edilmemiş sayılacaktır.

Sorumluluk sigortacısının sorumluluk sigortası sözleşmesinin sigorta ettirenin sebepsiz cayma beyanı ile sona ermiş olması halini zarar gören üçüncü kişiye karşı ileri sürebilmesi için cayma beyanı ile sorumluluk sigortası sözleşmesinin geçmişe etkili olarak sona erdiğini yetkili merciye yani Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi'ne bildirmesi ve bu bildirimden itibaren de bir aylık sürenin geçmesi gerekecektir.

³⁶⁷ Çeker, 2019, s.251

SONUÇ

Sorumluluk sigortası sözleşmesinin tarafları ve kapsamı, TTK m.1473/1'de düzenlenmiştir. TTK m.1473/1'e göre sorumluluk sigortası sözleşmesinin edim borçlusu tarafı olan sorumluluk sigortacısı, edim alacaklısı tarafı olan sigorta ettirenin sorumluluk sigortası sözleşmesinde öngörülen rizikoya esas teşkil hukuka aykırı eylemi neticesinde üçüncü kişiye zarar vermesi halinde üçüncü kişinin uhdesinde doğacak olan zararın sonuçlarını sorumluluk sigortası sözleşmesinde öngörülen sigorta bedeli kapsamında giderme borcu altına girer. Sigorta ettiren ile zarar gören üçüncü kişi arasındaki ilişki sorumluluk hukukundan kaynaklanmakta iken sorumluluk sigortacısı ile sigorta ettiren arasındaki ilişki sigorta hukukundan kaynaklanmaktadır. Edim borçlusu olan sorumluluk sigortacısının, üçüncü kişi lehine borç altına girmesinden ve edim alacaklısı olan sigorta ettirenin üçüncü kişi lehine ifada bulunmayı üstlenmesinden dolayı sorumluluk sigortası sözleşmesi bir nevi üçüncü kişi yararına sözleşmedir.

Sorumluluk sigortacısına zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın sonuçlarını giderme ödevi yükleyen kanun koyucu, TTK m.1484/1'de yapmış olduğu düzenleme ile sorumluluk sigortacısının bu ödevden kurtulma şansının olmadığını hükme bağlamıştır. TTK m.1484/1'de yapılan düzenleme ile sorumluluk sigortacısının sigorta ettirene karşı ifa yükümlülüğünden kısmen veya tamamen kurtulsa dahi zarar gören üçüncü kişiye karşı zorunlu sigorta bedeline kadar sorumlu olmaya devam edeceği düzenlenmiştir. Kanun koyucunun sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye olan sorumluluğunun zorunlu sigorta bedeline kadar devam edeceği şeklindeki düzenlemesinin ön şartı olarak sorumluluk sigortacısının sigorta ettirene karşı ifa yükümlülüğünden kısmen veya tamamen kurtulmuş olmasını hükme bağlayıp başka herhangi bir açıklama yapmamış olması sorumluluk sigortacısının zarar görene ifa yükümlülüğüne ilişkin birçok tartışmayı da beraberinde getirmiştir.

Sigorta ettirenin hukuka aykırı eylemi neticesinde zarar gören üçüncü kişi, uhdesinde doğan zararın sonuçlarının sorumluluk sigortacısı tarafından giderilmesini iki farklı şekilde talep edebilecektir. Bu farklı talep şekillerinden ilki TTK m.1475/2 gereği zarar gören üçüncü kişinin, uhdesinde doğan zararın sonuçlarının giderilmesini sigorta ettirenden talep edip sigorta ettirenin de zarar görenin bu talebini sorumluluk sigortacısına bildirmesi şeklindedir.

Bu farklı talep şekillerinden ikincisi ise TTK m.1478 gereği zarar gören üçüncü kişinin, uhdesinde doğan zararın sonuçlarının giderilmesini doğrudan sorumluluk

sigortacısından sorumluluk sigortası sözleşmesinin zamanaşımı süresi içerisinde ve sorumluluk sigortası sözleşmesinde öngörülen bedel kapsamında dava yolu ile talep edebileceği şekildedir.

TTK m.1484/1'de sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye yönelik zorunlu sigorta bedeline kadar olan sorumluluğunun ön koşulu olarak sorumluluk sigortacısının sigorta ettirene ifa yükümlülüğünden kısmen veya tamamen kurtulmuş olması gerektiği düzenlendiği için zarar gören üçüncü kişi, sorumluluk sigortacısından ancak uhdesinde doğan zararın sonuçlarının zorunlu sigorta bedeline kadar olan kısmının giderilmesini doğrudan dava yolu ile talep edebilecektir.

Sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye karşı zorunlu sigorta bedeline kadar sorumlu tutulmasının nedeni KTK m.95'teki yasal düzenlemenin bütün zorunlu sorumluluk sigortaları için genelleştirilmek istenmesidir. KTK m.95'e göre sigortacı, zarar görene karşı sigorta sözleşmesinden veya bu sözleşmeyi meydana getiren kanun hükümlerinden kaynaklanana savunmalarını zarar görene karşı ileri süremeyecektir. Kanun koyucu, KTK m.100'de, KTK m.95'teki düzenlemenin ihtiyari sorumluluk sigortaları için de geçerli olduğunu hükme bağlamıştır. Oysa ki TTK m.1484/1 hükmü sadece zorunlu sorumluluk sigortaları için düzenlenmiştir. Kanun koyucu TTK m.1484/1 hükmünde bilinçli susmayı tercih etmiş yani zorunlu sorumluluk sigortaları dışında söz konusu hükmün uygulanmaması gerektiğine işaret etmiştir. Çünkü; sorumluluk sigortalarına ilişkin TTK m.1473 ile m.1485 arasındaki (1473. ve 1485. maddeler de dahil) yasal düzenlemeler dikkatle incelenirse “zorunlu” ibaresinin hiçbir maddede düzenlenmediği görülecektir.

TTK m.1484/1'de sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye sigorta bedelinden fazla bir meblağda ödeme yapması halinde sigorta bedelinden fazla olan kısmın sigorta ettirene rücu edilip edilemeyeceği hususu hükme bağlanmamıştır. Böyle bir durum söz konusu olduğunda TTK m.1484/1 hükmünün gerekçesi olan KTK m.95/2'deki yasal düzenlemenin uygulanması gerekmektedir.

KTK m.95/2'de sigortacının sigorta bedelinden fazla ödediği tazminatın, sigorta bedelinden fazla olan kısmının sigorta ettirene rücu edilebilmesine izin verildiği için TTK m.1484/1'in uygulandığı durumlarda da sigortacının zarar görene zorunlu sigorta bedelinden fazla ifa etmiş olduğu ödemenin zorunlu sigorta bedelini aşan kısmının sigorta ettirene rücu edilebilmesi gerekmektedir.

TTK m.1484/1'de birden fazla zarar görenin söz konusu olduğu durumlarda sorumluluk sigortacısının birden fazla zarar görene hangi oranda ödeme yapması

gerektiği düzenlenmemiştir. Böyle bir durum söz konusu olduğunda TTK m.1484/1 hükmünün gerekçesi olan KTK m.96'daki yasal düzenlemenin uygulanması gerekmektedir. Yani sigorta ettirenin hukuka aykırı eylemi neticesinde birden fazla kişi zarar görürse her bir zarar görene toplam sigorta bedelinin toplam zarar bedeline oranı doğrultusunda ödeme yapılacak olup ödenecek olan toplam meblağ zorunlu sigorta bedelini geçmeyecektir.

TTK m.1484/1'de zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın sonuçlarının zorunlu sigorta bedeline kadar olan kısmının sorumluluk sigortacısı tarafından ifa edilmesinin talep edilebileceği zamanaşımı süresi düzenlenmemiştir. Zarar gören üçüncü kişinin, sorumluluk sigortacısından talepte bulunabileceği zamanaşımı süresi belirlenirken zamanaşımı süresine ilişkin TTK m.1420'deki genel düzenleme ile TTK m.1482'deki sorumluluk sigortalarına ilişkin özel düzenleme birlikte değerlendirilecektir. Bu yüzden zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın sonuçlarının sorumluluk sigortacı tarafından giderilmesini talep edebileceği zamanaşımı süresi, tazminat konusu alacağın muaccel olmasından itibaren 2 yıl ve sorumluluk sigortası sözleşmesindeki rizikoya esas teşkil eden hukuka aykırı eylemden itibaren 10 yıl olacaktır.

TTK m. 1484/1'de sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye karşı zorunlu sigorta bedeline kadar sorumluluğunun devam edeceği hükme bağlanmışken sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye ödeyecek olduğu faiz bedelinin zorunlu sigorta bedelinden mahsup edilip edilemeyeceği hususu hükme bağlanmamıştır. Böyle bir durum söz konusu olduğunda sorumluluk sigortacısının ödeyecek olduğu faiz borcunun, kendisinin herhangi bir kusurlu eylemi neticesinde doğup doğmadığının tespit edilmesi gerekecek, yapılacak tespite göre de faiz bedelinin sigorta bedelinden mahsup edilip edilemeyeceğine karar verilecektir.

Sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın sonuçlarının zorunlu sigorta bedeline kadar olan kısmını giderme yükümlülüğü her ne kadar TTK m.1484/1'de hükme bağlanmış olsa da sorumluluk sigortacısı, zorunlu sigorta bedeline kadar olan giderim yükümlülüğünü, TTK'nin 1427, 1428 ve 1429. maddeleri kapsamında ifa edecektir. Sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğü, TTK m.1427'de genel olarak hükme bağlanmıştır.

TTK m.1427/1'de sigortacının, sigorta tazminatını sigorta sözleşmesinde aynen tazmine ilişkin herhangi bir düzenleme olmadıkça nakden gidermekle yükümlü olacağı hükme bağlanmıştır. Sigorta tazminatının aynen veya nakden ifa edilebilmesine ilişkin

önemli olan husus sigorta sözleşmesinde teminat altına alınan menfaatin türüdür. Zarar gören üçüncü kişi, uhdesinde doğan zararın sonuçlarının giderilmesini doğrudan dava yolu ile sorumluluk sigortacısından talep etmesi halinde sorumluluk sigortacısının üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın sonuçlarının yanı sıra avukatlık ücreti, keşif giderleri, tanık giderleri, bilirkişi ücreti ve sulh gideri gibi giderleri de zorunlu sigorta bedeli kapsamında gidermesi gerekecektir.

Sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın sonuçlarına ilişkin ifa edeceği tazminatın muaccel hale geleceği an, eTTK'de sigorta sözleşmesinde öngörülen rizikonun gerçekleştiğinin sigortacıya bildirildiği an kabul edilirken TTK m.1427/2'de bu husus yeterli görülmemiş sigortacının ifa edeceği tazminatın muaccel hale geleceği ana ilişkin aşamalı durumlar hükme bağlanmıştır. TTK m.1427/2'ye göre sigorta sözleşmesinde öngörülen riziko gerçekleştikten sonra rizikoya ilişkin bilgi ve belgeler, sigorta ettiren tarafından sigortacıya verildikten sonra sigortacının kendisine verilen bilgi ve belgeleri her halde rizikonun kendisine bildirilmesinden itibaren zarar sigortalarında kırk beş gün içerisinde, can sigortalarında on beş gün içerisinde araştırması gerekmektedir. Bu sürelerin sonunda sigorta tazminatı muaccel hale gelecektir. Eğer ki bu kırk beş günlük ve on beş günlük süreler içerisinde sigortacının kendisine verilen bilgi ve belgeleri araştırma yükümlülüğü, sigortacıya yüklenemeyen bir kusurdan dolayı yerine getirilemezse kırk beş günlük ve on beş günlük araştırma süreleri sona ermiş olsa da tazminat ödeme borcu muaccel hale gelmeyecektir.

Sigorta ettirenin rizikoya ilişkin bilgi ve belgeleri sigortacıya verme yükümlülüğü, TTK m.1427/2'den ayrı olarak TTK m.1447'de hükme bağlanmıştır. Sigorta ettiren, rizikoya ilişkin bilgi ve belgeleri sigortacıya verme yükümlülüğünü kusuruyla ihlal ederse sigorta tazminatında sigorta ettirenin kusuru oranında indirimle gidilecektir.

Sigortacının tazminat ödeme borcunun, zarar sigortalarında kırk beş günlük, can sigortalarında ise on beş günlük araştırma süreleri sonunda muaccel hale gelmesi durumunda sigortacı TTK m.1427/4 gereği herhangi bir ihtara gerek kalmaksızın temerrüde düşecektir. Ayrıca temerrüde düşen sigortacı, TTK m.1427/5 gereği temerrüt faizini ödemekten kaçınamayacaktır.

Temerrüde düşen sigortacının, zarar görene hangi oranda temerrüt faizi ödeyeceği hususu TTK m.9/1'e göre belirlenecektir. TTK m.9/1 gereği ticari işlerde temerrüt faizinin oranı, ilgili mevzuata göre belirlenecek yani 3095 s. Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'a göre belirlenecektir.

3095 s. Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'un 2. maddesinin 1. fıkrası gereği TTK esas alınarak hazırlanmış bir sözleşmede temerrüt faizinin oranı taraflarca kararlaştırılmamışsa %9 kabul edilecektir. Fakat 3095 s. Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'un 2. maddesinin 2. fıkrasında temerrüt faizinin oranına ilişkin istisna bir düzenleme yapılmıştır. Bu istisna düzenlemeye göre TCMB'nin önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı 30 Haziran tarihinden itibaren 5 puan veya daha çok farklı ise yılın ikinci yarısında bu oran dikkate alınacaktır. Avans işlemlerine uygulanacak faiz oranı 02.01.2022 tarihi itibariyle Resmi Gazete'de yayımlanan "Reeskont İşlemlerinde Uygulanacak İskonto Faiz Oranlarının Tespitine İlişkin Tebliğ" ile %15,75 olarak belirlenmiştir. %15,75'lik faiz oranı 31.12.2021 tarihli %9'luk kanuni faiz oranından 5 puandan daha fazla farklı olduğu için ticari temerrüt faizi oranı %15,75 kabul edilecektir.

TTK m.3'e göre TTK'de ele alınan hususlar ticari iş olarak kabul edilecektir. TTK'deki sigorta hukukuna ilişkin yasal düzenlemeler, TTK'de ele alınan hususlar olduğu için sigorta sözleşmesi, ticari sözleşme kabul edilecektir. Bu yüzden sigortacının zarar görene ifa edeceği sigorta tazminatının zamanında ifa edilmemesi halinde sigortacının temerrüde düşmesi durumunda zarar gören kişinin ilgili dava dilekçesinde veya icra takibinde temerrüt faizini talep etmesi şartıyla sigortacı tarafından zarar görene 01.01.2022 tarihinden itibaren %15,75 yasal temerrüt faizi ödemesi gerekmektedir.

TTK m.1427/3'te sigortacının zarar görene avans ödeme yükümlülüğü hükme bağlanmıştır. TTK m.1427/3'e göre sigortacı, sigorta ettirenin rizikoyu kendisine bildirmesinden itibaren üç ay içerisinde kendisine verilen bilgi ve belgelere ilişkin araştırmalarını tamamlayamazsa taraflarca veya mahkeme tarafından yaptırılacak ön ekspertiz incelemesi sonucunda meydana gelen hasar miktarının veya bedelinin en az yüzde ellisini zarar görene avans vermekle yükümlüdür.

Zarar gören üçüncü kişi, uhdesinde doğan zararın sonuçlarının zorunlu sigorta bedeline kadar olan kısmının ifa edilmesini sorumluluk sigortacısından doğrudan dava yolu ile talep edebilecektir. Zarar gören üçüncü kişinin, uhdesinde doğan zararın sonuçlarının zorunlu sigorta bedeline kadar olan kısmını sorumluluk sigortacısından doğrudan dava yolu ile talep etmesi durumunda sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye karşı gerek TTK'den gerek sorumluluk sigortası sözleşmesinden gerekse de zarar gören üçüncü kişinin davranışlarından kaynaklanan savunmaları ileri sürüp süremeyeceği tartışma konusu olacaktır.

Sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye TTK'den kaynaklanan savunmalarından bir tanesi takas olacak mıdır? Takas müessesesinin genel olarak düzenlendiği TBK m.139'a göre takas ilişkisi, sözleşmenin alacaklı ve borçlu taraflarının karşılıklı, muaccel ve aynı türden alacaklara sahip olmaları durumunda söz konusu olabilecektir. TTK m. 1431/5'te sorumluluk sigortası müessesesi hariç genel takas düzenlemesi yapılmıştır. TTK m.1431/5'e göre sorumluluk sigortaları haricindeki bütün sigorta türlerinde, sigortacının uhdesinde doğan prim alacağını, zarar görenin uhdesinde doğan tazminat alacağı ile takas etmesi mümkündür. Fakat kanun koyucu tarafından TTK m.1480'de yapılan düzenleme ile sorumluluk sigortacısının sigorta sözleşmesinden kaynaklanan alacaklarını zarar görene ifa edecek olduğu sigorta tazminatı ile takas edemeyeceği hususu bütün sorumluluk sigortası türleri için emredici olarak hükme bağlanmıştır. Sorumluluk sigortacısına yönelik getirilmiş olan takas yasağından dolayı sorumluluk sigortacısı gerek zorunlu sorumluluk sigortaları ilişkilerinde gerekse de ihtiyari sorumluluk sigortaları ilişkilerinde zarar görene ödeyecek olduğu sigorta tazminatı ile sigortacıdan alacaklı olduğu prim alacağını takas edemeyecektir.

Sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye karşı TTK'den kaynaklanan savunmalarından bir tanesi zamanaşımı def'i olacak mıdır? Zamanaşımı def'i savunması sözleşmenin taraflarınca ileri sürülmedikçe hakim veya icra müdürü tarafından re'sen dikkate alınamaz. Zarar gören üçüncü kişinin, uhdesinde doğan zararın sonuçlarının zorunlu sigorta bedeline kadar olan kısmını doğrudan dava yolu ile sorumluluk sigortacısından talep edebileceği süre TTK m.1478'de düzenlendiği üzere sigorta sözleşmesi için öngörülen zamanaşımı süresidir. Zarar gören üçüncü kişi eğer sigorta sözleşmesi için öngörülen zamanaşımı süresi içerisinde doğrudan dava talebini sorumluluk sigortacısına yöneltmemişse sorumluluk sigortacısı, zarar gören üçüncü kişiye zamanaşımı def'i ileri sürerek sigorta tazminatını ifadan kaçınabilecektir. Böyle bir durum söz konusu olduğunda sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye zamanaşımı def'i ileri sürmesine herhangi bir engel bulunmamaktadır.

Zamanaşımı def'i konusunda asıl değerlendirilmesi gereken bölüm TTK m.1484/1 kapsamındadır. Sorumluluk sigortacısının, sigorta ettirene ifa yükümlülüğünün kısmen veya tamamen sona ermesi ön koşulu gerçekleştikten sonra sorumluluk sigortacısı, zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın sonuçlarının zorunlu sigorta bedeline kadar olan kısmına yönelik zamanaşımı def'i ileri sürülebilir midir?

Sigorta ettirenin hukuka aykırı eylemi neticesinde zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın sigorta ettiren tarafından giderilmesinin talep edilebileceği zamanaşımı süresi, sorumluluk sigortası sözleşmesinin zamanaşımı süresinden kısa ise zarar gören üçüncü kişi, uhdesinde doğan zararın sorumluluk sigortacısı tarafından ifa edilmesini zararın sigorta ettiren tarafından giderilmesinin talep edileceği zamanaşımı süresi içinde talep etmek zorundadır. Eğer zarar gören üçüncü kişi, uhdesinde doğan zararın sigorta ettiren tarafından giderilmesini talep edebileceği zamanaşımı süresi içinde sorumluluk sigortacısı tarafından giderilmesini talep etmezse hem sigorta ettiren hem de sorumluluk sigortacısı zarar gören üçüncü kişiye zamanaşımı def'i ileri sürebilecektir. Böyle bir durum söz konusu olduğunda sorumluluk sigortacısı, gerek zorunlu sorumluluk sigortaları gerekse de ihtiyari sorumluluk sigortaları ilişkilerinde zarar gören üçüncü kişiye zamanaşımı def'i ileri sürebilecektir.

Sigorta ettirenin hukuka aykırı eylemi neticesinde zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın sigorta ettiren tarafından ifa edilmesinin talep edileceği zamanaşımı süresi, sorumluluk sigortası sözleşmesinin zamanaşımı süresinden uzun ise zarar gören üçüncü kişi, uhdesinde doğan zararın sorumluluk sigortacısı tarafından giderilmesini sorumluluk sigortası sözleşmesi için öngörülen zamanaşımı süresi içinde talep etmek zorundadır. Zarar gören üçüncü kişi, sigorta tazminatının alacaklı tarafı olmayıp sigorta tazminatının ifasını haklı sebeple talep eden kişi konumundadır. Bu sebepten ötürü sigorta sözleşmesi için öngörülen zamanaşımı süresi içerisinde sigorta ettiren, sigorta tazminatının ifasını sorumluluk sigortacısından talep etmezse sigorta tazminatı zamanaşımına uğrayacaktır. Böyle bir durumda sorumluluk sigortacısı her ne kadar da sigorta ettirene karşı sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğünden tamamen kurtulsa da TTK m.1484/1 gereği zarar gören üçüncü kişiye karşı zorunlu sigorta bedeline kadar sorumlu olmaya devam edecektir.

Sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye TTK'den kaynaklanan savunmalarından bir tanesi sigorta ettirenin kanuni yükümlülüklerine aykırı davranması olacak mıdır? Sigorta ettirenin TTK'deki genel düzenlemelerden ve sorumluluk sigortasına ilişkin özel düzenlemelerden kaynaklanan birtakım yasal yükümlülükleri mevcuttur. Sigorta ettiren eğer bu genel ve özel yasal yükümlülüklerine aykırı davranırsa sorumluluk sigortacısı, sigorta tazminatında indirim yapabileceği gibi sigorta tazminatını tamamen ortadan kaldırma, sigorta sözleşmesini ileriye dönük feshetme, sigorta sözleşmesinden geriye yönelik cayma gibi farklı yaptırımları uygulama hakkına sahip olabilecektir. Sorumluluk sigortacısı, sigorta ettirenin yükümlülüklerini yerine

getirmemesi halinde her ne kadar da bu farklı yaptırım seçeneklerine sahip olsa da zarar gören üçüncü kişiye karşı zorunlu sorumluluk sigortalarında zorunlu sigorta bedeline kadar sorumlu olmaya devam edecektir.

Sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye TTK'den kaynaklanan savunmalarından bir tanesi sigorta ettirenin zarar gören üçüncü kişiye kasten zarar vermesi olacak mıdır? TTK m.1429'a göre sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinde öngörülen rizikoya esas teşkil eden eylemini kasıtlı gerçekleştirmesi durumunda sigortacının, meydana gelen zarardan sorumlu olmayacağı ve almış olduğu primleri iade etmeyeceği genel olarak hükme bağlanmıştır. Her ne kadar sigorta hukukuna ilişkin yapılmış olan bu genel düzenlemenin sorumluluk sigortaları için de geçerli olması gerekse de TTK m.1484/1 gereği sorumluluk sigortacısının sorumluluğu, sigorta ettirene karşı kısmen veya tamamen sona erse de zarar gören üçüncü kişi bakımından zorunlu sigorta bedeline kadar devam edeceği için sorumluluk sigortacısı her halde zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın sonuçlarını zorunlu sigorta bedeline kadar gidermekle yükümlü olacaktır.

Sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye TTK'den kaynaklanan savunmalarından bir tanesi kendisinin sigorta bedeli kadar sorumlu olması olacak mıdır? Sorumluluk sigortacısının gerek TTK m.1473/1 gerekse de TTK m.1478 gereği sigorta sözleşmesinden doğan sorumluluğu sigorta bedeli ile sınırlıdır. Bu sebepten ötürü zarar gören üçüncü kişi, uhdesinde doğan zararın sonuçlarının sorumluluk sigortacısı tarafından ifa edilmesini en fazla sigorta bedeli meblağınca talep edebilecektir. Zarar gören üçüncü kişi, uhdesinde doğan zararın sonuçlarının sigorta bedelini aşan kısmını sorumluluk hukukundan dolayı sigorta ettirenden talep edebilecektir.

Sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye TTK'den kaynaklanan savunmalarından bir tanesi zarar görene sosyal güvenlik kurumu tarafından ödeme yapılması olacak mıdır? TTK m.1484/3'te sorumluluk sigortacısının sigorta ettiren ile ifa ettiği sigorta sözleşmesinin sona erme hallerinden ayrı olarak zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın sonuçlarının sosyal güvenlik kurumları tarafından karşılandığı ölçüde sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye olan sorumluluğunun sona ereceği hükme bağlanmıştır. Sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye karşı sorumluluğunun sosyal güvenlik kurumu tarafından yapılan ödeme ölçüsünde sona erecek olması hususu değerlendirilirken TTK m.1484 hükmü bir bütün olarak değerlendirilecektir. Yani TTK m.1484/3 hükmü sorumluluk sigortacısının

sigorta ettirene karşı ifa yükümlülüğünün kısmen veya tamamen sona ermesi ön koşulunun gerçekleşmesi durumunda hüküm ve sonuç ifade edecektir.

Sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye karşı zarar gören üçüncü kişinin davranışlarından kaynaklanan savunmalarından bir tanesi zarar gören üçüncü kişinin sigortacıya bilgi ve belgeleri verme yükümlülüğünü yerine getirmemesi olacak mıdır? Kanun koyucu, TTK m.1479'da yapmış olduğu düzenleme ile sorumluluk sigortacısı tarafından zarar gören üçüncü kişinin uhdesinde doğan zararın sonuçlarına ilişkin temin edilmesi imkan dahilinde olan ve istenilmesi haklı görülecek bilgi ve belgelerin zarar görenden talep edilmesi halinde zarar gören, temin edilmesi imkan dahilinde olan ve istenilmesi haklı görülecek bilgi ve belgeleri sorumluluk sigortacısına vermezse sorumluluk sigortacısının, sigorta tazminatında indirim yapma hakkına sahip olacağını hükme bağlamıştır. Sorumluluk sigortacısı böyle bir savunmayı gerek zorunlu sorumluluk sigortalarında gerekse de ihtiyari sorumluluk sigortalarında zarar gören üçüncü kişiye karşı ileri sürebilecektir.

Sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye karşı zarar gören üçüncü kişinin davranışlarından kaynaklanan savunmalarından bir tanesi zarar gören üçüncü kişinin sigortacının halefiyet hakkına zarar vermesi olacak mıdır? TTK m.1481/1 gereği sorumluluk sigortacısı, zarar gören üçüncü kişiye ifa ettiği sigorta bedelince sigorta ettirenin yerine geçecek yani sigorta ettirenin haklarına sahip olacaktır. TTK m.1481/3'e göre eğer zarar gören üçüncü kişi, sorumluluk sigortacısının sigorta ettirenin haklarına halef olmasına engel olursa ve sorumluluk sigortacısı bu sebeple zarara uğrarsa zarar gören üçüncü kişi, bu zarardan dolayı sorumluluk sigortacısına karşı sorumlu olacaktır.

Sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye sorumluluk sigortası sözleşmesinden kaynaklanan savunmalarından bir tanesi sigorta tazminatının kısmi ödenmesi ve sigorta tazminatından muafiyet olacak mıdır? Sorumluluk sigortacısı ile sigorta ettiren arasında ifa edilen sigorta sözleşmesinde sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye tazminat ödeme yükümlülüğü iki farklı şekilde sınırlandırılabilir.

Sorumluluk sigortası sözleşmesi ile sorumluluk sigortacısı, üçüncü kişi konumunda olan zarar görenin uhdesinde doğan zararın sonuçlarını ifa etme borcu altına girdiği için sorumluluk sigortası sözleşmesi üçüncü kişi yararına sözleşme olarak kabul edilecektir. Bu sebepten ötürü zarar gören üçüncü kişi, sigortacı ile sigorta ettiren arasında ifa edilmiş sigorta sözleşmesinin konusunu oluşturan sigorta tazminatının alacaklısı değil

ifasını talep eden kişi olacaktır. Yani zarar gören üçüncü kişinin sigorta sözleşmesinin içeriğine müdahale etme imkanı yoktur. Bu sebepten ötürü sorumluluk sigortacısı ile sigorta ettiren arasında sigortacının sigorta tazminatını ödemekten belli oranda muaf olacağı kararlaştırılırsa sigorta tazminatı, sigortacı tarafından o oranda azaltılarak ödenecektir. Böyle bir muafiyet ilişkisini, zarar gören üçüncü kişinin engelleme imkanı yoktur. Gerek zorunlu sorumluluk sigortalarında gerekse de ihtiyari sorumluluk sigortalarında sigorta tazminatı, sigortacı tarafından muafiyet oranında azaltılarak ödenecektir.

Sorumluluk sigortacısının kısmi tazminat ödemelerine yönelik olarak TTK'nin sorumluluk sigortalarına ilişkin düzenlemelerinde herhangi bir özel düzenleme yapılmamıştır. Bu sebepten ötürü sorumluluk sigortacısının kısmi tazminat ödemelerinin sonuçlarına ilişkin olarak TTK m.1428 kapsamında değerlendirme yapılacaktır. Sorumluluk sigortacısının sigorta tazminatına ilişkin her ödemesi sigorta bedelinden düşülmeyecek olup bunun aksi de sorumluluk sigortacısı ile sigorta ettiren arasında kararlaştırılamayacaktır. Bu sebepten ötürü kısmi tazminat ödemesi ne ihtiyari sorumluluk sigortalarında ne de zorunlu sorumluluk sigortalarında zarar gören üçüncü kişiye savunma olarak ileri sürülebilecektir.

Sorumluluk sigortacısının zarar gören üçüncü kişiye sorumluluk sigortası sözleşmesinden kaynaklanan savunmalarından bir tanesi sigorta sözleşmesinde teminat altına alınan riziko olacak mıdır? Sorumluluk sigortacısı, zarar gören üçüncü kişiye TTK m.1473/1 gereği sorumluluk sigortası sözleşmesinde teminat altına alınan riziko kapsamında sorumlu olacaktır. Sorumluluk sigortası sözleşmesinde sorumluluk sigortacısı tarafından teminat altına alınmayan bir rizikonun sigorta ettiren tarafından gerçekleştirilmesi halinde meydana gelen riziko ile teminat altına alınan riziko arasında illiyet bağı olmadığından sorumluluk sigortacısının herhangi bir sorumluluğu doğmayacaktır.

TTK m.1484/1'de, sorumluluk sigortacısının sigorta ettirene ifa yükümlülüğünün kısmen veya tamamen sona erse de zarar gören üçüncü kişiye ifa yükümlülüğünün zorunlu sigorta bedeline kadar devam edeceğini hükme bağlanmış olup TTK m.1484/2'de de sorumluluk sigortacısının sigorta ettiren ile ifa ettiği sigorta sözleşmesinin sona ermesi veya sona erecek olması durumunun zarar gören üçüncü kişiye ancak sigorta sözleşmesinin sona erdiğinin veya ereceğinin yetkili mercilere bildirilmesinden bir ay sonra ileri sürülebileceği hükme bağlanmıştır. Yasa koyucu, TTK m.1484/2'de hangi hallerde sorumluluk sigortası sözleşmesinin sona ereceğini ve

sorumluluk sigortası sözleşmesinin sona erme hallerinin hangi yetkili merciye bildirilmesi gerektiğini açıklamamıştır.

Sorumluluk sigortası sözleşmesinin sona erdiğinin veya sona erecek olmasının sona ermeden veya sona erecek olmadan itibaren bildirilmesi gereken yetkili merci TTK'de hiçbir kanun maddesinde düzenlenmemiştir. Oysa ki Zorunlu Sigorta Takibine İlişkin Yönetmelik'te zorunlu sigortalara ilişkin hukuki iş ve işlemleri yapmaya yetkili mercinin Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi olduğu düzenlenmiştir. Bu yasal gerekçeden ötürü TTK m.1484/2'de işaret edilen yetkili merci Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi olarak kabul edilecektir. Sorumluluk sigortası sözleşmesinin sona erme halleri ise TBK ve TTK birlikte değerlendirilerek tespit edilecektir.

Sorumluluk sigortası sözleşmesinin sona erme hallerinden biri sorumluluk sigortası sözleşmesinin teminat süresinin dolması halidir. TTK m.1473/1'de sorumluluk sigortacısının sorumluluğunun sigorta sözleşmesinde belirlenen teminat süresi ile sınırlı kalacağı belirtilmiştir. Sorumluluk sigortası sözleşmesinin teminat süresi dolduktan sonra sorumluluk sigortacısı ile sigorta ettirenin karşılıklı edim yükümlülükleri de sona erecektir.

Sorumluluk sigortası sözleşmesinin teminat süresinin dolması her ne kadar sorumluluk sigortası sözleşmesi ilişkisini sona erdirecek olsa da bu ilişkinin sona ermesinin zarar görene karşı hüküm ifade edebilmesi için sigorta sözleşmesinin teminat süresinin dolduğu hususunun Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi'ne bildirilmesi ve bildirimden itibaren bir ay geçmesi gerekmektedir.

Sorumluluk sigortası sözleşmesinin sona erme hallerinden biri sorumluluk sigortası sözleşmesinin feshi halidir. Fesih beyanı ile sigorta sözleşmesinin sona ermesi halinde fesih anına kadar karşılıklı ifa edilmiş olan edimler geçerliliğini koruyacak olup fesih anından itibaren karşılıklı edim ilişkisi sona erecektir. Sorumluluk sigortası sözleşmesinin fesih beyanı ile sona ermesi her ne kadar sorumluluk sigortası sözleşmesi ilişkisini sona erdirecek olsa da bu ilişkinin sona ermesinin zarar görene karşı hüküm ifade edebilmesi için sigorta sözleşmesinin feshedildiğinin Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi'ne bildirilmesi ve bildirimden itibaren bir ay geçmesi gerekmektedir. Sorumluluk sigortası sözleşmesinin feshedilmesi farklı durumlarda gerçekleşebilecektir.

Sorumluluk sigortacısının sigorta sözleşmesini feshedebileceği durumlardan biri TTK m.1434/3'te düzenlenmiştir. TTK m.1434/3'e göre sigorta ettiren uhdesinde doğan prim borcu taksitlerini ödemezse sigortacı, sigorta ettirene noter aracılığıyla veya iadeli taahhütlü mektupla prim taksitlerinin on gün içerisinde ödenmesini ödenmediği takdirde

on günlük süre sonunda sigorta sözleşmesini feshedileceğini ihtar eder. On günlük süre içerisinde prim borcunun taksitleri ödenmediği takdirde sigorta sözleşmesi feshedilmiş sayılacaktır.

Sorumluluk sigortacısının sigorta sözleşmesini feshedebileceği durumlardan biri TTK m.1445'te düzenlenmiştir. Sorumluluk sigortacısı, sigorta ettiren ile ifa ettiği sigorta sözleşmesinde gerçekleşme ihtimalini teminat altına aldığı rizikonun gerçekleşme veya ağırlaşma ihtimalini öğrendikten bir ay içerisinde sigorta ettirenden ya prim farkı talep edecek ya da sigorta sözleşmesini feshedecektir. Eğer sorumluluk sigortacısı, sigorta ettirenden prim farkı talep eder ve sigorta ettiren on gün içerisinde prim farkı talebini reddederse sigorta sözleşmesi feshedilmiş sayılacaktır.

Sigorta ettirenin sorumluluk sigortası sözleşmesini feshedebileceği durumlardan biri TTK m.1413/1'de düzenlenmiştir. Eğer sorumluluk sigortacısının sigorta ruhsatı iptal edilirse, sigorta sözleşmesini ifa etme yetkisi sona ererse veya sorumluluk sigortacısı konkordato ilan ederse bu olaylardan itibaren bir ay içerisinde sigorta ettiren sigorta sözleşmesini feshedebilecektir.

Sigorta ettirenin sorumluluk sigortası sözleşmesini feshedebileceği durumlardan biri TTK m.1414/1'de düzenlenmiştir. Sorumluluk sigortacısı, sigorta ettiren ile ifa ettiği sigorta sözleşmesine ayarlama şartı koyarsa ve sorumluluk sigortacısı bu ayarlama şartına dayanarak sigorta ettirenin prim borcunu arttırırsa sigorta ettiren, ifa edecek olduğu primin arttırılmış olduğunu öğrendikten itibaren bir ay içerisinde sigorta sözleşmesini feshedebilecektir.

Sigorta ettirenin ve sorumluluk sigortacısının her ikisinin de sorumluluk sigortası sözleşmesini feshedebileceği durumlardan biri TTK m.1417'de düzenlenmiştir. Sorumluluk sigortacısının veya sigorta ettirenin haklarında başlatılan icra takibinin semeresiz kalması durumunda veya acze düşmeleri halinde sorumluluk sigortası sözleşmesini tarafların feshedebileceği kabul edilecektir.

Sorumluluk sigortası sözleşmesinin sona erme hallerinden bir tanesi sorumluluk sigortacısının sorumluluk sigortası sözleşmesinden cayması halidir. Cayma beyanı ile sigorta sözleşmesinin sona ermesi halinde sigorta sözleşmesinin hiç kurulmadığı kabul edilecek yani sorumluluk sigortacısı ile sigorta ettirenin cayma anından önceki karşılıklı edimleri hiç ifa edilmemiş kabul edilecektir. Sorumluluk sigortası sözleşmesinin cayma beyanı ile sona ermesi her ne kadar sorumluluk sigortası sözleşmesi ilişkisini sona erdirecek olsa da bu ilişkinin sona ermesinin zarar görene karşı hüküm ifade edebilmesi için sigorta sözleşmesinden cayıldığığının Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi'ne

bildirilmesi ve bildirimden itibaren bir ay geçmesi gerekmektedir. Sorumluluk sigortası sözleşmesinin, sorumluluk sigortacısının veya sigorta ettirenin cayma beyanı ile sona ermesi farklı durumlarda gerçekleşebilecektir.

Sorumluluk sigortacısının sigorta sözleşmesinden cayabileceği durumlardan biri TTK m.1434/2’de düzenlenmiştir. Eğer sigorta ettiren, prim borcu muaccel olmasına rağmen prim borcunu ödemezse sorumluluk sigortacısı, prim borcunun muacceliyet anından itibaren üç ay içerisinde sigorta sözleşmesinden cayabilecektir. Eğer prim borcunun muacceliyet anından itibaren üç ay içerisinde sigorta ettiren tarafından prim borcu ödenmezse ve sorumluluk sigortacısı da üç ay içerisinde sigorta ettirene karşı herhangi bir dava veya takip açmazsa sorumluluk sigortacısının sigorta sözleşmesinden caymış sayılacağı kabul edilecektir.

Sorumluluk sigortacısının sigorta sözleşmesinden cayabileceği durumlardan biri TTK m.1439/1’de düzenlenmiştir. TTK m.1439/1’e göre sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinin ifa edilmesi anında önemli kabul edilen hususları sigortacıya bildirmemesi veya yanlış bildirmesi halinde sigortacı, TTK m.1440’da düzenlenen süre içinde sigorta sözleşmesinden cayabileceği gibi sigorta sözleşmesinden caymayıp sigorta ettirenden prim farkı da talep edebilecektir. Sigorta ettirenden talep edilen prim farkı sigorta ettiren tarafından 10 gün içinde reddedilirse sigortacının sigorta sözleşmesinden caymış sayılacağı kabul edilecektir.

Sigorta ettirenin sorumluluk sigortası sözleşmesinden cayabileceği durumlardan biri TTK m.1430/3’te düzenlenmiştir. Sigorta ettiren, uhdesinde doğan prim borcunun tamamını veya taksitler halinde ödenecekse ilk taksitini sorumluluk sigortacısına ödememişse prim borcunun yarısını ödemek şartıyla sorumluluk sigortası sözleşmesinden geçmişe etkili olarak cayabilecektir.

KAYNAKÇA

- ACAR, Faruk, **Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortasında Hakim Kendiliğinden Sadece Sigorta Tazminatına Mahkum Edebilir mi?** , Legal Hukuk Dergisi, C.1, S.6, İstanbul 2003, s. 1406
- ACAR, Serdar, **Sorumluluk Sigortacısının Doğrudan Davada Dayanabileceği Savunmalar**, 1. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2012
- ACAR, Serdar, **Sorumluluk Sigortacısının Doğrudan Davada Dayanabileceği Savunmalar**, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.18, S.2, (Özel Sayı), İstanbul 2012, s.733-748
- ADAL, Erhan, **Trafik Kazalarından Akit – Dışı Sorumluluk**, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1963
- AKÇAKANAT, Özen/ÖZDEMİR, Ozan/KILIÇARSLAN, Şerife, **Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Sorumluluk Sigortalarına Bakış Açıları Üzerine Bir Araştırma**, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.23, S.23, Ankara 2021, s.141
- AKÇAY, Ergün, **Türk Borçlar Kanunu'na Göre Zamanaşımı**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009, s.19
- AKKANAT ÖZTÜRK, Elif Beyza, **Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı**, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S.42, Ankara 2020, s. 473
- AKKANAT, Halil, **İfada Gecikme ve Borçlu Temerrüdü**, Prof. Dr. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan, 1. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2000
- AKTAŞ, Sururi, **Pozitif Hukukta Boşluk Kavramı**, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.14, S.1-2, Erzincan 2010, s.21
- ANIK, Elif, **Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortacısının Bedensel Zararları Tazmin Borcu**, Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2022, s.159
- ARAL ERDEKLİOĞLU, İrem, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcu**, 10. Yıl'a Armağan, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S.11, İstanbul 2012, s.219
- ARAL, Fahrettin, **Türk Borçlar Hukukunda Takas**, 2. Bası, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2010

- ARASLI, Utkan, **Rücu Davalarında Tavan Sınırlamasının İptali ve Ortaya Çıkardığı Sorunlar**, Yargıtay Dergisi, C.3,S.3, Ankara 2007, s.263
- ARSEVEN, Haydar, **Sigorta Hukuku**, 2. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 1991
- ARSLAN, Aziz Serkan, **Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasından Doğan Rücu Davaları**, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.88, Ankara 2010, s.209
- ARSLANPINAR, Tuğçe, **Avukatın Mesleki Sorumluluk Sigortası**, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi (e-dergi), C.16, S.62, 2017, s.915
- ASLANOVA, Kemale, **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Taksitle Satım Sözleşmelerine İlişkin Getirdiği Değişiklik ve Yenilikleri**, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.5, S.2, İstanbul 2012, s.98
- AŞÇIOĞLU, Çetin, **Trafik Kazalarında Hukuki Sorumluluk ve Tazminat Davaları**, Ankara 1989
- AŞIK, Sebanur, **Müteselsil Sorumlulukta Zarar Verenlerin Birbirine Karşı Rücu İlişkisi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2019, s.5
- ATALAY, Merve, **Türk Hukukunda Sigorta Sözleşmesi**, Yüksek Lisans Tezi, KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2019, s.90
- ATALI, Murat, **6754 Sayılı Bilirkişilik Kanunu ve Hukuki Konularda Bilirkişilik**, AÜHFD, S.65, Ankara 2016, s.3279
- ATAMER, Kerim, **Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Zarar Sigortalarına Giriş**, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C.27 S.1, İstanbul 2011, s.56
- AYDEMİR, Efrail, **Taşınmaz Mal Sımsarlığı İlişkisinde Sözleşmenin Kurulması ve Konusu**, Terazi Hukuk Dergisi, C. 9, S. 100, Ankara 2014, s. 267-280
- AYHAN, Rıza / ÇAĞLAR, Hayrettin/ ÖZDAMAR, Mehmet, **Sigorta Hukuku Ders Kitabı**, Yetkin Yayınları, Yenilenmiş 3. Baskı, Ankara 2020
- BAĞRIAÇIK, Safiye Nur, **Sigorta Sözleşmesinde Taraflar Dışındaki İlgililerin Hukuki Durumu**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2013, s.34
- BEDÜK, Mehmet Nusret, **İş Sözleşmesinin İşçi Tarafından Feshi ve Feshin Hukuki Sonuçları**, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.27, S.3, Konya 2019, s.682
- BOZKURT, Tamer, **Sigorta Hukuku**, 10. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018
- BURUCUOĞLU, Göktuğ, **Ürün Sorumluluk Sigortası Genel Şartları Çerçevesinde Teminatın Kapsamı**, Yaşar Hukuk Dergisi, C.2, S.1, İzmir 2020, s.19

- CAN, Mertol, **Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarına Genel Bir Bakış**, 1. Baskı, AÜHF Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2006
- CAN, Mertol, **Sigorta Sözleşmesinin Tabi Olduğu Hukuki Esaslar**, 2. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara 2012, s.115
- CAN, Mertol, **Türk Özel Sigorta Hukuku (Ders Kitabı)**, 1. Bası, Adalet Yayınevi, C.1, Ankara 2018
- CANSEL, Erol/ ÇAĞLAR, Özel, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-1**, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2017
- CEBE, Mehmet Sinan, **Uygulamalı Sigorta Hukuku**, 1. Bası, Ankara 2018
- ÇEKER, Mustafa, **Sigorta Hukuku**, 20. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana 2019
- ÇELİK, Çelik Ahmet, **Tazminat ve Alacaklarda Zamanaşımı**, 1. Baskı, Legal Yayıncılık, İstanbul 2004
- ÇETİNER, Bilgehan/ FURRER, Andreas /MULLER-CHEN, Markus, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 1. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2021
- DEMİR, Mehmet, **Hekim ve Hastane Yönünden Tıbbi Sorumluluk Hukuku**, 1. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2018
- DEMİR, Mehmet, **Türk Borçlar Kanunu'nun Getirdiği Yenilikler**, 2. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2012
- DEMİR, Şamil, **Hukuki Koruma Sigortası**, 1. Bası, Adalet Yayınları, Ankara 2013
- DEMİR, Şamil, **TTK Tasarısı'nın Sigorta Sözleşmesinin Hükümlerine İlişkin Maddeleri ile Getirilen Düzenlemelerin Değerlendirmesi**, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Ankara 2009, s.334
- DEMİRCİ, Serdar, **Ürün Sorumluluk Sigortasına Sorumluluk Hukuku ve Genel Şartlar Çerçevesinde Güncel Bir Bakış**, Ankara Barosu Dergisi, S.3, Ankara 2019, s.167
- DEMİREZEN, Dilek, **Hekimin Mesleki Sorumluluk Sigortası**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2008, s.106
- DEMİRSATAN, Barış, **Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcunda Temerrüdü**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.75, S.1, İstanbul 2017, s.361
- DEVELİOĞLU, Hüseyin Murat, **Takas**, 2. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2012

- DİNÇ, İnan Deniz, **Ürün Sorumluluk Sigortasında Rizikonun Konusu ve Teminatın Kapsamı**, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017
- DOĞAN, Gülmelahat, **Sürekli Borç İlişkilerinde Borçlunun Temerrüdü**, Ankara Barosu Dergisi, S.4, Ankara 2014, s.388
- EMİRALIOĞLU, Furkan, **Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin Sigorta Ettirenin Rizikonun Gerçekleşmesindeki Kusurunun Etkisine Dair E. 2016/646 K. 2016/1427 Sayılı Kararının İncelenmesi**, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S.49, Ankara 2013, s.592
- ERCOŞKUN ŞENOL, H. Kübra, **Sözleşmenin İçeriğini Belirleme Özgürlüğü ve Bunun Genel Sınırı: TBK m.27**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.74, S.2, İstanbul 2016, s.718
- EREN, Fikret, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 20. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2016, s.1283-1333
- EREN, Fikret, **Karayolları Trafik Kanuna Göre Motorlu Araç İşletenin Akit Dışı Sorumluluğunun Hukuki Niteliği ve UNSURLARI**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.39, S.1, Ankara 1987, s.200
- GÖKCAN, Hasan Tahsin, **Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Hukuku**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016
- GÖKCAN, Hasan Tahsin/KAYMAZ, Seydi, **Karayolları Trafik Kanuna Göre Hukuki Sorumluluk, Tazminat, Sigorta Rücu Davaları ve Trafik Suçları**, 2. Basım, Seçkin Yayınevi, Ankara 2001
- GÖKTÜRK, Kürşat, **Ticari İş Kavramı, Sınırlandırılması ve Faiz Meselesi**, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XIX, S.2, Ankara 2015, s.7
- GÜNAY, Barış, **Sigorta Hukuku**, 3. Bası, Seçkin Yayınları, Ankara 2021
- GÜRSES, Özlem, **Liability Insurance: Principles and Issues, Recent Developments in Reinsurance(English Law Update)**, 'Rights and Obligations of the Parties in Liability Insurance''Seminar, 07.03.2013, İstanbul, s.28.
- HIZIR, Serdar, **Türk Ticaret Kanunu'nda Yer Alan Mal Sigortalarına İlişkin Muhtelif Hüküm ve İlkelerin Sorumluluk Sigortasına Uygulanabilirliği**, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.86, Ankara 2009, s.308
- KARAHASAN, Mustafa Reşit, **Sorumluluk Hukuku Birinci Kitap Kusura Dayanan Sözleşme Dışı Sorumluluk**, 1. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 1995
- KARAKILIÇ, Hasan, **Kısa Ticaret Hukuku**, 1. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020

- KARAMERCAN, Fatih, **Türk Borçlar Hukukunda Takas**, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.5, S.1, İstanbul 2018, s.271
- KARASU, Rauf, **6102 s. Türk Ticaret Kanunu'nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi**, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı C.2, Malatya 2015, s.703
- KARASU, Rauf, **6102 s. Türk Ticaret Kanunu'nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi**, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı C.2, Malatya 2015, s.691
- KARTAL, Dilşah Büşra, **Üçüncü Kişi Yararına Sözleşme**, 1. Bası, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2021
- KAYIHAN, Şaban, **Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti**, Cevdet Yavuz'a Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.22, S.3, İstanbul 2016, s.1622
- KENDER, Rayegan, **Sigorta Mukavelesinin Akdedilmesi ve Şartları**, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu I, 67.01.1984, Ankara, BTHAE, s. 41-57 (**"Sigorta Mukavelesi"**)
- KENDER, Rayegan, **Sigorta Sözleşmesinin Tanımı ve Kurulması**, Doç. Dr. Mehmet Somer'in Anısına Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.12, S.1-3, İstanbul 2006, s.519
- KENDER, Rayegan, **Türk Ticaret Kanunu Taslağı'nın Sigorta Hukukuna İlişkin Hükümleri Hakkında Düşünceler**, Sigorta Hukuku Dergisi, S.1, Ankara 2005, s.26
- KENDER, Rayegan, **Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku**, 16. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2017
- KENDER, Rayegan, **Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku**, Yenilenmiş 17. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2021
- KILIÇOĞLU, Ahmet, **Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu**, AÜHFD, C.31 S.1-4, Ankara 1974, s.397
- KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip, **Borçlar Hukuku Genel Bölüm**, C.1, 7. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2017
- KONFİDAN, Melisa, **Deniz Araçları Sorumluluk Sigortası Sözleşmesi**, Doktora Tezi, Tez No: 621220, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2020, s.231

- KÖSE, Yasin, **Hekimlik Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası**, Seçkin Yayınları, 1. Bası, Ankara 2020
- KUBİLAY, Huriye, **Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku**, 1.Bası, Barış Yayınları, İzmir 1999
- LALE, Muktedir, **Uygulamada Tüpgaz Sorumluluk Sigortası ve İlgili Mevzuat**, 1. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2016
- LALE, Muktedir/ ÇELİK, Salih, **Özetli İçtihatlı Uygulamalı Sigorta Hukuku Mal Can ve Sorumluluk Sigortaları**, C.1, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2007
- MEMİŞ, Tekin, **Sigorta Sözleşmelerinden Kaynaklanan Taleplerde Zamanaşımına İlişkin Eleştiriler ve Değerlendirmeler**, Cevdet Yavuz'a Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.22, S.3, İstanbul 2016, s. 1941.
- MEMİŞ, Tekin, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Sigorta Hukukuna Dair 6. Kitabının Genel Hükümlerinin Değerlendirilmesi**, Sigorta Hukuku Türk Derneği, Özel Sayı, S.1, Ankara 2005, s.99
- MEMİŞ, Tekin, **Yangın Sigortalarında Riziko**, 1. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2001
- METEZADE, Zihni, **“Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Altıncı Kitap Birinci Kısım İle İlgili Görüşler”**, SHD, Yıl :2005, Özel Sayı, Sayı 1, s.43
- MOLLAMAHMUTOĞLU, Hamdi/ MUHİTTİN, Astarlı /BAYSAL, Ulaş, **İş Hukuku**, Yenilenmiş 7. Baskı, Lykeion Yayınları, Ankara 2022
- MOROĞLU, Erdoğan/ KENDİGELEN, Abuzer, **İçtihatlı - Notlu Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat**, Güncelleştirilmiş 10. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2012,
- OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş 15. Bası**, Vedat Kitapçılık, C.2, İstanbul 2020, s.139
- OMAĞ, Merih Kemal, **Sigorta Hukukunda Zenginleşme Yasağı, Prof. Dr. Ergun Önen'e Armağan**, Alkım Yayınevi, 1.Baskı, Sayfa:253- 263, İstanbul 2003.
- OMAĞ, Merih Kemal, **Sigortacının Kanuni Halefiyetine Dayanan Rücu Hakkının İhlalinden Ötürü Sigortalının Sorumluluğunu Tasis Eden Bir Yargıtay Kararı Üzerine**, Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.1, S.1, İstanbul 1984, s.483-492
- OMAĞ, Merih Kemal, **Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti**, 1. Baskı, Vedat Kitapçılık

- OMAĞ, Merih Kemal, **Türk Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması Sorunu**, Sigorta Hukuku Türk Derneği, Ankara 1985, s.9
- OMAĞ, Merih Kemal, **Türk Ticaret Kanunu ile 25 Haziran 1992 Tarihli Belçika Kara Sigortası Mukavelesi Kanunu Açısından Hukuki Sorumluluk Sigortası**, Sigorta Hukuku Dergisi, S.1, Ankara 1997, s. 71-103
- ÖÇAL, Akar, **Sigortacılık ve Sigorta Hukuku Hakkında Genel Bilgiler**, Ankara 1971
- ÖLMEZ, Fatih, **İşveren Sorumluluk Sigortası**, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Özel Sayı C.22 S.3, İstanbul 2016, s.691
- ÖMRÜUZAK, Faruk(hzl.), **Mal Sigortalar (Yangın-Müh, Kaza Sorumluluk Nakliyat)**, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Ders Notu, <http://auzefkitap.istanbul.edu.tr>, İstanbul 2010
- ÖZ, M. Turgut, **Yeni Borçlar Kanununun Getirdiği Başlıca Değişiklikler ve Yenilikler**, 1. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2011
- ÖZPINAR, Berna, **Tıbbi Müdahalede Kötü Uygulamanın Hukuki Sonuçları**, 1. Bası, Ankara Barosu Yayınları, Ankara 2007
- PAPAKÇI, Acun, **Vekalet Ücreti**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2016
- PARLAK, Eda Ceren, **Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası**, Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul 2020, s.109
- SAMİM, Ünan, **2011 Tarihli Türk Ticaret Kanunu'nda Sigorta Ettirenin Görevleri, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XXV**, Murat GÜREL(DrI.), 1. Bası, Batider, Ankara 2012, s.56
- SARISÖZEN, M.Serhat, **Konkordato**, 5. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2021, s.111
- SOPACI ÖZTUNA, Birgül, **6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1484. Maddesine Göre Zorunlu Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Zarar Görene Karşı İfa Yükümlülüğü**, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.18, S.2, İstanbul 2012, s.699-723
- SOPACI ÖZTUNA, Birgül, **Türk ve Alman Hukukunda Yeni Düzenlemeler Işığında Sorumluluk Sigortasında Doğrudan Talep Hakkı**, Batider, C.24, S.15, Ankara 2011, s.17
- SOPACI ÖZTUNA, Birgül, **Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Düzenlemelerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'ndaki Düzenlemelerle Birlikte Değerlendirilmesi**, Batider, C.28, S.3, Ankara 2012, s.145

- SOPACI ÖZTUNA, Birgül, **Yönetici Sorumluluk Sigortası**, 2. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2015
- ŞAHAN, Gökhan, **Eksik Borçların İleri Sürülmesinin Hukuki Niteliği**, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S.8, Ankara 2020, s.407
- ŞEKER ÖĞÜZ, Zehra, **Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Sigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi İhbar Görevi**, 1. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2010
- ŞEN, Ersan, **Ceza Yargılaması Süreci**, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.97, Ankara 2011, s.273
- ŞENOCAK, Kemal, **Karayolları Trafik Kanuna Göre Mağdurun Doğrudan Doğruya Sigortacı Karşısındaki Alacak Hakkı**, Batider, C.25, S.4, Ankara 2009, s.279-290
- ŞENOCAK, Kemal, **Mal Sigortalarında Sigorta Ettirenin Zararı Önleme ve Azaltma Vecibesi**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.44, S.1-4, Ankara 1995, s.703
- ŞENOCAK, Kemal, **MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTASI (Özellikle Doktor, Avukat, Mimarın Mesleki Sorumluluk Sigortası)**, Turhan Kitabevi, Ankara 2000
- ŞENTEPE, Öner, **Trafik Sigortasında Sigorta Ettirenin Borç ve Yükümlülükleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008, s.42
- TANRIVER, Süha, **Konkordato Prosedürünün Islahı ile İlgili Bazı Düşünceler**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.50, S.3, Ankara 2001, s.1
- TAŞKIN, Melda, **Krediye Bağlı Hayat Sigortası Sözleşmesi**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Özel Hukuk Doktora Tezleri Dizisi No: 7, 1. Bası, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2019.
- TEKİN, Memiş, **Sigorta Sözleşmelerinden Kaynaklanan Taleplerde Zamanaşımına İlişkin Eleştiriler ve Değerlendirmeler**, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.22, S.3, İstanbul 2016, s.77
- TEKİN, Memiş, **Zorunlu Trafik Mali Mesuliyet Sigortasında Sigortacının Sorumluluğunun Niteliği ve Sebepsiz Zenginleşme**, XX. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara 2004, s. 79

- TOK, Ozan, **Zamanaşımı Def'inin İleri Sürülmesinin Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı Çerçevesinde Sınırlandırılması**, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.21, S.1, İstanbul 2015, s.246
- TOPDEMİR, Cem, **Sigorta Sözleşmelerinde Sigorta Ettirenin İhbar Yükümlülükleri**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013, s.1
- TOPSOY, Fevzi, **İnşaat Sigortası Teminatının Kapsamı**, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.134, Ankara 2018, s.559
- TURGAZ, Güllü, **Sağlık Sektöründe Mesleki Sorumluluk Sigortası Uygulaması**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2007
- TÜRKER, Gülay, **Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası**, 1. Bası, Adalet Yayınevi, İstanbul 2017
- TÜZÜNER Özlem, **Kumar ve Bahis Borcu Hakkında De Lege Ferenda Düşünceler**, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C. 26, S. 107, Ankara 2013, s. 245-272.
- ULAŞ, Işıl, **Uygulamalı Sigorta Hukuku**, 2. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 1998
- ULAŞ, Işıl, **Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku**, 8.bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2012
- ULUĞ CİCİM, İlknur/ ALHAN, Yunus, **Alman Sorumluluk Sigortaları ile İlgili Hükümlerin Türk Ticaret Kanunu Açısından Değerlendirilmesi**, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.6, S.2, Aralık 2016, s.85-102
- ULUĞ, İlknur, **Sigorta Hukukunda Riziko Kavramı ve Bu Kavramdaki Değişiklikler**, Türkiye'de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği Sempozyumu, TBB Yayınları, İstanbul 2004, s.334
- ÜLGEN, Hüseyin, **Başkası Lehine Sigorta ve Bu Sigortada Sigortalının ve Sigorta Ettirenin Talep ve Dava Hakkı**, Cevdet Yavuz'a Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.3, S.67, İstanbul 2016, s.2832
- ÜNAN, Samim, **İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko**, 1. Basım, Beta Yayınları, İstanbul 1999
- ÜNAN, Samim, **Mal Sigortalarında Başkası Hesabına Sigorta**, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 2, S. 2, Aralık 2012, s. 11-29.
- ÜNAN, Samim, **Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Bazı Sorunlar**, Prof. Dr. Merih Kemal Omağ'a Saygı Günü-Sorumluluk Sigortaları: İlkeler ve Sorunlar Sempozyumu (Tebliğ), 07.03.2013, İstanbul, s.5

- ÜNAN, Samim, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.2- Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler-Birinci Bölüm Zarar Sigortaları (Madde 1453-1486)**, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016
- ÜNAN, Samim, **Zorunlu Hekim Sorumluluğu Sigortası (Genel Şartlar Şerhi)**, Sigorta Hukuku Türk Derneği, İstanbul 2012, s.33
- ÜNAN, Samim/ BAYSAL, Başak, **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, XXVI, Bildiriler-Tartışmalar, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2013, s.120**
- ÜNLÜTEPE, Mustafa, **Medeni Hukuka Giriş ve Türk Medeni Kanunu'nun Başlangıç Hükümleri**, 1. Bası, Seçkin Yayınları, Ankara 2021
- YAĞCIOĞLU, Ali Haydar, **Haksız Fiil Sebebiyle Birden Fazla Kimsenin Müteselsil Sorumluluğu**, 1. Bası, Adalet Yayınları, Ankara 2014
- YALÇIN, Sena, **Motorlu Kara Taşıtları İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortası**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2021, s.4
- YALÇINTEPE, Neylan, **Hekim Mesleki Sorumluluk Sigortası**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2011, s.147
- YARDIMCIOĞLU GÜL, Mahmut Medine, **İşletme Yöneticilerinin Ticaret Hukuku Farkındalıklarına İlişkin Bir Araştırma**, G. Ü. İslâhiye İİBF Uluslararası E-Dergi, S.3, Gaziantep 2019, s.137
- YASLIDAĞ, Beyhan, **Sigortacılık**, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017
- YAZICIOĞLU, Emine, **Sigorta Tazminatı Borcuna İlişkin Sulh-İbra Sözleşmelerinin Geçerliliği**, Altıncı Yargıtay Kararları ve Sigorta Hukuku Sempozyumu, İstanbul 2002, s.117
- YAZICIOĞLU, Emine, **“TTK’nın Mal Sigortalarında Sigortacının Halefiyetine İlişkin Düzenlemesi Hakkında”**, Prof. Dr. iur Merih Kemal Omağ’a Armağan, Muharrem Tütüncü/Safiye Nur Bağrıaçık (Ed.), C. 3, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Özel Sayı, C. 16, S. 2, Temmuz 2017, s. 348
- YAZICIOĞLU-ÖĞÜZ, Emine Zehra, **Sigorta Hukuku**, Filiz Kitabevi, 2.Baskı, İstanbul 2019
- YEŞİLOVA ARAS, Ecehan, **Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı**, 1. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2013

- YILDIRIM, Abdulkerim, **Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 7. Bası, Monopol Yayınları, Ankara 2018
- YILDIRIM, Ali Haydar, **Sigortacının Koruma ve Kurtarma Masraflarından Sorumluluğu (TTK m. 1448/ f.3-4)**, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019
- YONGALIK, Aynur, **Çevre Sorumluluk Sigortası**, 1. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1998
- YONGALIK, Aynur, **Sigortalının Zarara Katılması (Bizzat Katılma)**, Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1998

EKLER

EK 1. Tez Etik İzin İstek Formu

T.C	
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ	
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	
TEZ / ARAŞTIRMA / ANKET / ÇALIŞMA İZİNİ / ETİK KURULU İZİNİ TALEP FORMU VE ONAY TUTANAK FORMU	
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
T.C. NOSU	
ADI VE SOYADI	İSMAİL BAY
ÖĞRENCİ NO	20193007
TEL. NO.	
E - MAIL	
ADRESLERİ	
ANA BİLİM DALI	ÖZEL HUKUK
HANGİ AŞAMADA OLDUĞU (DERS / TEZ)	ÖZEL HUKUK YÜKSEK LİSANS / TEZ
İSTEKDE BULUNDUĞU DÖNEME AİT DÖNEMLİK KAYDININ YAPILIP- YAPILMADIĞI	2021/ 2022 - BAHAR DÖNEMİ KAYDINI YENİLEDİM.
ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ BİLGİLER	
TEZİN KONUSU	SORUMLULUK SİGORTACISININ ZARAR GÖRENE İFA YÜKÜMLÜLÜĞÜ
TEZİN AMACI	SORUMLULUK SİGORTACISININ ZARAR GÖRENE İFA YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN KAPSAMI ve ZARAR GÖRENE İFA YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN SONA ERMESİ HALLERİNİN ARAŞTIRILMASI
TEZİN TÜRKÇE ÖZETİ	SORUMLULUK SİGORTASI SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI, BU TARAFLARIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ ve BU SÖZLEŞMENİN GENEL HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE SORUMLULUK SİGORTACISININ ZARAR GÖRENE İFA YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN KAPSAMI ve BU İFA YÜKÜMLÜLÜĞÜNDEN HANGİ HALLERDE KURTULABİLECEĞİ HUSUSLARI ELE ALINMIŞTIR.
ARAŞTIRMA YAPILACAK OLAN SEKTÖRLER/ KURUMLARIN ADLARI	
İZİN ALINACAK OLAN KURUMA AİT BİLGİLER (KURUMUN ADI- ŞUBESİ/ MÜDÜRLÜĞÜ - İLİ - İLÇESİ)	
YAPILMAK İSTENEN ÇALIŞMANIN İZİN ALINMAK İSTENEN KURUMUN HANGİ İLÇELERİNE/ HANGİ KURUMUNA/ HANGİ BÖLÜMÜNDE/ HANGİ ALANINA/ HANGİ KONULARDA/ HANGİ GRUBA/ KİMLERE/ NE UYGULANACAĞI GİBİ AYRINTILI BİLGİLER	
UYGULANACAK OLAN ÇALIŞMAYA AİT ANKETLERİN/ ÖLÇEKLERİN BAŞLIKLARI/ HANGİ ANKETLERİN - ÖLÇELERİN UYGULANACAĞI	
EKLER (ANKETLER, ÖLÇEKLER, FORMLAR, V.B. GİBİ EVRAKLARIN İŞİMLERİYLE BİRLİKTE KAÇ ADET/SAYFA OLDUKLARINA AİT BİLGİLER İLE AYRINTILI YAZILACAKTIR)	1) (.....) Sayfa Ölçeği. 2) (.....) Sayfa Anketi. 3) (.....) Sayfa Formları. 4) (.....) Sayfa

ÖĞRENCİNİN ADI - SOYADI: İSMAİL BAY		ÖĞRENCİNİN İMZASI: Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır. TARİH: 18 / 05 / 2022				
TEZ/ ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME SONUCU						
1. Seçilen konu Bilim ve İş Dünyasına katkı sağlayabilecektir.						
2. Anılan konu Sigorta Hukuku faaliyet alanı içerisine girmektedir.						
1.TEZ DANIŞMANININ ONAYI	2.TEZ DANIŞMANININ ONAYI (VARSA)	ANA BİLİM DALI BAŞKANININ ONAYI			SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜNÜN ONAYI	
Adı - Soyadı: Burak ADIGÜZEL	Adı - Soyadı:	Adı - Soyadı: Faruk ANDAÇ			Adı - Soyadı: Murat KOÇ	
Unvanı: Prof.Dr.	Unvanı:	Unvanı: Prof. Dr.			Unvanı: Prof. Dr.	
İmzası:Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır.	İmzası:	İmzası:Evrak onayı e-posta ile alınmıştır.			İmzası:Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır.	
..... / / 20..... / / 20..... / / 20.....		 / / 20.....	
ETİK KURULU ASIL ÜYELERİNE AİT BİLGİLER						
Adı - Soyadı: Şehnaz ŞAHİNKARAKAŞ	Adı - Soyadı: Yücel ERTEKİN	Adı - Soyadı: Deniz Aynur GÜLER	Adı - Soyadı: Mustafa BAŞARAN	Adı - Soyadı: Mustafa Tevfik ODMAN	Adı - Soyadı: Hüseyin Mahir FİSUNOĞLU	Adı - Soyadı: Jülide İNÖZÜ
Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.
Enstitü müdürlüğünde Evrak Aslı İslak İmzalıdır	Enstitü müdürlüğünde Evrak Aslı İslak İmzalıdır	Enstitü müdürlüğünde Evrak Aslı İslak İmzalıdır	Enstitü müdürlüğünde Evrak Aslı İslak İmzalıdır	Enstitü müdürlüğünde Evrak Aslı İslak İmzalıdır	Enstitü müdürlüğünde Evrak Aslı İslak İmzalıdır	Enstitü müdürlüğünde Evrak Aslı İslak İmzalıdır
..... / / 20..... / / 20..... / / 20..... / / 20..... / / 20..... / / 20..... / / 20.....
Etik Kurulu Jüri Başkanı - Asıl Üye	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi
OY BİRLİĞİ İLE	☒	Çalışma yapılacak olan tez için uygulayacak olduğu Anketleri/Formları/Ölçekleri Çağ Üniversitesi Etik Kurulu Asıl Jüri Üyelerince İncelenmiş olup, / / 20..... - / / 20..... tarihleri arasında uygulanmak üzere gerekli izin verilmesi taraflarımızca uygundur.				
OY ÇOKLUĞU İLE	☐					
AÇIKLAMA: BU FORM ÖĞRENCİLER TARAFINDAN HAZIRLANDIKTAN SONRA ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ SEKRETERLİĞİNE ONAYLAR ALINMAK ÜZERE TESLİM EDİLECEKTİR. AYRICA FORMDAKİ YAZI ON İKİ PUNTO OLACAK ŞEKİLDE YAZILACAKTIR.						

EK 2. Tez Etik İzin İstek Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sayı : E-23867972-050.01.04-2200003851
Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurulu Kararı Alınması Hk.

23.05.2022

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi: 09.03.2021 tarih ve E-81570533-050.01.01-2100001828 sayılı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu konulu yazınız.
İlgi tarihli yazınız kapsamında Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesindeki Lisansüstü Programlarda halen tez aşamasında kayıtlı olan **İsmail Bay** isimli öğrencimize ait tez evraklarının "Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Onayları" alınmak üzere Ek'te sunulmuş olduğunu arz ederim.

Prof. Dr. Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Ek : 1 adet öğrenciye ait tez evrakları dosyası.

EK 3. Tez Etik İzin Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : E-81570533-044-2200004132
Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurul İzni Hk.

06.06.2022

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : a) 23.05.2022 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2200003851 sayılı yazınız.
b) 20.05.2022 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2200003808 sayılı yazınız.
c) 18.05.2022 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2200003776 sayılı yazınız.

İlgi yazılarda söz konusu edilen **Gökmen Biçer, Ümit Adakçı, Mehmet Mutlu** ve **İsmail Bay** isimli öğrencilerinizin tez evrakları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunda incelenerek uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Ünal AY
Rektör